

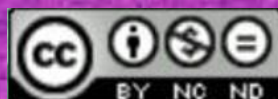
VARU

Varaždinski učitelj

digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje

ISSN 2623-7237

Godina 4 / Broj 5/ 2021.

Varaždinski učitelj

digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje

Varaždin, siječanj 2021.

ISSN 2623-7237

Nakladnik

Varaždinski učitelj-digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje

Glavni i izvršni urednik

Zoran Hercigonja, mag.edu.inf.

Grafička priprema i dizajn

Zoran Hercigonja

Izdanje časopisa

Godina 4 / Broj 5/ 2021.

Kontakt

e-mail: zoran.hercigonja@gmail.com

ISSN 2623-7237

Sadržaj

M. Kozina, A. Alajbeg, N. Maranguić-Primjena timske i projektne nastave u tehničkoj kulturi.....	[5]
A. Hasikić-Samoučinkovitost učitelja.....	[15]
R. Lovrić, N. Bjeliš-Stavovi učenika o nastavi na daljinu.....	[21]
Z. Hercigonja-Razvoj pedagoške misli kroz povijest.....	[31]
Z. Hercigonja-Suvremeni programi, pravci i zahtjevi pedagogije.....	[43]
N. Polončić-Poučavanje slovenskog kao drugog jezika.....	[58]
P. Avguštin-Matematika kod mlađih učenika.....	[72]
I. Kaplan-Projekt asistent-nova uloga.....	[77]
A. Perhavec Čok-Projektni tjedan-živimo zdravo jer se zdravo hranimo i krećemo.....	[84]
M. Škrbina Rozman-Petica na daljinu.....	[94]
M. Baškarad-Učenje učenja i formativno praćenje sudjelovanje u skupini za školski savjetodavni rad i formativno praćenje.....	[100]
N. Šraml-Uvođenje dramske skupine u srednjoj školi.....	[111]
D. Idžojtić-Veslanje u osnovnoj školi.....	[126]
B. Idžojtić-Pilates vježbe u osnovnoj školi.....	[132]
B. Idžojtić-Preventivno-korektivne aktivnosti u osnovnoj školi.....	[140]
N. Zadražnik-Pahuljica Potepinka-autorska priča.....	[148]
I. Vitrih-Suvremeni pristupi kod predavanja nastavnih sadržaja unutar područja likovne umjetnosti.....	[157]
V. Kovačec-Rad s nadarenim učenicima trebao bi svakom učitelju pružiti izazov i priliku za kreativni rad.....	[167]
V. Kovačec-Kako zaštititi okoliš od nepotrebnog onečišćenja.....	[175]
S. Golež-Važnost igre na djetetov razvoj.....	[182]
M. Novak-Važnost plesa u male djece u školi.....	[195]
D. Bastl-Tajna uspješnih učenika.....	[202]
D. Bastl-Prednosti i nedostaci učenja na daljinu.....	[208]
M. Novak-Razvijanje ručnih vještina kao priprema za opismenjavanje.....	[214]
J. Stanko-Radni dan u posebnom programu odgoja i obrazovanja.....	[219]
J. Stanko-Uporabni proizvod-projekt.....	[228]
M. Frangež-Učenje na daljinu u drugom razredu.....	[238]
J. Vogrinec-Individualizirano opismenjavanje u 1.razredu.....	[245]
L. Šraml-Formativna pratnja djece u početnoj pismenosti.....	[256]
B. Horvat-Nadareni učenici i didaktičke igre.....	[266]
B. Horvat-Učionica na otvorenom-eko vrt.....	[275]
A. Velički-Obrazovanje na daljinu na sveučilištu za treću životnu dob.....	[284]
R. Zelenjak-Debata:razvijanje kritičkog mišljenja i jezičnih vještina.....	[292]
N. Vesel Plos-Elementi Montessori pedagogije u nastavi.....	[305]
P. Krmelj-Projekt Pasavček.....	[312]
D. Idžojtić-Smanjenje motoričkih sposobnosti učenika osnovne škole tijekom epidemije COVID-a 19 u 2020. godini.....	[322]
J. Cvitanić-Tjelesne aktivnosti za razvoj izdržljivosti.....	[331]
J. Cvitanić-Oblikovanje na plohi-jedrilica.....	[339]
J. Cvitanić-Grafička tehnika monotipija.....	[346]
J. Cvitanić-Bacanje lopte u cilj i na daljinu-.....	[353]
B. Pitamic Rojc-Ljetovanje u planinskom svijetu: u kolibi ili u šatorima.....	[362]
S. Perković-Održiva mobilnost.....	[370]
V. Penec-Stop ogovaranju!	[378]
M. Obrenović-Pozitivna klima uz pomoć lutke.....	[389]
M. Obrenović-Učenje pokretom radi lakšeg pamćenja.....	[394]
Vandy Šinigoj Franko-Može li učenje biti igra.....	[399]

Stručni rad

PRIMJENA TIMSKE I PROJEKTNE NASTAVE U TEHNIČKOJ KULTURI

Martina Kozina, mag. educ. polytechn. et inf.

Prirodoslovno-matematički fakultet u Splitu

dr. sc. Anna Alajbeg

Prirodoslovno-matematički fakultet u Splitu

doc. dr. sc. Nikola Marangunić

Prirodoslovno-matematički fakultet u Splitu

Sažetak

Cilj ovoga rada bio je ispitati i objasniti koliko su timska i projektna nastava korištene pri poučavanju Tehničke kulture u osnovnim školama. Za potrebe istraživanja sastavljen je *online* upitnik koji sadržava devet pitanja zatvorenog tipa koja su podijeljena na dva dijela. Prvi dio upitnika odnosi se na socioekonomska pitanja (spol, dob, škola u kojoj rade, godine radnog staža, zadovoljstvo poslom), dok se drugi dio upitnika odnosio na pitanja o timskoj i projektnoj nastavi (učinkovitost određenog modela u nastavi Tehničke kulture, na koji način primjenjuju taj model). U istraživanju je sudjelovalo 36 ispitanika. Ispunjavanje upitnika je bilo anonimno. Dobivenim rezultatima se pokazalo da su nastavnici koji su koristili suvremene modele tijekom svoga rada zadovoljni i da učenici kroz takve modele bolje usvajaju nastavni sadržaj. Utvrđeno je da većina nastavnika koristi timsku i projektnu nastavu tijekom poučavanja Tehničke kulture.

Ključne riječi: suvremena nastava, timska nastava, projektna nastava

1. UVOD

Gledano kroz povijest obrazovanja, možemo primijetiti da se u današnje vrijeme najviše govori o potrebi uvođenja inovativnih rješenja i osuvremenjivanja nastave. S obzirom na brzinu promjena koje se svakodnevno događaju u tehnici i tehnologiji, neophodno je edukacijsku aktivnost činiti učinkovitijom, izraženijom i racionalnijom više nego ikada do sad. To se jedino može postići uvođenjem kreativnih oblika rada, sredstava i tehnika djelovanja u edukacijski sustav [10]. Nastava je često puna monologa što učenike odbija od samog predmeta i nastavnih sadržaja. Takvu je nastavu potrebno zamijeniti nastavom sa suvremenim tehnikama kako bismo učenike poticali na samostalnost, na učenje pomoću pronalaženja i problemskog rješavanja [3].

Tehnička kultura uvodi učenike u svijet tehnike i omogućava razumijevanje tehničkog okruženja čovjeka što uključuje poznavanje dobrobiti i mogućih opasnosti za čovjeka i okoliš, odgovornu i kritičku primjenu te aktivno sudjelovanje u kreativnom razvoju tehnike [5]. U poučavanju tehnike praktični rad učenika je nezamjenjiv, rad u kojemu se upoznaje sa svojstvima materijala, koristi se alatima i provodi ideje u praksu. Upravo ovom nastavom treba osigurati svakom učeniku osjećaj kreiranja i zadovoljstva svojim radom čime će se razviti samostalnost i odgovornost učenika, društvene kompetencije koje uključuju respektiranje drugih. U nastavnom predmetu tehničke kulture učenici se upoznaju s različitim područjima tehnike kao što je graditeljstvo, strojarstvo, elektrotehnika i drugi koji utječu na promjene kvalitete života čovjeka kao pojedinca, ali i na promjene u društvu. Zbog toga je važno omogućiti učenicima radove na projektima kako bi stekli iskustva na samostalnom radu i proučavanju što ovaj nastavni predmet svakako ima. Od brojnih suvremenih modela nastave u ovom radu govorit ćemo o dva modela nastave, a to su timska i projektna nastava [6].

1.1. Timska nastava

Definicija timske nastave po Quinn i Kanter je „jednostavan timski rad između dvaju ili više osposobljenih nastavnika koji zajedno prezentiraju slušateljima” [2] [8]. U timskom radu svaki član tima ima svoj zadatak, različit od ostalih, te ukoliko svaki član tima ne napravi svoj dio posla, zadatak tima u cjelini ne može biti izvršen [1]. Uspjeh tima ovisi o uspjehu svakog njegovog člana, zato su učenici radeći u timovima bolje motivirani [1]. Uvjeti za provođenje i organizaciju timske nastave su: prilagodljivo organiziranje nastavnog kolektiva, prilagodljiv raspored sati, učenik je subjekt u nastavi, dostupne prostorije za rad i postojanje školskog multimedijskog centra [9]. Nastavni kolektiv treba biti stručan, ambiciozan, lako pokretljiv, s dobrim međuljudskim odnosima, spreman na zajednički rad na programiranju, spreman na suradnju sa stručnjacima i drugima čija je pomoć od velike važnosti za ostvarenje programa. Sve nastavne strategije, uključujući i timsku nastavu imaju svoje prednosti i nedostatke.

Prednosti timske nastave su: veća aktivnost učenika, demonstracija višegodišnjeg iskustva, fleksibilnost izbora sadržaja, organiziranost nastavnog vremena, diferencijacija i individualizacija nastavnog rada, bolji materijalno-tehnički uvjeti rada i korištenje raznovrsnih izvora znanja [9]. Međutim pored svih

tih prednosti, timska nastava nije dovoljno zaživjela u nastavnoj praksi. Njena kvaliteta ne zavisi od pojedinca, ona zahtijeva veliki angažman i stvaralačku suglasnost svih članova tima, jer samo snaga kreativnog kompatibilnog tima može dati očekivane rezultate prepoznatljive i mjerljive kvalitetom znanja učenika [2]. Neki od nedostataka timske nastave su: nastavnici nisu dovoljno osposobljeni za rad, organizacijski složen proces u fazama pripremanja, slaba koordinacija tima nastavnika, nedostatak nastavnih sredstava i funkcionalnog prostora, priprema iziskuje više vremena, manjak discipline u grupama i povećanje administracije. Posebne teškoće se javljaju pri sastavljanju rasporeda "modula" i sati [9].

1.2. Projektna nastava

U slučaju projektnog modela, koji je postao opće priznati model poučavanja, a i simbol progresivnog obrazovanja, sve je postalo jasno kad je 1918. američki pedagog William Heard Kilpatrick (eksperimentalist i progresivist) objavio članak pod naslovom "The Project Method", teorija je bila rezultat praktičnih iskustava [3]. U članku su učenici poticani na grupni rad, nadmetanje i napuštanje ocjenjivanja postalo je temelj projektnog razmišljanja i djelovanja [3]. John Dewey je izjavio da djela WH Kilpatricka stvaraju značajan i praktično jedini doprinos razvoju školskog društva koji je organski element oživljavanja, razvoja demokracije. Osnivač "projektna nastave" je John Dewey iako taj izraz on nije koristio. On je osmislio i razvio psihološke i nastavno-pedagoške poglede jednog opširnog koncepta. Za razliku od tradicionalnog pristupa nastavi koja je zasnovana na akumuliranju podataka i činjenica, projektnu nastavu se izdvaja kao učinkovitu jer potiče učenje s razumijevanjem i potiče učenikovu radoznalost [7].

Projektna nastava ima pet razina, a to su: a) *pripremna razina* - uključuje biranje teme projekta – tema treba biti iz područja interesa učenika, nedovoljno istražena, zanimljiva. U početku je potrebno definirati cilj projekta – učenike poticati na izlaganje ideja kako bi utvrdili zadaće projekta i važno je da one budu objektivno izvodljive. Zatim slijedi b) *planiranje* - upute za učenike kako će raditi. Neophodno je izraditi plan provedbe projekta koji uključuje: izbor metode i materijala rada, mjesto i vrijeme rada, podjelu učenika u skupine i podjelu rada unutar skupine, za svaku razinu utvrditi vremenski rok i predviđanje eventualnih poteškoća i metoda njihovih otklanjanja. Nakon planiranja slijedi c) *provedba* – što podrazumijeva da treba ujediniti rezultate svih skupina i dokumentirati provedbu projekta, npr. bilješke, fotografije i slično. Predzadnja razina je d) *predstavljanje* - predstavljanje rezultata projekta i njegovo objavljivanje javnosti i predstavljanje same provedbe kao što je izrada plakata, panoa, web stranice. Zadnja razina je e) *valorizacija* - procjenjivanje ispunjenosti cilja projekta i kritičko analiziranje cjelokupnog rada na projektu. Objašnjenje i opis svih poteškoća koje su se javljale tijekom rada i naravno uspjesi pri radu [4].

Brojni su odgojno-obrazovni efekti projektna nastave za učenike, a to su: samostalno pronalaženje informacija, razvijanje sposobnosti rada u grupi, kritički odnos prema vlastitom i tuđem radu, sposobnost rješavanja problema, sposobnost izražavanja i odlučivanja, te usvajanje novih metoda rada [3].

2. METODOLOGIJA

2.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati i analizirati zastupljenost timskog i pojektnog modela nastave u radu nastavnika Tehničke kulture, te mogućnost primjene i procjenu uspješnosti u odgojno-obrazovnoj praksi.

2.2. Metode i instrumenti

U radu je korištena metoda anonimnog anketiranja, a instrument provedenog ispitivanja je upitnik koji se sastoji od 9 pitanja zatvorenog tipa. Na početku upitnika su postavljena socioekonomska pitanja vezano za spol, dob, godine staža. Zatim idu pitanja koja su se odnosila na školu u kojoj rade, njihovo zadovoljstvo poslom koji obavljaju, što za njih predstavljaju suvremeni modeli poučavanja i da li su i koje modele koristili u svom radu. Zatim grupa pitanja koja se odnosi na svaki model zasebno. Pitanja su se odnosila na procjenu učinkovitosti određenog modela u nastavi, koliko taj model doprinosi boljoj aktivnosti učenika i koliko doprinosi podizanju nastave Tehničke kulture na višu razinu. Također na koji način nastavnici potiču učenike na učenje, koliko se trude sat učiniti zanimljivijim, pozivaju li goste predavače itd. Uz tiskani oblik upitnika napravljena je i on-line anketa putem *Google Forms* alata za izradu i upravljanje elektroničkim obrascima.

2.3. Uzorak ispitanika

U istraživanju je sudjelovalo 36 ispitanika, od toga 25 nastavnica i 11 nastavnika. Najviše ispitanika bilo je u dobi između 30 i 40 godina (44,4%), zatim u dobi od 41 do 50 godina (25%), nakon toga nastavnici u dobi do 30 godina (16,6%), te u dobi od 51-60 godina (13,9%). Većina ispitanika imala je do 5 godina radnog staža (30,6%), zatim od 6 do 10 godina radnog staža (22,2%), nakon toga slijede nastavnici koji imaju od 11 do 15 (19,4%) i od 16 do 20 godina radnog staža (19,4%), a najmanji postotak je ispitanika s 26 do 30 godina radnog staža (5,5%) i od 21 do 25 godina radnog staža (2,7%).

2.4. Rezultati istraživanja

U ovom radu htjeli smo saznati koliko su nastavnici zadovoljni svojim poslom. Prema dobivenim rezultatima najviše je nastavnika koji su srednje zadovoljni poslom, njih čak 58,3%, a nakon njih slijede oni koji su jako zadovoljni poslom (27,8%), a bilo je i onih što nisu zadovoljni poslom. Nezadovoljstvo je većinom satnicom i zbog nedovoljno sredstava za provođenje nastave iz ovog predmeta.

Također se u ovom istraživanju željelo ispitati nastavnike o korištenju naprednih modela. Njihovi odgovori prikazani su u Tablici 1.

Tablica 1. Raspodjela odgovora po korištenju modela

Modeli nastave	DA	NE	Neodgovoreni
Timska nastava	25	6	5
Projektna nastava	35	1	0

Prema odgovorima vidimo da su skoro svi nastavnici u svome radu koristili projektnu nastavu, te da je i znatan broj nastavnika koji su koristili timsku nastavu. Ovo nam daje do znanja da nastavnici ipak žele poučavanje Tehničke kulture dići na višu razinu i što više se maknuti od tradicionalnog pristupa. Puno više raditi na samostalnosti učenika u radu i poticati inovativnosti i stvaralačke identitete učenika.

Nadalje, zanimalo nas je što nastavnike motivira na korištenje suvremenih modela u nastavi, a rezultate možemo vidjeti u Tablici 2.

Tablica 2. Prikaz motivacije nastavnika za korištenje suvremenih nastavnih modela

Motivacija nastavnika za korištenje timske i projektne nastave	Postotak (%)
Osobno zadovoljstvo	10,8
Veće zadovoljstvo učenika	27
Izazov u odnosu na frontalnu nastavu	27
Smatram da kroz ove modele učenici bolje usvajaju nastavne sadržaje	35,1

Iz dobivenih rezultata vidimo da je najveća motivacija to što nastavnici smatraju da učenici putem ovih novih modela bolje usvajaju nastavne sadržaje (35,1%), zatim slijedi da se nastavnici odvažavaju koristiti neki od modela jer im predstavlja izazov u odnosu na frontalnu nastavu (27%). Da ih motivira veće zadovoljstvo učenika reklo je njih 27%, dok je onih koje motivira osobno zadovoljstvo bilo 10,8%.

Drugi dio upitnika se odnosio na prikupljanje podataka o svakom od ovih modela i o njihovoj učinkovitosti u nastavi Tehničke kulture te na koji način nastavnici provode ove modele.

Nastavnike se ispitivalo jesu li ikada u svom radu zajedno s kolegom poučavali iste učenike o istoj temi, svatko u okviru svog nastavnog predmeta. Bilo je više

nastavnika koji su pozitivno odgovorili da su s drugim nastavnikom poučavali određenu temu svojim učenicima (58,3%) od onih koji nisu. Nadalje ispitivalo ih se ako su provodili timsku nastavu kako im je protekao sat. Najviše je bilo onih koji su odgovorili da su svi bili zadovoljni provedenim satom (76%), dok je onih koji su odgovorili kako nastavnici nisu bili zadovoljni aktivnošću učenika bilo 20%, dok je samo mali broj odgovorio da učenici nisu bili zadovoljni ovim oblikom nastave.

Upitnikom se također željelo ispitati smatraju li nastavnici da je timska nastava zanimljiva i učinkovita, a njihovi odgovori prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3. Učinkovitost timske nastave

Učinkovitost timske nastave	Postotak (%)
Neučinkovita	8,3
Učinkovita	61,1
Učinkovita, ali je ne prakticiram	30,6

Prema ovim odgovorima možemo zaključiti da je po procjeni nastavnika ovaj model nastave učinkovit i da ga ti nastavnici prakticiraju (61,1%), zatim ima i 30,6% onih koji također smatraju da je ovaj model nastave učinkovit u poučavanju ali ga ne prakticiraju iz određenih razloga. Najmanji je postotak nastavnika koji smatraju da je timska nastava neučinkovita (8,3%).

Nastavnike se ispitivalo ukoliko nisu prakticirali timsku nastavu zbog kojih razloga je to bilo, a odgovori su prikazani u Tablici 4.

Tablica 4. Razlozi ne korištenja timske nastave

Razlozi ne korištenja timske nastave	Postotak (%)
Satnica	33,3
Nema adekvatnog prostora i sredstava	41,7
Nema zainteresiranih kolega	25

Razlozi zbog kojih nastavnici ne prakticiraju timsku nastavu je u najvećoj mjeri zbog toga što nema adekvatnog prostora i sredstava (41,7%), zatim slijedi satnica (33,3%), i nakon toga da nema zainteresiranih kolega (25%).

U pitanjima koja su se odnosila na projektni model nastave ispitivalo se koliko su učenici aktivni na satu kada se bira tema za određeni problem koji žele riješiti, a rezultati se nalaze u Tablici 5.

Tablica 5. Interes učenika za biranje tema u projektnoj nastavi

Interes za biranje tema	Postotak (%)
Zainteresirani su	65,7
Ne zanima ih baš	17,1
Jako su aktivni pri biranju tema	17,1

Prema ovim rezultatima vidimo da kad učenici imaju problem i kad ga je potrebno riješiti ili kada se žele baviti rješavanjem nekog problema da su aktivni pri odabiru tema koje žele riješiti. Ispitanici su na pitanje smatraju li da projektni model nastave doprinosi partnerskom odnosu učenika s drugim učenicima i smatraju li da potiče razvijanje organizacijskih i komunikacijskih sposobnosti odgovorili da smatraju čak njih 94,3%. Svi su rekli da je projektni model poučavanja učinkovit u nastavi Tehničke kulture.

Istraživanjem se željelo saznati i koliko nastavnih sati je potrebno za kvalitetno rješavanje problema projektnim modelom nastave, a rezultati su prikazani u Tablici 6.

Tablica 6. Broj nastavnih sati za rješavanje problema u projektnoj nastavi

Broj nastavnika	Broj sati	Postotak (%)
1	2	2,9
3	3	8,6
5	4	14,3
9	5	25,7
12	6	34,3
2	7	5,7
1	8	2,9
2	10	5,7

Najveći broj ispitanika smatrao je kako je za uspješno rješavanje određenog problema potrebno 6 nastavnih sati (34,3%), nakon čega slijede nastavnici koji procjenjuju da je potrebno 5 nastavnih sati (25,7%). U manjem postotku su nastavnici koji procjenjuju da im je za projektnu nastavu potrebno od 2 do 4 nastavna sata, odnosno od 7 do 10 nastavnih sati.

3. ZAKLJUČAK

U suvremenoj literaturi se sve više govori o potrebi interdisciplinarnog znanja, koje se temelji na integrativnim procesima. Suvremeno obrazovanje iziskuje inovativne pristupe u nastavi, što naprednim nastavnim modelima daje poseban značaj u cilju postizanja efektivnijih pedagoških rezultata. Primjenom naprednih modela nastava postaje kvalitetnija, sadržajnija i kreativnija. Prema rezultatima ovog istraživanja ohrabrujuće je što nastavnici više teže primjeni suvremenih modela nastave, jer smatraju da učenici bolje shvaćaju nastavne sadržaje kroz inovativnije modele, a također sebi postavljaju ciljeve, budući da im novi modeli predstavljaju izazove u odnosu na dosadašnju tradicionalnu nastavu. Utvrđeno je da imamo dosta zainteresiranih nastavnika koji su spremni za obradu nastavnih sadržaja drugačijim pristupima i da su i učenici zadovoljni drugačijim pristupima. Projektni model nastave se pokazao kao najkorišteniji model i najučinkovitiji model u nastavi Tehničke kulture, a nerijetko nastavnici koriste i timsku nastavu. Koristeći ove modele nastave učenici lakše usvajaju nastavne sadržaje te poboljšavaju partnerske odnose u razredu što je bitno i u međuljudskim odnosima van škole.

4. LITERATURA

- [1] Klapan, A. (2012). Timska nastava. Dostupno na: <https://pdfslide.net/documents/timska-nastava-569701ddf3a98.html>, preuzeto: 2.9.2020.
- [2] Knežević, K., & Poje, M. (2012). Timska nastava kao inovativni pristup u obrazovanju na visokoškolskim ustanovama. *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 25(2), 401-405.
- [3] Kozina, M. (2020). Modeli suvremenog poučavanja u nastavi Tehničke kulture. *Diplomski rad*. Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Splitu.
- [4] Marčetić, A. (2014). Projektna nastava. Dostupno na: <https://www.slideshare.net/andreja/projektna-nastava-asoo>, preuzeto: 8.9.2020.
- [5] Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Kurikulum nastavnoga predmeta Tehnička kultura. Dostupno na: https://skolazazivot.hr/wp-content/uploads/2020/06/TK_kurikulum.pdf, Preuzeto: 30.8.2020.
- [6] Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019). Smjernice za vrednovanje procesa i ostvarenosti odgojno-obrazovnih ishoda u osnovnoškolskome i srednjoškolskome odgoju i obrazovanju. Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/PristupInformacijama/eSavjetovanja-2019/Smjernice%20za%20vrednovanje%20proces%20i%20ostvarenosti%20odgojno-obrazovnih%20ishoda%20-%20eSavjetovanje%204-12-2019.pdf>, Preuzeto: 30.8.2020.
- [7] Pandur, A. (2018). Zašto projektna nastava? Prednosti i ciljevi projektne nastave. Dostupno na: <https://www.pcskolarac.info/2018/03/zasto-projektna-nastava-prednosti-i.html>, preuzeto: 4.9.2020.
- [8] Quinn, S. L., & Kanter, S. B. (1984). Team Teaching: An Alternative to Lecture Fatigue. In *Innovation Abstracts*
- [9] Simić, K. (2015). Osnove metodike nastave. *Brčko: Evropski univerzitet Brčko distrikta*.
- [10] Šejtanić, S. (2019). Savremeni nastavni sistemi i modeli podučavanja-od teorije do primjene. *Educa*, 12, 69-77.

Stručni rad

SAMOUČINKOVITOST UČITELJA

Alen Hasikić, magistar pedagogije (mag.paed.), asistent

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Sažetak

U radu se determinira koncept samoučinkovitosti učitelja. Ukratko se obrazlaže definicija samoučinkovitosti, a zatim se opisuju prednosti učitelja koji imaju visoki stupanj samoučinkovitosti. Uz to, u radu su predstavljeni rezultati istraživanja o samoučinkovitosti učitelja.

Ključne riječi: koncept samoučinkovitost učitelja, učitelj, istraživanja

1. Uvod

Samoučinkovitost se odnosi na nečije uvjerenje o njegovoj sposobnosti za uspješnom izvedbom specifičnog zadatka u specifičnoj situaciji. Vjeruje se da utječe na izbor aktivnosti, razinu upornosti i na kraju i stupanj postignuća [8]- Bandura definira samoučinkovitost kao prosudbu ljudi o njihovim sposobnostima organiziranja i izvršavanja određenih zadataka. Pritom, Bandura navodi da i pozitivne i negativne posljedice ponašanja mogu utjecati na samoučinkovitost [1]. Ljudi koji čvrsto vjeruju u svoju sposobnost pristupaju teškim zadacima kao izazovima, a ne kao prijetnjama koje treba izbjegavati [2].

2. Samoučinkovitost učitelja

Samoučinkovitost učitelja definira se kao njihovo vjerovanje u njihovu sposobnost planiranja, organiziranja i provođenja aktivnosti koje trebaju ispuniti obrazovne ciljeve koje su postavili [10]. Samoučinkovitost učitelja progresivno je stekla važnu ulogu u istraživanjima školske psihologije kao rezultat implikacija na učinkovitost poučavanja, nastavne prakse i akademska postignuća učenika [8]. Veliki broj istraživanja pokazao je da učitelji s visokom razinom samoučinkovitosti doživljavaju višu razinu zadovoljstva poslom i nižu razinu poteškoća u rješavanju problema učenika [4]. Samoučinkovitost učitelja smatra se važnom varijablom i u inkluzivnom obrazovanju jer vjerovanja učitelja mogu utjecati na njihovu djelotvornost poučavanja, čak i na učenike kojima je teško ili im nedostaje motivacije [7]. Učitelje koje opisujemo kao samoučinkovite, potiču učenike na razumijevanje, oni reagiraju na nerazumijevanje učenika u nekom predmetu, koriste različita vizualna pomagala kako bi predmet učinili primamljivijim i smislenijim. Uz to, daju učenicima priliku da se uključe u razgovore i daju im značajne povratne informacije. Postoje dokazi da utjecaj učitelja, poput entuzijazma za učenjem i njihove osjetljivosti u pogledu postupanja s učenicima, može utjecati na učenikove emocije [13].

Dostupna istraživanja o povezanosti samoučinkovitosti učitelja i spola ukazuju na to da se učitelji muškog i ženskog spola ne razlikuju s obzirom na svoja uvjerenja o samoučinkovitosti [14].

Istraživanja koja su ispitivala ulogu iskustva u uvjerenjima o samoučinkovitosti, uglavnom su otkrile da su učitelji poboljšali njihova uvjerenja o samoučinkovitosti s iskustvom [15] [16] [3].

Međutim, rezultati istraživanja koje su proveli [16] pokazali su veću profesionalnu i osobnu učinkovitost kod učiteljica pripravnica. Značajni su i rezultati istraživanja koje su proveli Sodak i Podell [11] prema kojemu su iskusniji učitelji otporniji na promjene u svojim uvjerenjima o osobnoj učinkovitosti od učitelja s manje iskustva.

Samoučinkovitost je u korelaciji s dobi, no učitelji koji su promijenili školu ili su imali neugodna iskustva tijekom rada u određenoj školi, imali su tendenciju smanjenja samoučinkovitosti.

3. Zaključak

Povećanje pozitivnih uvjerenja o samoučinkovitosti je jedan od pristupa koji učitelji mogu koristiti za poboljšanje učeničkog angažmana i učenja. Dibapile [2012] tvrdi da učitelji koji nisu sigurni u svoje sposobnosti da budu učinkoviti, mogu imati probleme u nastavi kod upravljanja razredom i kod učeničkih postignuća. Istraživanja pokazuju da učenici više uče kod učitelja koji imaju visoku samoučinkovitost [15]. Uz to, učitelji s višim stupnjem samoučinkovitosti otvoreniji su za nove ideje i spremniji su eksperimentirati i prihvatiti nastavne inovacije predstavljene kroz školsku reformu [9].

4.Literatura

- [1.]Bandura, A. Self-efficacy. The exercise of control. New York: W.H. Freeman; 1997.
- [2.]Bandura, A. Social foundations of thought and action: a social cognitive theory. New York: Prentice – Hall; 1986.
- [3.]Campbell, J. A comparison of teacher-efficacy for pre- and in-service teachers in Scotland and America. *Education*,. 1996. 117:2–12.
- [4.]Caprara, G.V., Barbaranelli, C., Borgogni, L. i Steca, P. Efficacy beliefs as determinants of teachers' job satisfaction. *J. Educ. Psychol.* 2003: 95, 821 – 832.
- [5.]Çakiroglu, J., Çakiroglu, E., & Boone, W. J. Pre-service teacher self-efficacy beliefs regarding science teaching: A comparison of pre-service teachers in Turkey and the USA. *Science Educator*. 2005: 14[1], 31-38.
- [6.]Dibapile, W. T. S. A review of literature on teacher efficacy and classroom management. *Journal of College Teaching & Learning*. 2012: 9[2], 79.
- [7.]Guskey, T. i Passaro, P. Teacher efficacy: A study of construct dimensions. *American educational research journal*. 1994: 31, 627 – 643.
- [8.]Klassen, R.M. i Tze, V.M.C. Teachers' self-efficacy, personality, and teaching effectiveness: a meta-analysis. *Educ. Rev.* 2014: 12, 59 – 76.
- [9.]Shaukat, S., & Iqbal, H. M. Teacher self-efficacy as a function of student engagement, instructional strategies and classroom management. *Pakistan Journal of Social & Clinical Psychology*. [2012]: 10[2], 82-86.
- [10.] Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. Dimensions of teacher self-efficacy and relations with strain factors, perceived collective teacher efficacy, and teacher burnout. *Journal of Educational Psychology*. 2007: 99[3], 611-620.
- [11.] Soodak, L. C., & Podell, D. M. Efficacy and experience: Perceptions of efficacy among preservice and practicing teachers. *Journal of Research and Development in Education*. 1997:30[4], 214-221.

-
- [12.] Sodak, L.C. i Podell, D.M. Efficacy and experience: Perceptions of efficacy among preservice teachers. *Journal of Research and Development in Education*. 1997: 30[4], 214 – 221.
- [13.] Stipek, D. Effects of student characteristics and perceived administrative and parental support on teacher self-efficacy. *Elementary School Journal*. 2012: 112[4], 590-606
- [14.] Tschannen-Moran, M., & Hoy, A. Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*. 2001: 17[7], 783–805.
- [15.] Wolters, C. A., & Daugherty, S. G. Goal structures and teachers' sense of efficacy: Their relation and association to teacher experience and academic level. *Journal of Educational Psychology*. 2007: 99, 181–193
- [16.] Woolfolk Hoy, A., & Hoy, W. K. Prospective teachers' sense of efficacy and beliefs about control. *Journal of Educational Psychology*. 1990: 82, 81-91.

Stručni rad

STAVOVI UČENIKA O NASTAVI NA DALJINU

Rosanda Lovrić, prof. mentor

Nina Bjeliš, prof. mentor

Srednja škola Metković, Kralja Zvonimira 12, Metković

Sažetak

Već duže vrijeme mediji su postali dio svake obitelji. Tako je nastava na daljinu postala dio života svakoga učenika. Obrazovanje na daljinu, nastava na daljinu, e-učenje ili e-obrazovanje, postaje nastava i učenje na različitim mjestima i u bilo koje vrijeme. Snalaženje učenika u nastavi na daljinu, kojim alatima se znaju i vole služiti, te same pozitivne i negativne strane nastave na daljinu, predstaviti će učenici Srednje škole Metković kroz anketni upitnik.

Ključne riječi: obrazovanje, nastava na daljinu, učenici, web alati

1. Uvod

U današnje vrijeme tehnologije mladi ljudi okruženi su raznolikom tehnološkom ponudom i sve im je dostupno „mišom na tri klika“. Na taj način su mediji postali sastavni dio svake obitelji. Iako obrazovanje na daljinu nije novina, možemo reći da je preko noći ušlo u obrazovanje i postalo sastavni dio života svakoga učenika. U literaturi nalazimo na različite nazive koji označavaju školu na daljinu: obrazovanje na daljinu, učenje na daljinu, e-obrazovanje ili e-učenje, no prednost treba dati nazivu obrazovanje na daljinu jer se pod njim podrazumijeva nastava i učenje na različitim mjestima.

Koliko su se učenici snažili u obrazovanju na daljinu, koliko su tehnički osigurani, koliko su uspjeli pratiti i usvojiti gradivo o odnosu između nastavnika i njih, o onome što najviše vole u nastavi saznati ćemo iz anketnog upitnika.

Anketni upitnik je proveden među učenicima Srednje škole Metković od 2. do 4. razreda. Upitniku je bio otvoren dva tjedna, a pristupilo mu je 101 učenik zanimanja kuhar, konobar, upravni referent, modni dizajner i građevinski tehničar. Cilj anketnog upitnika je bio uvidjeti snalaženje učenika u digitalnom okruženju i zadovoljstvo nastavom na daljinu.

2. Obrazovanje na daljinu

Tekst Obrazovanje se, po pravilu, sporije otvara prema novim tehnologijama u odnosu na proizvodnju, promet, uslužne djelatnosti. i dr. Ipak, mladi ljudi koji kod kuće i van škole žive u tehnološki bogatom okruženju očekuju promjene u obrazovanju u skladu sa imperativima obrazovanja za 21. st.. U tom smislu već se polako u obrazovanje uvode multimedijalni sistemi, učenje na daljinu, virtualne škole i druge tehnologije koje dovode do povećanja aktivnosti učenika, kvalitetnijeg vrednovanja znanja i napredovanja učenika u skladu sa individualnim sposobnostima i predznanjima. [4]

Obrazovanje na daljinu nije novina. Nastalo je sa pojavom dopisnih škola, koje su se zasnivale na materijalima i knjigama koji su se slali putem pošte, a danas se provode putem suvremenih tehnologija (slanje e maila, dostavljanje CD-a, online komunikacija, itd.), kako se, naravno, i polažu ispiti. Prema tome, obrazovanje, odnosno učenje na daljinu, postoji više od 100 godina, ali je sa pojavom interneta dobilo novu dimenziju, pa ga mnogi, od tada, smatraju novim fenomenom. Postalo je primjenjivo na svim nivoima obrazovanja, od osnovnog, preko srednjeg i visokog do različitih oblika obrazovanja i usavršavanja. [5]

Učenje na daljinu (Distance Learning, Distance Education) omogućuje educiranje na način da su edukator i educirani fizički međusobno udaljeni. Takav način obrazovanja prvi put je zabilježen 1904. i trajao je do II. svjetskog rata na University Collage Wales, na današnjem Aberystwyth University, Prifysgol Aberystwyth, osnovanom 1872, kada je na Odsjeku knjižničarstva College of Librarianship otvoren „Dopisni tečaj“. Pojam

učenja na daljinu, američka asocijacija za učenje na daljinu The United States Distance Learning Association, www.usdla.org definira kao: „Postizanje znanja i vještina kroz dostavljene informacije i upute, primjenom različitih tehnologija i ostalih oblika učenja na daljinu”. Internet je omogućio drugačiju dimenziju učenju na daljinu, interaktivnost i komunikaciju između predavača i učenika, a dostupnost interneta omogućuje lakše usvajanje raznih programi ili tečajevi učenja na daljinu koji mogu biti prilagođeni različitim osobinama učenika i različitom uzrastu učenika. [3]

Različiti nazivi za obrazovanje na daljinu

U stručnoj literaturi koriste se različiti termini koji se ponekad čak koriste kao sinonimi: obrazovanje na daljinu, učenje na daljinu, e-obrazovanje, ili pak e-učenje. Postoji mišljenje da se pod obrazovanjem na daljinu podrazumijevaju nastava i učenje, pri čemu se ovi procesi odvijaju na različitim lokacijama. Ovakvo shvaćeno obrazovanje na daljinu predstavlja širi pojam od učenja na daljinu, jer pored učenja podrazumijeva i izvođenje nastave. Međutim, mnogi ova dva pojma koriste kao sinonime. Ovisno od vida interakcije, postoje dvije kategorije obrazovanja na daljinu: sinkrono i asinkrono. Sinkrono obrazovanje na daljinu podrazumijeva da se interakcija između profesora i studenta odvija u realnom vremenu, što znači da u ovom slučaju postoji samo njihova prostorna, a ne i vremenska razdvojenost. Iako ovakav vid komunikacije nije uvijek moguć, u nekim slučajevima je neophodan. Sinkrona komunikacija je od presudnog značaja za motivaciju studenata, omogućava im da dobiju dodatna objašnjenja od profesora, ali i da sa svojim kolegama diskutiraju i razmijene mišljenja i neposredno dobiju povratne informacije. [1]

Prednosti i nedostaci obrazovanja na daljinu

Najveća prednost učenja na daljinu je mogućnost stalnog učenja (lifelong learning) i profesionalnog usavršavanja, učenje je neovisno, provodi se osobnim tempom, na osobno odabranom mjestu i vremenu. Prednosti učenja na daljinu su: osobni tempo napredovanja, samostalan odabir termina za učenje, odabir svog načina učenja, aktivno korištenje suvremenih tehnologija, lokacija polaznika, financijski aspekt. Nedostaci su što svi polaznici moraju na raspolaganju imati odgovarajuću tehnologiju: računalo s najnovijom verzijom web Browsersa, programe za multimediju, priključak na internet. Tehnologija koja se koristi za neki tečaj može biti i vrlo zahtjevna, pa tečaj ne mogu pohađati polaznici kojima ona nije dostupna. Problem za neke polaznike, pa i tutore, predstavlja korištenje tehnologije koju još ne poznaju. Potrebno je ulagati dodatno vrijeme da bi se, uz sadržaj koji se uči, savladala i tehnologija s pomoću koje se sadržaji prenose polaznicima. [3]

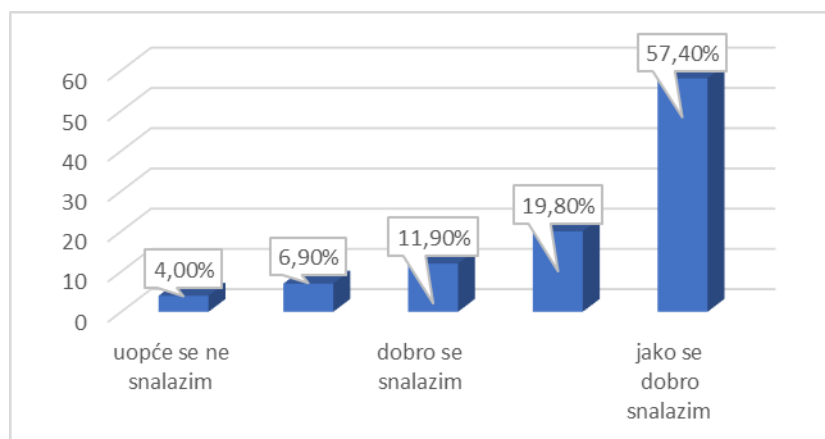
Pored toga, kod e-obrazovanje kao nedostatak navodi se kako učenici moraju imati određeno nivo kompjuterske pismenosti. Učenici mogu osjetiti nedostatak interakcije licem u lice sa nastavnikom. Ocjenjivanje učeničkog rada može biti problematično, zbog toga što nastavnici ne mogu znati tko je zaista riješio zadatke, tj. odgovorio na pitanjima. Za primjenu ovakvog oblika obrazovanja obavezan uvjet imati i kadrove koje imaju visoko nivo znanja za postojećih tehnologija koje se mogu primjenjivati u obrazovanju. Naime, to zahtjeva poznavanje interneta, alate za izvođenje nastavu, kao i infrastrukturu za njihovo izvođenje i korištenje. U svakom slučaju, e-obrazovanje ne može zamijeniti tradicionalno okruženje učionice, ali prije svega obogaćuje korištenje novih sadržaja i tehnologija. Okruženja za podršku e-obrazovanja dodaje vrijednosti tradicionalnom učenju u visokom obrazovanju.

Ipak, postoje brojni razlozi za primjenu e-obrazovanja i to: od potrebe za kvalitetnijeg obrazovanja dostupno svim korisnicima do financijske uštede i financijske dobiti. [2]

Analiza perspektive učenika

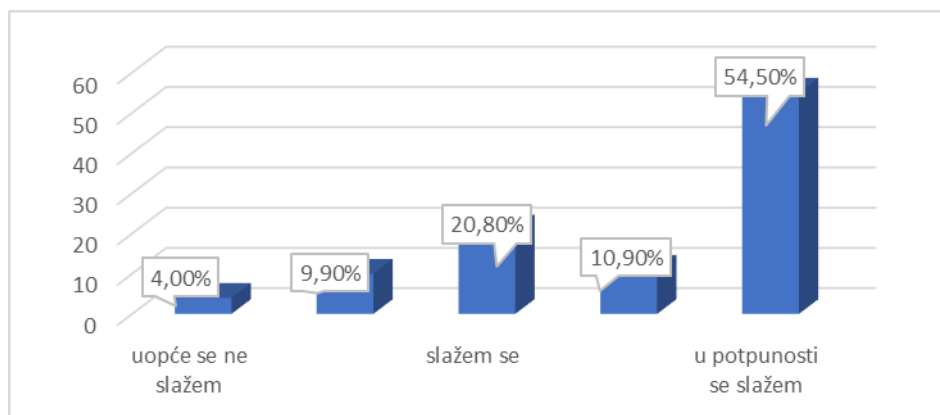
Upitnik je proveden među učenicima Srednje škole Metković od 2. do 4. razreda. Upitniku je bio otvoren dva tjedna, a pristupilo mu je 101 učenik zanimanja kuhar, konobar, upravni referent, modni dizajner i građevinski tehničar. Upitnikom se željelo vidjeti snalaženje učenika u digitalnom okruženju i zadovoljstvo nastavom na daljinu.

Slika 1. Grafički prikaz rezultata anketnog pitanja „Kako se snalazim na platformi Yammer?“

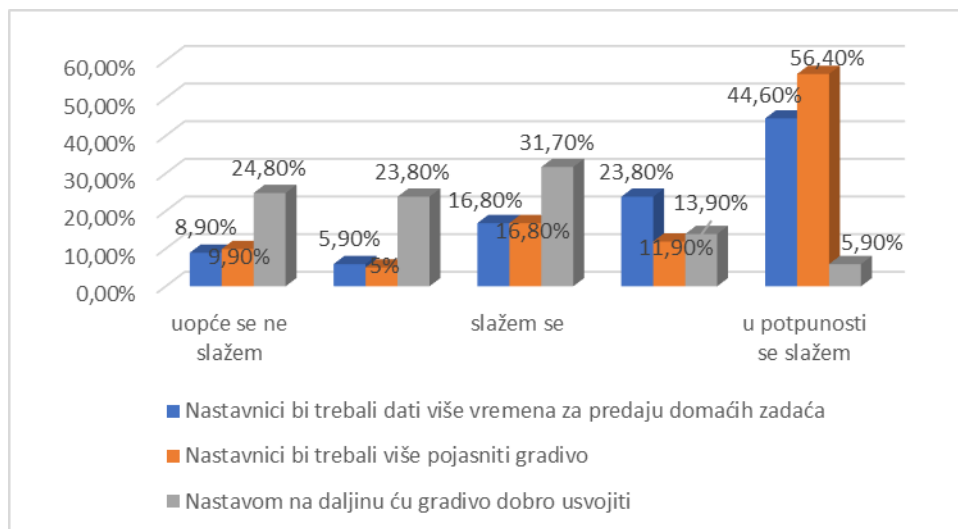
Većina učenika (57,4%) se izjasnilo da se jako dobro snalazi na platformi Yammer.

Slika 2. Grafički prikaz rezultata anketnog pitanja „Imam potrebnu informatičku opremu“

Većina učenika ima potrebnu informatičku opremu (54,5%), mali broj učenika (4%) nema potrebnu informatičku opremu.

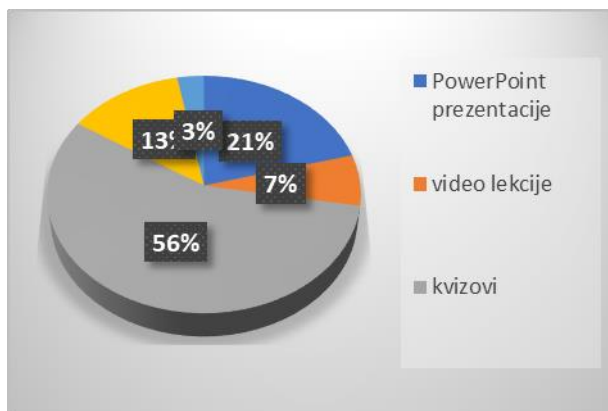
Slika 3. Grafički prikaz odnosa između vremena za predaju zadaća, pojašnjavanja gradiva i koliko dobro će gradivo usvojiti

Učenici smatraju da nastavnici daju premalo vremena za predaju domaćih zadaća (56,4%)

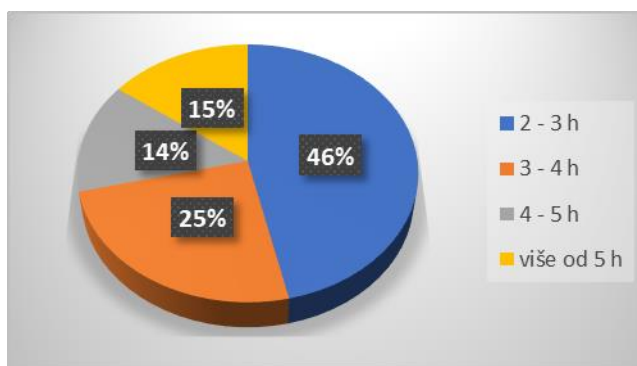
Učenici uglavnom nisu zadovoljni s količinom vremena koji im nastavnici daju za izvršenje domaćih zadaća (56,4%) kao i s pojašnjavanjem gradiva (44,6%). Samo 5,9% učenika se u potpunosti složilo s izjavom da će nastavom na daljinu gradivo dobro usvojiti, a 31,7% se slaže da će gradivo dobro usvojiti.

Slika 4. Grafički prikaz anketnog pitanja „U online nastavi najviše volim?“

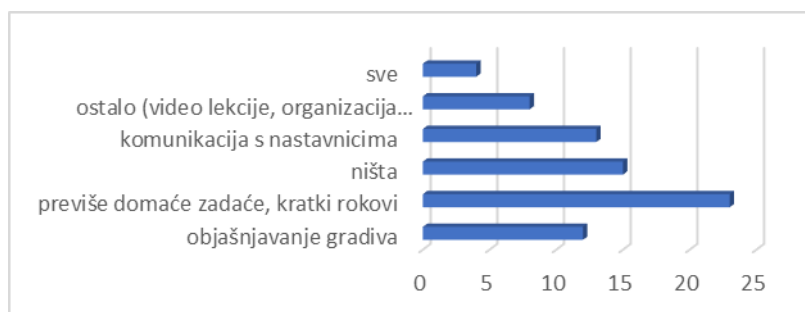
Većina učenika najviše voli online kvizove (56%).

Slika 5. Grafički prikaz anketnog pitanja „Vrijeme koje mi je dnevno potrebno za nastavu na daljinu.“

Najveći broj učenika (46%) provode od 2 do 3 sata u danu kako bi obavili sve zadaće, a 14% j učenika provede i preko 5 sati dnevno.

Slika 6. Grafički prikaz anketnog pitanja „Što bi trebalo poboljšati?“

23 % učenika smatra da nastavnici zadaju previše domaćih zadaća i daju premalo vremena za rješavanje istih.

Neki od komentara učenika:

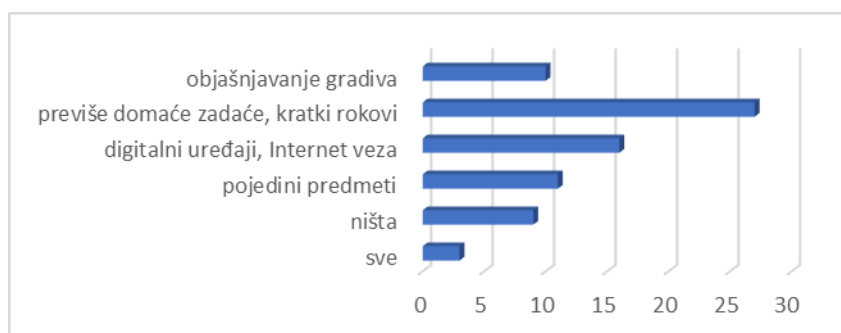
„Profesori bi trebali poslati zadatke u određenom vremenskom rasponu i nakon toga više ne i da bi se profesori trebali pridržavati rasporedu.“

„Trebalo bi ograničiti vremenski period u danu do kojeg profesor smije dati učenicima domaći zadatak.“

„Smanjiti zadaću, povećati objašnjavanje samih zadanih materijala.“, „Dati duže vremena za predaju nekih domaćih uradaka iz nekih predmeta i ne za davati previše domaće zadaće kada u školi kad smo bili nismo imali toliko puno domaće zadaće drugi sam razred i u dvije godine sam imao sve ukupno tri domaće zadaće a sad imam svaki dan domaći iz svakog predmeta i to mi je najveći problem ja imam drugih obaveza osim škole koje trebam raditi svakodnevno i te stvari koje trebam raditi ću prije napraviti nego školu jer obaveze koje doma imam doprinose mom svakodnevnom životu i doprinose mojim roditeljima i svim ukucanima a to su poslovi koje radim sa roditeljima doma s kućom i oko nje.“

„Smatram da bi se trebao poboljšati pristup pojedinih profesora, sa svim ostalim sam zadovoljan/na.“

Slika 7. Grafički prikaz anketnog pitanja „Što mi stvara najveći problem?“

Najveći problem su, kratki rokovi za predaju zadaće (27%), digitalni uređaji i internet veza (16%) te pojedini predmeti (11%) za koje im je teško svladati preko nastave na daljinu.

Neki od komentara učenika:

„Malo vremena za izvršavanje domaćih zadataka“

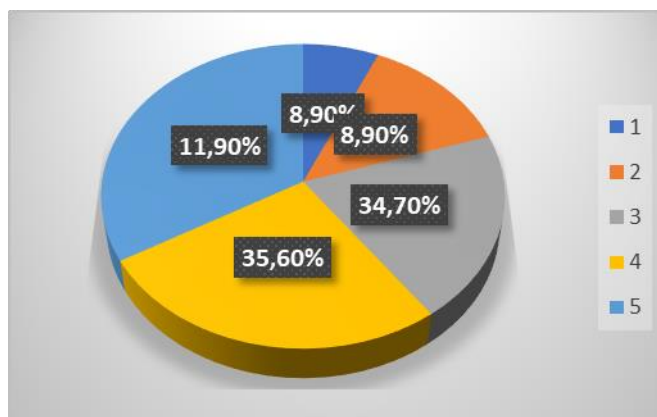
„Kada pošaljem domaći, neki od profesora ne odgovore i onda ne znam na čemu sam, je li to dobro ili krivo.“

„Da se neke stvari mogu teže razumjeti preko online nastave nego na običnoj nastavi.“

„Najveći problem mi stvara kratak period za napisati domaći koji nam profesori zadaju.“

„Nejasno postavljeni zadatci“

Slika 8. Grafički prikaz anketnog pitanja „Koju ocjenu bi dali nastavi na daljinu?“

Najveći broj učenika nastavi na daljinu je dala ocjenu vrlo dobar (35,6%).

3. Zaključak

Iako je ovo istraživanje pokazalo kako većina učenika posjeduje informatičku opremu, njih tek polovina se izjasnila kako se „jako dobro snalaze“ u nastavi na platformi Yammer. Iz ovoga možemo zaključiti kako su učenici ušli u nastavu na daljinu tek djelomično ili polovično spremni. Učenicima je svakako trebala dodatna edukacija o načinu služenja sa određenim platformama i alatima s kojima će se služiti za vrijeme nastave na daljinu. Na taj način učenicima bi se olakšala nastava na daljinu, usvajanje sadržaja i umanjilo potrebno vrijeme koje su dodatno o trošili. Nastava na daljinu svakako ima svoje prednosti i nedostatke. Od lakše dostupnih sadržaja, mjesta održavanja nastave, većeg broja učenika, paralelno s tim zahtjeva i informatičko znanje, tehnološku infrastrukturu, veću odgovornost. Prema mnogima to je nastava budućnosti, ali istraživanja su pokazala kako smo sretniji kada komuniciramo licem u lice.

4. Literatura

- [1.] Čamilović, D. (2013). Visokoškolsko obrazovanje na daljinu. *Tranzicija*, 15(31.), 29-39.
- [2.] Janeska, M., & Taleska, S. (2011). E-obrazovanje-nova mogućnost realizacije nastavnog procesa.
- [3.] Kalamković, S., Halaši, T. i Kalamković, M. (2013). Učenje na daljinu primijenjeno u nastavi osnovne škole. *Croatian Journal of Education*, 15 (Sp.Ed.3), 251-269.
- [4.] Mandić, D. (2006). Obrazovanje na daljinu. *Učiteljski fakultet u Beogradu*.
- [5.] Pokorni, S. (2009). Obrazovanje na daljinu. *Vojnotehnički glasnik*, 57(2).

Stručni rad

RAZVOJ PEDAGOŠKE MISLI KROZ POVIJEST

Zoran Hercigonja, prof.
V. osnovna škola Varaždin

Sažetak

Kroz povijest se prodefiliralo mnogo pedagoga, počevši od starog vijeka u kojem su nastale prve teorije o pedagogiji. U počecima pedagogija nije bila zasebna znanost, te se više bavila odgojem. Pedagoške misli su se razvijale kroz razne povijesne epohe, počevši od stare Grčke i njezinih najznačajnijih filozofa poput Sokrata, Platon i Aristotela koji su definirali odgoj, zatim kroz srednji vijek gdje su nastala prva sveučilišta i škole. U srednjem vijeku susrećemo humanističku pedagogiju gdje su prednjačile zemlje poput Italije, Francuske i Španjolske. U novom vijeku dolazi do pojave empirizma i racionalizma u pedagogiji, gdje su najznačajniji autori bili Francis Bacon i Rene Descartes. Najznačajniji pedagozi novog vijeka su bili Jan Amos Komensky, kojeg se smatra začetnikom pedagogije novog doba, Johna Locke, Jean-Jacquesa Rousseau, Immanuela Kanta, Johanna Friedricha Herbart, Marxa, Engelsa i Antuna Semjonoviča Makarenka. U ovom radu su opisane pedagoške misli kroz povijest počevši od starog vijeka pa sve do 20. stoljeća

Ključne riječi: Herbart, Komensky, odgoj, obrazovanje, pedagozi, povijest

1. Uvod

Pojam pedagogije dolazi od grčkih riječi pais, što znači dijete, te riječi agein što znači voditi. Pedagogija je definirana kao odgojna praksa od antičkih vremena. Pojam pedagogije kojom označavamo pedagošku djelatnost odnosno znanost o odgoju je definirao njemački filozof Johhan Friedrich Herbart. Herbart je definirao nekoliko teza o pedagogiji među kojima su sljedeće teze [6]:

- -Postoje različite koncepcije odgoja
- -Pedagogija (kao znanost) treba znanstveno osmisliti odgojnu praksu
- -Znanstveno osmisliti znači svesti je na pouzdana načela
- -Filozofija treba utvrditi norme i vrijednosti za određivanje odgojnih ciljeva
- -Psihologija treba pokazati putove za ostvarivanje odgojnih ciljeva

Sustavno poučavanje započelo je prije više tisuća godine u starim sumerskim, egipatskim i antičkim grčkim civilizacijama, ali se provodilo samo za odabrane. Tek početkom 17. stoljeća u nekim državicama Europe započinju masovni oblici obrazovanja mladeži i razvijaju se prvi nastavni programi. [3]

Kroz povijest su se javljali razni oblici odgoja, na te vrste odgoja je uvijek utjecala sredina u kojoj se živjelo, socio-ekonomske prilike, prirodna bogatstva, državni ustroj te još mnogo faktora. Odgoj je najvažniji čimbenik u razvoju i odrastanju djeteta, te mu se u današnje vrijeme pridodaje jako velik značaj, iako u nekim etapa u povijesti to nije bilo tako. Razni filozofi su kroz povijest imali mnogo raznih razmišljanja od pedagoškim mjera, počevši od antičke Grčke pa sve do današnjih dana. Razvoj školstva i pedagogije je prisutan kroz cijelu ljudsku povijest, te se uvijek na tim područjima traže čim učinkovitije metode kako bi mlađe naraštaje sa što većim uspjehom mogli odgojiti i obrazovati. Cilj pedagogije kao znanstvene discipline o odgoju jest istražiti zakonitosti obrazovanja, odgoja i izobrazbe, i na osnovi spoznaja tih zakonitosti, pronaći mehanizam što učinkovitijeg osposobljavanja pojedinca za živo, tj. za samostalno i uspješno snalaženje u životnom okruženju. Likovi pedagoga iz prošlosti, njihova borba, uspjesi i slabosti, ljudske i odgajateljske osobine su inspiracija za znanstveni rad na području odgoja i obrazovanja danas i u budućnosti. [1]

2. Odgoj u starom vijeku

2.1. Odgoj i škole u starih istočnih naroda

Najstarije civilizacije su se razvijale u dolinama velikih rijeka, te na obalama mora i jezera. Velike rijeke su bile bogate ribom, što je bio bitan izvor ljudske prehrane i ta područja su bila pogodna za poljodjelstvo. Prve kulture su se stvarale i razvijale u Sumeru, Indiji, Kini, Perziji, Egiptu i Palestini [1]

U Indiji zbog kastnog društvenog uređenja koji je ujedno i određivao odgoj i obrazovanje, pristup svetim knjigama (Vedama) je imala najviša kasta, odnosno brahmani. Osnovne karakteristike odgoja i obrazovanja bile su podjele po kastama i

religioznost. Zbog takvog nazora na svijet i društvo, mlado stanovništvo je bilo osuđeno na pasivnost. Glavna vjera u Indiji je bila budizam. Buda je propovijedao jednakost ljudi, te je ustajao protiv starih brahmanskih podjela na kaste, te je kao vrlinu naglašavao samilost i samoodricanje. [1]

Perzijanci, koji su živjeli u planinskim visoravnima, su bili suočeni sa neprestanom borbom sa prirodom. Prema njihovom vjerovanju, postojala su dva boga, Ormuzd koji je predstavljao svjetlost, i Ahriman koji je predstavljao tamu te su oni bili u stalnoj borbi u kojoj će u konačnici pobijediti svjetlost. Glavne odlike njihovog odgoja su bile izgraditi fizički čvrstu i jaku ličnost, te su zbog toga mlađi naraštaji bili izloženi fizičkim naporima. Intelektualni odgoj je bio prepušten svećenicima, a kao ljudske vrline najviše su cijenili pravdu, istinu i hrabrost. [1]

Kinezi su kroz dugi niz godina bili izolirani od ostatka svijeta, živjeli su u specifičnom robovlasničkom poretku, te zbog toga za razliku od Perzijaca fizički rad nije bio cijenjen i bio je namijenjen robovima. Rijetki su bili privilegirani da nauče kinesko pismo, koje se sastojalo od oko 15 000 znakova, te je to bila velika prepreka pismenosti naroda. Glavna obilježja kineskog odgoja i obrazovanja su bile sistematičnost, krutost i strogost. Najveći utjecaj na kulturu i odgoj Kineza su imali filozofi Konfucije i Lao-ce. Konfucijevo učenje o vjeri je bilo agnostičko, a s etičkog aspekta je vjerovao u iskonsku dobrotu čovjeka. Osnovni pojam njegove etike je jen – što znači opći zakon mora upravljati svim odnosima u obitelji, društvu i državi, a iskazan je kao „zlatno pravilo“. S vremenom je njegova nauka doživjela mnoge promjene, te je iz filozofskog učenja prerasla u pučku religiju, pa je stoga Konfucija postao svetac kojem su se posvećivale molitve. Lao-ce je bio Konfucijev suvremenik, smatra se da podaci o njegovom životu nisu pouzdani jer se nakon što je napisao djelo Tao-te-king, povukao u planine. U tom djelu izražava apsolutna načela Tao i relativnost njegove primjene. Njegov nazor je bio u suprotnosti sa Konfucijevim učenjem.

Egipat je imao teokratsko robovlasničko uređenje u kojem je na čelu bio faraon koji je bio neograničen vladar, svećenici su imali udjela u državnim poslovima, a robovi i seljaci su bili bez ikakvih prava, osuđeni na teški fizički rad. Egipćani su zbog učestalih poplavi bili primorani baviti se matematičkim znanostima, te su ta znanja primjenjivali u izgradnji piramida, hramova i sličnih objekata. Prosječnom Egipćaninu nije bio dostupan fizički odgoj, glazba ili pjesništvo. Specifično za Egipćane, oni su svoja znanja zapisivali na papirus, ali je problem bilo njihovo pismo, hijeroglifi, koje se teško učilo. [1]

2.2. Odgoj u staroj Grčkoj

U staroj Grčkoj je državni ustroj bio takav da se sastojala od više manjih gradova-država, odnosno polisa. Najpoznatiji grčki polisi su bili Atena i Sparta (Lakonija), te su se u njima formirala dva najpoznatija odgojna sistema: spartanski i atenski. [1]

U Sparti je odgoj bio stvar države, državna vlast je bila u rukama zemljišne aristokracije, koju su sačinjavali spartijati, potomci plemena koji su pokorili starosjedioce. Perijeci su bili obespravljeni starosjedioci, a heloti su bili robovi koji su bili državno vlasništvo. Odgoj u Sparti je bio vojnički, država je odgajala mlado stanovništvo da bude sposobno za ratovanje. Spartanski odgojni cilj sastoji se u prvom redu u tome, da se omladina što bolje tjelesno izvježba za vojničke svrhe, i da poštuje zakone i

starije. [2] Do sedme godine djeca su se odgajala u porodici, a nakon toga su odlazila u javne odgojne ustanove gdje bi započeo državni odgoj, koji bi trajao sve do njihove 18. godine. Spartanci su cijenili utjecaj glazbe i pjevanja na njihovo borbeno raspoloženje. Intelektualne sposobnosti poput pisanja, čitanja i općenito znanja nisu bile previše cijanjene, ali su uvažavali praktičnu umnu osposobljenost, snalažljivost i izražavanje. [2] Pozitivne odlike spartanskog odgoja su bile: shvaćanje odgoja kao najvažnije društvene i državne funkcije, osnivale su se državne ustanove za odgajanje mladeži vladajuće klase, te da se odgajala i ženska omladina. [1]

Za razliku od Sparte, Atena je bila trgovačka država, u kojoj je prevladavala pretežito trgovačka aristokracija. U atenskom odgoju se više isticalo oblikovanje duševnih snaga i odnos između države i pojedinaca s obzirom na odgoj je bio slobodniji nego u Sparti. Kao i u Sparti, djeca su se do sedme godine odgajala u porodici, odgajaju ih robovi odnosno ropkinje, te u toj dobi je prvotno bio bitan tjelesni odgoj, al umni razvitak djeteta i njegova potreba za igranjem nisu bile zanemarene. Nakon sedme godine djevojčice su ostajale u porodici gdje su ih odgajale majke, prvotno za domaćinske plesove, ali i pjevanje i plesanje. Dječaci su se odgajali muzički i gimnastički. Muzički su se odgajali u školama kitarista i gramatista do svoje 14. godine. U školama se učilo pisanje, čitanje i računanje. [1]

Zbog ekonomskog razvoja i jačanja Atene u 5. stoljeću prije nove ere, sve je više dolazilo do potrebe vladajućih krugova za širim obrazovanjem. Tu dolazi do pojave putujućih učitelja-filozofa, odnosno sofista. Bavili su se prirodnim naukama, astronomijom i pravom. Smatrali su da bogovi ne upravljaju svijetom, nego su u prvi plan isticali čovjeka, odnosno njegove potrebe i mišljenje. Poučavali su svakoga tko bi im plaćao. Najznačajniji sofisti su bili Protagora, Gorgija i Hipija. [2]

Kroz Grčku se prodefiliralo mnogo značajnih filozofa, od kojih je jedan od najznačajnijih Sokrat. On je bio filozof-idealista, jer je za razliku od sofista učvrstio vjeru u spoznaju, istinu i krepost. Time je utjecao na razvoj tadašnje cjelokupne kulturne, moralne i pedagoške svijesti. Sokrat je učio da istina nije subjektivna, nego da je objektivna i da ju je moguće spoznati. Cijenio je znanje o moralu, govorio je da je znanje o kreposti isto što i sama krepost. Intelektualni odgoj je poistovjetio sa moralnim odgojem. Njegovo stanovište je bilo da svi ljudi zajedno s filozofima moraju nastojati da se od prividnog znanja dovinu do istinskog znanja, do mudrosti koja je najviša krepost. [2]

Platon je u filozofiji zasnovao objektivni idealizam. On je bio Sokratov učenik posljednjih deset godina prije njegove smrti. Platon je dijelio svijet na prolazni svijet pojava u kojemu nema ničega istinskog i stalnog, i na vječni istinski svijet ideja. Platon je prihvaćao podjelu odgoja na glazbeni i gimnastički odgoj. U svojem najznačajnijem djelu „Država“ opisuje utopijsku idealnu državu, u kojoj filozofi i vojnici nemaju privatne svojine ni obitelji, zatim da država određuje tko će s kim živjeti u braku, te da se rađanje djece dozvoli jedino ako je majka stara između 20 i 40 godina, a otac između 30 i 50. U svojem drugo djelu „Zakoni“ odustao je od tog načela, te je prihvatio obitelj. Za djecu do sedam godina je zamislio sistem predškolskog odgoja, te mu je pridavao veliko značenje. Sličan koncept se zadržao i dan danas za djecu do sedme godine. [1]

Još jedan značajan grčki filozof je bio Aristotel. On je bio Platonov učenik. 355. godine prije nove ere je osnovao posebnu gimnaziju u kojoj je predavao. Područje njegovog stvaralačkog rada je obuhvaćalo filozofiju, politiku, etiku, estetiku i logiku. Prema njemu čovjek ima tri duše: vegetativnu (hranidbena funkcija i funkcija oplodivanja), animalnu (čuvstvovanje i htijenje) i razumnju (mišljenje i spoznavanje). [2]

Također, Aristotel razlikuje i tri odgoja: moralni, tjelesni i umni. Značajan je za pedagogiju po tome što je odgoj podijelio u tri razdoblja: do sedme godine, od sedme godine do spolne zrelosti i od spolne zrelosti do dvadesete godine. Smatrao je da djevojčice ne trebaju polaziti školu, jer se ženska djeca razlikuju od muške te da im obrazovanje ne bi moglo koristiti. Također je smatrao da djeca u dobi od svoje sedme do četrnaeste godine moraju učiti čitanje, pisanje, gramatiku, računanje i crtanje, a na višem stupnju da trebaju učiti filozofiju, matematiku, povijest i glazbeni. [2] Aristotel je smatrao da mlad čovjek mora svojim radom formirati u sebi kreposti (hrabrost, umjetnost i pravednost, ali da treba i voditi računa od čovječjoj prirodi i psihičkim sposobnostima.

2.3. Odgoj i obrazovanje u starom Rimu

U povijesti starog Rima, tri su bitna razdoblja koja označavaju njegovo društveno i državno uređenje. Prvo razdoblje je rodovski Rim, drugo je republikanski Rim, a treće imperatorski Rim. Odgoj u rodovskom Rimu bio je ograničen na Rim, gdje je stanovništvo obrađivalo zemlju na sitnom posjedu, u čemu su im pomagali robovi. Otac obitelji je imao vlast nad sinovima i robovima, a majka je uz pomoć kćeri vodila gospodarstvo. Patrijarhalno uređenje i bavljenje zemljoradnjom se određivalo kako obiteljski život, tako i religiju i odgoj. Odgoj u rodovskom Rimu je bio obiteljski, a cilj mu je bio odgajanje zemljoradnika vojnika. Djecu su od ranog djetinjstva odgajali da sudjeluje u domaćinskim poslovima, odnosno u zemljoradnji. Od moralnih vrijednosti, cijenila se skromnost, ljubav prema domovini i hrabrost. [1]

U doba republikanskog Rima došlo je do potrebe otvaranja javnih elementarnih škola koje su se nazivale ludus. Cilj starorimskog republikanskog odgoja je bio da se djeca odgoje za ispunjavanje građanskih dužnosti i za odanost Republici, te steknu vrijednosti poput hrabrosti, jake volje, čestitosti i skromnost. I prije osvajanja Grčke 146. godine prije nove ere, u Rimu se proširio utjecaj grčke kulture i grčke filozofije. Djeca patricija su pohađala gramatičke škole, a kasnije i retorsku školu, u kojoj se predavala retorika i filozofija. Najpoznatiji rimski pisac i govornik Ciceron je zahtijevao proučavanje rimske povijesti. Iako nije napisao nijedno djelo o odgoju, u svojim je brojnim spisima ostavio mnogo pedagoških napomena. Njegova je misao bila da učitelj i odgajatelj trebaju dobro ispitati psihičke sposobnosti i osobine svakog odgajanika, pa prema tome i postupiti. [1] Uz Cicerona, i Seneka je u svojim djelima zapisivao pedagoške izreke. Neke od njegovih najpoznatijih pedagoških izreka su da ne treba učiti za školu, nego za život i da učitelj, podučavajući druge, i sam uči. Ujedno je i smatrao da dobar primjer više vrijedi nego sve zapovijedi i pravila.

U Rimskom Carstvu škole su pale pod državnu vlast te se sve veća pažnja posvećuje školi, a učiteljima su se dodjeljivale razne povlastice i prava. Najznačajniji rimski pedagoški teoretičar je bio Mark Fabije Kvintilijan. Njegovi pedagoški pogledi su sadržani u njegovom djelu „O odgoju govornika“ koji se sastojao od 12 knjiga. U tom djelu je prihvatio i prilagodio grčke pedagoške ideje, te ih je obogatio svojim idejama pri čemu se oslanjao na iskustvo rimskog školstva. Zauzimao se za javno školstvo i odbacio je privatno podučavanje. Smatrao je da elementarnu nastavu trebaju vršiti najbolji učitelji. Također je smatrao da se već u predškolsko doba trebala pridavati velika pažnja materinjem jeziku, te da se jezična kultura djeteta trebala razvijati pomoću čitanja, gramatičke nastave i analizom velikih književnih djela. [2] Govorio je da nastava

ne smije biti nešto prisilno, nego da se dijete treba veseliti školi te je bio protiv fizičkog kažnjavanja djece. Kvintilijanov pedagoški rad je utjecao na njegove suvremenike, ali i ujedno i na humanističke pedagoge u 15. i 16. stoljeću, među njima i na Komenskog.

3. Odgoj u srednjem vijeku

3.1. Odgoj u ranom srednjem vijeku

U razdoblju ranog srednjeg vijeka je dominirao feudalizam. Ideološki oslonac feudalizma je bila Katolička crkva, te je ona u svojoj vlasti imala odgoj i obrazovanje. Svećenici su propovijedali narodu bezuvjetnu pokornost, trpljenje, umjerenost i rad. Disciplina je bila veoma stroga, a tjelesne kazna jedna od najvažnijih odgojnih metoda. Rani srednji vijek nije ostavio nijedne značajnije teorije pedagoške misli. Religija je značila vrhunac svega u čovjeku i životu, a spašenje duše je bilo cilj života i odgoja. [2]

Svjatovni feudanci su se odgajali vojničko-tjelesnim odgojem, te je taj odgoj počinjao sa sedmom godinom. Učili su sedam viteških umijeća: jahanje, plivanje, rukovanje kopljem, borbu mačem, lov i borbu sabljom te sastavljanje i pjevanje stihova. Sa sedam godina su dobivali status paža, sa četrnaest godina su postajali štitonoše, a sa dvadeset i jednom godinom su postajali plemićkim momkom, odnosno vitezom. Iako je vojničko-tjelesni odgoj bio primaran, nije bio zanemaren ni umni odgoj.

3.2. Doba humanizma i renesanse

Glavna misao humanista u srednjem vijeku je bila Juvenalova izreka: „Mens sana in corpore sano. (Zdrav duh u zdravom tijelu)“. Humanisti su se suprotstavljali tvrdnji srednjovjekovne crkve da je tijelo „tamnica duše“, njihova ideja je bila da čovjek treba od života uzeti sve što mu život pruža, odnosno njegovali su kult zdravog, aktivnog i optimističnog čovjeka. Pedagogija humanizma je veliku pažnju posvećivala fizičkom odgoju i zdravlju. Humanost je bila u potpunom smislu riječi i najveća vrijednost na odgojnom području. Glavni cilj je bio formirati čovjeka za zemaljski život, obrazovati ga i razvijati u njemu bogat čuvstveni život. [2] 1415. godine je pronađeno djelo Marka Fabija Kvintilijana, kojeg smo ranije spomenuli, te će njegovo djelo o odgoju govornika imati veliki utjecaj na razvoj pedagoških teorija u humanizmu.

Najznačajniji talijanski pedagog humanista bio je Vittorino Rambaldoni de Feltre. Kao i ostali pedagozi humanisti ondašnjeg vremena, de Feltre je u prvi plan stavljao moralni odgoj. Veliko značenje je pridavao odgoju primjerom i težio je da se odgoj prilagodi individualnim osobinama svakog djeteta. Za razliku od feudalnog odgoja koji je zahtijevao učenje gradiva napamet, zahtijevao je svjesno usvajanje znanja i samostalan rad učenika. U njegovim školama nije bilo tjelesne kazne kao odgojne mjere. [1]

Humanizam u Francuskoj se u mnogočemu razlikuje od talijanskog. Francuski pedagozi humanisti su se zalagali za ideju svestranog obrazovanja, te su zahtijevali bolju organizaciju nastave prirodnih znanosti i matematike. Francuski humanizam u pedagogiji je najjasnije izrečen u djelima Rabelaisa i Montaignea.

Francois Rabelais je najpoznatiji po svojem čuvenom romanu „Gargantua i Pantagruel“ u kojem ismijavao feudalni poredak, te ističe kult novog čovjeka oslobođenog feudalnog ugnjetavanja. U tom djelu je na više mjesta raspravljao o moralu i moralnom odgoju. Smatrao je da je osnova moralnog odgoja religija i život ispunjen radom. U njegovim pedagoškim nazorima su veoma izraženi humanistički progresivni zahtjevi, kao što su traženje fizičkog odgoja, intelektualnog odgoja i svjesnih aktivnosti učenika u procesu usvajanja znanja. U nastavu je uveo i metodu razgovora, upoznavanje prirode i estetski odgoj. [1]

Drugi veliki francuski humanist je bio Michel de Montaigne, koji se u svojim djelima također osvrće na odgoj. U svojem najznačajnijem djelu „Ogledi“ veliku pažnju posvećuje problemu odgoja. Kao i Rabelais, oštro je kritizirao dotadašnji odgojni sustav, koji se nije brinuo kako će razviti odgajaničkovu inteligenciju, već samo „naključati“ njegovo pamćenje učenjem napamet. Smatrao je da se paralelno mora razvijati cijela učenikova ličnost: duh, tijelo i moralni lik. Taj cilj je smatrao da će se ostvariti ne samo knjigama nego i razgovorima i putovanjima.

Od ostalih pedagoga tog razdoblja, još su značajni Ludovicus Vives, koji je kasnije imao utjecaj na kasnije pedagoge poput Johanna Sturma i Jana Amosa Komenskog, i Erazmo Roterdamski. [1]

4. Pedagogija u novom vijeku

4.1. Empirizam i racionalizam u pedagogiji

Jedan od najznačajnijih materijalista u Engleskoj je bio Francis Bacon. Njegova najznačajnija djela vezana uz povijest pedagogije su: „Podjela znanosti“ i „O vrijednosti i napretku znanosti“. Nije se slagao sa shvaćanjima srednjovjekovne skolastike. Smatrao je da su najvažniji psihički procesi pamćenje (memorija), mašta (fantazija) i mišljenje (ratio). Na temelju toga je definirao tri velike skupine znanosti: historija, koja se zasniva na pamćenju, poezija, čije temelje čini mašta, i filozofija, koja je rezultat razmišljanja [1] Bacon je pod pojmom pedagogija podrazumijevao samo vještinu prenošenja znanja, za što bismo danas rekli didaktiku. Mnogo je govorio o metodama naučnog spoznavanja, te je smatrao da se nauka mora zasnivati na iskustvu (empirizmu). Također je smatrao da je za pedagogiju posebno važno učenje, koje može dovesti do materijalizma i da čovjekovo spoznavanje počinje osjetima. [2]

Osnivač buržoaskog racionalizma bio je Rene Descartes. Za pedagogiju, njegovo najznačajnije djelo je „Rasprava o metodi“, u kojem objašnjava glavna pravila znanstvenog istraživanja. Kod njega je u središtu um koji je mjerilo spoznaje, iako ne negira ni značenje osjetila, pamćenja i mašte. Budući da je smatrao da je um najvažniji u spoznajnom procesu, smatrao je da ga je potrebno razvijati u školi u toku odgojno-obrazovnog procesa, a to se postiže zornošću u nastavi i promatranjem prirode. [1] Descartes smatra da svi ljudi raspolažu jednakim sposobnostima za učenje, svladavanje znanja i istraživanje. te da svi ljudi imaju jednaka prava na obrazovanje.

U razdoblju početka 16. stoljeća dolazi do pojave ranih socijalnih utopista od kojih su najznačajniji Thomas More i Tommaso Campanella. U svojoj knjizi „O najboljem uređenju države i o novom otoku Utopiji“ daje oštru kritiku društvenih odnosa u Engleskoj. Zalagao se i za obrazovanje žena, te veliko značenje pridaje realističkim znanjima. Njegovi pogledi na svijet su prožeti humanizmom, što se vidi po njegovom zahtjevu da se učenje provodi na materinjem jeziku.

Sljedeći značajan utopist bio je Tommaso Campanella, koji u svojem utopijskom djelu „Grad sunca“ zastupa ideal države zasnovane na harmonijskoj vladavini razuma, mudrosti, moći i ljubavi. [1] Intelektualnom odgoju je pridao veliki značaj, te je bio protiv učenja napamet. Smatrao je da se s odgojem treba početi rano, prije treće godine, a svi Solarci (stanovnici grada sunca) se odgajaju zajednički. Utopisti su istakli načelo ravnopravnosti u obrazovanju, te su se borili protiv beživotne skolastičke nastave i istakli su vrijednost realnih znanja.

4.2. Jan Amos Komensky

Češki pedagog Jan Amos Komensky se smatra začetnikom i inspiratorom pedagogije novog doba. 1632. godine je završio svoje glavno djelo „Velika didaktika“. U tom djelu sistemski izražava svoje pedagoške ideje i široko zahvaća obrazovna i odgojna pitanja, te je objasnio didaktičke principe i novu organizaciju stupnjeva školovanja. [1] U djelima Komenskog ima utjecaja renesansne pedagogije, utopijskog socijalizma i Baconove filozofije. Najvažnije načelo na kojem Komensky gradi svoju pedagogiju jest da odgoj treba provoditi u skladu s vanjskom prirodom. Smatrao je da je čovjek dio prirode i da je podređen njezinim zakonitostima, i da se od svakog djeteta može formirati čovjek. U Velikoj didaktici je također govorio kako treba postupati s djecom, a posebno sa djecom koja su manje nadarena. Zalagao se za opće obrazovanje, bez obzira na stalež i spol te je zahtijevao da se omladina poučava u većim grupama, jer se tako bolje uči. [1] Komensky je izradio za ono doba veličanstven pedagoški sustav, bez obzira na neke sitne njegove nedostatke. Svojim radom je značajno osamostalio pedagoško radno područje i široko otvorio vrata samostalnom razvoju pedagogije. [2] Inicirao je ideju od općem obrazovanju i jedinstvenom školskom sustavu, te o nastavi na materinjem jeziku i traži obavezu na osnovnom stupnju, odnosno to je bila ideja osnovne škole. U svojem nastavnom radu je zahtijevao temeljitost, lakoću i brzinu učenja, jasnoću i razumljivost sadržaja koji se uči. Mnoga njegova didaktička načela vrijede i dan danas.

5. Pedagogija u 17. i 18. stoljeću

U 17. i 18. stoljeću u europskim zemljama zbivale su se mnoge bitne promjene u području društvenih odnosa, kulture, tehnike te u školstvu i pedagogiji. Najveće promjene su se događale u Njemačkoj, Austriji, Engleskoj, Francuskoj i Rusiji jer su te zemlje prednjačile u školstvu i pedagogiji.

John Locke je bio osnivač empirijske psihologije, kojoj je izvor bilo iskustvo temeljeno na samopromatranju, te je i na tim osnovama zasnovao svoju pedagogiju. Na njegov rad su najvoše utjecali Francis Bacon i Rene Descartes. Smatrao je da kada se dijete rodi, da je tada njegova duša kao nepisana ploča (tabula rasa), te je iz tog razloga veliku važnost pridavao veliku ulogu odgoju. [1] U svojem djelu „Misli o odgoju“ je razvio pedagoški sustav u kojem je objasnio pedagogiju zdravog razuma i praktične koristi. Bio je pristaša individualnog odgoja, jer je smatrao da je učenje kod kuće učinkovitije nego učenje u školi zajedno sa ostalom grupom učenika. Veliku ulogu je pridavao odgajatelju, koji je morao biti obrazovan i inteligentan čovjek, te da mora biti uljudan i naklonjen djetetu. [1] Opširno je govorio i o tjelesnom i moralnom odgoju, polazeći od načela „zdrav duh u zdravom tijelu“.

Claude Adrien Helvetius je po filozofskim shvaćanjima nasljednik Johna Lockea. Svoje nazore o odgoju je objasnio u djelima „O razumu“ i „O čovjeku, njegovim sposobnostima i njegovom odgoju“. Smatrao je da je odgoj svemoguć, i za razliku od Lockea, davao je prednost društvenom odgoju pred individualnim. Još jedan značajan francuski prosvjetitelj bio je Denis Diderot. Zahtijevao je odvajanje škole od crkve, te je smatrao da se dijete odmalena treba poštovati kao odraslog čovjeka.

Jedan od najznačajnijih francuskih pedagoga 18. stoljeća bio je Jean Jacques Rousseau. On je u središnje odgojnog nastojanja postavio dijete, njegove psihičke i razvojne osobine i tražio je da djeca budu aktivna. Rousseau je bio predstavnik prirodnog odgoja, smatrao je da čovjek od prirode dobar, te da odgoj treba biti u skladu s prirodom. Rousseau je govorio o tri vrste odgoja: odgoj prirode, da nas odgaja time što razvija u nama sposobnosti i organe, odgoj ljudi, time što nas oni uče upotrebljavati ono što u nama razvija priroda i odgoj stvari, tako da nas odgajaju stjecanju vlastitog iskustva u sredini koja utječe na nas. Dobar odgoj je definirao kao sklad svih triju vrsta odgoja. [2] Njegovo najznačajnije djelo je „Emil“, u kojem je kritizirao feudalni odgoj, te istodobno opisivao odgoj novog čovjeka u građanskom društvu.

U Njemačkoj je krajem 18. stoljeća najznačajniji pedagog bio Immanuel Kant, koji je na pedagoškom planu nastojao odgojiti moralno samostalnu, slobodnu ličnost. Pokušao je uzdići ulogu ličnosti, al je istodobno osiguravao takav odgoj koji će biti u duhu bezuvjetne poslušnosti i podložnosti zahtjevima buržoazije. [1] Za razliku od Rousseauvog stajališta da čovjek mora vratiti u čisto prirodno stanje, on govori da priroda treba čovjeka usavršiti. Njegova najpoznatija izreka je da „čovjek je samo ono što od njega učini odgoj.“

6. Pedagogija u 19. stoljeću

Veliki napredak osnovnog obrazovanja je vezan uz švicarskog pedagoga Johanna Heinreicha Pestalozzija, čije je didaktičko i pedagoško učenje značajno utjecalo na razvoj osnovnoškolskog obrazovanja. Njegovo prvo pedagoško djelo je bilo „Večernji sati jednog pustinjaka“, u toj raspravi je rekao da općeljudsko obrazovanje mora prethoditi specijalnom obrazovanju, te da obučavanju djeteta treba početi od onoga što okružuje dijete, pa tek kasnije da se prilazi daljem i nepoznatom. Pestalozzi je odgojni cilj podijelio na 3 zadatka: odgoj glave (umni odgoj), odgoj srca (moralni odgoj) i odgoj ruke (tjelesni i radni odgoj). [1]

Najveći utjecaj na praksu klasične srednje škole u Europi 1850-ih godina je imao Johann Friedrich Herbart. Njegovo najznačajnije djelo je „Nacrt predavanja o pedagogiji“. Herbartova pedagogija je bila usmjerena na odgoj djece vladajuće klase u buržoaskom društvu za njihovu vodeću funkciju koja od njih zahtijeva određene crte karaktera. On je prvi u pedagošku znanost uveo sustav, pa je time pridonio da ona postane teorijska znanost. Uveo je pedagogiju na sveučilište, a pedagogija je postala samostalna disciplina. Herbartova organizacija seminara i vježbaonica imala je veliki značaj za unaprjeđenje pedagoške teorije i praktičnog rada. [1] Velik broj pedagoga je slijedio Herbartu, te su stoga njegovi sljedbenici nazvani Herbartovcima.

Za razvoj pedagogije u razdoblju 19. stoljeća još su veoma značajni bili Friedrich Frobel i Friedrich Adolf Diesterweg. Početkom 19. stoljeća dolazi do pojave novovjekovnih socijalnih utopista, od kojih su najznačajniji Claude Henri Saint-Simon, Charles Fourier, Rober Owen i Etienne Cabet.

U Njemačkoj 40-ih godina 19. stoljeća dolazi do pojave naučnog socijalizma u kojem su prednjačili Karl Marx i Friedrich Engels. Oni nisu pisali posebne pedagoške rasprave, ali u njihovim djelima se nalaze analize i pedagoške misli koje su aktualne i imaju vrijednost za suvremenu znanstvenu pedagogiju. Učenjem o socijalizmu pedagogiji su dali temelje za postavljanje socijalističkog odgojnog cilja.

7. Zaključak

Počeci pedagogije sežu još iz antičkog doba, kad je to u principu bila samo djelatnost koja se bavila odgojem. Od samih početaka civilizacije ljudi su se bavili odgojem, i pokušavali pronaći način kako ga unaprijediti te prilagoditi ekonomskim i društvenim prilikama. Prvi narodi koji su se bavili odgojem su bili Perzijanci, Kinezi, Idijci i Sumerani. U antičkoj Grčkoj smo upoznali dvije vrste odgoja koje su potekle iz dvaju najvećih tadašnjih polisa. Grčki filozofi poput Platona, Sokrata i Aristotela su imali jako velik utjecaj na daljnji razvoj pedagogije u ostatku svijeta i u narednim godina nakon njihovog djelovanja. U srednjem vijeku velik utjecaj na odgoj i obrazovanje je imala crkva, te se tada javljaju reformatoru koji su htjeli crkvu isključiti iz obrazovnog procesa, što je kasnije i bio slučaj. U srednjem vijeku dolazi do pojave humanizma gdje je u centru pozornosti bio čovjek, te se isto tako sve više pažnja u odgoju posvećivala djetetu i njegovim potrebama. Zatim smo spomenuli Jana Amosa Komenskog koji je znatno utjecao na razvoj pedagogije, te je širom otvorio vrata samostalnom razvoju pedagogije, te je prvi u pedagogiji smatrao da bi se djeca trebala poučavati u većim grupama. Nakon njega smo spomenuli još mnogo značajnih pedagoga poput Johna Locke, Renea Descartesa, Francisa Bacon, Jean-Jacquesa Russeaua, Immanuela Kanta, Johanna Heinricha Pestalozzija, Johanna Friedricha Herbartu i ostalih. Svaki od navedenih pedagoga je imao svoju viziju pedagogije, koje su se temeljile na prethodnim spoznajama iz pedagogije, od kojih je velika većina bila potaknuta radom i djelom Komenskoga. Herbart je prvi u pedagogiju uveo sustav, te je time pridonio da ona postane teorijska znanost. Uveo je pedagogiju na sveučilište, te je pedagogija postala samostalna znanost.

8. Literatura

- [1.] Zaninović, M. (1988.) Opća povijest pedagogije. Zagreb: Školska knjiga
- [2.] Žlebnič, L. (1955.) Opća povijest pedagogije. Zagreb: Pedagoško-književni zbor
- [3.] CARnet (autor i godina nepoznati) Pedagogija. Dostupno 14.02.2020. na URL=
<http://www.carnet.hr/referalni/obrazovni/mkod/pedagogija.html>
- [4.] Miljković, D. (2009.) Pedagogija. Dostupno 14.01.2020. na URL= www.d-2.hr/treneri/pedagogijauvod.ppt
- [5.] Sipinski, B. (2003). Jan Amos Komensky and philosophical problem of the human person. Personalistic interpretation. Dostupno 14.01.2020. na URL=
<http://komeniana.udpu.org.ua/wp-content/uploads/2013/03/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf#page=59>
- [6.] Staničić, S. Pedagogija kao znanost o odgoju. Dostupno 14.05.2020. na URL=
http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDUQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.ffri.uniri.hr%2F~sstanicic%2Findex.php%3Fdir%3DOpca_pedagogija%252F%26download%3DOpca%2Bpedagogija_Znanost%2Bo%2Bodgoju_PPT.pdf&ei=N_BaUqLQLuLL4ATTyoDwAw&usq=AFQjCNEbZBaLVu0BYjMYadEQ2XijwL2hA&bvm=bv.53899372,d.bGE&cad=rja
- [7.] Uzgalis, W. (2012). John Locke. Dostupno 14.05.2020. na URL=
<http://plato.stanford.edu/entries/locke/>

Stručni rad

SUVREMENI PROGRAMI, PRAVCI I ZAHTJEVI PEDAGOGIJE

Zoran Hercigonja, prof.

V. osnovna škola Varaždin

Sažetak

Pristup odgoju se mijenjao kroz povijest; migracija stanovništva, nove spoznaje i globalizacija nužno su utjecale na razvoj pedagogije, ali i pred nju stavile nove zahtjeve što je utjecalo i na nužno pojavljivanje novih pravaca. Kroz program cjeloživotnog učenja u prvom dijelu dan je pregled novih zahtjeva zbog sve starijeg stanovništva EU, pojava novih pravaca u pedagogiji poput andragogije i gerontogogije i pregled trenutnog stanja u RH. U drugom dijelu zbog multikulturalnosti EU postavljeno je pitanje pristupa interkulturalnom odgoju, navedeni su aktualni problemi i trenutno stanje u RH.

Ključne riječi

Cjeloživotno učenje, globalizacija, EU programi, multikulturalizam, interkulturalni odgoj

1. Uvod

Pedagogija ima kratku povijest, ali bogatu prošlost. Potreba za odgojem, je oduvijek postojala, od usmene predaje, antičkih napjeva i filozofa do današnjeg postindustrializma i težnje za društvom temeljenom na znanju. Pristup odgoju se mijenjao kroz povijest, a to je ovisilo o brojnim utjecajima. Oni, među ostalim, uključuju zemljopisni položaj, ratove, doticaje s drugim kulturama, pojedine dominantne skupine, vladajuće političke opcije, znanstvena otkrića, ... Već ovo predstavlja ogromne izazove za pedagogiju, a ako se tome doda i današnja globalizacija¹, takvi izazovi pred pedagogiju stavljaju nove zahtjeve, ali i poticaje za preispitivanje postojećih i stvaranje novih pravaca u pedagogiji.

Za usporedbu razlike u odgoju, kao dobar primjer može poslužiti i prvo poglavlje udžbenika 'Menadžment ljudskog kapitala' autora Vujić Vidoja [15] u kojem je dan povijesni opis razvoja znanja kroz funkcionalni pristup ljudima kao kapitalu. U prošlosti, znanje stečeno u školskim ustanovama, s obzirom da je napredak znanosti bio spor, se moglo primjenjivati na radnome mjestu do kraja radnoga vijeka. Danas je tako nešto nezamislivo. Ovo se posebno odnosi na područje ICT-a². Ovo daje poticaj za razvoj cjeloživotnog učenja.

Ljudi više nisu prostorno ograničeni, nisu vezani za jedno mjesto od rođenja do smrti. Ljudi različite nacionalnosti, rase, vjere, kulture i ostalih karakteristika rade i žive u nečemu što se često zna nazivati 'globalno selo'. Ovo daje poticaj za razvoj interkulturalnog odgoja.

U nastavku rada nastojat ću dati opis takvih zahtjeva koji su stavljeni pred pedagogiju

---

¹ Globalizaciju se na Fakultetu organizacije i informatike uobičavalo definirati kao ubrzani razvoj ICT-a i globalnu umreženost koji su doveli do ubrzanja poslovnih aktivnosti na svjetskoj razini. Za potrebe ovog rada, osim promatranja kroz tehnološki i gospodarski tip, u obzir će se uzeti svih osam Beckovih [Ulrich Beck] tipova globaliteta: gospodarski tip, tehnološki tip, univerzalne vrijednosti, globalna kulturna industrija, policentrična svjetska politika, svjetsko osiromašenje, globalno razaranje i uništavanje čovjekova okoliša, transkulturalni konflikt.

² Za razliku od npr. područja matematike koje nije toliko podložno brzim promjenama.

2. Cjeloživotno učenje

2.1. Temeljne postavke

Današnje društvo znanja se uvelike razlikuje od društava opisanih u povijesnom pregledu razvoja u udžbeniku 'Menadžment ljudskog kapitala' profesora Vujić Vidoja [15].

Društvo postaje sve starije, obilježeno je razvojem informacijsko – komunikacijske tehnologije, multikulturalnošću i neprestanim nastajanjem novih zanimanja i odumiranjem starih. Znanje koje se stječe u školi nije dovoljno za cijeli radni život nego je samo osnova koju je potrebno neprestano nadograđivati. Kao odgovor zahtjevima današnjeg društva nameće se cjeloživotno učenje.

Ideja cjeloživotnog učenja nije nova; prvi put se pojavila već u Platonovom djelu 'Republika', ali ju je prvi put u potpunosti artikulirao Basil Yeaxlee³ početkom dvadesetog stoljeća.

Cjeloživotno učenje, poznato još i pod nazivom LLL (*Long Life Learning*), je moguće definirati kao nadograđivanje različitih znanja i vještina tijekom života, bilo iz osobnih ili profesionalnih razloga. To je zapravo kontinuirani proces učenja koji počinje od rođenja pa sve do naše starosti, uključujući sve oblike učenja u svim životnim okolnostima kao npr. učenja iz obitelji, zajednice, škole, raznih situacija iz života, radnog mjesta itd... [13.].

Jasminka Maravić [8] cjeloživotno učenje definira kao aktivnost učenja tijekom života s ciljem unapređivanja znanja, vještina i sposobnosti unutar osobne, građanske, društvene i poslovne perspektive. U nastavku navodi da je cjeloživotno učenje i neka vrsta 'druge šanse' za unapređivanje temeljnih vještina.

Vujić Vidoja [15] za opisivanje ubrzanog trajnog inoviranja znanja koristi pojam cjeloživotno obrazovanje.

Potrebno je naglasiti da pojmovi cjeloživotno učenje i cjeloživotno obrazovanje nisu istoznačnice, iako se u literaturi često koriste kao takve⁴. Učenje je nadređen pojam pojmu obrazovanje. Učenje može biti nenamjerno, spontano i neorganizirano, dok je obrazovanje formalno, neformalno, informalno organizirano učenje. Još jedna od razlika je i ta što je učenje trajno, dok je trajanje obrazovanja vremenski ograničeno tj. propisano.

U nastavku navodim definiciju tri oblika obrazovanja Vidoje Vujića [15]

„Formalno obrazovanje je obrazovanje koje je utvrđeno propisima i posebnim zakonskim i podzakonskim aktima.

---

³ Basil Yeaxlee (1883. - 1967.), izvanredni profesor na katedri za psihologiju edukacije i predavač i mentor na Odsjeku za edukaciju na sveučilištu Oxford. U suradnji s Eduardom Lindemanom (1885. – 1953.), profesorom socijalnog rada koji se bavio obrazovanjem odraslih osmislio je intelektualni temelj za razumijevanje obrazovanja kao kontinuiranog aspekta svakodnevnog života [Maravić, 2003, str. 34]

⁴ U literaturi na engleskom jeziku razlikuju se pojmovi *lifelong education* (cjeloživotno obrazovanje) i *lifelong learning* (cjeloživotno učenje), ali neki autori prilikom prijevoda na hrvatski jezik tu razliku izostavljaju ili ju jednostavno ne prepoznaju.

Neformalno obrazovanje je obrazovanje koje je orijentirano prema izvanškolskim potrebama, a obuhvaća širok izbor raznih programa inoviranja znanja.

Informalno obrazovanje je obrazovanje koje se najviše izražava kroz cehovske udruge i razna informiranja određenih skupina o aktualnim temama i događajima. Novi dometi informalnog obrazovanja postaju dostupni skoro svim građanskim strukturama razvojem ICT-a.“

Jasminka Marević u časopisu Edupoint [8] nastoji objasniti razliku između doživotnog obrazovanja i cjeloživotnog obrazovanja kao:

„cjeloživotna edukacija se odnosi na obrazovanje i odgoj tijekom cijeloga života (od rođenja do smrti), dok se doživotno obrazovanje (ili trajno, stalno obrazovanje) odnosi na obrazovanje od završetka nekog stupnja formalnog obrazovanja (obično nakon obveznog obrazovanja) do smrti ili do kraja radnog vijeka. Dok se cjeloživotnim obrazovanjem i odgojem obuhvaća i usklađuje obrazovanje i odgoj djece, mladih i odraslih (prema načelu vertikalnog povezivanja), doživotnim se obrazovanjem usklađuju samo oblici formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja odraslih (prema načelu horizontalnog povezivanja, što znači obrazovanje u različitim oblicima, a ne samo formalno“.

Osobno smatram da je ovo bespotrebna komplikacija i da ovakvo definiranje pojmova jednostavno nema smisla, tj. ovo ukazuje na nerazlikovanje pojmova učenje i obrazovanje. Ipak ovakvi primjeri nerazlikovanja su česti i kod ostalih autora.

U udžbeniku 'Psihologija obrazovanja' skupine autorica [Vidović, i ostali, 2003, str. 504] u naslovu poglavlja je navedeno cjeloživotno obrazovanje, a u tekstu se govori o cjeloživotnom učenju što također sugerira na nerazlikovanje pojmova učenje i obrazovanje.

Maja Šiprak s portala Alfa [13.] uočava ovu razliku u pojmovima i dodatno ju naglašava. 'Trebalo imati na umu da cjeloživotno obrazovanje i cjeloživotno učenje nisu isti pojmovi. Za razliku od cjeloživotnog učenja koje se odnosi na institucionalizirani i organiziran proces učenja, cjeloživotno obrazovanje uključuje spontano i nenamjerno stjecanje znanja koje se provodi kroz cijeli život s ciljem razvijanja individualnih potencijala'. Iz navedenog citata je vidljivo da autorica teksta razlikuje pojmove učenje i obrazovanje, ali izgleda da je te pojmove pomiješala.

Što više sam čitao razne izvore (recenzirane i nerecenzirane) nailazio sam na sve više sukobljavanja definicija. U nastavku ću se nastojati držati onoga što je rečeno na predavanjima i seminarima iz kolegija Opća pedagogija i Didaktika I.

Nešto u čemu se svi autori slažu, bez obzira na koji način definirali cjeloživotno učenje, je da bi znanje trebalo biti glavni razvojni resurs.

Zbog sve starijeg stanovništva i sve izraženije potrebe za cjeloživotnim učenjem pojavila su se i dva nova znanstvena pravca (tj. discipline) andragogija i gerontogogija.

Andragogija (grč. aner=čovjek, muž + agein=voditi) poznata i pod nazivom adultna pedagogija, znanost je koja proučava problematiku odgoja i obrazovanja odraslih osoba. Gerontogogija (grč. gerontos=starac + agein=voditi) znanstvena je disciplina koja proučava odgoj, obrazovanje i samoobrazovanje starijih osoba [8].

2.2. Programi EU

Kako bi se stvorilo napredno društvo znanja, održivi ekonomski razvoj, veći broj kvalitetnijih poslova i jača društvena kohezija u Europskoj Uniji, odlukom Europskog parlamenta i Vijeća EU 2006. godine je uspostavljen Program za cjeloživotno učenje (br.1720/2006/EC). Taj program se nastavlja na prvu generaciju obrazovnog programa (1985. – 2006.) koji je uključivao dva potprograma Socrates i Leonardo da Vinci. Danas u drugoj generaciji (2007. – 2013.) taj program uključuje ukupno četiri sektorska potprograma:

- Comenius (predškolski odgoj i školsko obrazovanje)
- Erasmus (visokoškolsko obrazovanje)
- Leonardo da Vinci (strukovno obrazovanje i osposobljavanje)
- Grundtvig (obrazovanje odraslih)⁵

Osim četiri sektorska potprograma program uključuje i:

- Transverzalni program (suradnja i inovacije u području cjeloživotnog učenja unutar Europske unije, učenje stranih jezika, razvoj inovativnih informatičkih i komunikacijskih tehnologija, širenje i korištenje rezultata programa)
- Jean Monnet (podupire institucije koje se bave europskim integracijama)

Za provedbu ovog programa predviđen je proračun koji iznosi 6,9 milijardi eura. Riječ je o najvećem europskom programu u području obrazovanja koji obuhvaća sve sektore obrazovanja. Za usporedbu u prvoj fazi proračun je iznosio 793,8 milijuna eura. Ovakvo povećanje proračuna je dobar pokazatelj da je prepoznat potencijal cjeloživotnog učenja.

U programu sudjeluju države članice EU, države članice EFTA-e (Island, Lichtenstein, Norveška, Švicarska) i Turska kao država kandidatkinja. Republika Hrvatska postala je punopravna sudionica Programa za cjeloživotno učenje 1. siječnja 2011. godine.⁶

Samo zahvaljujući jednom potprogramu Erasmus oko 220 000 studenata iz 33 zemlje svake godine provede dio studija na studijskom boravku ili stručnoj praksi u inozemstvu. Osim studenata, godišnje oko 40 000 članova nastavnog i nenastavnog osoblja ostvari mobilnost u svrhu stručnog usavršavanja ili održavanja nastave. U 25 godina provođenja programa gotovo 3 milijuna studenata otišlo je na praksu i usavršavanje u neku europsku zemlju.⁷

---

⁵ Program je dobio naziv po Nikolaju Frederiku Severinu Grundtvigu (1783. – 1872.), danskom svećeniku i piscu, utemeljitelju nordijske tradicije cjeloživotnog učenja.

⁶ Podatci su preuzeti sa stranice Agencije za mobilnost i programe EU <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=272>

⁷ Podatci su preuzeti sa stranice Instituta za razvoj obrazovanja <http://www.iro.hr/hr/javne-politike-visokog-obrazovanja/kolumna/znacajan-porast-mobilnosti-u-visokom-obrazovanju/>

2.3. Situacija u Hrvatskoj

Kontinuirano učenje i usavršavanje tijekom cijelog života, je jedan od pokazatelja socijalnog i gospodarskog napretka neke zemlje ali i društva općenito. U ovom poglavlju ću nastojati prikazati kakva je situacija u Hrvatskoj.

Različiti izvori daju različite podatke. Tako Institut za razvoj obrazovanja uglavnom daje pozitivne rezultate provedbe programa Erasmus i ostalih programa vezanih za visokoškolske ustanove. Institut navodi da se u Republici Hrvatskoj program Erasmus provodi od 2009. godine i da bilježi najveći porast u Europi u broju studenata koji odlaze na mobilnost. Oko 3 000 studenata iz RH iskoristilo je mogućnost odlaska na studij ili stručnu praksu. Također navodi procjenu da će ukupan broj mobilnih studenata u akademskoj godini 2013./2014. iznositi oko 4150 studenata, što predstavlja porast 38% u odnosu na razdoblje 2009./2010.

Osim u programu Erasmus vidljiv je porast i u programu CEEPUS (Srednjoeuropski program razmjene za sveučilišne studije), ali i u programima temeljem 29 bilateralnih sporazuma visokoškolske suradnje Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta.

Da ipak nije sve tako odlično kao što se na prvi pogled čini, moguće je naslutiti već iz naziva članka 'Za cjeloživotno učenje Hrvati su previše lijeni' autora Džambo Marijana [Džambo, 2013] u kojem komentira nedavno objavljenje podatke Državnog zavoda za statistiku.

Ti podatci govore o tome da u Hrvatskoj čak 95,2% mladih u dobi između 20 i 24 godine ima najmanje završenu srednju školu, za razliku od npr. Norveške 69,7%, Njemačke 73,8%, Švicarske 79%, Ujedinjenog Kraljevstva 79,3%. Ovo na prvi pogled ne izgleda loše.

Zanimljiv je i podatak vezan za postotak osoba koje rano napuštaju školu.⁸ Hrvatska je tu najbolja među svim europskim zemljama sa samo 3,9% osoba koje prekidaju školovanje i ne nastavljaju ga. Za usporedbu u Španjolskoj je riječ o 32,1%, Norveškoj 17,6%, Ujedinjenom Kraljevstvu 15,7%, a u Njemačkoj 11.1% osoba koje rano napuštaju školovanje.

Ovi dosad izneseni podatci izgledaju odlično za Hrvatsku, ali ako se pogledaju podatci vezani za cjeloživotno učenje situacija iz odlične prelazi u poražavajuću. Po postotku osoba u dobi između 25 i 64 godine koje su uključene u cjeloživotno učenje Hrvatska se nalazi na pretposljednem mjestu sa samo 2,3%. Jedina europska država koja je lošija od Hrvatske je Bugarska s 1,4%. Za usporedbu Danska je najbolja s 31,2% građana uključenih u programe doškoloavanja i usavršavanja, nakon Danske slijede Island 25,1%, Češka 22,9%, Švedska 22,2%, Finska 22,1%.

---

⁸ Ovo se odnosi na postotni udio osoba u dobi od 18 do 24 godine s osnovnom školom kao najvišim završenim stupnjem obrazovanja koje se dalje ne školuju niti se usavršavaju.

Ovo dovodi do zaključka da iako podatci o velikom postotku rasta (38%) pokazuju da u Hrvatskoj raste broj osoba uključenih u programe cjeloživotnog učenja, je i dalje riječ o jako malom broju osoba koje su uključene u takve programe (tek 2,3%).

Prof. Marijan Džambo kao jedan od razloga za takvu situaciju navodi i posljedicu loše ekonomske moći, ali i da su „intelektualno lijeni“ Hrvati nesprijetni za stalno obrazovanje i usavršavanje. Da na žalost, „ne razumijemo da su prošla vremena kada je industrija apsorbirala najveći dio radne snage, i kada je bilo dovoljno obrazovati se za jedno zanimanje i s njim dočekati mirovinu.“

S ovom tvrdnjom se mogu tek djelomično složiti. Da, statistika tako pokazuje, ali nazvati nekoga lijenim, bez navođenja razloga je na neki način besmisleno. Postoji hiperprodukcija određenih zanimanja poput ekonomista i pravnika, ali to ne ukazuje na lijenost ljudi nego na ogromne probleme svih dosadašnjih vlada kojima je znanost i obrazovanje iza sporta, tj. više su se bavile sportom nego nužnim promjenama u znanosti i obrazovanju, ali su zato svi ministri iskoristili priliku pojaviti se pred kamerama kako bi se pohvalili rekavši da će Hrvatska postati „zemlja znanja“. Činjenica da je u Hrvatskoj nacionalni kurikulum⁹ prvi put objavljen tek 2010. godine u obliku Nacionalnog okvirnog kurikulumu (NOK), sigurno ne pomaže, nego sugerira na izostanak strategije cjeloživotnog učenja i obrazovanja.

Podatci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske [DZSRH, StatInfo2013, str. 20] pokazuju da starosna piramida stanovništva umjesto piramide poprima oblik urne¹⁰. Hrvatsko stanovništvo stari, broj stanovnika se smanjuje, prosjek je 42 godine starosti, a broj stanovnika iznad 65 godina raste. Ako se ostvare prognoze razvojno-istraživačkog projekta „Ekonomika starenja u Hrvatskoj“ kojeg je proveo tim demografa i ekonomista sa Sveučilišta u Zagrebu na Ekonomskom fakultetu, za 10 (deset) godina Hrvatska će imati isti broj zaposlenih i umirovljenika. Danas na jednog umirovljenika dolazi tek 1,17 radno aktivnog stanovnika¹¹.

Činjenica je da Hrvatsko stanovništvo, ali i stanovništvo Europske unije, stari. Europska unija je to prepoznala i da bi odgovorila izazovima razvoja društva znanja i svjetskoga tržišta odredila je osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje. Obrazovna politika RH je iste temeljne kompetencije prihvatila (doduše s nekoliko desetaka godina zakašnjenjem), ali da bi situacija bila još gora, izgleda da je to prihvaćeno, zasad, samo na papiru.

---

⁹ Dokument na razini države na temelju kojeg se izrađuju ostali kurikulumi; upućuje na autonomiju odnosno posebnosti neke zemlje u određivanju odgojno-obrazovnih vrijednosti i ciljeva učenja na temelju nacionalnih (državnih) standarda učenja i poučavanja.

¹⁰ Podatci su preuzeti sa stranica Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske (DZSRH), dokument StatInfo2013, http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2013.pdf

¹¹ DZSRH koristi pojmove radno sposobno i radno aktivno stanovništvo; radno sposobno stanovništvo čine stanovnici RH iznad 15 godina starosti, a radno aktivno stanovništvo čini dio radno sposobnog stanovništva koje je aktivno u smislu zaposleno.

Iz navedenog ne bih rekao da su građani lijeni, nego bih koristio jedan drugi izraz, zaostali¹² i to ne vlastitom krivicom, ali o tome više u slijedećem poglavlju vezanom za interkulturalizam.

---

¹² Da ne bi bilo zabune, izraz zaostali se odnosi na sporo prihvaćanje promjena.

3. Interkulturalni odgoj

Migracije stanovništva u prošlosti i globalizacija danas su dovele do multikulturalnih država s raznolikim nacijama, jezicima, vjerama, rasama. Takva situacija predstavlja izazov pred pedagogiju, a umjesto asimilacije kao odgovor se nameće interkulturalizam. Prije davanja pregleda o kakvim izazovima je riječ potrebno je definirati na što se odnosi pojam interkulturalizam.

3.1. Definicija pojma interkulturalizam

Za razumijevanje pojma interkulturalizam potrebno je objasniti na što se odnosi pojam kultura¹³. Pojam kultura je višeznačan i nije ga moguće jednostavno definirati.

Autor Sekulić-Majurec tako navodi da je pojam kultura (lat. *cultura*) pojam s „više od 250 različitih značenja“ [12]. Ninčević navodi 164 prikupljene definicije kulture i problem njezinog raznolikog definiranja, tematiziranja, promišljanja, problematiziranja, određivanja, i u nastavku navodi definiciju autora Kroeber i Kluckhohn kao:

„...eksplicitni i implicitni obrasci ponašanja, i u vezi ponašanja obrasci stečeni i preneseni s pomoću simbola, koji sačinjavaju distinktivna postignuća ljudskih skupina, uključujući njihova utjelovljenja u artefaktima.“ [9]

Kao definiciju pojma moguće je uzeti i objašnjenje fenomena kulture predstavljeno na svjetskoj konferenciji o kulturnoj politici (Mexico City, 1982.) koje kulturu definira kao:

„čitav splet različitih duhovnih, materijalnih, intelektualnih i emocionalnih karakteristika koje označavaju društvo ili socijalnu grupu. Ona ne uključuje samo umjetnost i književnost već način života, osnovna ljudska prava, sustav vrijednosti, tradiciju i vjeru, pri čemu je istaknuto da to nije samo naslijeđe već i cjelokupno okruženje sagledano u njegovoj dinamičnosti.“ [12]

S obzirom na postojanje više definicija pojma kultura, postoji i više definicija pojma interkulturalizam. Proučavajući literaturu domaćih autora često se nailazi na pojmove polikulturalizam, multikulturalizam, interkulturalizam. I dok pojmovi polikulturalizam i multikulturalizam označavaju isto tj. prefiksi *poli* i *multus* (lat. mnogi) upućuju na istovremeno postojanje više različitih kultura [9], kod pojma interkulturalizam prefiks *inter* (lat. među) označava međusobni odnos između različitih kultura, tj. interakciju između tih kultura u kojemu su prisutni susret, prožimanje, međusobno uvažavanje i bogaćenje različitih kultura bez obzira na etničku veličinu njezinih nositelja. [7]

Pojednostavljeno rečeno dok pojam multikulturalnost i polikulturalnost označavaju više kultura na istom prostoru, interkulturalnost naglašava odnos među kulturama i neophodnost međusobne interakcije.

Ili kao što prof. Bognar u djelu „Interkulturalizam i civilno društvo“ piše:

---

¹³ Lat. *cultura* je višeznačni pojam koji se odnosi na obrađivanje, težnju, rad, obrazovanje, naobrazbu, ćudorednu obrazovanost, oplemenjivanje, štovanje, poštovanje

„Multikulturalizam samo kaže da postoji više kultura, da žive u nekom susjedstvu, ali ništa više od toga. Interkulturalizam pak ima više značenja. On sugerira mogućnost, kao i nužnost, poprečnih veza među kulturama, odnosno njihovim pripadnicima.“ [2]

Upravo je međusobni odnos jedna od temeljnih karakteristika interkulturalizma, ali i izvor snažne pedagoške motivacije za interkulturalni odgoj s obzirom da se interkulturalni odgoj ne dobiva rođenjem nego se stječe učeći.

3.2. Povijesni razvoj i temeljne odrednice interkulturalnog odgoja

Za Europu interkulturalizam je postao zanimljiv sedamdesetih godina, ili točnije 1975. godine, kad je radna grupa Europskog savjeta za kulturu predložila taj koncept kao pristup obrazovanju migranata te kad su tadašnje Vijeće Europe i Europska zajednica postali svjesni učinaka demografskog rasta, nataliteta i novih doseljenika, stranih zajednica u Europi na multietničko i multikulturalno obilježje europskih društava. [9]

Praktični primjer problema odgoja novih doseljenika je opisao i Gudjons u poglavlju suvremeni zahtjevi pedagogije [6]. U njemu je naveden problem ciljeva odgoja turske djece u društvu Savezne Republike Njemačke kroz sukob različitih sustava vrijednosti, normi i ponašanja. Postavio je problem u obliku primjera mladog Turčina kada u roditeljskoj kući uči vladajuću ulogu muškarca, a u školi djevojku doživljava kao jednakopravnu. Postavlja se pitanje kako integrirati inozemnu djecu.

Ja bih ovo pitanje radije postavio na razinu ne kao integrirati samo djecu nego i odrasle iz jednostavnog razloga što djeca prije vrtića i škole o sustavu vrijednosti uče od roditelja. Tu se postavlja pitanje obrazovanja odraslih na koje bi odgovor trebala dati adultna pedagogija (andragogija) koju sam naveo u poglavlju cjeloživotno učenje. Ipak interkulturalizam u odgoju i obrazovanju nikako ne može biti samo pedagoški problem s obzirom da je to složeno pitanje koje nužno mora uključiti i druge pedagogiji srodne znanosti poput sociologije, ali i nezaobilazne psihologije.

Pitanje pristupa interkulturalnog odgoja se kroz povijest mijenjalo, a danas se uobičajeno prikazuje kroz tri etape: [12]

U prvoj se etapi nastojalo pomoći manjinama (posebno migrantima) da se što prije prilagode društvu većine. U području odgoja i obrazovanja nastojalo se ustanoviti nedostatke u obrazovanju tih grupa i omogućiti im da ih prevladaju različitim kompenzacijskim programima.

Ove su ideje ubrzo u drugoj etapi zamijenjene idejama kulturnog pluralizma. Pod njihovim utjecajem dolazi do priznavanja obilježja, posebno jezika i kulture manjinskih grupa. Javlja se multikulturalizam u obrazovanju kojim se inzistira da svi učenici upoznaju specifičnosti pojedinih grupa, ali se oni u drugoj etapi ipak zadržavaju u grupama sebi sličnih.

U trećoj etapi uspostavljanjem ideologije interkulturalizma u odgoju i obrazovanju zagovara se globalni odgoj, odgoj za smanjivanje predrasuda, antirasistički odgoj, odgoj za ljudska prava, odgoj za mir, te ideje o međusobnoj ovisnosti pripadnika raznih grupa, bez obzira na njihovu nadmoćnost ili veličinu. Te se ideje nastoje uvesti u cjelokupni rad škole i njezino okruženje.

Europa se (za razliku od npr. SAD-a i asimilacije) odlučila na interkulturalizam koji ne teži asimilaciji nego integraciji manjinskih skupina u društvo. Tako su službeni jezici država članica i službeni jezici EU, financijska sredstva se iz proračuna izdvajaju za zaštitu kulturne baštine svih država članica, slobodni protok ljudi i ideja, jednakopravnost i priznavanje prava nacionalnih manjina je u temeljima povelje EU. Zapravo sam projekt EU baziran na ideji interkulturalizma u kojem će se uvažavati razlike koje postoje s obzirom na nacionalnu, jezičnu, vjersku i rasnu raznolikost kao temelja EU.

U temelju interkulturalnog odgoja je odgajanje svakog pojedinca za partnerstvo, socijalne vještine i sposobnost za komunikaciju s okolinom. Pedagogija bi zajedno sa sociologijom i psihologijom trebala stvoriti teoretske temelje kako bi praksa trebala izgledati, a s obzirom da je škola mjesto gdje učenici ostvaruju različite odnose s vršnjacima, to je i odlično mjesto za primjenu teorije u prakticiranju interkulturalizma kao oblika ponašanja koje promiče usvajanje i testiranje različitih stavova i vrijednosti.

Kao što autorice Kragulj i Jukić navode: „sama škola bi trebala predstavljati neku vrstu života i zajednice te treba iskreno i kompetentno vrednovati, cijiniti i omogućavati ono što podupire djetetov razvoj i odgoj. Svrha interkulturalnog obrazovanja nije poučavanje o različitim kulturama, nego dovođenje u suodnos nositelja različitih kultura. Nastava ima zadaću pružiti mladim ljudima stjecanje interkulturalnih kompetencija potrebnih za suodnose u novonastalim potrebama društva.“ [7]

Da bi se navedeno ostvarilo nužno je potrebno imati kompetentnog nastavnika, a to je moguće ostvariti samo neprestanim usavršavanjem i nastavnika kako bi stekli vještine i sposobnosti potrebne za društvo u kojem sudjeluju.

„Nastavnik je taj koji u odnosu na druge treba postići višu kompetenciju u poznavanju drugih, njihovih posebnosti, jezika, modernih medija. Kao takav, nastavnik postaje povoljni medij susreta kultura, razlikama bogati sadržaj nastave, interpretira sadržaje na način implementacije u svakodnevne situacije.“ [7]

3.3. Interkulturalizam u RH

Prema DZSRH u Hrvatskoj žive 23 nacionalnosti [DZSHR, StatInfo2013., str. 23] od čega 90,42% čine Hrvati, 4,36% Srbi, a ostale manjine su zastupljene svaka s manje od 1%, a najbrojniji su Bošnjaci 0,73%, Talijani 0,42%, Albanci 0,41%, Romi 0,40%, Mađari, Slovaci, Česi, Crnogorci i Makedonci.

Iz navedenoga je vidljivo da je Hrvatska multikulturalna država u kojoj uz Hrvate žive i pripadnici manjinskih skupina, a to nameće na demokratski način, poštujući načela kulturnog pluralizma urediti odnose između dominantne i manjinskih skupina.

Hrvatska je i u vjerskom pogledu multikulturalna država [DZSHR, StatInfo2013., str. 24]. Uz katolike 86,28%, tu su i pravoslavci 4,44%, muslimani 1,47% i protestanti 0,34%.

Po rezultatima Eurobarometra¹⁴ koji se odnose na intenzitet vezanosti uz religiju Hrvatska je na devetom mjestu u Europi i iznad je europskog prosjeka. U Hrvatskoj vjeruje u

---

¹⁴ Special Eurobarometer, 2010., str. 381.,

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_341_en.pdf (25.1.2014.)

postojanje Boga 69% dok je prosjek u Europi 51%, u neki oblik spiritualnosti vjeruje 22% dok je u Europi to 26%, a nije religiozno 7%¹⁵ dok je u Europi to 20% stanovništva.

Pozitivno je kako kaže Bognar [Bognar L., 2008., str. 8] da se polako napušta favoriziranje samo jedne religije i teza „Hrvati katolici“ kojom se širila dezinformacija da među Hrvatima nema drugih vjeroispovijesti, a ako ima da to nisu „pravi Hrvati“. Ipak u nastavku navodi da su „... religije na ovom području više faktor razdora i sukoba, a daleko manje činilac dijaloga i uvažavanja različitosti ...“.

S jezičnog i pismovnog pogleda na interkulturalizam činjenica da jezik kojim govore Hrvati razumiju Srbi, Bošnjaci, Crnogorci, Makedonci, Slovenci, Albanci bi trebala biti velika prednost u razvoju interkulturalizma, kao sredstvo komunikacije, a ne sukoba. Ipak umjesto gradnje pozitivnih odnosa, javlja se primitivizam u obliku uništavanja državne imovine s dvojezičnim pločama na istoku zemlje.

Ipak postoji i pozitivan primjer gdje na zapadu (područje istarskog poluotoka) već godinama vlada dvojezičnost i kao što prof. Bognar kaže „... normalno je da svi znaju i jezike drugih nacionalnosti koje ovdje žive, da se ne radi i na vjerske blagdane susjeda, da se drugost ne smatra opasnošću nego bogatstvom različitosti.“ [2]

Kada je u pitanju sama primjena interkulturalizma u školama zanimljivo je istraživanje autorica Kragulj i Jukić [7] provedeno na studentima prve godine Učiteljskog fakulteta u Osijeku iz čijih je rezultata vidljivo kako ispitanici u većoj mjeri rado komuniciraju s pripadnicima kulturnih manjina i kako u komunikaciji uglavnom prevladavaju ugodni osjećaji. Ipak 16,2% ispitanika ne bi voljeli u svom razredu imati pripadnika neke nacionalne manjine.

Nedovoljno poznavanje nacionalnih manjina i postojanje različitih stereotipa i predrasuda uvjetuju ovakve odgovore koji u jednoj mjeri ovise i o nedovoljnoj upućenosti i spremnosti ispitanika na suodnos s kulturalno različitim.

Pozitivno je da bi studenti često ili uvijek (54,05%) voljeli vidjeti sadržaje koji govore o nacionalnim manjinama u školskom kurikulumu, što sugerira na spremnost na učenje o drugim kulturama što je preduvjet za interkulturalizam.

---

¹⁵ Za usporedbu DZSRH daje drugačije rezultate po kojima u Hrvatskoj samo 3,81% stanovništva nije religiozno

4. Zaključak

Današnje društvo postaje sve starije, obilježeno je razvojem informacijsko – komunikacijske tehnologije, multikulturalnošću i neprestanim nastajanjem novih zanimanja i odumiranjem starih. Znanje koje se stječe u školi nije dovoljno za cijeli radni život nego je samo osnova koju je potrebno neprestano nadograđivati. Kao odgovor zahtjevima današnjeg društva nameće se cjeloživotno učenje.

Znanje postaje glavni resurs. Toga je svjesna i Europska Unija koja je, kako bi se stvorilo napredno društvo znanja, održivi ekonomski razvoj, veći broj kvalitetnijih poslova i jača društvena kohezija, odlukom Europskog parlamenta i Vijeća EU uspostavila Program za cjeloživotno učenje. S ukupno 6,9 milijardi eura riječ je o najvećem europskom programu u području obrazovanja koji obuhvaća sve sektore obrazovanja.

Kada je Hrvatska u pitanju, situacija je poražavajuća. Po postotku osoba u dobi između 25 i 64 godine koje su uključene u cjeloživotno učenje Hrvatska se nalazi na pretposljednem mjestu sa samo 2,3%. Ako se tome doda podatak DZSRH-a da na svakog umirovljenika dolazi tek 1,17 zaposlenih i prognoza razvojno-istraživačkog projekta „Ekonomika starenja u Hrvatskoj“ koja kaže da će se za 10 godina taj odnos izjednačiti, jasno je da je jedini izlaz cjeloživotno učenje.

Za to vrijeme Hrvatska se bavi pitanjem dvojezičnih natpisa i raznim referendumima na štetu prava manjina.

Činjenica je da je Hrvatska oduvijek bila multikulturalno društvo (prema podacima DZSRH tako je i danas), a kao članica EU obvezala se na interkulturalizam. S druge strane kada je o interkulturalnom odgoju riječ iz analize tekstova prof. Bognar [2] u čitankama za osnovnu školu pokazalo se da su tekstovi s nacionalnom tematikom najbrojniji dio tekstova koji nisu izabrani po književnim kriterijima. Govori se i o toleranciji i uvažavanju drugih, ali daleko je više tekstova koji iskazuju negativan odnos prema drugim narodima. Ništa bolje nije ni stanje u nastavi stranih jezika, interkulturalnoj kompetenciji se posvećuje vrlo malo pozornosti. „Iako su didaktički materijali za učenje stranih jezika po logici stvari ispunjeni kulturološkim sadržajima, interkulturalne aktivnosti uglavnom nisu dio postojećih kulturoloških sadržaja i ne nadopunjavaju gramatičke i leksičke ciljeve.“

Da nije sve tako loše pokazuje primjer Istarske županije gdje je interkulturalizam najrazvijeniji.

5.Literatura

- [1.] Agencija za mobilnost i programe EU, Dostupno 20.10.2020. na <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=272>
- [2.] Bognar L.,(2008.), Interkulturalizam i civilno društvo, Dostupno 24.1.2020. na <http://ladislav-bognar.net/files/Interkulturalizam%20i%20civilno%20društvo.pdf>
- [3.] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (DZSRH), StatInfo2013, Dostupno 25.1.2020. na http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/StatInfo/pdf/StatInfo2013.pdf
- [4.] Džambo, M., (2013.), Za cjeloživotno učenje Hrvati su previše lijeni. Dostupno 25.9.2020. <http://www.slobodnadalmacija.hr/Mozaik/tabid/80/articleType/ArticleView/articleId/218963/Default.aspx>
- [5.] European Commission, (2010.), Special Eurobarometer, Dostupno 25.1.2020. na http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_341_en.pdf
- [6.] Gudjons, H.: Pedagogija - temeljna znanja, Educa Zagreb, 1993.
- [7.] Kragulj S., Jukić R., Interkulturalizam u nastavi, Dostupno 24.1.2020. na http://bib.irb.hr/datoteka/505542.KRAGULJ_JUKI-konf-10_doc.doc
- [8.] Maravić, J.: Cjeloživotno učenje.; Časopis Edupoint - godište III, broj 17, Zagreb, 2003.
- [9.] Ninčević M.: Interkulturalizam u odgoju i obrazovanju: Drugi kao polazište, Časopis Nova prisutnost – godište VII, broj 1, 2009.
- [10.] Petrović Baronica Lj., Puljiz I., (2013.), Osvrt na provedbu programa Erasmus i ostalih programa visokoškolske mobilnosti u nadležnosti Agencije za mobilnost i programe EU. Dostupno 20.10.2020. na <http://www.iro.hr/hr/javne-politike-visokog-obrazovanja/kolumna/znacajan-porast-mobilnosti-u-visokom-obrazovanju/>
- [11.] Prišl E.: Suradnja škole i nevladinih udruga u interkulturalnom odgoju i obrazovanju, Zadar, 2002.
- [12.] Sekulić-Majurec A., (2003.), Interkulturalizam u obrazovanju kao metodologijski izazov, Dostupno 24.1.2020. na <http://hrcak.srce.hr/file/50496>
- [13.] Šiprak M., (2013.), Što je cjeloživotno učenje?, Dostupno 20.10.2013. na <http://www.alfa-portal.com/obrazovanje-2/life-long-learning/sto-je-cjelozivotno-ucenje>
- [14.] Vizek Vidović V., Vlahović-Štetić V., Rijavec M., Miljković D.: Psihologija obrazovanja, IEP - Vern d.o.o, Zagreb, 2003.
- [15.] Vujić, V.: Menadžment ljudskog kapitala. Opatija: MEP Consult, 2004.

Stručni rad

POUČAVANJE SLOVENSKOG KAO DRUGOG JEZIKA

Nataša Polončič

Osnovna škola Davorina Jenka Cerklje na Gorenjskem

Sažetak:

U posljednjih nekoliko godina u Sloveniju se doselilo mnogo stranaca, koji su došli trbuhom za kruhom. S doseljenicima dolaze i njihova djeca koja pohađaju slovenske škole, a kojima materinji jezik nije slovenski. Nenajavljeno, učitelji u razred primaju stranog učenika koji ne zna jezik, a najčešće ne zna niti jedan od svjetskih jezika. Zbog onemogućene komunikacije u problemu su ne samo obitelji već i pedagozi koji podučavaju učenike. Istodobno, učitelji trebaju potporu i alate kako bi novog učenika što brže i učinkovitije integrirali u okruženje jezika i učenja. Predstavljanjem načina poučavanja slovenskog kao drugog/stranog jezika i didaktičkih pomagala, nesumnjivo smo korak bliže cilju.

Ključne riječi: drugi jezik, didaktika poučavanja drugog jezika, metode poučavanja drugog jezika

1. UVOD

Mnogi učitelji, posebice učitelji slovenskog, nalaze se u dilemi kada trebaju učenika doseljenika podučavati slovenski jezik. Didaktike slovenskog kao drugog jezika i predmeta slovenskog su vrlo različite. Metode poučavanja slovenskog kao drugog jezika stoga treba prilagoditi na način koji je sličniji metodama poučavanja engleskog ili njemačkog jezika u osnovnim (kasnije i srednjim) školama. To znači da se sadržaj učenja mora prilagoditi jezičnim sposobnostima i napretku pojedinačnog djeteta i poučavati prvenstveno o sadržajima koje učitelj slovenskog jezika u slovenskoj školi uzima zdravo za gotovo (slovenska abeceda, objašnjenje rječnika, fonetika, vokalizam itd.). Učenik doseljenik ne razumije ništa što mu kažemo kada se pridruži slovenskoj školi, ne razumije upute, čak i ako su napisane na ploči s debelim natpisom u važnim dijelovima sadržaja i koje učitelj polako i jasno odnosno glasno izgovara. Učenik doseljenik treba najmanje dva mjeseca da usvoji neke osnovne fraze. U sličnoj neugodnosti su i učitelji koji u razredu dobiju učenika doseljenika.

Osjećaje djeteta doseljenika po dolasku u novu zemlju savršeno je ilustrirala mag. Vildana Sulić: »Jednog dana, kad su učenici pojeli užinu, učitelj je zamolio učenika doseljenika, koji je tek nekoliko dana bio u školi, da baci salvetu u koš za salvete, koru banane u biološki otpad i čašu od jogurta u koš za ambalažu. Sudeći po zapanjujućem pogledu učenika, shvatio je da od svih stvari koje on razumije, postoje samo dvije riječi: jogurt i banana. Kada imamo takvo dijete u razredu, često počnemo razmišljati o tome kako ćemo ga podučavati i koliko će mu trebati da usvoji gramatiku i nastavne materijale. U slučaju djece imigranata, trebao bi se ublažiti u prvih nekoliko dana poznati osjećaj 'pao sam s Marsa'.«.

Kako bismo smanjili »marsovski« osjećaj, prvo moramo odrediti u početnoj fazi učenja koju razinu jezičnih vještina doseljeno dijete postiže. Najlakši način testiranja znanja je kroz standardizirane testove, koji se provode u Centru za

slovenski kao drugi/strani jezik Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani, ali postoji i problem s takvom standardizacijom, budući da je sadržaj testova prilagođen odraslima, a ne učenicima osnovnih ili srednjih škola. Centar za slovenski jezik posljednjih je godina poduzeo i korake u tom smjeru, budući da su stručnjaci objavili popriličan broj udžbenika i drugih materijala za nastavu slovenskog jezika kao stranog jezika, koji su prilagođeni ovoj populaciji (kartice za učenje *Slika jezika*, udžbenik in radni list *Čas za slovenski 1 in 2* i dr.).

2. METODIKA POUČAVANJA SLOVENSKOG KAO DRUGOG/STRANOG JEZIKA

Znamo nekoliko razina znanja jezika, tzv. Zajednički europski referentni okvir za jezike (ZEROJ; Odbor za obrazovanje za kulturnu suradnju Odjela za moderne jezike u Strasbourgu), naime A1 (početna razina, tzv. razina preživljavanja u kojoj govornik dolazi iz nesrodne jezične skupine), A2 (početna do napredna razina; to je razina pasivnog znanja jezika ili govornika početnika koji dolazi iz/južne/slavenske jezične skupine), B1 (učenik doseže prag komunikacije i već je neovisan u jeziku zemlje domaćina), B2 (viša razina, učenik već oblikuje rečenice na ovoj razini, može sudjelovati u raspravama odnosno razgovoru, C1 (razina učinkovitosti, učenik već izvrsno vlada jezikom, ne samo da dobro komunicira, već može oblikovati i duže napisane proizvode) i C2 (master nivo, gdje se doseljeni učenik približava razini znanja jezik/ obrazovanih / izvornih govornika).

Iskustvo učitelja u praksi u području poučavanja učenika doseljenika pokazuje da kada učenik stigne u novo okruženje čiji jezik ne poznaje, najbolji izbor za njega/nju je da sudjeluje u jezičnom tečaju. O njegovom predznanju ovisi na kojoj će razini biti prihvaćen. Učenik će steći znanje jezika na tečaju, što će mu također pomoći da ostvari kontakt. Učenik koji nema kontaktni jezik s drugima može pasti u izolaciju i njegovo samopoštovanje se uvelike pogoršava. Upravo tečaj slovenskog kao drugog jezika učitelju i učeniku pruža priliku da se upoznaju, da

učenik govori strani jezik i da pronađu prijatelje s kojima može nastaviti svoje neformalno učenje jezika.

U praksi se ispostavilo da je na početku tečaja bilo važno da se učenici doseljenici predstave na vlastitom jeziku, a zatim ih je učitelj naučio slovensku abecedu i brojeve te nekoliko fraza za predstavljanje (npr. Moje ime je... Imam godina... Ja sam iz...). Na kraju časa učenik se može predstaviti na slovenskom jeziku. Sve dok učenik doseljenik ne zna veći skup riječi na slovenskom jeziku, besmislen je svaki radni list kod bilo kojeg predmeta. U ovom srednjem razdoblju, kada se učenik doseljenik tek navikava na novo okruženje, učitelji bi intenzivno trebali surađivati s učiteljem koji predaje slovenski jezik kao drugi jezik i trebali bi zajednički pripremiti vježbe za učvršćivanje slovenskog kao drugog jezika.

Učitelj može s učenikom doseljenikom razgovarati o različitim temama. Teme navedene u nastavku samo su korisne učiteljima i nisu obvezujuće (vidi Smjernice za integraciju djece doseljenika u vrtiće i škole, ZRSŠ, MŠ, 2012).

Tabela 1 *Prezentacija individualiziranog kurikuluma kao alata za nastavu slovenskog kao drugog/stranog jezika.* (Preuzeto iz UN-ovog centra za slovenski jezik kao drugog /stranog jezik.).

TEMA	SADRŽAJ
JA I MOJA DRŽAVA	osobni identitet, brojevi (dob), adresa, telefonski broj, datum, države i jezici, mjesto rođenja, imenovanje stanovnika, članovi obitelji, zanimanje, interesi, karakter, dobrobit, jednina, množina ...
OBITELJ I DOM	članovi obitelji, praznici, navike, prostorije u kući, hrana, piće, obiteljske aktivnosti, osobiti pridjevi, veza pridjeva i imenice, sadašnje vrijeme ...
ŠKOLA	vrste škola, školski prostori, zanimanja u školi, nazivi predmeta, raspored, sat, dijelovi dana, izvannastavne aktivnosti, domaće zadaće ...
SLOBODNO VRIJEME	hobiji, praznici (tematski), odjeća, boje, glagol nositi/imati/kupiti/naručiti, kino, kazalište, imenovanje zgrada (za kulturu i zabavu), pridjevi, u trgovini, iznajmljujem/zakupljujem stan...
TIJELO I ZDRAVLJE	dijelovi tijela, dobrobit, pridjevi, bolesti, opasnosti po zdravlje, zgrade povezane sa zdravljem, loše navike, dobre navike, pridjevi u opoziciji (visok-nizak, debeo-mršav), 3. gramatički padež (ide komu? ili čemu? ...) ...
U TRGOVINI	kvantitativni pojmovi (kilogram brašna, dvije litre mlijeka ...), na tržnici, imenovanje različitih vrsta ambalaže (vrećica čipsa, boca vode ...), novac, umanjene, pisanje recepata, prehrambene navike Slovenaca i ...
U KAZALIŠTU	gradacija pridjeva, 5. deklinacija, podudaranje imenice i pridjeva, usporedba (Triglav je viši od Šmarne gore ...), prošlo vrijeme ...
PRORICANJE I SUDBINE	budućnost, horoskop, kondicional, fraze, 6. deklinacija, predlošci S / Z i NAD / POD, OB, K / H
AKO NE ČUJEM	imperativ, 3. deklinacija, modalni glagoli, glagolski oblik ...

3. METODE I POMAGALA U POUČAVANJU SLOVENSKOG KAO DRUGOG ILI STRANOG JEZIKA

Istraživanja koja se bave poučavanjem drugog ili stranog jezika, - projekti Centra za slovenski, projekt Uspješna integracija djece doseljenika u proces učenja, Interkulturalizam kao novi oblik suživota i sl. - pokazuju da sva djeca vole učiti ako se učenje predstavlja kao igra. Učenika koji još uvijek ne razumije jezik teže je naučiti, ali učitelji mu mogu olakšati rad ako imaju pravi pristup i znaju kako prilagoditi nastavni materijal. Naravno, učitelj to može učiniti tek nakon što učenik doseljenik usvoji određeni skup vokabulara ili dosegne razinu znanja jezika A2. Mnogi učitelji, uključujući slaviste, ne mogu podučavati slovenski kao strani jezik, jer fakulteti nude takvo znanje tek u posljednjih nekoliko godina (nakon obnove Bolonje 2009/2010.).[Izvor: Web stranica Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani, 14. 8. 2020.] Učitelji se mogu obratiti nastavnicima stranih jezika za savjet – oni im mogu dati ideje o tome kako prilagoditi aktivnosti učenju slovenskog jezika. Vrlo efikasne i zabavne lekcije mogu se izvoditi s karticama *Speech*, koje su manje poznate na našem tržištu (Slika 1). Bolje ih poznaju učitelji stranih jezika. Postoji nekoliko načina za utvrđivanje i učenje jezika s ovim karticama. Prvi je samo za utvrđivanje vokabulara, dok se drugi načini mogu koristiti ovisno o jezičnim vještinama učenika i inovativnosti učitelja. Primjer vrlo dobrog utvrđivanja vokabulara je igra zašto – zato što ..., gdje učenici dobivaju pet kartica, a zatim prvi postavlja pitanje vezano uz sličicu kartice (npr. Zašto je dječak ljut?). Drugi sudionik pogleda svoju karticu i pokuša dati približno smislen odgovor prema sličici koju ima (npr. Zato što mu nije bilo dopušteno penjanje). Zatim drugi sudionik postavlja novo pitanje vezano uz prethodno (npr. Zašto mu nije bilo dopušteno penjanje?) i jedan sudionik odgovara prema slici svoje kartice.

Govorniku čiji je strani jezik slovenski, prvo moramo objasniti osnove jezika, počevši od abecede, brojeva, imena dana u tjednu, imena mjeseci itd. Možda zvuči banalno, ali također mi nismo naučili strani jezik tako što su nam u ruke gurnuli npr. Shakespearea u nastavi engleskog jezika ili Göthea ako smo počeli učiti njemački.

U praksi, *Rory kockice* su se pokazale kao odličan alat za razvoj vokabulara i formiranja rečenica. To je devet kockica s različitim sličicama. Učenik ih izbaci i onda pokuša sastaviti priču od njih. Pravila za ovu aktivnost mogu biti fleksibilnija (npr. nije obavezno da učenik koristi svih devet kockica, priča može početi *in medias res*), ali možemo biti precizniji i zahtijevati od učenika da koristi tri kockice za oblikovanje uvoda, tri za oblikovanje jezgre i tri za zaključak. U praksi se ta metoda pokazala vrlo dobrom, osobito za učenike strance koji već imaju neka jezična znanja slovenskog jezika. Učenicima objasnimo da slika ne mora nužno imati doslovno značenje, već je mogu koristiti i metaforički (npr. piramida također može značiti npr. Egipat, faraon, povijest, misteriju, blago itd.). Uz *Rory kockice*, učitelj može –prvenstveno na razini razredne nastave – učenicima doseljenicima približiti gradivo koji se razmatra (a posljedično i drugim učenicima). Prilikom čitanja ili pripovijedanja, učenicima može pokazati sličicu na kockici kako bi lakše mogli zamisliti što određena rečenica znači. Tako učenici dobivaju asocijacije, uče vokabular i istovremeno slušaju riječi povezane s rečenicom. Istovremeno, možemo vježbati i pisanje određenih riječi, a učenici za sebe oblikuju rječnik novog vokabulara.

Slika 1 Utvrđivanje s karticama Speech. Autorica: Nataša Polončič

Slika 2 Rory kockice, oblikovanje priče. (Autorica fotografije: Nataša Polončič)

Učenicima postepeno dodajemo vokabular, po mogućnosti kroz igru. Prema iskustvu praktičara, nikada nije previše igre, čak i kod odraslih se iskazuje kao potrebna didaktička metoda. Učenik koji se zabavlja u razredu i ima pozitivno

iskustvo učenja dokazano zapamti više. Počinjemo s poznatim konceptima koji su bliski djetetu, poput ja i predmeti oko mene. Nakon što učenici usvoje riječi za imenovanje određenih predmeta ili, primjerice, dijelova tijela, nadograđujemo igru raznim dodatnim zadacima. Ako imenujemo dijelove tijela, djeca mogu putovati po ljudskom tijelu i rješavati zadane zadatke usput. Kada učenici pokažu na koljena, rade čučnjeve, a kada dođu do ušiju, slušaju tišinu. Učenje kroz igru ne umara djecu, učitelj će biti onaj koji će morati zaustaviti igru. U ovoj fazi važno je da učenici nauče pravilno izgovarati riječi, zapis je marginalan. Kada učenicima pokazujemo slike prilikom učenja, neka budu realistične (npr. fotografija). Moramo obratiti pozornost na činjenicu da različite kulture percipiraju određene stvari drugačije, tako da crteži ili slike mogu biti neshvatljivi učeniku.

Slika 3 Realističke fotografije (nastavni materijal). (Autorica nastavnog materijala i fotografije Nataša Polončić)

Gradivo treba biti sastavljeno tako da učenicima predstavlja njihov svijet (npr. mogu naučiti brojeve kreiranjem slagalice koja će prikazati sliku poznatog sportaša

ili glazbenika i na njoj će napisati brojeve). Tako će učenik radije sastaviti sliku i uz to ponavljati brojeve, te ih bolje zapamtiti. Vokabular učenika doseljenika proširujemo potičući ih da pripreme govornu prezentaciju svog rodnog mjesta ili države. Osjećat će se važnima kad budu pričali o sebi na drugom jeziku.

Kartice na Slici 3 prikazuju fotografije iz svakodnevnog života. Učenici ih koriste za tvorbu rečenica i opisa (npr. gdje se nešto događa, kome se događa, koje emocije prate osobu, kada se događa itd.). Kartice se mogu koristiti proizvoljno ovisno o jezičnim sposobnostima učenika.

4. ZAKLJUČAK

Poučavanje je samo po sebi značajan izazov koji se još povećava ako u razredu imamo učenike strance koji ne znaju slovenski i za koje je to strani jezik. Odjednom prelazimo s profesora slovenskog na učitelja slovenskog za drugi ili strani jezik. To je vrlo teško, kao kada bi bili pilot i kontrolor leta u isto vrijeme.

Škole stalno dobivaju učenike doseljenike, te ne uvijek na početku školske godine, zato se moraju organizirati najbolje što mogu. Kod dolaska učenika doseljenika, škole bi trebale imati pripremljene klasifikacijske testove, kako bi učitelji procijenili koliko učenik doseljenik razumije jezik zemlje u koju se doselio i ujedno bi pružile smjernice učiteljima da za te učenike individualiziraju nastavno gradivo i materiju.

Učitelji imaju na raspolaganju mnogo gradiva, koje se nekoliko godina stvaralo pod palicom učitelja praktičara (Razvijmo interkulturalnost kao novi oblik suživota, projekt Uspješna integracija djece doseljenika/UIDP/, gradivo Centra za slovenski jezik, gradivo Zavoda za školstvo i dr.), a o ovoj temi već je napisano više članaka. Ipak, kada učitelji prime učenika doseljenika u svoj razred, uvijek su bespomoćni i ne znaju što bi s njim. Dugoročno bi lokalne zajednice trebale razmišljati i o takozvanim »uvodnicama« za tu djecu, gdje bi učenici naučili barem osnove jezika i upoznali školu i okolicu u kojoj će živjeti i učiti. Učenici doseljenici imaju različito predznanje jezika zemlje u koju su se uselili, a motivi njihovih roditelja za selidbu razlikuju se od obitelji do obitelji. Učitelji moraju imati na umu

da su određene obitelji bile prisiljene preseliti se, što otežava njihovu asimilaciju u novo okruženje i duže traje učenje jezika okoliša.

U članku su iznesene neke smjernice i načini rada s učenicima doseljenicima. Važno je da se učenik osjeća prihvaćenim u okruženju u koje se preselio, učenje jezika trebalo bi biti na drugom mjestu. Učenik doseljenik, koji će biti lijepo dočekan u svom okruženju, bit će spreman učiti slovenski na vlastitu inicijativu, budući da će imati interes za druženje sa svojim vršnjacima i želju za stjecanjem novih znanja.

U tom procesu u velikoj mjeri moraju sudjelovati svi učitelji, ne samo učitelji slovenskog. Sjetimo se kako se osjećamo kada dođemo u drugu zemlju i netko nam postavlja pitanja na nerazumljivom jeziku. Razmislimo o tome kako se osjećamo kada ne razumijemo što nam netko govori i stoga nam ponavlja za nas nerazumljivu riječ po peti put, svaki put glasnije. Glasnost i jasnoća govora na jeziku koji nam još uvijek nije poznat ne znači da ćemo razumjeti rečenicu ili riječi. Jedno od djece je reklo, »Samo zato što kažete riječ glasnije ne znači da ću je razumjeti.« Kao pedagozi, budimo strpljivi s učenicima doseljenicima i dajmo im vremena. Da bi se uspješno integrirali u školski sustav, učenicima je potrebno najmanje 180 do 200 sati učenja slovenskog jezika, na najnižoj razini jezika. Budimo svjesni da smo svi učitelji slovenskog jezika – u sportskom obrazovanju, likovnoj umjetnosti ili matematici. Pomozimo učeniku i olakšajmo mu usvajanje jezika i materije za učenje slikovnim gradivom i pojednostavljenim radnim listovima. Ne očekuje se da će standardi znanja biti isti kao za izvorne govornike, a procijenjeni napredak pojedinca ne uspoređujemo s učenicima čiji je materinji jezik slovenski.

5. IZVORI I LITERATURA

- [1.] Berginc, J. i Kolenko, M., 1992. *Didaktičke igre*. Ljubljana Zavod za obrazovanje i sport.
- [2.] Dobrila, V., Gorjup, P., i Potočnik, B. (2009): *80 igara za učenje stranih jezika: Priručnik za učitelje*. Ljubljana Didakta.
- [3.] Dralle, A. i Fenner, K. (2010): *Školski vizualni rječnik Englesko-slovensko-albanski*. Ljubljana Rokus Klett.
- [4.] Grosman, M. (2004): Može li književnost biti zanimljiva u poučavanju slovenskog kao stranog jezika? *Jezik i gramatika*, godišnjak. 49 (br. 3/4): str. 123–132.
- [5.] Jelen Madruša, M. i Klančnik Kishasondi, V. (2013): *Na putu do učenja slovenskog*. Koper Osnovna škola Koper.
- [6.] Knez, M., Klemen, M., Kern, D., Alič, T., Kralj, K., Markovič, A., Pisek, S. i Stritar, M. (2012): *Slika jezika*. Ljubljana Zavod RS za školstvo
- [7.] Krakar Vogel, B. (2004): *Poglavlja iz didaktike književnosti*. Ljubljana DZS.
- [8.] Kravos, V. (2010): *Didaktičke igre na satu španjolskog*. Ljubljana Filozofski fakultet - diplomski rad.
- [9.] Marković, A., Kajič Kmetič, Š., Rigler Šilc, K. i Škapin, D. (1998): *Slovenska riječ u živo*. Ljubljana Znanstveno izdavaštvo Filozofskog fakulteta.
- [10.] Marković, A., Knez, M., Šoba, N. i Stritar, M. (2009): *Slovenska riječ u živo 3 a*. Ljubljana: Znanstveno izdavaštvo Filozofskog fakulteta
- [11.] Marković, A., Knez, M., Šoba, N. i Stritar, M. (2009): *Slovenska riječ u živo 3 b*. Ljubljana Znanstveno izdavaštvo Filozofskog fakulteta.
- [12.] Marković, A., Knez, M., Šoba, N. i Škapin, D. (2012): *Slovenska riječ u živo 2*. Ljubljana Znanstveno izdavaštvo Filozofskog fakulteta.
- [13.] Marković, A., Stritar, M., Jerman i T., Pisek, S. (2012): *Slovenska riječ u živo 1 a*. Ljubljana: Znanstveno izdavaštvo Filozofskog fakulteta
- [14.] Marković, A., Stritar, M., Jerman i T., Pisek, S. (2013): *Slovenska riječ u živo 1 b*. Ljubljana Znanstveno izdavaštvo Filozofskog fakulteta Ljubljana.

- [15.] Petrić Lasnik, I., Pirih Svetina, N. i Ponikvar, A. (2009): *Idemo naprijed*. Ljubljana Znanstvena izdavačka kuća Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani.
- [16.] Petrić Lasnik, I., Pirih Svetina, N., Ponikvar, A. i Liberšar, P. (2015): *Sljedeće, na slovenskom*. Ljubljana Znanstvena izdavačka kuća Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani.
- [17.] Mamojebac Bartol, M. (1998): *Umjetnički tekstovi u nastavi slovenskog kao drugog/stranog jezika*. Ljubljana Filozofski fakultet - diplomski rad.
- [18.] Mamojebac Bartol, M. (1999): Kreativne metode u analizi pjesama, proze i drame u poučavanju slovenskog kao stranog jezika. U Bešter Marja (ur.) *Zbornik radova za nastavnike slovenskog kao drugog/stranog jezika (Skripta, 3)*, str. 51–63. Ljubljana Centar za slovenski kao drugi/strani jezik na Odsjeku za slavenske jezike i književnost Filozofskog fakulteta.
- [19.] Pirih Svetina, N., Ponikvar, A. (2012): *A, B, C... 1, 2, 3, idemo*. Ljubljana Znanstveno izdavaštvo Filozofskog fakulteta Ljubljana.
- [20.] Štefanac N. (2015): Predavanje slovenskog kao drugog jezika. U Baloh, A. (ur.), i sur. *Razvijmo interkulturalnost kao novi oblik suživota*, str. 70–73. Ljubljana ISA Institut.
- [21.] Vučajnk, T., Upale, B., Konobar, M. (2011): *Igrajmo slovenski*. Ljubljana Zavod RS za školstvo.

Stručni rad

MATEMATIKA KOD MLAĐIH UČENIKA

Petra Avguštin

Osnovna škola Žužemberk, Slovenija

Sažetak:

Kada učenje matematike u razredu postane monotono i po utvrđenom redosljedju, učitelj može obogatiti nastavu raznim didaktičkim igrama, koje može izraditi sam ili s učenicima. Učenici vole didaktičke igre jer se uz njih opuštaju i na njih djeluju vrlo motivirajuće. Didaktičke igre učitelj može koristiti i u razredu produženog boravka, jer tako učenici utvrđuju gradivo.

Ključne riječi: tablica množenja, didaktičke igre, motivacija

1. Uvod

Matematika je jedan od predmeta u školi kojeg djeca mogu jako voljeti, ali može se desiti upravo i suprotno. Ako učenik ima slabe numeričke predstave, matematika i računanje mogu mu stvoriti gomilu problema. Obično učenici razvijaju otpor prema predmetu koji im je malo teži i teško kreću s radom i učenjem. Takvim učenicima je potrebno dodatno vanjsko poticanje i motivacija da im se povrati zanimanje za matematičke zadatke.

2. Učenje kroz igru

Pisanje na ploči, u sveske i radne bilježnice s vremenom postaje monotono i dosadno. Dobro je ako učitelj povremeno ponudi djeci drugačiji način poučavanja, koji ih više motivira i potiče za budući rad. Često koristim razne didaktičke igre od kojih većinu napravim sama. Djeca vrlo dobro prihvaćaju nastavu i utvrđivanje materije uz didaktičke igre. Ali najviše vole igre u pokretu. U 3. razredu većinu vremena provodimo u učenju tablice množenja, zbrajanju i oduzimanju do 100 te učenju brojeva do 1000.

U nastavku ću vam predstaviti nekoliko didaktičkih igara koje svaki učitelj može koristiti u svom razredu i prilagoditi ih dobi djece i temi koja se obrađuje.

3. Didaktičke igre

3.1 Zbrajanje i oduzimanje do 100 i brojevi do 100

- **RAČUNSKE OPERACIJE POSTAVLJA LUTKA**

Mnogim učenicima može biti vrlo neugodno kada im učitelj postavi zadatke koje trebaju riješiti pred ostalim učenicima u razredu. Ako zadatak postavi lutka, koja djetetu također može pomoći da pronađe rješenje, dijete će biti mnogo opuštenije i neopterećeno.

- **SLAGALICA**

Od starih kalendara možemo napraviti slagalicu. Na bijelom kartonu nacrtamo mrežu. U svaki kvadrat mreže napišemo brojeve i računsku operaciju. Na stražnjoj strani kalendara nacrtamo istu mrežu, samo što u kvadrate zapišemo

rezultate izračuna. Moramo napisati rezultate s desna na lijevo kako bismo dobili pravu sliku na kraju.

- **PREDNIK, SLJEDNIK**

Svaki učenik dobije jedan broj do 100. Planiram tri broja (23,24,25) i napišem te brojeve na papir. Tada pozovemo broj 24. Učenik s ovim brojem mora doći ispred ploče, a pokraj njega učenici koji su prednik i sljednik ovog broja.

- **STOPALA**

Izrežemo mnogo lijevih i desnih stopala. Na stopala zapišemo brojeve s računskim operacijama zbrajanja i oduzimanja. Učenik stupa na prvo stopalo, kad pravilno izračuna, može postaviti nogu na drugo stopalo i tako nastaviti svojim putem.

- **MATEMATIČARU, NE LJUTI SE**

Igra je po smislu igre Čovječe ne ljuti se. Na listu za crtanje nacrtamo put iz krugova. Označimo START i CILJ. Dijete ima mnogo matematičkih zadataka na putu. Ako zadatak točno riješi, ide 3 polja naprijed, ako ga riješi pogrešno, ide 2 polja unatrag, ali ako ga ne zna riješiti, ide 3 polja unatrag.

- **MATEMATIČKA MEMORIJA**

Igru učenici mogu napraviti sami u parovima. Na jednoj kartici napišu brojeve s računskim operacijama, a na drugoj kartici rezultat. Pomiješaju sve kartice i traže parove.

- **POTRAŽI SVOJ PAR**

Svaki učenik ima svoj račun za zbrajanje ili oduzimanje. Svi su računi različiti. Dva računa koja nisu ista imaju isti rezultat. Svaki učenik mora pronaći svoj par s istim rezultatom.

- **VEĆE, MANJE, JEDNAKO**

Svaki učenik na svoje ruke treba upisati jedan broj do 100. Učitelj tada postavlja različite zadatke:

- Tko ima broj veći od 45, neka poskoči, a tko ima manji, treba čučnuti.
- Neka poskoče svi koji imaju broj s 3 desetice.
- Ako broj nema nijednu jedinicu, zaplješći ...

- **PRAVILNO/NEPRAVILNO**

Učitelj kaže račune kao i rezultate. Ako je rezultat točan, učenici plešu svoj pobjednički ples, ali ako je rezultat pogrešan, igraju tužni ples.

3.2 Tablica množenja

- **VIŠEKRAVNICI BROJA**

Sjedimo u krugu i prenosimo loptu jedno drugom. Kada učenik kaže višekratnik određenog broja, on prebacuje loptu sljedećem i igra se nastavlja sve dok ne stignemo do posljednjeg višekratnika broja, koji smo pomnožili s 10.

Učitelj navodi višekratnike određenog broja. Ako je broj koji je učitelj izgovorio višekratnik od odabranog broja, učenici moraju viknuti „JUPI“, a ako broj nije višekratnik od navedenog broja, oni uzviknu „OPAPA“.

- **RECI RAČUN I DAJ NAPRIJED**

Učenici su u parovima. Svaki par dobiva loptu. Učenik koji ima loptu započinje s prvim računom, npr. množenje broja 4 (1×4), a zatim je preda drugom učeniku koji nastavlja s drugim računom množenja broja 4. Kada dođu do račun 10×4 , vraćaju se s računanjem natrag do 1×4 . Tijekom računanja, cijelo vrijeme prenose loptu jedno drugome.

- **ZAPJEVAJMO PJESMICU O TABLICI MNOŽENJA**

Za određene brojeve tablice množenja sastavila sam pjesmice na poznate melodije dječjih pjesama. Pjevamo pjesme u uvodnom dijelu lekcije ili na kraju.

- **POTRAŽI PRAVILAN REZULTAT**

Odaberemo sliku (smreka, bubamara ...). Na slici nacrtamo 10 krugova. Zapišite račune tablice množenja u krugove. Napišemo rezultate računa na čepove od plastičnih boca, a zatim pravilan čep postavimo u krug s odgovarajućim računom.

- **BIRAJ ŽDRIJEBOM BROJEVE, POMNOŽI IH I KAŽI REZULTAT**

U dvije posude stavimo što više plastičnih jaja. Na jaja napišemo brojeve od 1 do 10. Zatim iz jedne posude izvučemo jaje, a zatim jaje iz druge posude. Pomnožimo oba broja i kažemo točan rezultat.

- **DIJELJENJE NA SKOKOVE**

Učitelj kaže račune dijeljenja. Učenik mora skočiti onoliko puta koliki je rezultat dijeljenja.

4. Zaključak

Uključivanje didaktičkih igara u nastavi matematike poboljšava motivaciju djece za učenje. Učenici su puno opušteniji, pokazuju veći stupanj zanimanja i shvaćaju da može biti zabavno i na satovima matematike.

Stručni rad

PROJEKT ASISTENT - NOVA ULOGA

Iva Kaplan

Gimnazija in srednja šola Kočevje

Sažetak

U okvirima natječaja »Asistent« ministarstva obrazovanja za jednu godinu smo zaposlili asistenta. Njegova glavna uloga bila je prisutnost na časovima nastave s namjerom pružiti dodatnu stručnu pomoć učeniku, koji je imao veće poteškoće. Rezultati ovog eksperimenta bili su pozitivni i doprinijeli su poboljšanju školske klime. Uveli smo nove oblike druženja za učenike na školi. U razredu su bili različiti učenici, koji su preko pozitivnog uzora, a da ta osoba nije klasična obrazovno-odgojna autoriteta, brže i lakše usvojili neke društvene norme i pravila u odnosima preko asistenta.

Pomno smo uvodili različite aktivnosti da ne bi zbog prisutnosti asistenta u razredu došlo do stigmatizacije učenika odnosno razreda. Rezultati rada su bili suprotni našim bojaznima: prisutnost asistenta na školi bila je poželjna. Postao je »domaćin« u školskoj knjižnici, kamo su za vrijeme glavnog školskog odmora dolazili u posjetu učenici cijele škole. S novom ulogom druženja, školski prostor dobiva drugu ulogu i ponekad je lakše izdržati i na časovima i zbog ove komponente.

Ministarstvo natječaja (još) nije ponovilo

Ključne riječi: asistent – nova uloga, klima, prihvaćenost, školski prostor

1. Uvod

Pitanje, koje se uvijek iznova javlja u školskom prostoru, je kako naći ravnotežu između dva pola – između obrazovanja i odgoja.

Na jednoj strani škola pokušava da učenici usvoje nova znanja i vještine, a isto tako im pomaže da upoznaju ne samo svijet i okolinu, nego i sami sebe. Na drugoj strani učiteljima koji su opterećeni kurikulumom jednostavno nedostaje vremena za razvoj odnosa koji su itekako važni za razvoj djeteta.

Kako su nam danas informacije nadohvat ruke preko dugmića i ekrana, aktualno je u školstvu razmišljati o pravom značenju onih koji posjeduju i posreduju informacije na jednoj strani, a na drugoj moramo razmišljati o mladima, koji su unatoč tehnologiji odnosno baš zbog tehnologije »pothranjeni« na razini međusobnih odnosa. A pokazalo se, kako je za većinu mladih u doba odrastanja i adolescencije važan osjećaj sigurnosti, kako je važna mogućnost dokazati se u društvu svojim radom, sposobnostima i uspjehom i kako je važno, da si prihvaćen. Sve to bez obzira na razlike, koje postoje među učenicima: različite sposobnosti, specifične potrebe, prošlost, socio-kulturno okruženje i slično. Ali na tom mjestu govorimo i o učenicima, čije porodice pripadaju drugoj kulturi, čiji materinji jezik nije jezik okoline, gdje se susrećemo s problematikom različitih migracija, socijalnog statusa, siromaštva, stigmatiziranosti. A učenicima koji dolaze iz takvih socijalno deprivilegiranih sredina, taj osjećaj sigurnosti, potvrde i prihvaćenosti – uključenosti u društvo još je važniji.

Zacijelo svaka škola nastoji djelovati i na tim područjima, ali uloga učitelja ponekad nije dovoljna da bi mogao svakom učeniku na njemu primjeren način i u dovoljnoj količini pružiti osjećaj sigurnosti, prihvaćenosti i uključenosti u školsku sredinu. To je iznimno važno za učenike, ranjive zbog okruženja, iz kojih dolaze.

S uvođenjem »Asistenta« stvorili smo novu ulogu u školskom prostoru koja nije predstavljala formalnu autoritetu kao što je to nastavnik. Iako je primarna zadaća asistenta bila pomoć učenicima sa specifičnim učnim poteškoćama, njegova je raširena uloga obuhvatila aktivnosti za promjenu međusobnih odnosa između učenika i mijenjanje nekih klišejskih društvenih rutina, koje su vladale među njima. Radni zadaci asistenta bili su vezani na prisutnost, druženje i odnos s učenicima. Planiranje i izvođenje zadataka izvodilo se pod vodstvom školske psihologinje.

U natječaju »Asistent« vidjeli smo i jedinstvenu priliku da pređemo tu prvu, osnovnu granicu pomoći i da pokušamo sagledati koje se nove potrebe javljaju između različitih učeničkih skupina na školi – bili to migranti, Romi, učenici koji trebaju specijalnu pedagošku pomoć, učenici iz različitih socijalnih okruženja, učenici različitih etničkih i vjerskih pripadnosti, nadareni i uspješni učenici ...

Vanjski svijet prelazi školski prag i sa sobom donosi zamisao o kulturnoj raznolikosti i interkulturalnoj komunikaciji u svakodnevnom životu i školi; donosi nam generacije koje razdvaja i tehnologija i sve veći raskorak između različitih društvenih okruženja i društvene nejednakost [1.].

U nesigurnom svijetu gdje vladaju ambicije, brzi tempo i financijska nesigurnost puno nam puta nedostaje vremena za odnose, a kod mladih nedostaje još i

vremena i prilika za razvijanje sposobnosti uspostavljanja odnosa jer virtualni svijet nudi bezkontaktnost. Upravo zbog svega toga željeli smo oblikovati prostor za učenike gdje ih netko očekuje i gdje su dobrodošli za vrijeme školskog obroka. Tako se je s našim asistentom u školskoj knjižnici formirao prostor kamo su dolazili učenici iz svojih skrivenih kutaka i klupa, iza ekrana i ekrančića da bi se družili, osjećali se sigurni i prihvaćeni. Možda je najdragocjeniji rezultat tog projekta to što su se ti osjećaji mogli povezati sa školom.

2. Razrada – Globalizacija i udaljenost

Suvremeno vrijeme donosi nove dimenzije udaljenosti. Pomoću tehnologije i interneta udaljenost između gradova sve je manja. Mladi jako dobro primjećuju da već njihovi mlađi braća i sestre odrastaju u svijetu koji nije jednak onome u kojem su odrastali sami. »Uz to zaboravljamo da mladi možda potpuno drukčije shvaćaju svijet nego naša generacija i da ne prihvaćaju naš svjetonazor,« misle Barle Lakota, A. in Trunk Širca, [1.]. Udaljenosti generacija postaju tako velike da su čak veće i od kulturoloških, jer mi, starije generacije, imamo više zajedničko s pripadnicima svoje generacije iz drugih kultura kao što imamo zajedničko sa mladom generacijom iz svog okruženja. Mlade generacije koje su povezane sa novom tehnologijom imaju prednost. Istodobno je unatoč razvijenoj tehnologiji jaz između bogatih i siromašnih sve veći, migracije su svakodnevna činjenica, a razlike i problemi vanjskog svijeta polako prelaze preko našeg školskog praga.

Kakva će biti nova uloga škole?

Sadašnja raznolikost učenika u razredu svakako će se povećati u budućnosti, a škola će morati preuzeti na sebe sve veću ulogu u društvu i to ne samo kao institucija za stjecanje znanja, nego kao i prostor gdje je moguće sigurnosti izgraditi osobnost, koja će mladima nuditi definirane i stabilne okvire vlastitog djelovanja u nesigurnom i brzo promjenljivom tehnološkom svijetu [2.].

»Interkulturalnost nije posebna kompetencija, nego je sposobnost zadovoljiti transkulturnu publiku i odražavati visoku razinu pedagoške kompetencije općenito,« kaže Alexander Krauss [3.] i nastavlja kako ovakav način poučavanja predstavlja najveći stres za nastavnike i da je prioritet briga za nastavnike, njihovo obrazovanje i superviziju.

Isti autor navodi njemačka istraživanja koja su pokazala da djeca iz ranjivih socijalnih sredina ili/i migracijskom prošlošću trebaju više povezivanja i pomoći kod snalaženja u njima novim, nepoznatim okolnostima i pružanja temeljnog osjećaja prihvaćenosti od okoline; da su jednostavno samo prihvaćeni umjesto stigmatizirani kao »poseban primjer«. Ističe i činjenicu da djeca trebaju prostor za izgradnju identitete i vlastite individualnosti i prostor gdje se mogu izraziti njihovi talenti, težnje i dostignuća [3.].

Odnosi

Anica Mikuš Kos [4.] služi se izrazom »kakvoća života u školi« sa kojim ne misli samo trenutačne sreće i zadovoljstva učenika. U članku za časopis Delo kaže: »Vlastitu sliku o sebi, okolini i svijetu dijete gradi na temelju školskog iskustva i na temelju svih drugih iskustava.« Zatim nastavlja da su dobri socijalni odnosi sa vršnjacima veoma važan zaštitni čimbenik, koji pridonosi k boljemu socijalnome i obrazovnome funkcioniranju učenika. A da je osjećaj vlastite vrijednosti povezan s osjećajem vlastite adekvatnosti, samopouzdanja i samopoštovanja i da je iznimno važan za zdrav psihički razvoj i formiranje uravnotežene osobnosti, mišljenja je dr. Zora Rutar [5.], i dodaje:» ... osjećaj vlastite vrijednosti znači da se osjećamo dostojne i kompetentne, da znamo pravilno djelovati u danim okolnostima, da razumijemo svoje mjesto u svijetu i da znamo uspostaviti odnose s okolinom te da se znamo nositi s novim izazovima i poteškoćama.« Da škola nije samo mjesto na kojem se odvija proces učenja, već je i društveno okruženje s mnogim interakcijama, gdje i učenje i socijalna prilagodba doprinose prilagođavanju školi pretpostavljaju Peklaj i Pečjak [6.]. Saznanje, da postoji povezanost između klime, koja vlada na školi, i uspješnosti učenika, nije novo. Rezultati istraživanja TIMSS 2007 i 2008 u Sloveniji dokazuju da je obrazovni uspjeh đaka i učenika bio viši u onim školama gdje je školska klima bila ocjenjena pozitivnije.

Projekt Asistent

Ministarstvo za obrazovanje, znanost i sport u Republici Sloveniji raspisalo je natječaj za pomoć učeniku sa specifičnim poteškoćama u učenju za vrijeme nastave. Zauzvrat smo kao škola bili dužni omogućiti zaposlenome asistentu upoznavanje školskog sistema. Pri tom smo imali dosta slobode pa smo za njega odlučili formirati nekoliko različitih uloga. Naime, učenici naše škole dosta su nehomogeni. Dolaze iz različitih kulturnih i socijalnih okruženja, slovenski često nije njihov materinski jezik, dosta učenika u nižim i srednjim zanatskim obrazovnim programima ima specifične poteškoće u učenju i većina njih dolazi sa slabim ocjenama iz osnovne škole i s osjećajem vlastite nesposobnosti i neuspješnosti. S uvođenjem uloge asistenta osjetili smo priliku da poboljšamo školsku klimu i dobrobit učenika.

Učenici različitih sociokulturnih obrazaca mnogo su lakše prihvaćali upućene im »različitosti«, korekcije, vrijednosti i norme u odnosima od asistenta – pozitivnog primjera – nego od klasične obrazovno-odgojne autoritete – nastavnika.

Natječaj je predvidio prisutnost asistenta u razredu za vrijeme nastave s namjerom pomoći učeniku s većim poteškoćama u učenju. Rad asistenta vodila je školska psihologinja, koja je i sastavljala, nadgledavala i dopunjavala listu radnih obaveza. Naš dodatni izazov u projektu imao je za cilj ostvariti prostor za susrete učenika gdje će se osjećati prihvaćene i poželjne, a pri tom smo se nadali da će takvi pozitivni osjećaji utjecati i na školsku klimu i na prihvaćanje škole kao takve. Tako je prisutnost asistenta, njegova mladost, iskustvo, otvorenost i ljubaznost pretvorila školsku knjižnicu u centar druženja gdje se učenike s veseljem očekuje, prihvaća i gdje su poželjni. Pojedini susreti s početka projekta postali su, iznad svih očekivanja, dnevna rutina. Promjena u druženju učenika utjecala je na njihovu

povezanost, dala im je osjećaj pripadnosti i da je svaki od njih bitan. Svi su dobili priliku razgovarati s iskusnom, mladom osobom, ali bez straha da će ih ta osoba ocjenjivati ili zahtijevati.

3. Zaključak

Projekt ministarstva školstva »Asistent« bio je uspješan na više razina. Učenici koji ne odlaze kući nakon nastave, nego čekaju pred vratima školske knjižnice za razgovor, dovoljan su argument kako je u školskom prostoru veoma poželjna uloga pojedinca – asistenta, koji svojom prisutnošću i prihvaćanjem osigurava svim učenicima samo potrebnu sigurnost, prihvaćenost i osjećaj da su dobrodošli. S tim eksperimentom školski se prostor malo promijenio ali je stekao još nešto – možda je zbog tih osjećaja ponekad lakše izdržati na nastavi i možda ipak vidim svijet, sebe i druge nekako drukčije u tom prostoru, koji mi pruža sigurnost i prihvaća me.

Uz malo drugačiji pristup školi nudimo učenicima nešto više od samog nastavnog gradiva jer samo takvo znanje i vještine prolazne su i nisu više dovoljne za dolazeću budućnost, nove oblike rada, za napredak i brzinu promjena. Mladi ljudi trebaju i drugačija znanja. Moraju biti čvrsto svjesni svoje vlastite vrijednosti, koja će im omogućiti korak naprijed, korak u promjene koje će od njih zahtijevati život. A taj osjećaj vlastite vrijednosti gradi se i u školi. Zato se dr. Anica Mikuš Kos opravdano pita, da li posvećujemo školskoj klimi dovoljno pažnje: »Kao da je premalo stvarna, nevažna u usporedbi sa količinom nastavnog gradiva i znanja, možda čak i apstraktna karakteristika škole ...?«

Ako se danas mi, odrasli, osvrnemo na stres kojemu smo svakodnevno izloženi na poslu, u privatnom životu ili u borbi za svakodnevno preživljavanje, mogu sa sigurnošću reći da su našem stresu bar djelomično izloženi i mladi, a ujedno su izloženi i svojim stresnim situacijama i strahu od neizvjesne budućnosti. Zato predlažem da škola namjeni mnogo više pažnje tome području – školskoj klimi.

Isto tako ne možemo ni pojedinca razumjeti i shvaćati izolirano od ponašanja drugih, a s kojima taj pojedinac stupa u odnose. Promjena u sistemu primijeti se kao promjena u ponašanju pojedinca. Naime, promjena sistema utječe na pojedinca, na promjenu njegove percepcije odnosa do sebe, do drugih i do svijeta, a isto tako utječe i na njegovo doživljavanje prihvaćenosti i sigurnosti ovdje i sada. I to je dragocjena pouka za budućnost prilagođavanja društvenim promjenama; možda još dragocjenija nego što smo predviđali.

Ministarstvo projekt (još) nije ponovilo.

4. Popis literature

[1.] Barle Lakota, A. in Trunk Širca, N. (2010). Pomen izobraževanja v družbi prihodnosti. URL:<https://repozitorij.upr.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=3441>

[2.] Gaber, S., Kos, Ž. in Tašner, V. (2016). Premene v družbi, spremembe v šoli. Ljubljana: Šolsko polje, letnik xxvii, številka 5–6

[3.] Krauss, A. (2019). Pedagogical and social aspects as multicultural vs transcultural dimensions in schools, ISOB, Germany. Prispevek predstavljen na International conference - RoMigSc Inclusion of Roma and Migrants in Schools: Training, Open Discussions and Youth Volunteering Activities. Prispevek pridobljen na konferenci, Zbornik bo objavljen na www.romigsc.eu

[4.] Mikuš Kos, A. (2019) Ne gre le za to, koliko se mora otrok naučiti v šoli. DELO, 3.8.2019. URL: <https://www.delo.si/sobotna-priloga/ne-gre-le-za-to-koliko-se-mora-otrok-nauciti-v-soli-209967.html>

[5.] Rutar Ilc, Z. (2018). V šoli smo zato, da se učimo in da se imamo fajn. DELO, 23.2.2018. URL: <https://www.delo.si/sobotna/v-soli-smo-zato-da-se-ucimo-in-da-se-imamo-fajn.html>

[6.] Peklaj, C. in Pečjak, S. (2015). Psihosocialni odnosi v šoli. Znanstvena založba Filozofske fakultete Oddelek za psihologijo

Stručni rad

PROJEKTNI TJEDAN – ŽIVIMO ZDRAVO JER SE ZDRAVO HRANIMO I KREĆEMO

Andreja Perhavec Čok, učiteljica razredne nastave

Osnovna škola dr. Bogomirja Magajne Divača, područna škola
Vreme, Slovenija

Sažetak:

Kao učitelji imamo važnu ulogu u oblikovanju djetetovog odnosa prema zdravom načinu života.

S tom svrhom smo se u prvom tjednu u lipnju više posvetili zdravlju u našoj školi. Imali smo različite aktivnosti. Pazili smo na zdravu prehranu, više smo se kretali (učenici su svaki dan trčali barem 7 minuta i vježbali jogu), pili dovoljne količine vode i posvetili sadržajima namijenjenima zdravlju. S učiteljicom engleskog jezika pripremili smo dva sata međupredmetnog povezivanja spajanjem odjela 1., 2. i 3. razreda koji su obuhvaćali aktivnosti s područja slovenskog i engleskog jezika, matematike, upoznavanja okoliša, sporta i glazbene umjetnosti.

Ključne riječi: projektni obrazovni rad, zdrava prehrana, gibanje, međupredmetno povezivanje

1. Uvod

Zdrava prehrana i redovita tjelesna aktivnost važni su elementi koji čuvaju i jačaju zdravlje te tako doprinose boljem zdravstvenom stanju, boljoj kvaliteti života, osiguravaju optimalan rast i razvoj tijekom odrastanja. Zdrava prehrana i tjelesna aktivnost utječu na zdravlje. Istraživanja prehrambenih navika i tjelesne aktivnosti djece i mladih pokazuju da je njihova prehrana nezdrava te da su premalo tjelesno aktivni. Zato je veoma važno da obitelj i škola potiču zdrav način života. Poticajno i pozitivno školsko okruženje koje promovira zdravlje možemo veoma uspješno ostvariti suradnjom učitelja, učenika, roditelja i lokalne zajednice.

Naša škola je već nekoliko godina uključena u projekt Zdrave škole. Zdrava škola mora slijediti 12 ciljeva koji su usklađeni s ciljevima Europske mreže zdravih škola.

To su:

- aktivno podupirati pozitivno samopouzdanje svih učenika tako što će pokazati da svatko može dati svoj doprinos životu u školi;
- pobrinuti se za svestrani razvoj dobrih međusobnih odnosa između učitelja i učenika te međusobno između učitelja i učenika;
- potruditi se da socijalni ciljevi škole postanu jasni učiteljima, učenicima i roditeljima;
- poticati sve učenike na različite aktivnosti kako bi mogli pokrenuti raznovrsne inicijative;
- iskoristiti svaku mogućnost za poboljšanje školskog okruženja;
- pobrinuti se za razvoj poveznica između osnovne i srednje škole zbog pripreme usklađenog nastavnog plana zdravstvenog odgoja;
- aktivno podupirati zdravlje i blagostanje svojih učitelja;
- uzeti u obzir činjenicu da su učitelji i školsko osoblje primjer zdravog ponašanja;
- uzeti u obzir komplementarnu ulogu koju u okviru nastavnog plana zdravstvenog odgoja ima školska prehrana; poticati učenike na konzumiranje zdrave prehrane s naglaskom na voće;
- surađivati sa specijaliziranim službama u zajednici koje mogu savjetovati i pomagati u zdravstvenom odgoju;

- uspostaviti dublji odnos sa školskom zdravstvenom i stomatološkom službom, koja bi ih mogla aktivno poduprijeti u nastavnom planu zdravstvenog odgoja.

2. Projektni tjedan – Živimo zdravo jer se zdravo hranimo i krećemo

Kao učitelji, pomoću različitih metoda i oblika rada, u školski kurikulum unosimo modernije pristupe namijenjene poticanju učenika da razmišljaju svojom glavom, budu samostalni i kreativni. U navedene načine poučavanja spada i projektni obrazovni rad koji obuhvaća elemente usmjeravanja nastavnika i samostalnog rada učenika.

Nakon osmotjedne izobrazbe na daljinu dobila sam ideju da obrazovni rad oplemenim projektnim tjednom koji bi obuhvaćao elemente zdravog načina života. Uključila sam elemente vježbanja i zdrave prehrane.

Izvodili smo različite aktivnosti. Pazili smo na zdravu prehranu, više smo se kretali (učenici su svaki dan trčali barem 7 minuta), pili dovoljne količine vode i posvetili se sadržajima namijenjenima zdravlju.

U ponedjeljak smo imali prirodoslovni dan - travnjak, gdje su se učenici upoznali sa životinjskim i biljnim svijetom. Posebnu pozornost posvetili smo ljekovitom bilju koje raste na travnjaku: trputac, stolisnik, betonika. Učenici su sakupljali različite biljke od kojih su napravili herbarij. Nabrali su i cvjetove bazge koje će koristiti za pripremu sirupa.

Slika 1: FOTO Potražimo životinje na travnjacima

U utorak nas je posjetila medicinska sestra. Na svojem predavanju istaknula je važnost zdrave prehrane i kako se pobrinuti za osobnu higijenu. Budući da u tom

razdoblju učenici svoje vrijeme provode u prirodi u kojoj je puno krpelji, dala je korisne savjete koji smanjuju mogućnost zaraze. Također, nije izbjegavala temu o zarazi danas prisutnim koronavirusom. Svatko od nas može smanjiti rizik od širenja zaraze izvođenjem određenih mjera. Pritom je osobito važno redovito i temeljito pranje ruku sapunom i vodom. Kako bi se učenici naučili o temeljitom pranju ruku, medicinska sestra je imala poseban uređaj koji pokazuje da li su ruke temeljito dezinficirali.

U srijedu smo s učenicima napravili sirup od bazge. Pritom su se upoznali s ljekovitim karakteristikama bazge.

Slika 2:FOTO Priprema sirupa od bazge

U četvrtak smo s kolegicom izveli međupredmetnu suradnju s učenicima spojenog odjela 1., 2. i 3. razreda. U 1. razredu je 1 učenik, u 2. razredu su 4 učenika, a u 3. razredu su 2 učenika.

U petak smo s učenicima ispekli pirov kruh i pripremili biljni namaz od biljaka iz školskog vrta.

Međupredmetno povezivanje – Vrlo gladna gusjenica

Međupredmetno povezivanje didaktički je pristup kojim koristimo različite metode i oblike rada i time ostvarujemo postavljene odgojno-obrazovne ciljeve. Navedenim pristupom postizemo višu kvalitetu odgojno-obrazovnih ciljeva i učenicima omogućujemo drugačija iskustva.

Kako bi poboljšali nastavu, s učiteljicom koja podučava engleski odlučili smo pripremiti dva sata međupredmetnog povezivanja, prvenstveno utemeljenog na kretanju.

Kao polazište odabrali smo slikovnicu „Vrlo gladna gusjenica“ koju je napisao Eric Carle.

Ostvarivali smo sljedeće ciljeve:

1. razred

Slovenski: Interpretativno doživljavanje pročitane priče. Razlikovanje realnog svijeta i svijeta mašte, kao i bajkovitog i stvarnog prostora događaja.

Sport: Opušteno izvođenje elemenata joge.

Upoznavanje s okolišem: Opisivanje zdravog načina života te upoznavanje sa značenjem redovite i zdrave prehrane.

Matematika: Prikazivanje i čitanje rasporeda predmeta. Brojanje do 20. Zapisivanje brojeva. Razvrstavanje brojeva po veličinama. Računanje do 20.

Glazbena umjetnost: Opušteno grupno pjevanje dječjih pjesmica popraćeno glazbalima iz prirode.

2.razred

Slovenski: Prepoznavanje i doživljavanje pojedinih događaja u književnom tekstu kao zaokruženoj cjelini. Interpretativno doživljavanje pročitane priče. Razlikovanje realnog svijeta i svijeta mašte, kao i bajkovitog i stvarnog prostora događaja.

Sport: Opušteno izvođenje elemenata joge.

Upoznavanje s okolišem: Znaju da im zdrav način prehrane, tjelesne vježbe i odmor omogućuju rast i razvoj te pomažu očuvati zdravlje. Upoznavanje sa značenjem raznovrsne prehrane. Razumijevanje uzroka dobrog raspoloženja uz redovitu tjelesnu vježbu.

Matematika: Zbrajanje u opsegu do 100 bez prijelaza.

Glazbena umjetnost: Opušteno grupno pjevanje dječjih pjesmica popraćeno glazbalima iz prirode.

3.razred

Slovenski: Interpretativno doživljavanje pročitane priče. Čitanjem i slušanjem razvijaju receptivne mogućnosti. Traže i sažimaju bitne podatke u tekstu.

Sport: Opušteno izvođenje elemenata joge.

Upoznavanje s okolišem: Svjesni su da zdravim životnim stilom sprječavamo mnoge bolesti. Upoznavanje s razvojem leptira. Razumijevanje uzroka dobrog raspoloženja uz redovitu tjelesnu vježbu.

Matematika: Brojem i mjernom jedinicom izražavaju rezultate mjerenja. Uspoređuju međusobne udaljenosti i izražavaju međusobne odnose veličina.

Glazbena umjetnost: Opušteno grupno pjevanje dječjih pjesmica popraćeno glazbalima iz prirode.

RADNI POSTUPAK:

Učenici su se udobno namjestili na prostirku za jogu.

- Učenicima sam najprije pokazala gusjenicu. Rekli su koja je to vrsta životinje, gdje živi i kako se hrani. Neki učenici znali su opisati razvoj gusjenice.
- Zatim sam pročitala priču pod naslovom „Vrlo gladna gusjenica“ koju je napisao Eric Carle.
- Nakon čitanja priče, tekst priče na engleskom jeziku s elementima joge ponovila je učiteljica koja predaje engleski, a istovremeno je i učiteljica joge. Tijekom same vježbe učenici su međusobno ponavljali engleske riječi koje se pojavljuju u priči.

GLAVNI DIO:

1. razred: učenik je u dva obruča razvrstao sličice hrane koju je u priči pojela gusjenica. U jedan обруč stavio je hranu koju gusjenica ne jede, a u drugi обруč je postavio samo list biljke i kazao da je to hrana za gusjenice. Učenici su pokazali na koje bi još načine mogli razvrstati hranu.

Slika 3:FOTO: Razvrstavanje

2. i 3. razred: učenici su na sličice hrane stavljali nazive na engleskom jeziku. Također, govorili su koja je hrana zdrava, a koja nije zdrava.

Uslijedile su aktivnosti na školskom dvorištu.

1.razred: Na označenom području na školskom dvorištu bili su različiti predmeti (klipovi, štapovi, kamenje i stabla) koje je učenik razvrstao u обруče, prebrojao te zapisao koliko ih ima. Brojeve je razvrstao po veličinama od najvećeg do najmanjeg. Izvodio je vježbe zbrajanjem gdje je izračunao npr. ukupan broj štapova i kamenja.

2.razred: Na drveća su postavljeni različiti brojevi. Učenicima sam dala zadatak zbrajanja i oduzimanja do 100. Usmenim putem izračunali su račun i trčali do rezultata na stablu.

3.razred: Na stablima su na različitim visinama bile postavljene sličice gusjenica. Učenice sam pitala do kuda su došle gusjenice? Metrom su izmjerile dužinu puta kojeg su gusjenice prehodale i zapisale dužinu.

Slika 4: FOTO: Izmjeri udaljenost

Učenici igraju pantomimu. Pokazuju kako se brinemo za svoje zdravlje. Zatim, usmenim putem nabrajaju što je važno za očuvanje zdravlja.

ZAKLJUČAK

Učenicima dajem upute da u školskom dvorištu potraže glazbalu/zvuk. Glazbalima su dali nazive. Glazbalima su pratili pjevanje pjesme Gusjenica je puzala.

3. Zaključak

Projektni tjedan bio je zanimljivo iskustvo, kako za učenike, tako i za učitelje. Učenici su, u okviru projektnog tjedna, izvodili različite aktivnosti. Nadopunili su znanje o zdravom načinu života. Projektni obrazovni rad utemeljen je na iskustvenom učenju i učenike je poticao na aktivno učenje. Čak i kod međupredmetnog povezivanja učenici su cijelo vrijeme bili aktivni jer se sam proces odvijao kretanjem..

Integracija metode igre i kreativnog kretanja u učenje poboljšavaju znanje učenika i napredovanje na socijalnom području u razredu. Obradena materija bila je razumljivija, zabavnija i raznolika. Učenici lakše i bolje rade, ako su u nastavne procese uključene sportske aktivnosti kojima učenik postaje aktivan član razreda.

4. Popis literature

- [1] Nacionalni inštitut za javno zdravje. URL <https://www.nijz.si/sl/slovenska-mreza-zdravih-sol> (5.3.2019)
- [2] Carle, Eric (2019). Zelo lačna gosenica, Ljubljana : Mladinska knjiga

Stručni rad

PETICA NA DALJINU

Marjeta Škrbina Rozman

Osnovna šola Podbočje

Sažetak

Godina 2020 je po mnogo čemu *drugačija od svih dosadašnjih*. Na području školovanja pokazala se potreba po novim i drugačijim pristupima poučavanja i učenja. Školovanje na daljinu zahtjeva više napora i angažiranja oko planiranja nastave, usklađivanja i dodatnog educiranja. Pojavila se nova situacija na koju nismo bili pripremljeni i koja je otvorila mnoga pitanja i dileme. Mnogi od nas tražili su informacije, mogućnosti i alate za rad na daljinu. Na različite načine pokušavali smo motivirati učenike za kretanje na svježem zraku, jer su puno vremena provodili na kompjuterima. U godišnjem planu i programu škole planiranih je pet sportskih dana na razred, zato smo odlučili jedan cijeli dan organizirati na daljinu i sportski dan posvetiti kretanju.

Ključne riječi: školovanje na daljinu, sportski dan, kretanje, zdravlje, interdisciplinarno povezivanje

1. Uvod

Školovanje na daljinu ima mnoge prednosti, a i slabosti. Neposredan kontakt između učenika i učitelja je ono najvažnije što kompjuter ne može zamijeniti. Također, na taj način školovanje može teći dalje bez obzira u kojoj okolini se nalaze učenici i učitelji.

Prednosti školovanja na daljinu su:

- školovanje možemo, ako nismo vezani na video poziv, organizirati bilo gdje i bilo kada,
- upute su pismene ili snimljene što nam omogućuje ponavljajuće čitanje ili višekratnu reprodukciju,
- imamo više vremena za rješavanje zadataka i pisanje bilješki,
- ako gradivo odradimo brže imamo više slobodnog vremena,
- introvertirani učenici lakše se uključe u video pozive.

Slabosti školovanja na daljinu su:

- odsustvo neposrednog kontakta između učenika i učitelja, socijalna distanca,
- otklanjanje korištenja tehnologije bez obzira što smo digitalna generacija,
- poteškoće s ocjenjivanjem znanja,
- nedostatak opreme.

Glavni zadatak sportskog pedagoga je da su učenici u vrijeme školovanja na daljinu svaki dan uz određeno opterećenje fizički aktivni.

2. Sportski dan

Planirane aktivnosti za učenike od 4. do 9. razreda

Sportski dan imao je naslov PETICA NA DALJINU – OSTANI ZDRAV. Dan je trajao pet školskih sati, znači toliko koliko ima prstiju na jednoj ruci. Sportski dan organizirali smo za sve učenike na školi. Aktivnosti smo prilagodili dobi učenika.

Sportski dan obuhvaćao je pet zadataka:

1. zadatak – palac – **Zagrijavanje s trenerom fitnesa**: zagrijavanje s trenerom fitnesa na internetu. Učenik aktivno vježba 45 minuta, u vrijeme vježbanja snimi fotografiju.
2. zadatak – kažiprst – **Sportski istražitelj**: učenik 45 minuta na internetu istražuje sport koji nije bio prezentiran na uvodnom satu i kojeg bi htio pokazati ostalim učenicima. Zabilježi osnovne informacije o odabranom sportu.

3. zadatak – srednji prst – **Kućni robot:** učenik obavi neki kućanski posao umjesto roditelja. Pritom snimi zabavnu fotografiju. Aktivnost traje 30 minuta.
4. zadatak – prstenjak – **Aktivnost u prirodi:** učenik ide u šetnju ili lagano trči. Uz pridržavanje mjera sigurnosti pridruže mu se i ostali članovi obitelji. Učenik si priušti 60 minuta u prirodi. Potraži i zagri stablo. 1 minutu u tišini sluša zvukove u prirodi. Svoju aktivnost fotografira.
5. zadatak – mali prst – **Sportski film:** učenik pogleda sportski film na internetu koji traje 45 minuta. Napiše kratki sažetak filma.

Sportski dan završi kad učenici obave sve zadatke i pošalju učitelju fotografije i ostale materijale.

Slika 1: Upute za sportski dan od 4. do 9. razreda

Planirane aktivnosti za učenike od 1. do 3. razreda

Pet zadataka:

1. zadatak – palac – **Zagrijavanje s učiteljem tjelesne i zdravstvene kulture:** učenik uz snimku aktivno vježba 30 minuta.
2. zadatak – kažiprst – **Voćni napitak:** učenik po receptu pripremi voćni napitak kojeg popije.
3. zadatak – srednji prst – **Kućni robot:** učenik obavi neki kućanski posao umjesto roditelja. Pritom snimi zabavnu fotografiju. Aktivnost traje 30 minuta.

4. zadatak – prstenjak – **Aktivnost u prirodi:** učenik ide sa roditeljima u šetnju po šumi. Potraži i zagri najveće stablo. 1 minutu u tišini sluša zvukove u prirodi. Aktivnost traje približno sat vremena.
5. zadatak – mali prst – **Sportski crtić:** učenik pogleda sportski crtić na internetu koji traje 45 minuta. Odgonetnuti mora koji sport je tematiziran u crtiću i nacrtati crtež.

Sportski dan završi kad učenik obavi sve zadatke i oboji rukice u tabeli. Tabele i fotografije pošalje učitelju.

Petka na daljavo – ostani zdrav

NALOGA	NAVODILA	POBARVAJ ROKO, KO OPRAVIŠ NALOGO
 PALEC	Telovadi skupaj z učiteljem na videu POGLEJ SI VIDEO IN OB NJEM TELOVADI 30 MIN. https://www.youtube.com/watch?v=ic1Aq9m7X0o	
 KAZALEC	Sadni napitek PRIPRAVA SADNEGA NAPITKA https://www.youtube.com/watch?v=P6S3ba8UVY SAM SI PRIPRAVI ZDRAV SADNI NAPITEK IN GA SPIJ.	
 SREDINEC	Hišni robot OPRAVI HIŠNO OPRAVILO NAMESTO STARŠEV. POSNEMI ZABAVNO FOTOGRAFIJO ©. PREDVIDENI ČAS 30 MIN.	
 PRSTANEC	Aktivnost v naravi NAREDI DALJŠI PÓHOD SKUPAJ S STARŠI DO GOZDA. POIŠČI NAJVEČJE DREVO, GA OBJEMI, ZAPRI OČI IN 1 MINUTO V TIŠINI POSLUŠAJ NARAVO OKOLI SEBE. PREDVIDEN ČAS 1 URA.	
 MAZINEC	Športna risanka https://www.youtube.com/watch?v=sM8863522e8 OGLEJ SI RISANKO. UGOTOVI, KATERI ŠPORT SE POJAVI V NJEJ. NARIŠI RISBICO.	

Slika 2: Upute za sportski dan od 1. do 3. razreda

Ciljevi koje smo realizirali tokom sportskog dana:

- važnost kondicijske spreme za zdravlje i opće raspoloženje,
- važnost primjerene sportske obuće i odječe,
- interdisciplinarno povezivanje sa slovenskim jezikom, likovnom kulturom i domaćinstvom,
- odgovoran odnos do prirode,
- odgovoran odnos do svog tijela.

3. Zaključak

Kretanje je u vrijeme školovanja na daljinu iznimno važno. Učenicima se preporuča kretanje svaki dan u prirodi ili doma barem 60 minuta. Učenici mogu aktivnost izvoditi sami ili u užem obiteljskom krugu. Učitelji pripremamo osnovne upute za različite aktivnosti na osnovi specifičnosti prebivališta učenika, razreda kojeg učenik pohađa i samog učenika. Učenike je potrebno upozoravati i na sigurnost kod izvođenja vježbi. Učenike motiviramo s kratkim porukama, uputama, mislima, filmovima i izazovima. Njihov rad i napredak možemo pratiti s vođenjem dnevnika kretanja u pisanom obliku, preko raznih mobilnih aplikacija ili u e-učionici. Naše upute i odgovori učenika bili su prosljeđivani preko elektronske pošte i mobilnih aplikacija. Veselio nas je velik odaziv učenika i njihovih roditelja koji su nam slali fotografije. U svemu tome ne smijemo kod školovanja na daljinu zaboraviti primarni cilj tjelesne i zdravstvene kulture, a to je: „Oduševiti mlade za kretanje.“

4. Literatura

- [1.]Ministerstvo za izobraževanje in šport. URL:
<https://www.gov.si/teme/programi-in-ucni-nacrti-v-osnovni-soli/> (15.11.2020)
- [2.]Dr. Andrej Flogie, dr. Boris Aberšek (2019), Inovativna učna okolja – vloga IKT, Maribor

Stručni rad

UČENJE UČENJA I FORMATIVNO PRAĆENJE SUDJELOVANJE U SKUPINI ZA ŠKOLSKI SAVJETODAVNI RAD I FORMATIVNO PRAĆENJE

Marija Baškarad, profesorica pedagogike i sociologije

Osnovna šola Duplek, Korenska cesta 31, 2241 Spodnji Duplek, Slovenija

Sažetak

Predstavljam primjer dobre prakse podučavanja strategije učenja mentalne mape. Rad je proveden u trećem razredu prema načelima formativnog praćenja. Opisala sam: korake rada u razredu, kako pristupiti podučavanju strategijama učenja, kako s učenicima definirati kriterije uspješnosti, kako navesti učenike na samoanalizu, kako bi učenici trebali dati kritiku svojim vršnjacima, kako bi učenici trebali kritički ocijeniti svoj rad. Rad je održan s čitavim razredom, uz pomoć razrednice.

Ključne riječi: mentalna mapa, rad u razredu, dokazi učenja, učenje na pogreškama, strategija učenja, određivanje kriterija uspješnosti

1. UVOD

U 2018. godini počela sam sudjelovati u skupini za školski savjetodavni rad i formativno praćenje. Susreti su se odvijali na Zavodu za školstvo ispostava Maribor, vodila ih je gđa mag. Tanja Bezič (savjetnica na zavodu za školski savjetodavni rad), a u rad nas je bilo uključeno više sudionika iz različitih osnovnih škola.

U skupinu sam se uključila radoznalo i vođena motivacijom kako načela formativnog praćenja uključiti u elemente savjetodavnog rada.

Formativno praćenje sastavljeno je iz različitih elemenata, poput: ciljeva učenja, samovrednovanja i vršnjačkog vrednovanja, pitanja koja potiču učenje, povratnih informacija i dokaza.

Radna skupina je imala crveni traku s naslovom Formativno praćenje na području učenja i poučavanja. Prije svega me je zanimalo kako sve te elemente mogu implementirati u svoj rad.

Svak susret bio je organiziran na način da nam je Tanja pripremila i predstavila teoretska polazišta na temu učenja i poučavanja o kojima smo potom vodili raspravu.

Na kraju susreta smo se dogovorile za praktičan zadatak koji ćemo izvesti svaka u svojoj školi. Na sljedećem smo susretu predstavile izvedbu zadatka. Takav način rada predstavljao je veliki, koristan izvor informacija i ideja za moj rad ubuduće.

2. UKRATKO O FORMATIVNOM PRAĆENJU

Naglašava [formativno praćenje] značaj aktivne uloge učenika u izgradnji kvalitetnog i trajnog znanja. Pritom ga učitelj podupire tako da kontinuirano utvrđuje kako učenik napreduje te prilagođava podučavanje povratnim informacijama koje dobiva od učenika. Vrlo je važno da učitelj i učenici razmjenjuju povratne informacije u svrhu prevladavanja teškoća u učenju te poboljšanja dostignuća. [1]

Elementi formativnog praćenja

1. Ciljevi učenja i kriteriji uspješnosti. Učenik sudjeluje u oblikovanju ciljeva učenja i kriterija uspješnosti.
2. Dokazi. Dokazi o procesu učenja i znanja se prikupljaju u mapi dostignuća.
3. Povratna informacija. Učitelj učenicima daje povratne informacije koje učenike usmjeravaju naprijed te ih potiču i na to da jedni drugima daju povratne informacije.
4. Pitanja kao podrška učenju. Učitelj sistematično utvrđuje razinu znanja (razumijevanja) za određeni pojam i to uzima u obzir prilikom planiranja aktivnosti i kriterija uspješnosti.

5. Samovrednovanje, vršnjačko vrednovanje. Učenici prosuđuju svoja dostignuća i dostignuća školskih kolega na temelju dogovorenih kriterija uspješnosti.

[2]

2. 1. UČENJE STRATEGIJE UČENJA

Jedan od mojih zadataka koje sam odabrala bio je na temu učenja učenja i to učenja mentalnih mapa. Morala sam odabrati strategiju, tehniku kojoj ću podučiti učenike, postaviti ciljeve, kriterije i kako ću vrednovati dokaze učenika.

Već na samom početku je došlo do komplikacija, jer sam imala teškoća s postavljanjem ciljeva i kriterija prema načelima formativnog praćenja. Trebala sam dodatne upute s Tanjine strane. Kako uostalom planiraš ciljeve, standarde i kriterije vrednovanja dokaza o napredovanju razvijanja kompetencija za uspješno učenje?

Bilo je potrebno postaviti teoretsko polazište. Pomogla sam si knjigom Tanje Ažman i dr. naslova Učenje učenja i priručnikom formativnog praćenja u izdanju Zavoda za školstvo RS (Republike Slovenije, op. prev).

Mentalna mapa je način olakšavanja učenja i bržeg upamćivanja gradiva za učenje. Na str. 27. (Ažman i drugi, Učenje učenja) možemo pročitati: »Značajne karakteristike zapisivanja mentalne mape su: predmet naše pozornosti je kristaliziran u središnju sliku; glavne karakteristike predmeta zrače iz središnje slike kao glavne grane; na glavnim granama su napisane ili nacrtane ključne riječi (uobičajeno imenice) ili slike; sve grane se oblikuju u povezanu cjelinu (Buzan i Buzan 2005, 59).« [3]

Svrha uporabe mentalne mape jest naučiti se osnovnim značajkama mentalne mape i tako si olakšati proces učenja, znati potražiti ključne riječi u tekstu. Ne manje važan bio je i cilj poticanje učenika na kreativnost, jer mentalnim mapama potičemo i to.

Nakon razmatranja odlučila sam zadatak provesti u 3. razredu i to iz dva razloga. Odjel je brojčano manji. U njemu je 14 učenika i učiteljica je bila spremna surađivati. Ujedno se čini svrsishodno da učitelj ili razrednik na takvim satovima sudjeluje te se u njih aktivno uključuje, jer potom ono što je vidio može upotrijebiti na svojim satovima, tj. rad se nastavlja ako se pokaže korisnim.

Nakon razmatranja i pomoću Tanje odredila sam operativne ciljeve:

- Učenik čita s razumijevanjem.
- List okrene vodoravno.
- Na sredinu lista napiše naslov.
- Podcrtala ključne riječi te ih prenese u misaoni obrazac.

- Upotrebljava simbole ili jednostavan crtež umjesto riječi.
- Koristi boje.
- Koristi velika tiskana slova.
- Pazi na raspored na listu.
- Pazi na preglednost misaonog obrasca.
- Strelicama ilustrira povezanost pojmova.

I standarde:

Učenik čita s razumijevanjem. Zna potražiti ključne riječi. Pomoću ključnih riječi tvori mentalnu mapu. Učenik smisljeno koristi mentalnu mapu.

Te kriterije znanja:

Označava paragrafe, sažima značajne podatke. Bojom označava ključne riječi.

Koristi boje, velika tiskana slova, piktograme, jednostavne crteže, strelicama označava povezanost pojmova, hijerarhiju pojmova. Korištenje mentalne mape pri govornom nastupu, učenju.

3. KAKO JE TEKAO RAD U RAZREDU?

Priprema. Razrednici sam objasnila što želim raditi u njenom razredu. Nakon zajedničkog razgovora dogovorile smo se da ona odabere tekst kojeg će učenici obrađivati. To mi se činilo smisljeno zbog toga što učiteljica može lakše prosuditi koji tekst je primjereniji s obzirom na sposobnosti učenika u razredu. Htjele smo da tekst ne bude pretežak, jer bi se učenici tada više bavili s razumijevanjem nego sa stvaranjem mentalne mape.

3.1 PRVI SAT

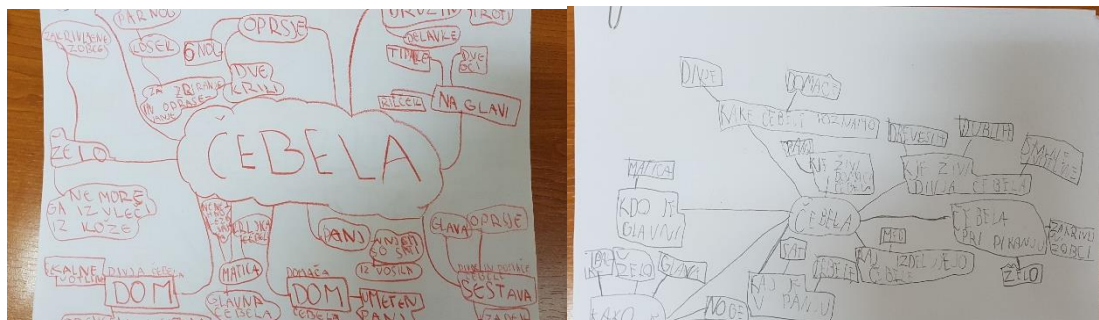
U uvodu vodim opušteni razgovor o učenju, kako učenici uče kod kuće? Gdje se pohranjuje naučeno? Kako dozivamo naučeno? Učimo li pomoću pomagala? Kojih? Poznaju li mentalne mape?

Napravili smo kratku igru asocijacija. Učenicima sam diktirala različite imenice i svatko je za njih trebao napisati svoju asocijaciju. Potom su iste pročitali na glas. S tim smo postigli da učenici vide kako svatko od njih razmišlja na svoj način te isto tako na svoj način pamti podatke.

Zatim sam provela utvrđivanje predznanja. Tekst učenicima nije bio poznat, iako je bio kratak i nezahtjevan. Učenici su tekst pročitali i napravili mentalnu mapu na list koji su potom predali.

Primjer mentalne mape kod dva različita učenika

Slika 1

Slika 2

3. 2. DRUGI SAT

Učenicima dajem povratnu informaciju pomoću njihovih skeniranih mentalnih mapa. Prikazali smo ih na platnu i zajedno utvrđivali što je dobro, što je pregledno, što bi moglo biti drugačije i zašto.

Pri tom su se odvijali elementi formativnog praćenja:

Samovrednovanje, (vođeno) vršnjačko vrednovanje, zajedničko (vođeno) planiranje kriterija, pregled dokaza – radovi učenika.

Dogovorili smo kriterije koje trebaju uključiti u svoju mentalnu mapu te ih zapisali na ploču.

Kriteriji koje su dogovorili su bili:

- vodoravan položaj lista,
- velika tiskana slova
- ključne riječi
- simboli,
- jednostavni crteži,
- boje,
- strelice,
- raspored na listu,
- čitljiv zapis.

Pritom smo zajedno svaki kriterij potražili na njihovim mentalnim mapama te objasnili zašto je isti dobar. Tim korakom su učenici dobili povratnu informaciju.

Takav način rada je vrlo koristan. Učenici vrednuju svoje radove te radove svojih vršnjaka. Pritom konkretno vide što je korisno, upotrebljivo i pregledno. U toj dobnoj skupini za takvu aktivnost potrebno im je usmjeravanje i vođenje. Moram reći da su bili dosta realni i da su kritiku primili prije svega pozitivno. Moguće i jer je njihov rad bio povećan na ploči pa su ga mogli vidjeti s određene udaljenosti. Na projekcijama su do izražaja bolje došle kako negativne, tako i pozitivne osobine njihovih mentalnih mapa.

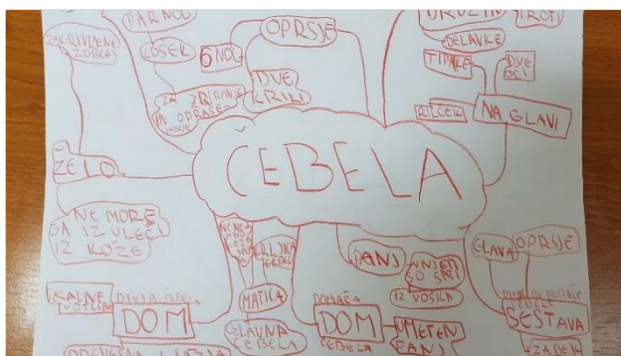
Sebi sam postavila tri kriterija vrednovanja, kako bih učenicima kasnije lakše utvrdila i pokazala što je dobro i što je još potrebno poboljšati.

1. Dobro – mentalna mapa je pregledna, koristi velika tiskana slova, koristi boje, koristi ključne riječi iako su njima napisane dodatne riječi.
2. Zadovoljavajuće – mentalna mapa je djelomično pregledna, koristi velika tiskana slova i mala tiskana/pisana slova, ima teškoće s traženjem ključnih riječi, ne koristi ili djelomično koristi boje, pojmovi su djelomično smisljeno povezani.
3. Nezadovoljavajuće – mentalna mapa je djelomično pregledna, djelomično nečitljiva, koristi velika i mala tiskana/pisana slova, ima teškoće s traženjem ključnih riječi, strelice nisu smisljeno povezane, hijerarhija pojmova nije razvidna.

3.3. TREĆI SAT

Treći sat su učenici napravili mentalnu mapu s istim tekstom. Za to sam se odlučila jer sam tako lakše uspoređivala njihove radove i lakše sam slijedila (mogući) napredak. Zbog toga sam htjela da se učenici usredotoče na mentalnu mapu, a ne toliko na tekst.

Učenik 1

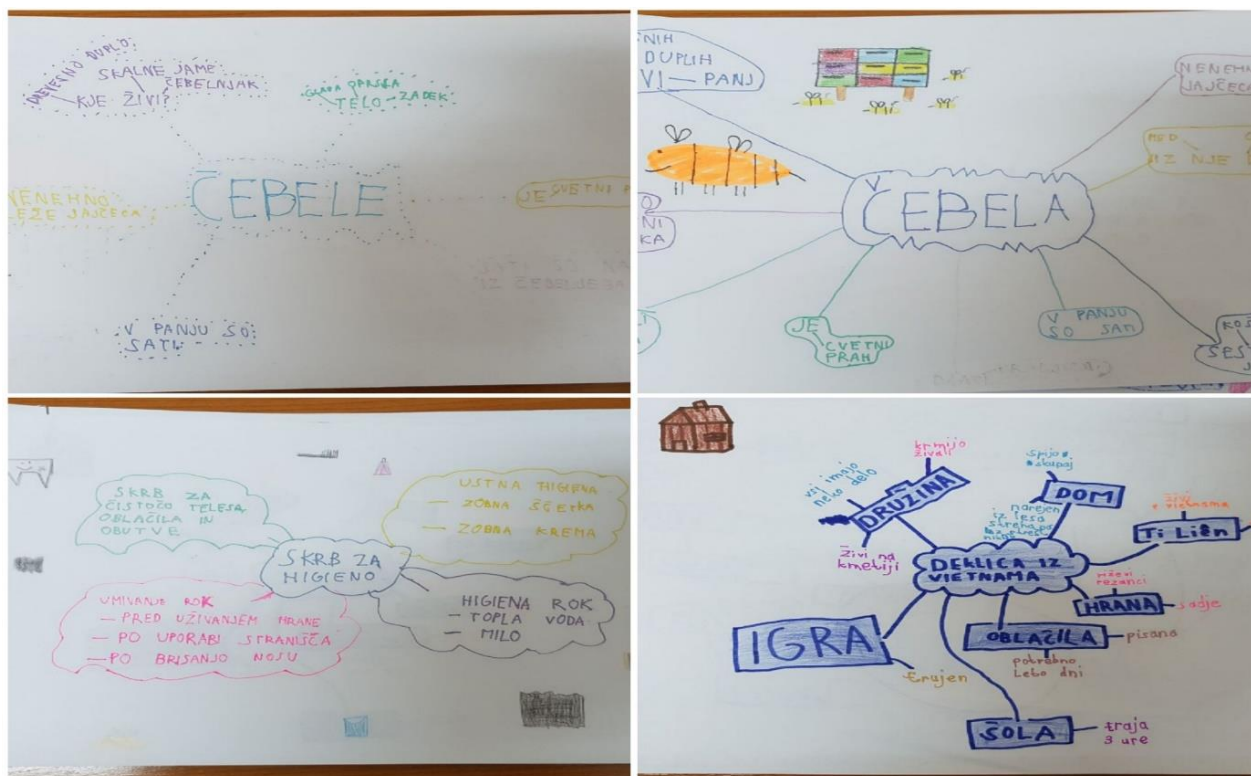

Slika 3 primjer 1

Slika 4 primjer 2

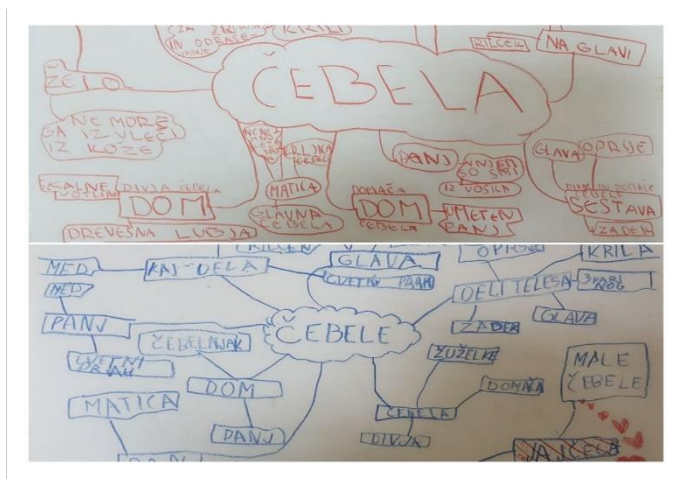

Slika 7 Primjer napretka učenika

Na gornjim slikama se lijepo vidi kako je učenik napredovao u tehnici korištenja mentalne mape i korištenju kriterija koje smo zajedno dogovorili. U tom slučaju se vidi razvoj razumijevanja hijerarhije pojmova, napredovanje u korištenju vizualnog razlikovanja pojmova, sistematičnije postavljanje sadržaja teksta na papir i veća čitljivost zapisanoga.

3.4. MOGUĆE NAZADOVANJE

Ovdje moram spomenuti i moguće nazadovanje. Na donjoj fotografiji vidite mentalne mape dva različita učenika koji su vrlo slični jer su učenici sjedili zajedno i prepisivali jedan od drugoga. U takvim slučajevima je teško odrediti predznanje učenika.

Slika 8 Primjer prepisivanja

Slika 9 Primjer prepisivanja

4. REFLEKSIJA RADA U SKUPINI ZA FORMATIVNO PRAĆENJE

Najviše teškoća sam imala s postavljanjem standarda i kriterija. Pritom mi je dobro došla pomoć gospođe Bezič. Na zajedničkim susretima sam imala priliku iznijeti svoje dvojbe i misaone prepreke koje su mi se izrodile. Tanja me je vodila po koracima. S pitanjima, potpitanjima, izražavanjem njenih dvojbi i misli. Tako sam bila »prisiljena« tražiti rješenja, odgovore i više dubinski razmišljati o datoj temi.

Bilo mi je ugodno u razgovoru s kolegicama. U tim konstruktivnim razgovorima sam dobila kako potvrde tako i potporu i osjećaj da se i ostale kolegice susreću sa sličnim teškoćama. S druge strane smo pak jedna s drugom dijelile iskustva i načine rada, što nas je obogatilo i povezal.

Smatram da je uključivanje u takve oblike edukacije vrlo korisno. Na taj način povezuješ teoretsko znanje s praksom i doista to što si naučio isprobaš u razredu. Pritom dobiješ i povratnu informaciju kako od savjetnice, tako i od kolegica. Dokaze svojega rada uključiš u analizu svojeg rada i tako se zatvori krug poštivanja elemenata formativnog praćenja.

5. REFLEKSIJA RADA U RAZREDU

Pri učenju mentalnih mapa vrlo je važan odabir teksta – neki tekstovi su manje primjereni zbog njihove strukture i zahtjevnosti teksta. Tekst je taj koji će odrediti vizualnu strukturu mentalne mape, njezinu jednostavnost ili zahtjevnost. Pri učenju mentalnih mapa i usporedbi mentalnih mapa važno je da su tekstovi slični kako po strukturi tako i po zahtjevnosti, jer tako lakše pratimo napredak učenika.

Važna je suradnja učitelja. Učiteljica je povremeno, kod tekstova za koje je ocijenila da je moguće, poticala učenike na uporabu mentalne mape. Isto tako je rekla da su neki učenici to prenijeli i na rad kod kuće ili su pak koristili mentalnu mapu kao pomoć u govornom nastupu.

Dobro je da naučeno koriste uz lekcije, u učenju kod kuće, provjeravanju i ocjenjivanju znanja, što je moguće samo uz suradnju učitelja koji ih poučava. Prije svega u prvoj trijadi (prva tri razreda osnovne škole, op. prev.), kada učenici još nemaju oblikovane strategije učenja.

Najviše teškoća su učenici imali s traženjem ključnih riječi, što je povezano s čitalačkim razumijevanjem te se javlja i kod učenika koji imaju dobro razvijenu tehniku čitanja.

Upotrebljena povratna informacija ih je zabavljala i poticala na razmišljanje.

Skupno vođeno planiranje kriterija bilo im je zabavno. Sami su dolazili do zaključaka, što se meni osobno čini najvažnijim, jer je iskustveno učenje ono što nas obogaćuje, jača i čini samosvjesnijima. No za takav način rada potrebno je puno vremena kojeg učitelj sa sadašnjim planovima učenja teško može naći.

6.LITERATURA:

- [1] Holcar Brunauer, A., i dr. (2016.) Formativno spremljanje v podporo učenju. Priručnik za učitelje i stručne suradnike. Zavod Republike Slovenije za školstvo
- [2] Holcar Brunauer, A., i dr. (2016.) Formativno spremljanje v podporo učenju. Priručnik za učitelje i stručne suradnike. Zavod Republike Slovenije za školstvo
- [3] Ažman, T., i dr. (2014.) Učenje učenja. El. knjiga – Maribor: Filozofski fakultet; Kranj: Škola za ravnatelje

Stručni rad

UVOĐENJE DRAMSKE SKUPINE U SREDNJOJ ŠKOLI

Natalija Šraml

Šolski center Novo mesto, Slovenija

Sažetak

Kroz tehnike i aktivnosti dramske skupine učenicima se pruža prilika da se poboljšaju u brojnim područjima kao što su samopouzdanje, komunikacijske vještine i međuljudski odnosi. Učenici ojačavaju maštu i smisao za umjetnost. Sve navedeno bilo je razlog za osnivanje dramske skupine i pripremu dramske igre prikladne za srednjoškolce. U članku je predstavljen početni program rada koji je izveden u protekloj školskoj godini. Vježbe su pažljivo odabrane i detaljno opisane.

Ključne riječi: srednjoškolska dramska skupina, dramska igra i vježba, improvizacija

1. Uvod

Iako mnogi glavnim ciljem dramske skupine smatraju uprizorenje dramskog teksta, već Draga Ahačić u svom priručniku za kazališno obrazovanje navodi da su glavna svrha i cilj dramske skupine u školi odgajanje buduće kulturne publike dok je prva briga tog odgoja razvoj dječje osobnosti. Smisao dramskog odgoja je stvoriti iskustva pomoću kojih će učenici bolje razumjeti međuljudske odnose, ojačati empatiju i bolje predviđati različite mogućnosti za emocionalne reakcije te razviti vještine rješavanja problema. Dramskim igrama razvijaju se kreativno razmišljanje i mašta.

Također, mnogi strani autori kao rezultat dramskih vježbi navode pomoć učenicima kod poboljšanja samopouzdanja, komunikacije, javnog nastupa te pri razvijanju drugih osobina koje pojedincima donose korist tijekom života. Prva godina u dramskoj skupini bila je posvećena provedbi takvih vježbi.

2. Dramske tehnike

Upotrijebljeno je sedam različitih dramskih tehnika, svaka skupina vježbi osmišljena je za razvijanje različitih kompetencija. Prva dva sata bila su posvećena igrama za upoznavanje sudionika, a zatim su u svakom satu izvođene tri ili četiri igre iz različitih skupina. S improvizacijama se započelo nakon mjesec dana drugih vježbi. Preporučuje se da se određene vježbe s vremenom ponove kako bi se mogao promatrati napredak.

Igre za upoznavanje treba izvoditi na početku rada dramske skupine. Sudionici se moraju upoznati, sprijateljiti čime se postiže opušteno okruženje potrebno za izvođenje dramskih vježbi. Bitna značajka dramskih vježbi jest sudjelovanje svih članova grupe kako bi se povećala kvaliteta timskog rada i sudjelovanja svih u dramskoj skupini.

Vježbe za zagrijavanje – namijenjene su zagrijavanju tijela, glasa i podizanju raspoloženja u skupini. Vježbe su kratke i može ih se provoditi na početku, između ili na kraju dramskog sata. Vježbe za tijelo najčešće su izvođene na početku, a različite grupne tijekom ili nakon dramskog sata.

Tjelesne vježbe – osnovni elementi kazališne umjetnosti su pokret i akcija. Tjelesnim vježbama nastoji se postići opuštenost u svladavanju tijela i sposobnost izražavanja gestama i pokretima.

Vježbe za razvoj pažnje/fokusa pomažu u razvoju koncentracije i sposobnosti fokusiranja na jednu točku.

Govorne vježbe koriste se za razvoj ritma, zvučnosti, razlučivosti i izražajnosti glasa. Govor treba biti čist, jasan, s dobrom dikcijom i artikulacijom.

Vježbe disanja pridonose jasnom i razgovjetnom izgovoru jer je disanje također važno u tjelesnim vježbama i kod nastupa koji zahtijevaju fizičku kontrolu.

Improvizacija se može provoditi individualno ili grupno, učenici mogu oponašati svakodnevne zadatke, osjećaje, karaktere. Improvizacija potiče i razvija sposobnost govora, promatranja drugih i sebe, sposobnost razumijevanja vlastitih osjećaja i osjećaja drugih čime se razvija tolerancija i poštovanje. Učenici trebaju slijediti pravila improvizacije – prihvatiti sve što netko izmisli, brzo reagirati, pojedinci ne smije predugo razgovarati i trebaju zapamtiti da bit nije biti najbolji, već biti dio grupe [1].

2.1. Igre za upoznavanje

Sve dramske igre izabrane su iz radnog materijala iz seminara Glumac – kazalište – predstava, s različitih internetskih stranica, YouTube portala Theatre game, iz priručnika Augusta Boala »Igre za glumce i neglumce« i priručnika Drage Ahačića i Viole Spolin.

Kako se zovem?

Skupina i učitelj stoje u krugu. Prvi učenik u krugu (proizvoljno odabran) napravi neki pokret i istodobno, izvodeći ga, izgovara svoje ime (pokreti trebaju biti jednostavni, poput čučanja, skakanja u zrak, hodanja naprijed...) Čitava skupina zajedno će ponoviti ime i pokret. Vježba se tako nastavlja u krug. Budući da se ime lakše pamti ako ga se prihvati gestom, na kraju igre svi se sudionici poznaju po imenu. Treba ih upoznati i učitelj, zato je poželjno da se uključi u igru.

Intervju – igra u parovima

Učenicima se daju upute da će voditi intervju u parovima, pokušavajući saznati što više zanimljivih informacija o svom partneru. Pitaju i odgovaraju naizmjenice, a na kraju se uloge mijenjaju. Kad završe, odabrani učenici ukratko predstavljaju osobu koju su ispitali. Kako bi razgovor tekao bez neugode, učitelj priprema moguća pitanja, na primjer: »Koji je tvoj omiljeni hobi?«, »Koju hranu ne voliš?«, »Kad bi mogao bilo kamo putovati, kamo bi prvo otišao?«, »Koji je tvoj omiljeni film/knjiga?«, »Koje je tvoje omiljeno doba godine i zašto?«, »Ako bi sletio na usamljeni otok, što bi volio imati sa sobom?«, »Čega se najviše bojiš?«, »Ako dobiješ na lutriji, što bi prvo kupio?«, »Kad bi morao odabrati novo ime, koje bi to bilo?«, »U koju bi se životinju volio pretvoriti?«, »Što je najvažnije što ti se dogodilo u životu?«, »Kad bi mogao, koju bi čarobnu moć izabrao?«

Što nam je zajedničko?

Sudionici se podijele u skupine po tri ili četiri igrača. Njihov zadatak je pronaći nešto zajedničko svima (broj odjeće, hobi, omiljenu pjevačicu, glumicu, bilo što). Nakon nekoliko minuta grupe predstave svoje zajedničko stajalište i na kraju se zajedno proglašava najbolja ideja.

Dobar dan

Učenicima se daje uputa da slobodno hodaju. Na znak učitelja pozdrave osobu s kojom su u tom trenutku najbliži i uspostavili su kontakt očima, ali pozdrav moraju izvesti prema uputama. Prva je uputa da se rukuju i ljubazno pozdrave. Zatim nastavljaju svojim putem i čine to s kim god stupe u kontakt. Daje im se odmor otprilike minutu, a zatim učitelj daje upute za sljedeći pozdrav: »Susrećete prijatelja s kojim ste se jako dobro slagali, ali ga niste vidjeli pet godina.« Dok hodaju, opet se sretnu i pozdrave se na ovaj način. Slijedi sljedeća uputa: »Susrećete bivšeg učitelja koji vam se nije svidio, ali morate se rukovati s njim.« Učitelj može izmisliti bilo koji susret, dobro je predstaviti oko pet različitih načina pozdrava.

U red

Grupa stane u red, odnosno na različite načine, pri čemu moraju biti potpuno tiho. Načine predloži učitelj, počevši od lakših, na primjer – »stanite u red po

veličini«, »po abecednom redu imena ili prezimena« te prelazi na teže – »stanite u red prema broju cipela«, »prema datumu rođenja«, »broju kućnih ljubimaca« i tako dalje. Učitelj također može reći na kojoj strani stoje oni s najviše i oni s najmanje (npr. najveći na lijevo, najmanji na desnu stranu).

Glava dolje, glava gore

Svi stoje u krugu. Kada učitelj kaže »glava dolje«, usmjeravaju pogled prema tlu, a kad učitelj kaže »glava gore«, učenici podižu glavu i usmjeravaju pogled prema nekome u krugu. Kada se između dvoje učenika dogodi kontakt očima, oni ispadaju/sjedaju na pod, a ostali nastavljaju dok se ne dobije pobjednika.

2.2. Vježbe za zagrijavanje

Branje jabuka

Ovo je vježba za zagrijavanje tijela. Svi stoje u krugu da »beru jabuke«. Učitelj surađuje i kaže da ih se prvo skupi osam odozgo (naizmjenično se zatežu lijeva i desna ruka, osam puta), zatim se osam jabuka »ukrade« susjedu (osam puta se naizmjenično istežu ruke u lijevu i u desnu stranu), zatim se izvadi »trula jabuka« (naizmjenično se dodiruje pod, osam puta). Vraća se na branje jabuka odozgo, drugi put odaberu se četiri jabuke, zatim dvije i na kraju jedna. Svaki put trebaju biti sve brži. Vježba se može ponoviti dva puta jer je namijenjena fizičkom zagrijavanju.

Skupno ustajanje

Svi učenici slobodno hodaju, učitelj upućuje da se brzina hodanja mijenja na njegov znak, s tim da broj jedan znači sporo hodanje, a broj pet brz. Učitelj izgovara bilo koji broj od jedan do pet, a sudionici međusobno prilagođavaju brzinu. Učitelj pljeskom daje znak da svi ustanu i kad počne brojiti, opet hodaju. Nakon nekog vremena učenici bi se trebali istovremeno zaustaviti bez ikakvog znaka, stoga se moraju promatrati jer je svrha vježbe osjetiti grupu.

Poklon

Učenici se podijele u parove. Jedan naizgled otvara poklon i bez govora pokaže što je dobio. Drugi ga promatra i pokušava shvatiti što je bio poklon. Na kraju mijenjaju uloge s partnerom.

Igra rupčićem

Učenici stanu u dva reda na udaljenosti od nekoliko metara licima okrenuti jedni prema drugima. Igrači u redovima označeni su brojevima, s time da brojanje za svaki red počinje u suprotnom smjeru (broj šest iz jednog reda stoji nasuprot broju jedan u drugom redu i tako dalje). Učitelj proziva brojeve koji na taj znak moraju potrčati i zgrabiti rupčić (ili neki drugi predmet) koji je postavljen negdje u sredini između dvaju redova. Osoba koja je prva zgrabila rupčić mora se vratiti na svoje mjesto prije nego što je takne protivnički igrač.

Slijepac

Grupa se podijeli u parove – jedan će partner biti slijep, a drugi ga treba voditi. »Slijepi« mora zatvoriti oči i držati se za voditelja. Vodič je odgovoran za sigurnost svog slijepog partnera – mora ga zaustaviti ako je u opasnosti da se sudari s drugom osobom ili udari u neki predmet. Nakon nekoliko minuta se zamijene.

Da, može!

Učenici slobodno hodaju i jedan od njih kaže: »Zagrlimo se!« Ostali mu odgovaraju: »Da, može!« Svi se zagre. Zatim opet hodaju dok netko drugi ne izgovori vlastitu ideju koju ostali uvijek prihvaćaju i provode.

2.3. Fizičke vježbe

Križ i krug

Na početku se učenici upozore da je vježbu gotovo nemoguće dobro izvesti, iako je teoretski lako izvodiva. Učenike se zamoli da opišu krug desnom rukom, velik ili malen, po njihovu izboru. To je lako, svakome uspijeva. Onda ih se zamoli da načine križ lijevom rukom što je isto lako. Na kraju ih se zamoli da učine i jedno i drugo istovremeno što je gotovo nemoguće.

Upiranje jedno u drugo

Učenici se postave u parove licem jedan prema drugome, držeći se za ramena. Na podu između njih nalazi se crta. Počinju gurati svom snagom. Kad jedna osoba shvati da je protivnik slabiji, popušta kako ne bi prešla crtu i kako ne bi pobijedila.

Učenicima se objasni da upravo to glumac treba učiniti tijekom predstave – pomoći suigračima.

Hipnotizer

Jedan učenik ispruži dlan, prstima prema gore, nekoliko centimetara od lica drugog učenika koji je tada kao hipnotiziran i mora lice držati uvijek na istoj udaljenosti od ruke hipnotizera. Hipnotizer počinje nekoliko nizova pokreta rukom, gore-dolje, lijevo-desno, naprijed-natrag, itd. – partner se mora uvijati na sve moguće načine kako bi održao isti razmak između dlana i lica. Ruka nikada ne smije činiti prebrze pokrete koji se ne mogu pratiti niti se smije zaustaviti. Nakon nekoliko minuta glumci, vođeni i vodič, zamijene se.

Putovanje giba u krugu

Skupina stane u krug. Igra je slična igri »gluhi telefon«, s razlikom da pojedinac ne izmišlja riječi nego kretnju. Viđenu kretnju susjed treba ponoviti svom susjedu. Tako pokret putuje u krugu do kraja. Svaki igrač treba ponoviti kretnju svog prethodnika, a ne kretnju onoga koji ju je izmislio.

Hodajuće životinje

Učenici oponašaju vrstu hoda različitih životinja. Učitelj daje upute. Rak (na sve četiri, hodajući postrance kao rak, nalijevo i nadesno, nikad ravno naprijed). Majmun (hodanje tako da ruke uvijek dotiču pod, a glava uvijek prati crtu vodoravno s podom). Devin hod (na sve četiri, desna se noga pomiče s desnom rukom, lijeva s lijevom – tako da se prvo pomiče cijela desna strana pa cijela lijeva strana tijela). Klokanski hod (učenici se pogrbe i prime za članke, napreduju u skokovima i poskocima kao klokani).

Borba pjetlića

Igra za ravnotežu u dvoje. Učenici stoje svaki na jednoj nozi s rukama na leđima. Na znak učitelja pjetlići započinju borbu. Cilj igre je izbaciti protivnika iz ravnoteže samo guranjem. Gubi igrač koji prvi stane na obje noge. Nakon ove vježbe promijeni se pravilo – igraju se čučnjevi na jednoj nozi.

2.4. Vježbe za koncentraciju/fokus

Zip zap boing

Učenici stoje u krugu i pripreme se na prenošenje riječi »zip«, »zap«, «boing«. Pravila su sljedeća: učenik može dodati »zip« samo svom prvom susjedu s lijeva ili s desna, pokazujući smjer dodavanja pogledom i ispruženom rukom (udarac dlanovima i ispruženom jednom rukom). Svima ostalima u krugu daje »zap« istom gestom. Odabrani igrač »zip« ili »zap« dodaje naprijed ili kaže »boing« (pomalo zatrese rukama u zraku kao da je riječ odskočila od tijela) što znači da je riječ vratio i sada treba »zip« ili »zap« dati nekome drugome. Igrači moraju biti oprezni da ne pogriješe kome ide »zip«, a kome »zap«. Kada savladaju igru, onaj tko pogriješi, ispada.

Bum

Učenici stoje u krugu, a učitelj u sredini i rukama stvara »pištolj« kojim pokazuje na odabranog učenika i kaže »bum« što znači da igrač mora čučnuti, a njegovi susjedi s lijeve i desne strane »izvući pištolje« što je brže moguće i pucati isto rekavši *bum*. Tko prvi puca, pobjeđuje, a drugi ispada iz igre te sjedne. Ostali igraju dalje, sve dok ne ostane samo jedan. Igra bi trebala teći što je brže moguće.

Alen prodaje auto u Albaniji

Svi stoje u krugu. Učitelj je u sredini i odabere učenika kojem odredi jedno slovo, a učenik mora što prije pronaći ime, predmet i mjesto s početnim slovom koje mu je dodijeljeno, ali tvoreći rečenicu kao u naslovu igre. Ako ne uspije, ispadne i sjedne na pod. Igra se dok se ne dobije pobjednik.

Predmeti

Vježbu izvodi svaki pojedinac koji slobodno hoda i slijedi uputu učitelja. Učitelj rukom pokazuje bilo koji predmet i imenuje ga (na primjer, pokazuje stol i kaže stol). Nakon nekog vremena slijedi nova uputa: pokazuje na predmet, ali ga imenuje imenom koje inače pripada predmetu koji je pokazao prije (na primjer, pokazuje na stol, onda stolac i kad prstom pokaže stolac, izgovori stol). Vježbom se utvrđuju koncentracija i pamćenje.

Što je drukčije?

Učenici se podijele u parove, učitelj upućuje kako u 20 sekundi trebaju što bolje pogledati svog partnera i zapamtiti što više detalja. Nakon isteka tog vremena, prvi učenik se okrene i napravi tri promjene na sebi (zasuče rukav, zamijeni prsten na ruci ...), a zatim drugi treba primijetiti što je drukčije. Potom mijenjaju uloge.

Brojanje

Učenici stoje u krugu. Njihov je zadatak naizmjenično brojati, svaki kaže jedan broj, ali redosljed učenika nije određen. Kada dvoje sljedeći broj kažu istovremeno, broji se od početka. Mogu se natjecati do kojeg broja će uspjeti.

2.5. Govorne vježbe

Vježbe za pokretljivost govornih organa

Učitelj daje uputu za vježbanje čeljusti – učenici zijevaju i nježno pomiču donju čeljust lijevo i desno. Usnama kontinuirano izgovaraju mmmmmmm, brmmmmmm, zzzmmmm; oponašaju konja, (poput puhanja kroz usne), mukanje krave, smijeh Djeda Mraza (hohohoho.) Jezik protežu pet puta, pokušavaju dodirnuti nos, pretvaraju se da ližu sladoled, guraju jezik u ustima uz lice lijevo i desno, slikaju nebo, ponavljaju lalalalala.

Špageti

Učenici stoje u krugu. Učitelj daje upute da učenici stanu u krugu. Učenik na kojeg učitelj pokazuje mora riječ *špageti* izgovoriti s osjećajem koji također određuje učitelj. Kad učenik izgovori riječ, zakorači u krug, a zatim se vrati na svoje mjesto, osjećaj izražava i dok ulazi i dok izlazi iz središta u krug. Kad se vrati na mjesto, riječ s osjećajem ponove i ostali igrači. Odabrane emocije su, na primjer, uzbuđenje, razočaranje, bijes, samopouzdanje, sreća, ponos itd.

Pčela

Vježbu izvodi svaki učenik pojedinačno. Glumi da u ruci drži pčelu i oponaša njezin zvuk *bzzzzzz*. Međutim, zvuk mora putovati dok pčela putuje u njegovim rukama. Ako pčelu podigne, glas ide više. Kad je spusti, glas pada i tako dalje.

Glas aaaa

Skupina oblikuje krug. Jedan učenik staje u sredinu i pokaže osjećaj, uzbuđenje služeći se samo glasom *aaaaaa* u svim njegovim modulacijama, poprativši to pokretom ili kretnjom. Svi u krugu ponavljaju zvuk i kretnju tri puta. Zatim u sredinu ulazi novi glumac i izražava novu ideju ili osjećaj, a krug opet sve ponavlja tri puta. Isto se može učiniti i s glasovima *eeeeeeee*, *iiiiiiii*, *uuuuuu*.

Baci zvuk

Svi stoje u krugu. Na učiteljev signal, određeni učenik proizvede zvuk (prirodne zvukove vjetra, mora, rijeke, zrakoplova, zvona ili zvukove životinja) i pošalje ga drugom učeniku kontaktom očima i prstom. Učenik zvuk prihvaća tako da ga ponavlja najbolje što može, a zatim izmišlja svoj i dodaje ga dalje.

Recept

Skupina se podijeli u parove. Učitelj svakom paru daje kratki recept napisan na papiru. Njihov zadatak je čitati recept kao napetu kriminalističku priču. U drugom dijelu mogu se promijeniti upute za čitanje. Mogu, na primjer, čitati kao dijete, starac, učitelj, svećenik. Prvo čita jedan, a potom drugi učenik.

2.6. Vježbe disanja

Disanje na leđima

Polože se ruke na trbuh, izbacivši sav zrak iz pluća i potom polako udahne, puneći prsni koš koliko god je moguće. Izdahne se. Ponovi se nekoliko puta. Ponovno se započne premjestivši ruke na dno prsnog koša, napune prsa pokušavajući ispuniti donji dio pluća. To se učini nekoliko puta. Isto se ponovi s rukama na ramenima ili u zraku pokušavajući ispuniti gornji dio pluća. Učitelj cijelo vrijeme tijekom provedbe daje upute.

Eksplzija

Udahnuvši što više zraka, kroz usta ga se snažno izbacuje u jednome izdisaju. Zrak proizvodi zvuk sličan napadačkom krik. Ponavlja se nekoliko puta.

Čivava i buldog

Na sve četiri. Jednom se oponaša disanje čivave koje je kratko i brzo, a drugi put disanje buldoga koje je dugo i sporo.

Polagano udisanje

Učenik podigne ruke što je više moguće, stojeći na vrhovima prstiju dok polagano udiše. Također polagano, izdahne sav zrak prvo se vrativši u normalan položaj, a zatim skupljajući tijelo sve dok ne zauzme što je manje moguće prostora.

Disanje po melodiji

Učenici se podijele u dvije grupe. Prva grupa pjeva melodiju koju druga grupa popratni disanjem naglašavajući ritam udisajima i izdisajima. Za početak bi melodija trebala biti relativno spora. Poslije se može ubrzati.

Jako brzo disanje

Učenik udahne što brže može što je više zraka moguće i odmah ga izdahne što je brže moguće. Učitelj mjeri vrijeme udisanja i izdisanja u jednoj minuti ili manje.

2.7. Vježba improvizacije

Autobus

Stolci se rasporede po dva zajedno, kao u autobusu. Učitelj odabere vozača. Kad autobus stane, učenik uđe i unese određenu emociju u autobus (plače, smije se, preplašen je, prehladen je – učenici sami izmišljaju). Tu emociju moraju preuzeti vozač i svi putnici. Igra se dok svi ne uđu u autobus.

Brzi spoj

Na pozornicu se postave dva stolca. Učitelj daje upute za brzo odigravanje spojeva u deset sekundi. Pozove se prvog učenika koji sjedne na stolac i čeka svog nepoznatog partnera u restoranu. On dođe, sjedne i mora se pobrinuti da to bude najgori spoj koji može zamisliti (govori gluposti, čudno se ponaša...). Tada drugi učenik sjedne na stolac prvog, a na spoj dolazi netko iz skupine.

Kamen i voda

Improvizacija se izvodi pojedinačno, a ostali u tišini promatraju onoga tko je izvodi i na kraju daju svoje mišljenje. Uputa učitelja je: »Zamislite kako stojite na

stjenovitoj plaži, podižete mali kamen sa zemlje i bacate ga što dalje u more.« Učenik baca kamen dok njegov pogled prati let kamena i pad u vodu.

Veliko čudovište

Svi sjede u krugu po »turski«. Učitelj daje uputu da u sljedećih nekoliko minuta učenici zaborave da su ljudi i zamisle da su jedno veliko čudovište. Učenici se trebaju glasati i kretati kao jedno. Učitelj zatim polako daje upute (kako bi čudovište imalo vremena za izvođenje), a učenici ih izvode. »Čudovište spava, sve je jako tiho.«, »Čudovište se probudi.«, »Gladno je.«, »Ide u potragu za hranom.« (kreću se kao grupa, a ne pojedinačno) »Ono pjeva.« »Odjednom se čudovište jako uplaši.«, »Mora pobjeći i sakriti se.«, »Čudovište je tužno, umire...« Učitelj može smisliti drukčije upute.

Grah

Na pozornici su tri učenika. Igrač 1 sjedi i miješa virtualni lonac graha, druga dva su sa strane. Igrač 2 ulazi i pita: »Što imate u loncu?« Igrač 1: »Grah, želite li probati?« Igrač 2: »Naravno.« Igrač 1 dodaje mu naizgled punu žlicu i igrač 2 padne na pod. Igrač 1: »Liječnik, ima li ovdje liječnika?« Dolazi treći igrač. Igrač 3: »Ja sam liječnik, što nije u redu?« (Igrač 2 provjerava puls). Igrač 1: »Pojeo je moj grah.« Igrač 3: »Ovaj čovjek je mrtav.« Kraj scene. Improvizacija se ponavlja nekoliko puta, zamjenjujući sve ili neke glumce, ali svaki put se promijeni način izvođenja – na primjer: usporeno, vrlo brzo, poput baleta, poput suprotnog spola, poput opere, kao da ste slijepi ...

Mašina

Svi učenici stoje kraj zida. Učitelj odluči koji stroj treba napraviti (traktor). Jedan učenik stane u sredinu i zamišlja da je neki dio složenog stroja. Započinje pokret tijelom prateći ga odgovarajućim zvukom. Prilazi drugi učenik i dodaje novi dio stroju (svoje tijelo) proizvodeći novi pokret i zvuk. Prilazi treći učenik i čini isto tako, sve dok konačno svi učenici nisu uključeni u stroj. Učitelj onda zamoli prvog učenika da ubrza – svi moraju slijediti tu promjenu. Kad stroj dođe do granice eksplozije, učitelj zamoli prvog učenika da uspori, sve dok cijela grupa ne završi zajedno.

3. Zaključak

Pokazalo se kako je dramski klub dobra ideja jer su učenici voljeli dolaziti na satove dramske skupine. Dramske vježbe različitih skupina postigle su svoju svrhu. Od samog početka sudionici su se zbližili i postali prijatelji, vježbe su izvodili sve opuštenije, a bila su vidljiva i poboljšanja u improvizacijama. Također, tijekom satova naučili su osnovne pojmove dramske teorije, upoznali funkcioniranje kazališta i profesije potrebne za pripremu kazališne predstave. Kasnije je potrebno usredotočiti se na upoznavanje dramskog teksta, prvo ga upoznati kroz dramske tehnike i postupno se pripremati za izvedbu.

4. Literatura

[1] Ahačič, D. (1969): Mladina na odru, Mladinska knjiga, Ljubljana.

[2] Boal, A. (2009): Igre za glumce i neglumce, Hrvatski centar za dramski odgoj, Zagreb.

[3] Drama Menu. Url:

https://www.youtube.com/channel/UChFbmxYZ8VVThe_mcD1vo_A

[4]. Spolin, V. (1998): Improvizacije za gledališča, Ljubljana, Zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Stručni rad

VESLANJE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Džino Idžojtič

Osnovna šola Bojana Iliča, Mladinska ul. 13, Maribor

Sažetak

Školski tjelesni odgoj je proces kojim obogaćujemo znanja, razvijamo sposobnosti i osobine učenika. To je važno sredstvo formiranja karaktera i odnosa među pojedincima. Učitelji sporta odabranim ciljevima, sadržajima, metodama i oblicima rada doprinose skladnom psihofizičkom razvoju mladih. Odgajaju ih i uče da obogaćivanjem slobodnog vremena sportskim sadržajima u svim životnim razdobljima doprinose zdravom razvoju.

Ključne riječi: obavezno, izborna, sport, opuštanje.

1. Uvod

Program tjelesne i zdravstvene kulture zajedno s obaveznim izbornim predmetima za učenike od 7. do 9. razreda tvori skaldnu cjelinu. Cilj jednogodišnjih predmeta *Sport za opuštanje* i *Sport za zdravlje* je upoznavanje novih sportova koji se ne mogu provoditi niti implementirati u okviru obaveznog dijela. Obzirom na sportsko-rekreativne učinke, važni su za kvalitetno provođenje slobodnog vremena tijekom cijeloga života. Znanja koja učenici stječu u novim sportovima, omogućuju im da za slobodno vrijeme odaberu primjerene sportske sadržaje i opterećenja.

Kroz nastavu jednogodišnjeg izbornog predmeta *Odabrani sport*, učenici produbljuju sadržaje određenog sporta. Predmet nije namijenjen samo učenicima koji su odabranim sportom već uključeni u interesne aktivnosti u školi ili izvan nje, već i svima onima koji su zainteresirani za određeni sport.

2. Opći ciljevi predmeta Sport za opuštanje

Odabirom sadržaja primjerenih uzrastu učenika, učitelj navodi učenike na zdravi život, brine o skladnom tjelesnom razvoju, te jačanju samosvijesti i vjere u svoje sposobnosti. Vodi ih k usvajanju i upotpunjavanju različitih sportskih znanja. Učenici vježbanjem formiraju pozitivne obrasce ponašanja, uviđaju dobre strane bavljenja sportom, a pozitivnim shvaćanjem sporta stječu trajne navike koje obogaćuju pojedinca.

Odabirom metoda i oblika, izborom primjerenih sadržaja, učenicima se omogućava bolje razumijevanje učinaka treninga, kao i psihičko opuštanje.

Povezivanjem sa sadržajima drugih predmeta (biologija, kemija, prirodoslovlje, fizika, materinji jezik, glazbena kultura, etika), doprinosimo cjelovitom razumijevanju sporta i njegovih učinaka.

Učenici razvijaju motoričke i funkcionalne sposobnosti. Odabirom zadataka, oblikuju skladno tijelo. U prirodi obavljaju dugotrajnije motoričke radnje aerobnog karaktera.

Upoznaju nove, suvremene sportove iz sportsko-rekreativne ponude.

Uz zadatke motoričkih radnji, upoznavaju i teorijske sadržaje. Pokušavaju shvatiti kako se organizam odaziva na aerobna i anaerobna opterećenja. Upoznaju različite tehnike opuštanja, nauče redovno praćenja tjelesne mase, te različite razine motoričke i funkcionalne efikasnosti.

Upoznaju ugodne učinke sportskog treninga. Formiraju odgovorni odnos do vlastita zdravlja, steknu realnu sliku svoje ličnosti i tijela. Uz vježbanje i trening razvijaju kulturni odnos do prirode i okoliša.

Praktični sadržaji

Sportski pedagog priprema program kojim realizira određene ciljeve: opća kondicijska priprema, trčanje, aerobika i ples, hodanje i planinarenje, plivanje i neke vodene aktivnosti, skijanje i neke zimske aktivnosti.

Učenici uče osnovne tehnike pojedinih sportova, kao što su: rolanje, streličarstvo, biciklizam, tenis, stolni tenis, badminton, hokej, veslanje, jedriličarstvo, penjanje po umjetnoj stijeni. Odabir sportova je prepušten školi, učitelju i učeniku, uz uvjet da je aktivnost besplatna.

Opći teorijski sadržaji i međupredmetno povezivanje

Cjelogodišnjim vježbanjem, učenici uče o zdravom načinu života, prate svoje motoričke i funkcionalne sposobnosti, kao i odgovor kardiovaskularnog i dišnog sustava na povećani napor tijekom vježbanja. Treningom, natjecanjem ili gledanjem događaja, navikavaju se poštivati pravila sportskog ponašanja. Uviđaju korisnost slobodnog vremena i pozitivne učinke na zdravlje i druženja. Teorijske teme povezane su sa: biologijom, kemijom, etikom i kulturom, materinim jezikom i zemljopisom.

Veslanje

Veslanje je pogon deplasmanskog čamca sa ili bez kormilara, snagom mišića jednog ili više veslača koji vesla koriste kao jednostavne poluge drugog reda i sjede leđima u smjeru vožnje. Veslanje također uključuje veslanje u bazenu ili na stroju koji oponaša učinak veslanja u čamcu. [2]

Čamci su nekada izrađivali od drveta, a danas su uglavnom od ugljičnih vlakana i plastike - širine od 30 do 60 cm i dužine od 8 do 16 m. Za veću stabilnost na dnu čamca nalazi se mala greda, a na nju je pričvršćeno kormilo (s izuzetkom dvoručnih čamaca). Iz sigurnosnih razloga na pramcu se nalazi bijela gumena kuglica promjera 4 cm koja ujedno služi i kao fotofiniš. Zalijevanje čamca zbog valova spriječi valobran. Pomična sjedala su opremljena kotačima i najčešće dimenzija 70 do 80 cm.

Vesla su šuplja zbog manje težine, a pričvršćena su na čamac podesivim nosačima ili izbočinama. Na kraji su uvijene vilice u koje je pričvršćeno veslo. Na jednom kraju lopatice nalazi se zasađeni list, a na drugom drška, koja je obično drvena na dugim lopaticama i obložena gumom na kratkim lopaticama. Vesla su obično izrađena iz plastike.

Zaveslaj se sastoji od zamaha kada se veslo potopi u vodu. Nakon toga slijedi povlačenje dok veslač proteže noge i otvara tijelo kako bi maksimalno iskoristio pomično sjedalo, gurajući brod naprijed. Na kraju se veslo izvlači iz vode i giba se prema krmu kako bi se pripremio za novi zaveslaj. Da bi se smanjio otpor zraka, veslo se okrene i gurne nazad ravno uz vodu. Kod novog zaveslaja veslač ponovno okreće vesla okomito, tako da ima najveći mogući otpor u vodi.

Discipline i vrste čamca

Veslači se natječu u osam disciplina- tipova čamaca. U pet veslači objema rukama drže dugačka vesla, a u tri veslač u svakoj ruci drži po jedno kratko veslo.

Svi dijelovi koji prenose sile, uključujući osovine pokretnih dijelova, moraju biti čvrsto pričvršćeni na tijelo veslačkog čamca. Uzdužno se može kretati samo sjedalo veslača.

Kod veslanja kratkim veslom koristi se par kratkih vesala koje veslač drži jednom rukom. Obično je jedna ruka viša od druge jer se ručke preklapaju.

Kod veslanje dugim veslom svaki veslač objema rukama drži po jedno veslo, a broj veslača je paran.

U veslanju postoji osam disciplina:

samac – jedan veslač sa dva vesla

dvojac na pariće – dvojica veslača s po dva vesla

dvojac bez kormilara – dvojica veslača s po jednim veslom

dvojac s kormilarom – dvojica veslača s po jednim veslom i kormilar

četverac bez kormilara – četvorica veslača s po jednim veslom

četverac s kormilarom – četvorica veslača s po jednim veslom i kormilar

četverac na pariće – četvorica veslača s po dva vesla

osmerac – osam veslača s po jednim veslom i kormilar.

3. Veslanje na rijeci Dravi

Učenici najprije upoznaju i poboljšaju svoje vještine veslanja do razine koja im omogućava sigurno bavljenje ovim sportom.

Fotografija 1: Trening na simulatorima

Prije početka veslačkog dijela treninga je važno dobro zagrijavanje dinamičkim vježbama istezanja. Nakon uvodnog dijela ih treneri Veslaškoga kluba Dravske elektrarne Maribor raspoređuju u skupine. Svakoj skupini se demonstriraju zadaci obuke na pojedinim stanicama. Učenici usvajaju osnovne tehnike veslanja najprije na simulatorima veslanja (veslački ergometri) u teretani.

Fotografija 2: Zadaće u obliku zaobilazne vježbe

Najprije učenici odjenu spasilačke prsluke. Zatim slijedi priprema čamaca uz pomoć trenera i praktični zadaci veslanja na rijeci Dravi. Učenici se testiraju u stvarnim uvjetima na vodenoj površini. Sigurnost učenika osigurava se pratnjom iskusnih trenera ili voditelja tijekom cjelokupnih aktivnosti.

Aktivnost koju organiziramo za učenike je besplatna. Neki su oduševljeni sportom, upišu se u klub i počinju sustavno vježbati.

Fotografija 3: Veslanje po rijeci Dravi

4. Zaključak

Program tjelesnog odgoja zajedno s programom izbornih predmeta upotpunjuje odgojno obrazovni program osnovne škole. Svrha jednogodišnjih predmeta sport za opuštanje i sport za zdravlje je upoznavanje novih sportova koji se ne mogu provoditi niti implementirati u obvezni školski program. Sa stajališta sportsko-rekreacijskih učinaka, važni su za kvalitetno provođenje slobodnog vremena tijekom cijeloga života. Znanja koja učenici stječu u novim sportovima, omogućuju im da u slobodno vrijeme odaberu sportske sadržaje i opterećenja koja su im primjerena.

Učenici i roditelji postaju svjesniji da je sportska aktivnost vrlo važna za zdravlje svakog pojedinca. Dijete koje je tjelesno aktivno lakše uči i savladava svakodnevne napore.

5. Popis literature i fotografija

- [1.]Kovač, M. (2001). D. Novak. Učni načrt: izbirni predmet: program osnovnoškolskega izobraževanja. Šport: šport za zdravje, izbrani šport, šport za sprostitev / (avtorici besedila Marjeta Kovač, Doljana Novak). – 1. natis - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.
- [2.]Slovenska Wikipedija. URL: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Veslanje> (pristupljeno 27. listopada 2020.)
- [3.]Fotografije 1. - 3. - vlastiti izvor

Stručni rad

PILATES VJEŽBE U OSNOVNOJ ŠKOLI

Božena Idžojtič

Osnovna šola Angela Besednjaka, Maribor

Sažetak

Djeca i mladi školske dobi u modernom načinu života premalo se kreću: prijepodne provode sjedeći na nastavi, popodne radeći domaće zadaće, učeći ili sjedeći uz elektroničke uređaje.

Uz svu tehnologiju koju imamo, suočeni smo s činjenicom da imamo sve manje slobodnog vremena i slijedimo neprirodan ritam života.

Kako smo sve više izloženi stresu, dobro je ako se znamo rasteretiti i opustiti. Svaki pojedinac može za sebe pronaći aktivnost koja ga opušta.

Jedan od oblika vježbanja za smanjenje učinaka stresa i umora je pilates. Ovim vježbama poboljšavamo snagu različitih mišićnih skupina i osiguravamo bolje držanje tijela. Pilatesom učvršćujemo povezanost uma, tijela i duha. Osim toga, dobro se razgibamo i revitaliziramo tijelo.

Ključne riječi: opuštanje, vježba, kretanje, stres, talentirani.

1. Kretanje – osnovna ljudska potreba

Mnogo se govori o zdravom načinu života i kretanju kao osnovnoj ljudskoj potrebi. Djeca koja pohađaju osnovnu školu trebala bi biti svakoga dana tjelesno aktivna najmanje jedan sat. Učenici 1. i 2. trijade (od prvog do šestog razreda) još uvijek izražavaju tu potrebu za kretanjem i uglavnom se vole baviti sportskim aktivnostima bez posebnog poticaja. Učenici posljednje trijade, koji pohađaju 7. - 9. razred, u prosjeku izražavaju nešto manju potrebu za tjelesnom aktivnošću.

U osmišljavanju godišnjeg plana i programa učitelj ima mogućnost u svoj plan rada uključiti različite sadržajne sklopove kojima će postići ciljeve propisane kurikulumom za osnovnu školu.

Pilates je vježba koja na poseban način kombinira vježbe jačanja i istezanja.

Previše sjedilački način života i premalo kretanja već kod djece mogu uzrokovati bolove u leđima. Pilates ima pritom važnu ulogu jer vježbama možemo ojačati stabilizatore trupa, poboljšati pokretljivost kralješnice, držanje tijela, ravnotežu i koordinaciju pokreta.

2. Pilates u službi prevencije

Kralješnica, koju čine kralješci, odgovorna je za pravilno držanje tijela. Kralješci su međusobno odvojeni intervertebralnim diskovima, a kralješnica je oblikovana u obliku slova S. Uz pomoć mišića omogućuje lako i ugodno kretanje našeg tijela.

Posljednjih desetljeća razvojni proces djece uvelike se promijenio. Djeca rastu brže, obično su viša od prethodnih generacija i spolnu zrelost postižu ranije. Brzi rast rezultira slabom pokretljivošću jer mišići i tetive ne mogu tako brzo pratiti kosti.

U prvim godinama školovanja tjelesne aktivnosti djece mijenjaju se u odnosu na predškolsko razdoblje – povećava se vrijeme sjedenja, a smanjuje tjelesna aktivnost. Posljedica je loše držanje tijela.

Vrlo je važno rano otkriti ili čak odgovarajućim vježbama spriječiti nepravilnosti kralješnice (loše držanje tijela, odstupanja od pravilnoga položaja).

Stres

Riječ stres prvi je put uvedena 1930. godine, a dolazi iz psihologije i biologije. Odnosi se na ljudski ili životinjski organizam koji nije sposoban pravilno odgovoriti na emocionalne ili fizičke prijetnje, koje mogu biti stvarne ili izmišljene. Stres je reakcija cijelog tijela koja može izazvati promjene u svim organima i stanicama. To posebno vrijedi kada smo izloženi dugotrajnom stresu.

Znakovi prekomjernoga stresa su:

- nervoza
- zabrinutost

- tjeskoba (anksioznost)
- poteškoće s koncentracijom
- pretjerana emocionalnost
- razdražljivost.

Tjelesna aktivnost zasigurno je jedna od važnijih aktivnosti koja koristi mentalnom i tjelesnom zdravlju te olakšava prevladavanje svakodnevnih stresnih situacija.

Predstavljanje vježbe

Pilates je jedinstvena kombinacija vježbi koje je osmislio Joseph Hubert Pilates početkom prošlog stoljeća. Rođen je u Njemačkoj 1880. godine. U djetinjstvu je bio jako bolestan (astma, rahitis, reumatoidni artritis). Cijelog života proučavao je ljudsku fiziologiju i metode kako ojačati tijelo i poboljšati mu vitalnost.

Trening pilatesa pogodan je za sve dobne skupine, bez obzira na fizičku spremnost ili stupanj treniranosti. U nastavnom predmetu Sport uključila sam ga u godišnji plan i program treće obrazovne trijade (7. - 9. razred) te obaveznih izbornih predmeta Sport za zdravlje i Sport za opuštanje.

Tijekom vježbanja naglasak je na opuštenom, dubokom i prirodnom disanju, a vježbe se izvode glatko te mekim, nježnim pokretima.

Vježbajući pilates, sustavno aktiviramo manje mišićne skupine koje su u onim klasičnim treninzima obično nedovoljno opterećene ili zanemarene. Pravilnim disanjem opuštamo nepravilnu napetost mišića.

Vježbamo li pilates redovito, stražnjica će postati čvršća i lijepo oblikovana, a nestat će i masne naslage na truhu. Osim toga, poboljšava se mišićna snaga te izdržljivost i fleksibilnost.

Pozitivan učinak vidi se i u radu dišnog, limfnog i kardiovaskularnog sustava.

Poboljša se držanje tijela, imunološki sustav i probava. Za vježbu pilatesa trebamo samo udobnu odjeću i prostirku (podlogu) za vježbanje.

Po cijelome svijetu ovu vježbu preporučaju ortopedi i fizioterapeuti.

Vježbanje pilatesa povećava:

- fleksibilnost tijela
- stabilizaciju tijela
- mentalnu pažnju (koncentraciju)
- savladavanje stresa
- pravilno držanje tijela i oblik tijela.

Temeljna načela vježbe:

- a) **Centar snage** (powerhouse) predstavljaju mišići trbuha, stražnjice, unutarnje strane bedara i donjeg dijela leđa. Važno je da je center snažan jer njime kontroliramo i ona kretanja kod kojih se čini da su aktivni samo udovi.
- b) **Pravilno disanje** – Pri disanju je važan ritam. Vježbe su koncipirane tako da se kretanje koordinira dubokim disanjem. Prirodni ritam disanja je plitak, što je loša navika koja utječe na cijelo tijelo. Dubokim udahom krv se obogaćuje kisikom, a izdahom uklanjamo otrovne tvari iz tijela. Tijekom vježbi duboko dišemo i ne zadržavamo zrak.

Fotografija 1: Pri disanju je važan ritam.

- c) **Preciznost** – Izvođenje vježbi mora biti precizno i kontrolirano. Usredotočimo svoje misli samo na svoje kretanje i ne mislimo ni na što drugo.
- d) **Kontrola / nadzor** –. Kretanje mora biti kontrolirano. Pri izvođenju vježbi budimo precizni i pažljivi. Tako ćemo napredovati brže i time smanjiti vjerojatnost ozljeda.
- e) **Usredotočenost / koncentracija** – Kada smo sabrani, ustrajno se usredotočujemo na pokret. Tako počinjemo spoznavati kako mislima možemo kontrolirati djelovanje mišića.

Fotografija 2: Koncentracija

- f) **Glatko kretanje** – vježbe su osmišljene da se izvode što je moguće glatko, odlučne dinamike. U prijelazima između vježbi nema neugodnih pokreta i nesklada.

Fotografija 3: Važno je glatko kretanje

- g) **Okvir** predstavlja dio tijela – pravokutnik između naših bokova i ramena. Pozornost usmjerimo na to da će naš okvir tijekom provedbe vježbi uvijek biti stabilan.

Pilates i nadareni učenici

U godišnji plan i program nastavnog predmeta Sport već nekoliko godina zaredom unosim i vježbu pilatesa. Za vježbu učenici trebaju prostirke (podlogu za vježbanje) i udobnu odjeću. Uz mirnu glazbenu pratnju pokrete izvodimo svjesno i svoje misli usmjeravamo na ono što se događa u našem tijelu.

Sudjelujemo i u projektu "Noć branja" (u prijevodu: Noć čitanja). Za učenike koji su cijelu noć s učiteljicama čitali odabranu literaturu, ujutro izvodim pilates-vježbu.

Sudionici su obično pomalo neispavani, ali ih opuštajućom glazbom i primjerenim vježbama dobro razgibam i razbudim.

Za neke učenike organiziram i dodatne satove pilatesa jer smo u ovoj školskoj godini uključeni u Projekt POGUM (u prijevodu: Projekt HRABROST) koji, između ostalog, u školski prostor unosi međugeneracijsko sudjelovanje.

Kada su učenice bile sposobne izvesti zadatke samostalno i dovoljno glatko, provele su radionicu pilatesa najprije za učenice iz razreda na redovnim satovima Sporta.

Potom smo na nastavu pozvali starije građane naše gradske četvrti, gdje su aktivno sudjelovali u radionici pilatesa. Najčešće ove radionice izvode nadarene učenice koje žele na satovima Sporta vježbati i kretati se na drugačiji način, što im predstavlja svojevrsan izazov.

Fotografija 4: Rastezanje

3. Zaključak

Želimo li biti u bilo čemu dobri, trebamo vježbati. Da bismo naučili neke vještine, moramo poštovati određene elemente pomoću kojih ćemo moći savladati odabranu vještinu. Vježbanje pilatesa znači „savršeni sklad uma, tijela i duha“ (J. Pilates).

U brizi za zdrav tjelesni i mentalni razvoj djece i mladih školske dobi, definitivno ću nastaviti s pilatesom jer je to dobar oblik tjelesne aktivnosti kojim oblikujemo svoje tijelo, a istovremeno nas štiti od svakodnevnih stresnih situacija.

Učenicama koje žele drugačiju i zahtjevniju vježbu na satovima Sporta, omogućit ću da nastave s aktivnostima u obliku pilates-radionica za svoje sugrađane jer to

potiče razvoj poduzetničkih kompetencija i integraciju međugeneracijske suradnje u školsko okruženje.

4. Popis literature i fotografija

- [1.] Kristan, S. ...et. al. (1993.). Smernice šolske športne vzgoje. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo in šport.
- [2.] Stewart, K. (2006.). Pilates: priročnik za učenje pilatesa doma. Tržič. Učila International.
- [3.] Članak - Slovenska Wikipedija. URL: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Stres> (dostupno 31.8.2020.)
- [4.] Članak - Rehamedical.si. URL: <https://rehamedical.si/2018/01/07/visok-pomen-redne-telesne-aktivnosti-pri-otroku> (dostupno 31.8.2020.)
- [5.] Fotografije – vlastiti izvor.

Stručni rad

PREVENTIVNO-KOREKTIVNE AKTIVNOSTI U OSNOVNOJ ŠKOLI

Božena Idžojtič, nastavnica tjelesne kulture

Osnovna šola Angela Besednjaka, Maribor

Sažetak

U dobi u kojoj živimo je način našeg života više ili manje sjedeći. Osnovnoškolci mnogo vremena sjede u školi, poslije nastave popodne kod domaćih zadaća i kompjutera ...Ispravno držanje tijela vrlo je važno za djecu u osnovnoj školi. Rezultati istraživačke zadaće (Pre)teška školska torba bili su vrlo zanimljivi. Djeca svaki dan nose na leđima vrlo teške školske torbe ili rukzake. Nemaju te mogućnosti, da bi imali jedne udžbenike u školi, a druge kod kuće. To znači, da svaki dan nose u školu više nego 10 % njihove tjelesne mase na svojim leđima. Svaki radni dan u sedmici provjeravali smo težinu njihovih školskih torbi. U svojoj dugoj školskoj praksi sam kao nastavnica tjelesne kulture u svoj rad uključila preventivno-korektivne aktivnosti. Na osnovnoj školi gdje radim, imamo već više godina organizovan opuštajući-rekreativni odmor. U odmoru od petnajst minuta učenici mogu birati između velikog broja različitih mogućnosti za opuštanje i odmor od školskih obaveza. Tijelo učenika još je u fazi razvoja, zato je vrlo važno, da se u svom slobodnom vremenu što više kreću i igraju u prirodi, neguju različite sportove, iako su oni rekreativnog značenja.

Ključne riječi: zdravlje, rekreacija, opuštajući-rekreativni odmor, muskulatura.

1. Uvod

Sjedeći način života

Sve više se govori o zdravom načinu provođenja slobodnog vremena. Učenici u osnovnoj školi mnogo vremena rade sjedećim načinom.

Svake školske godine kod tjelesne nastave uočim nekoliko učenika sa ravnim stopalima.

Zna se, da se iz ravnog stopala u kasnijim godinama razvijaju poteškoće sa kičmenim stubom.

Kod učenika, koji se u slobodnom vremenu vrlo malo bave sportom i kretanjem, možemo vidjeti slabu mišićnu moć pojedinih mišićnih skupina ili muskulature u cjelini.

Na našoj osnovnoj školi imamo više godina organizirano opuštajući-rekreativni odmor. U pauzi od petnaest minuta učenici mogu birati između mnogo različitih mogućnosti za opuštanje i odmor od školskih obaveza.

Na školskom dvorištu gdje se nalaze sportsko igralište, atletska staza i dječja igrala, učenici izaberu svoju aktivnost koja će ih najbolje opustiti.

U blizini sportske sale imaju nacrtane igre na podu iz prošlosti koje su se igrale naše bake: Ristanc, ukrasti zemlju i još neke druge, koje su već godinama zaboravljene, pa ih tako želimo opet oživjeti ...

Učenici imaju mogućnost izabrati aktivnosti u maloj ili velikoj sportskoj sali, gdje igraju košarku na ispadanje bez tjelesnog kontakta.

Nastavnici pazimo, da su učenici primjerno obučeni. Za sve aktivnosti moraju imati primjerene tenisice odnosno djeca u sportskoj sali mogu biti i bos, da im ne proklizava.

2. Preventivno-korektivne aktivnosti

Aktivnost je ponuđena učenicima 1. - 5. razreda, svaki dan u sedmici za jednu grupu.

Vježbe u grupi su korisne kada se svi pokreti izvode snagom vlastite muskulature i kada je moguće pravilno izvođenje. U grupi radi do 10 učenika, veći broj u grupi nije poželjan, jer se smanjuje mogućnost kontrole.

Iz tog razloga uključujem u rad **nadarene učenike**. Sustavni rad uz pomoć nadarenih učenika omogućuje djeci, da utvrde mišićnu moć različitih mišićnih skupina.

Nadarenim učenicima je takav oblik rada velik izazov, a također i pomoć nastavnici tjelesnog odgoja.

Na početku školske godine sam vježbe radila samo sa njima, dok nisu naučili pravilno pokazati svaku vježbu. To smo radili zato, da kad počnu oni voditi vježbanje za drugare, mogu primijetiti greške i drugara ispraviti.

Za izvođenje odabrane vježbe nema mnogo vremena, samo petnaest minuta, zato mora biti učenik u ulozi učitelja na vježbanje sa drugarima dobro pripremljen.

Najčešće odaberem aktivnosti za moć tijela i vježbe za snagu mišića kod ravnog stopala. Vježbe nisu obavezne za sve učenike, imaju više mogućnosti, pa mogu odabrati one za koje imaju najviše zanimanja odnosno su potrebne. Roditeljima aktivnosti predstavljam na roditeljskom sastanku. Oni se sa djetetom dogovore, koliko je preventiva korisna za dobar razvoj njihovog tijela u tom razdoblju. I na osnovu toga učenici se priključuju grupama.

Učenici sve vježbe rade bosu.

Ravno stopalo

Ravna stopala nisu ništa neobično. U većini svi se rodimo sa ravnim stopalima. Stopalni svod nastaje postupno kad se razvijaju veziva i mišići u stopalu. Izobličie se do naše šeste godine.

Tada (u nekim primjerima još nekoliko kasnije) još ih možemo popraviti, a u odrasloj dobi ravna stopala donose nam mnogo poteškoća, između kojih su najčešći bolovi u kralježnici.

Stručnjaci kažu da je pravi oblik stopala izbočen u dva svoda: uzdužni i poprečni.

Slika 1: Ravno stopalo

Zadaće za jačanje muskulature stopala u stojećem početnom položaju:

- hodati visoko po prstima (slika 2),
- bosim nogama hodati po konopcu,
- hodati na vanjskoj strani stopala, prsti su zgrčeni,
- hodati po petama, prednji dio stopala je podignut, a prsti zgrčeni.

Slika 2: Hodamo visoko po prstima.

Preporučuje se da djeca hodaju bosa po neravnom terenu, šljunku, itd., jer se na taj način aktiviraju mišići svoda stopala.

Zadaće s malim rekvizitima u sjedećem položaju i nasloniti se na laktove iza tijela:

- valjanje male loptice među stopalima sa uzdignutim skupljenim nogama (slika 3),
- valjanje male loptice u smjeru naprijed – natrag preko poda (slika 4),

Slika 3: Valjanje loptice između stopala.

Slika 4: Valjanje loptice preko poda.

- nožnim prstima hvatati maramu, prenijeti je od jedne na drugu stranu (lijevo-desno),
- pomicanje olovke s prstima s jedne na drugu stranu (lijevo-desno).

Kičmeni stub

Kičmeni stub je temeljni nosilac ispravnog držanja. Nastavnici tjelesnog odgoja mogu odabrati vježbe za jačanje snage i sposobnosti svih većih mišićnih skupina važnih za održavanje ispravnog držanja.

U nastajanju deformacija mogu igrati posebno ulogu razne loše navike koje djeca vrlo lako usvajaju: nošenje teške školske torbe stalno u istoj ruci, loše sjedenje u školskoj klupi, pogrbljen položaj kod stajanja i sjedenja itd.

Zadaće za moć trbušne muskulature u početnom položaju na leđima:

- Sa savijenim nogama u koljenima (45 stupnjeva) i istegnutim rukama iza glave – dizati glavu i rameni pojas – s rukama dotaknuti koljena, stopala pri tome ostaju na tlu.
U ležećem položaju - udah, u dignutom položaju – izdah.
- Jedna noga savijena u koljenu, druga istegnuta na podlozi, ruke uz tijelo. Istovremeno podizati desno rame i glavu i dohvatiti desnom rukom stopalo opružene leve noge.
Zatim desna noga, lijeva ruka.
- Sa savijenim nogama u koljenima: najprije jedno onda drugo koljeno privlačiti što bliže grudnom košu.

Slika 5:

- U početnom položaju ležimo na leđima noge su savijene u koljenima – ispružiti nogu uvis. Važno je zategnuti trbušne mišiće i tako pripiti kičmu uz podlogu.

Zadaće za moć muskulature leđa – početni položaj ležeći na trbuhu:

- Dijagonalno podizati istegnutu lijevu ruku i desnu nogu i onda promijeniti ruku i nogu te vježbu ponoviti. Pri tom je vrlo važna napomenuti, da lice mora biti okrenuto prema podu. Također moramo napomenuti, da ruku i nogu podižu 8 do 10 cm iznad poda.
- Plivanje po suhom – sa istegnutim rukama i nogama 8-10 cm nad podom, kratko pokretati gore-dolje. Amplituda micanja vrlo je mala, a lice je pritom okrenuto prema podu (slika 6).

Slika 6: Plivanje po suhom

- Ruke su ispred glave oslonjene dlanovima uz podlogu. Obje noge dizati od podloge.
- Ruke su ispred glave oslonjene dlanovima uz podlogu. Obje noge dizati od podloge i pri tom širiti i skupljati noge.

Zadaće za moć muskulature leđa – četveronožni početni položaj:

- Istegnute noge naizmjenično dizati gore.
- Dijagonalno dizanje istegnute lijeve noge - desne ruke i obrnuto. Ruku dizati do visine uha, a nogu do visine kukova, ne više, da ne dođe do previše savijenog kičmenog stuba. Lice neka bude okrenuto prema podu.
- U četveronožnom položaju kičmu savijamo prema gore u obliku slova C.

Na kraju svake aktivnosti dobro protegnemo sve mišićne skupine koje su bile u najvećoj mjeri aktivne.

3. Zaključak

Sport je fenomen vremena u kojem živimo i postaje vrlo važan dio kvalitetnog života. Poznato je da su mnoge bolesti civilizacije povezane sa nedovoljnim kretanjem i da fizičke vježbe imaju velik sveukupni utjecaj na čovjekov organizam.

Uz pomoć preventivno-korektivne aktivnosti i svih ostalih aktivnosti u rekreativnom odmoru imaju naši učenici više mogućnosti za zdrav i bolji svakodnevni boravak u školi.

4. Popis literature

- [1.] Koturović, L., Jeričević D. (1988). Korektivna gimnastika. Beograd: Sportska knjiga.
- [2.] Lehmann, G. (1998). Ruckenschule fur Kinder. Munchen: Grafe und Unzer Verlag GmbH.
- [3.] Članak. Aktivni.si. URL: <https://aktivni.metropolitan.si/zdravje/skrb-za-stopala/> pristupljeno 30.10.2020
- [4.] Članak. Sl.crossfitcoastal.com. URL: <https://sl.crossfitcoastal.com/zdaroye/8-chamu-yznikae-ploskastupnyovasc-i-ci-mozhna-yago-vylechyc/> pristupljeno 30.10.2020
- [5.] Članak. Psihologija dela. URL: <https://psihologijadela.com/2018/05/21/aktivni-odmori-dvojna-zmaga/> pristupljeno 30.10.2020
- [6.] Osobni arhiv fotografija

Stručni rad

PAHULJICA POTEPIKA

Autorska priča

Nuša Zadražnik

OŠ Matije Valjavca Preddvor

SLOVENIJA

Sažetak

Zima dolazi i nadamo se da ćemo s njom imati i snijeg. Zbog toga sam odlučila napisati bajku koja će uljepšati novogodišnju atmosferu. Htjela sam stvoriti bajku koju bih mogla dramatizirati s učenicima u dobi od osam do jedanaest godina. Trebalo je ući dublje u tematiku i razmisliti s kojim se likovima i problemima djeca susreću u ovoj dobi. Samo ako im je priča bliska, oni je uzimaju kao svoju i poistovjećuju se s njom. Tako se u mojoj mašti rodila bajka Pahuljica Potepinka. Pahuljica, koja se baš dobro ne snalazi na Zemlji, čezne i traži svoje mjesto. Svatko, osobito djeca, često se nađu u nevolji kad ne mogu pronaći svoje mjesto koje im pripada, kad ne znaju gdje zapravo pripadaju. Tako se čak i znatiželjna pahuljica odmaknula od svojih sestara i našla u nevolji. Uz pomoć prijatelja pronalazi svoje mjesto i unatoč tome što ne dolaze iz istog okruženja i ne mogu živjeti zajedno, ostaju dobri prijatelji koji im priskaču u pomoć u nevolji i brinu jedni za druge. Dakle, nastala je ideja i posao je započeo.

Ključne riječi: dramatizacija, zimska priča, prijateljstvo, pomoć

LIKOVNI U IGROKAZU:

- pahuljica Potepinka
- pahuljice
- medvijed
- žaba
- zec
- pauk
- snjegović
- sova

PAHULJICA: Oh, kako je lijepo plesati i igrati se snježnih igara. Voljela bih plesati cijeli dan i prepustiti se zabavi. Dođite sestre pahuljice, zaplešimo ponovno.

PAHULJICA: Juhu, pogledaj me, već letim! Sad, sad ću sletjeti na mekani bijeli pokrivač. Ajme! To je, međutim, bilo teško slijetanje. Eto, sad se moram malo urediti, a onda na put. To će biti zabavno. Samo koga ću upoznati? Ma, nema veze, samo da se dobro slažemo i super se zabavljamo. Put pod noge.

MEDVIJED: (Samopouzđano.) Dobar dan, zeko. Čuli ste kako je lisica krenula s vukom. Pa tako ga je mrzila što ju jučer uopće nije pogledao. No, sad pa to.

ZEC: Čuo, čuo. Rekao mi je pauk. (Ugleda pauka) O, zdravo pauče, razgovarali smo o tebi.

PAUK: Dobar da. A što o meni?

ZEC: Pa dobro znaš što nas tako zanima. Lisica i medvijed.

PAUK:A to. Oh, ma pustimo sad to. Pogledajte prijatelji dolaze, čajanka se priprema.

ŽABA, SOVA: Dobar dan gospodo. Je li tko za čaj? *(Razgovaraju, piju čaj.)*

PAHULJICA: O, pogledajte, pogledajte! Društvo. Biti će veselo. Prići ću im i malo porazgovarati s njima. Hej, prijatelji! Ja sam pahuljica Potepinka. Želite li me primiti u svoje društvo?

ŽIVOTINJE: Dođi samo, bitno da si dobre volje. Jesi li za čaj?

PAHULJICA:Što je to čaj? Kod nas ne pijemo čaj. Ako mi ponudite čaj, probati ću. Ovamo s tim čajem. *(Svi znatiželjno gledaju.)* Uh, kako je vruć! To nije za mene!

ZEC: Pogledajte, vani kiši. Žao mi je ali morati ćemo se razići. Neki drugi puta. Baj bajček!

ŽIVOTINJE: Da, onda doviđenja! *(Životinje su se razišle svaka svojim putem.)*

PAHULJICA:A ja, što je sa mnom? Tko će me uzeti sa sobom? *(Očajno.)* Ovdje ću se otopiti. Joj, pogledajte, već se otapam. Pomozite!

ŽIVOTINJE: Da stvarno, što ćemo s njom? Medvijede, što kada bi je odveo k sebi doma, jer će inače ova jadnica umrijeti.

MEDVIJED: Pa da! Zašto ne. Dođi sa mnom. U brlogu ima još nešto prostora. Tako će nam biti toplije i ljepše ćemo spavati

PAHULJICA: Hura, već se veselim! *(Otiđu zajedno.)*

MEDVIJED: Evo, stigli smo doma. Ovo je moj dom. Uđi i osjećaj se kao kod kuće. Eto tako, sada ću i ja leći *(Legli su i pokrili se pokrivačem.)*

PAHULJICA: Au, au, au, zgnječiti ćeš me. Da, što sad?

MEDVIJED: A što, što? Spavati ćemo sada.

PAHULJICA: Meni se uopće ne spava. Uh, kako je vruće. Dolje s tim pokrivačem.

MEDVIJED: Što ti je? Pusti mi taj pokrivač, hladno mi je već od samog pogleda na tebe. Kako uopće možeš živjeti u tako hladnoj opravi?

PAHULJICA: Ta mi najbolje pristaje. Tako su mi rekli. Dobro pazi na nju i nikad je nemoj izgužvati. (*Plaćući.*) Ali vidi. Ovdje je toplo, a toplina mi nimalo ne odgovara. Što da učinim?

MEDVIJED: Da, ovdje ne možeš ostati. Doista. Za tebe je tu pretoplo. Znaš što. Otiđi lijepo do žabe. Tamo je definitivno pravo mjesto za tebe. Vidi, nacrtati ću ti kartu. (*Crta.*) Kreni šumskom stazom. Kod velikog hrasta skreni desno, nato tri koraka naprijed, pa lijevo. Tamo počekaš, da začuješ pjev kosa. Brzo se okreni i nedaleko od toga ćeš ugledati visoku travu. Pođi do trave i skreni desno pa još tri koraka i već ćeš biti tamo.

PAHULJICA: To je stvarno komplicirano. Dakle: Najprije idem po šumskoj stazi. Kod velikog hrasta skrenem desno, zatim tri koraka naprijed, pa lijevo. Tamo počekam, da se javi kos, brzo se okrenem i ugledam visoku kravu.

MEDVIJED: Ne, ne i još jedanput ne. Tamo ugledaš visoku travu, a ne kravu.

PAHULJICA: Aha, da, stvarno. Znači travu. Idem do trave i skrenem desno. napravim još tri koraka i već sam kod žabe. Hvala medvijede. Ti si stvarno pravi prijatelj. Doviđenja i slatki snovi.

MEDVIJED: Sretan put. Doviđenja!

PAHULJICA: No evo, opet sam sama. Ali žaba će biti sretna što me vidi. Idem brzodo nje, da bude veselo. Ovdje skrenem desno. Jedan, dva i tri koraka pa opet lijevo. Sada moram dobro slušati, kako bih ugledala veliku žabu. Ugledati? Oh, stvarno. Slušati, da čujem kosa (*Sluša.*). Bravo! Sad se okrenem, da! Tamo će biti žaba. Žaba, žaba, žabica!

ŽABA: (*Pleše.*) Ne smetaj, ne smetaj, ne smetaj! Pa vidiš, da vježbam!

PAHULJICA: Što ti sve znaš žabo! Stvarno si pravi majstor.

ŽABA: No da, stvarno sam prava majstorica. Ali moram vježbati. Rado bih se prijavila na plesno natjecanje.

PAHULJICA: Što ne kažeš? Zar stvarno! I ja sam čula, da pripremaju pri velikoj lokvi pripremaju natjecanje u plesu.

ŽABA: Što?

PAHULJICA: Časna sniježna riječ, da ti kažem. Pa lako i sama provjeriš. U večerašnjem Šumskom glasu je tako pisalo.

ŽABA: To moram svakako provjeriti. Čekaj, čekaj! Aha, tu nešto piše. U četvrtak priređujemo veliko plesno natjecanje pri velikoj lokvi. Prijaviti se mogu samo parovi sa zanimljivim plesovima. Dobrodošli! Juhu, juhu! To će biti prilika za mene.

PAHULJICA: Zasigurno ćeš biti jedna od najboljih. Tko je tvoj plesni partner?

ŽABA: Da stvarno, tko? To još ne znam. No, opet neće biti ništa. A tako sam se već poveselila. Tko bi mogao biti moj plesni partner? Čekaj, čekaj. Već ću si ja nekog izabrati. (*Razveseli se.*) Pa stvarno. Ti bi mogla biti moja plesna partnerica.

PAHULJICA: Ja? Pa ja uopće ne znam plesati.

ŽABA: Ma ja ću te naučiti. Možemo početi. Desno nogu ovamo, lijevu ovdje. Gledaš u desno i držiš se plavo. No, sad krećemo! (*Plešu vrlo divlje.*)

PAHULJICA: Joj, žabo uspori malo. Svaka kost u tijelu me boli. Oh, ne mogu više. Počekaš, počekaš!

ŽABA: Ni govora! Još su nam preostala samo dva dana do velikog natjecanja. Idemo!

PAHULJICA: Ne mogu više, ne i ne i ne. Žabo, ja nisam prava za to, žao mi je ali moram dalje. Ovo nije pravo mjesto za mene. Ne mogu više izdržati. Hvala za sve i bok (*Brzo ode.*). Ova žaba je stvarno zaribana. Kako pleše, kako luduje, pa čovjek ne može ni disati od nje. Samo dalje od nje. Dalje, daleko, daleko!

ZEC: O, dobar dan PAHULJICE. Što nisi kod medvijeda?

PAHULJICA: Da, bila sam, a bila sam i kod žabe. Pa nije nikako išlo.

ZEC: No, ne budi žalosna. Hoćeš da ti zapjevam pjesmicu?

PAHULJICA: Može, željela bih. (*ZEC zapjeva pjesmicu.*)

ZEC: Idemo se igrati lovice?

PAHULJICA: Da, rado. Ti loviš zečiču!

ZEC: Dobro! Trči! Kako si brza. Aha, sad te imam. Loviš!

PAUK: Hop, draga moja sad si moja. Kako krasan zalogaj ćeš postati.

PAHULJICA: O lijep pozdrav PAUČE, baš dobro, da sam te srela. Ti ne znaš, gdje sam sve bila. Auva, zašto me tako omataš?

PAUK: Oh, samo tako, draga, samo tako. Malo te želim okusiti.

PAHULJICA: Što ćeš mi učiniti?

PAUK: Kako da ti kažem, želim te kušati. Pa znaš već: mljac, mljac.

PAHULJICA: Štoooo? Želiš me pojesti? Pa mislila sam da smo prijatelji.

PAUK: Prijatelji, prijatelji! (*Upita gledatelje.*) Da, djeco, smije li se pojesti prijatelje? Ah, samo malo te želim okusiti. Tu kod noge. Ne, ne, ne tu pri ruci. Oh, a što ako bi malo tu kod trbuha?

PAHULJICA: Auva! Molim te PAUČE, potpuno sam bezukusna. Hladna, ledena, a povrh toga sam suha. Od mene će te boljeti samo želudac, i još glava povrh svega.

PAUK: Fuj, pa to je stvarno istina. Moji zubi! Zalediti će se. Da, što onda uopće radiš tu? Tu nije tvoje mjesto.

PAHULJICA: Pa to se već neko vrijeme i sama pitam. Ali ne znam gdje je moje mjesto. Nemam braće ni sestara. Ne znam, ni kuda ni gdje.
(*Zaplače.*)

PAUK: No, nemoj plakati. Pomoći ću ti. Ništa lakše. Čini mi se, da je tvoje mjesto pri ... pri ... pri ... Joj, kvragu, ipak ne znam. O, znam! Ako ne znam sam, onda će nam pomoći prijatelji. (*Telefonira.*) 53911 halo medvijede. Slušaj! Imamo problem i želim, da nam ti pomogneš. Možeš li mi se javiti? O.K. Pozdrav! 117739 halo, PAUK pri telefonu, žabo jesi li ti? Slušaj! Trebamo te! Dođi odmah kada možeš! Hvala, vidimo se. 661143 ZEC? Ovdje PAUK. Jesi li negdje u blizini, da se zaustaviš kod mene? Da, odmah. Hvala. Bok! No vidiš! Problem bude riješen kad kažeš jedn-dva.

PAHULJICA: Hvala ti dobri PAUČE. No ne baš dobri jer ne zaboravi da si me htio pojesti.

MEDVIJED, ŽABA, ZEC: Evo, tu smo. Za kojim grmom čući problemčić?

PAUK: No slušajte. PAHULJICA ne može naći svoje pravo mjesto u svijetu. Bila je već kod vas, međutim nije uspjelo. Znači da joj moramo pomoći. Imate ideju?

MEDVIJED, ZEC, ŽABA: Hm, hm, hm. To će biti teško.

ZEC: Ako mi ne znamo moram si pomoći drugačije. Što kada bi odgovore potražili u šumskoj knjižnici? Tamo ima puno mudrosti, možda nešto i nađemo.

SVI: Stvarno. Tako je najbolje! (*Krenu.*)

SOVA: Dobar dan. Danas ste svi došli. Oho, još dovodite i lijepu gospodičnu sa sobom. Kakvu knjigu bi željeli posuditi? Možda roman Šaptanje žabama ili krimić Zec s pištoljem ili možda Ne plači draga? Imamo također...

ZEC: Ne trebamo takve knjige. Želimo prolistati takve knjige koje će nam pomoći donijeti zaključke gdje je pahuljičino mjesto.

SOVA: A, to je nešto drugo. Onda pođimo među stručne knjige i pokušajmo naći to što tražite.

ZEC: Poslušajte ovo: (*Čita.*) zima je doba, kada prirodi počiva. Postaje hladnije, noći su duže, dani su kraći i također češće sniježi. Djeca rado sanjkaju, skijaju, grudaju i prave snjegovića. Rado love snježne Pahuljice koje ...

ŽABA: Čekaj! Što vole raditi? Pročitaj još jedanput!

ZEC: Rado love pahuljice Potepinke. Juhu! Jeste čuli! Sada znamo gdje trebamo dovesti pahuljicu.

PAUK: Naravno! K snjegoviću. Tamo je njezino mjesto. Kako, se toga nismo ranije sjetili. Oh ta moja velika glava.

SOVA: Upravo večeras sam vidjela djecu, koji su u Malom selu izgradili snjegovića. Tamo će pahuljica Potepinka naći svoje sestre i braću. Krenimo!

SNJEGOVIĆ: O prijatelji. Kako sam samo veseo, što ste me posjetili. I još ste moju Potepinko doveli sa sobom. Gdje si samo lutala? Tvoje sestrice i braća dugo su tu.

PAHULJICE: Juhu, opet smo zajedno! S kakvim naporom smo te očekivali.

PAHULJICA: Da, to tako mora biti. Ako si previše radoznao i ne slušaš odrasle dogodi se da se izgubiš. No ako imaš prijatelje kao što ih imam jane trebaš se bojati. Hvala vam dragi prijatelji. Ostala budem ovdje, vi nas ponekad i posjetite.

KRAJ

ZAKLJUČAK

Priču Pahuljica Potepinka lako možemo preoblikovati u glazbenu priču. Za početak priče dodamo skladbu o plesu pahuljica. Ritmički instrumenti dodaju se pojedinim životinjskim ulogama kao što su:

ZEC – štapići

MEDVIJED – bubanj

ŽABA – orahove ljuskice

PAUK – trska

SOVA – kompozicija na kljunastoj flauti

Pri dodavanju ritmičkih instrumenata učitelj može biti izuzetno kreativan. Priču također može obogatiti pjesmama na instrumentima koje učenici uče i znaju svirati. Priča je prilagodljiva i učitelj može uključiti više djece u dramatizaciju, jer su učenici u ovoj dobi željni nastupa. Uspješan učitelj i zadovoljni učenici sve su što bi roditelji mogli poželjeti.

Stručni rad

SUVREMENI PRISTUPI KOD PREDAVANJA NASTAVNIH SADRŽAJA UNUTAR PODRUČJA LIKOVNE UMJETNOSTI

Igor Vitrih, prof. likovne umjetnosti i pthv
OŠ Neznanih talcev Dravograd, Slovenija

Sažetak

U ovom prilogu prikazani su suvremeni pristupi nastavi unutar predmeta likovna umjetnost i izbornih predmeta unutar likovne umjetnosti u osnovnoškolskom obrazovanju. Prikazani su primjeri na temelju višegodišnjih praktičnih iskustava, rada s osnovnoškolskom djecom. Radi se prije svega o primjerima drugačijeg pristupa, suvremenijeg, koji podrazumijeva rad na računalu, u današnje vrijeme gotovo nepogrješiv.

Ključne riječi: oblikovanje, stvaranje, drugačije, tehnologija, aplikacije, programi.

1. Uvod

U različitim razdobljima razvoja likovne umjetnosti, te usporedno s njim i samog obrazovnog procesa unutar dotičnih područja, bilo je uvijek moguće saznavati samo sadržajnu navezanost u smislu aktualnog događanja na području slikarstva, kiparstva, umjetničke grafike itd. te prijenosa takvih aktualnih sadržaja u obrazovni proces mladih na svim stupnjevima obrazovnog sustava. Uvijek se pokušavalo iskustva, odnosno neko aktualno događanje na području likovne umjetnosti približiti mladima, kako bi imali dodir s realnošću te bi mogli razumijeti razvoj današnjeg likovnog stvaralaštva i na globalnoj razini. Kao što moraju učitelji, koji poučavaju buduće automehaničare, znati približiti problematiku servisiranja suvremenih automobila, koje će jednom morati servisirati upravo ti đaci, tako moramo znati i mi, učitelji likovne umjetnosti, likovne sadržaje na suvremen način približiti mlađim naraštajima djece u našem školskom sustavu. Ne radi se samo o ograničavanju na potencijal, odnosno na nadarene koji se mogu opredijeliti za dotično zvanje, nego i na sve ostale, doprinoseći na taj način boljoj općoj razgledanosti i vizualnoj pismenosti.

2. Suvremeni pristupi

Taj utjecaj novih pristupa na području likovnog stvaralaštva na razini studija (studija likovne umjetnosti, kako na pedagoškom tako i na nepedagoškom smjeru) već je u znatnoj mjeri uključen. Gube se sadržaji klasičnog tradicionalnog pristupa crtanju, slikanju itd., a s druge strane razvija se novi pristup, kao što je npr. konceptualna umjetnost. Ne smijemo zanemariti klasičan pristup, koji se razvijao tijekom stoljeća te je osnova za bolje razumijevanje likovne problematike, a ujedno i osnova za nekakav razvoj fine motorike, ali ne možemo ni zaobići aktualna područja i nove smjernice unutar likovne umjetnosti. Konceptualna umjetnost, digitalna umjetnost, grafičko i industrijsko oblikovanje, moda i fotografija, samo su neka suvremena područja koja se nadovezuju na likovne sadržaje koji su danas prisutni i koje valja približiti ne samo studentima likovnih smjerova, već i

srednjoškolcima u svim obrazovnim programima, te naravno i učenicima u osnovnoj školi, gdje sve to tek započinje.

Kao učitelj na osnovnoj školi znam da je to itekako značajno, znam također da se u tom pogledu počelo nešto mijenjati na bolje, ali još uvijek postoji određena rezerviranost. Dr. Tomaž Zupančič, profesor na Pedagoškom fakultetu u Mariboru svojim je priručnikom za suvremene pedagoške prakse u osnovnoj školi (Zupančič, 2006), lijepo približio problematiku konceptualne umjetnosti u smislu kako približiti djetetu takve sadržaje i kako ga uključiti u sam praktičan rad, u same likovne zadatke. A što je s ostalim sadržajima, npr. s oblikovanjem, fotografiranjem itd., kako te sadržaje približiti djetetu, kako ga motivirati, kako u njemu razviti kritičko mišljenje prema sadržajima te vrste te ga u osnovi učiniti vizualno pismenim.

Odgovarajuće didaktičko-pedagoške literature zasad nema na području ovakvog obrazovanja. Ali su već izrađeni razni likovni zadaci u smislu prvih pokušaja kako bi se ti sadržaji mogli približiti mlađoj i starijoj djeci. Neki pedagozi već su isprobali neke pokušaje. I jedino će razmjena tih pokušaja dovesti do spoznaje da su i takvi sadržaji korisni i nužno potrebni za uključivanje u proces učenja samog odgojno-obrazovnog rada, dakako pored već zadanih klasičnih sadržaja.

U nastavku želim podastrijeti svoje spoznaje i dostignuća na području suvremenih pristupa razumijevanju likovne problematike na području kiparstva, fotografije, grafičkog oblikovanja itd. Radi se o prepoznavanju novih metoda razumijevanja klasičnih likovnih problema pomoću suvremenih pristupa, pomoću suvremenih oruđa, kao što su vizualni mediji i tome slično.

Sljedeći primjeri pedagoške prakse ostvareni su na predmetnom stupnju učenika starih od 10 do 15 godina, i to u OŠ Neznanih talcev u Dravogradu, gdje već nekoliko godina predajem nastavu kao učitelj likovne umjetnosti.

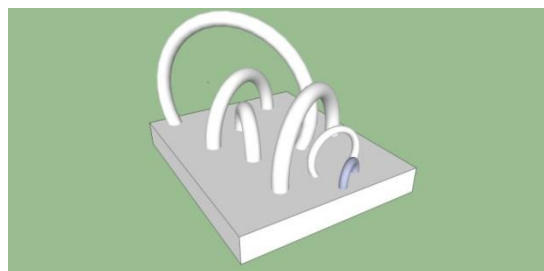
3. Praktičan rad

Na primjerima koji sljede jasno je prikazana izrada 3D digitalnog ispisa neke kiparske tvorbe. Radi se o nadgradnji već poznate klasične skice s olovkom, kakvu mora načiniti kipar prije nego započinje s izradom kipa. Ta međufaza stvorena pomoću digitalnog 3D ispisa činjenično doprinosi boljem prikazu neke 3D forme (Slika 1, 2, 3).

Slika1

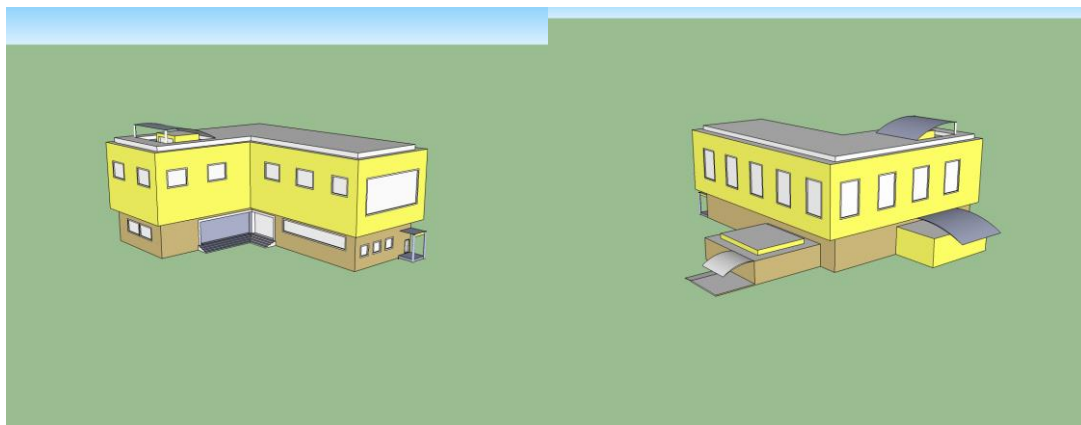
Slika2

slika 3

Slika1, 2 i 3: Primjeri prikaza 3d digitalnog ispisa za područje kiparstva

Učenici mogu ne samo na području kiparstva, već i na području arhitekture, unutar obrazovnog procesa, prikazati oblik neke arhitekture pomoću skice ili pomoću konačnog digitalnog 3D ispisa (Slika 4, 5).

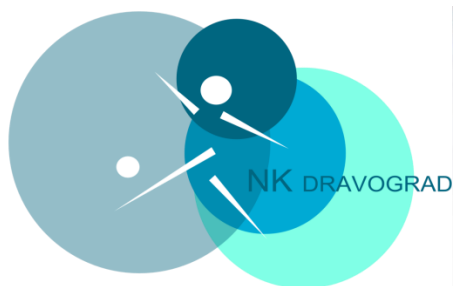

Slika4

Slika5

Slika4 i 5: Primjeri prikaza 3d digitalnog ispisa za područje arhitekture

U nastavku slijede primjeri stvoreni na području grafičkog oblikovanja kao novog suvremenog likovnog područja. Unutar tog područja možemo saznati logotip (slika 6) ili pak fotomontažu (slika 7).

Slika6

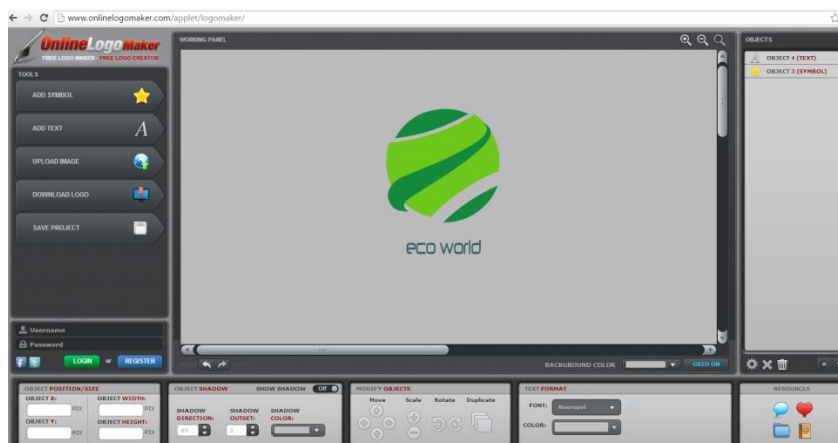

Slika7

Slika 6 i 7: Primjeri prikaza računalne grafike

Sve naprijed navedene primjere možemo uključiti u spoznavanja različitih nastavnih sadržaja samog područja likovne umjetnosti. Tijekom samog procesa rada možemo se nadovezivati na problematiku teorije o bojama, problematiku kompozicije, iluzije itd. Svi primjeri bili su načinjeni pomoću besplatnih programa, i to (Slike od 1 do 5) pomoću programa Google Sketchup, (Slika6) pomoću programa Inkscape, te (Slika7) pomoću programa Gimp.

Dotičnu problematiku možemo produbljivati i pomoću online programa, gdje možemo na vrlo jednostavan način doći do zanimljivih rezultata. Sljedeći primjer online programa (<https://www.onlinelogomaker.com>) prikazuje izradu jednostavnog logotipa, kojeg možemo izabrati iz unaprijed zadanih oblika, dodamo tekst i oblikujemo ga u konačnici (Slika 7 i 8). Radi se o istom primjeru izrade kakav prikazuje Slika 6, samo što su koraci u ovom primjeru jednostavniji.

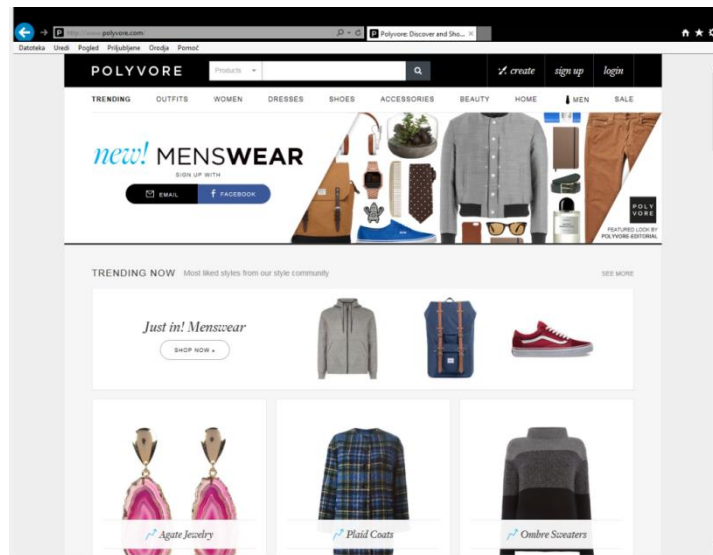
Slika7

Slika8

Slika 7 i 8: Primjeri oblikovanja logotipa

U svijetu mode vrlo je značajno da shvatimo harmoniju boja, samu kompoziciju itd., a upravo to može učenik izraditi na vrlo jednostavan način pomoću online programa. Uzmemo različite komade odjeće te ih kombiniramo i glede boje i glede stila u neku organiziranu cjelinu – kompoziciju (Slika 9 i 10).

Slika9

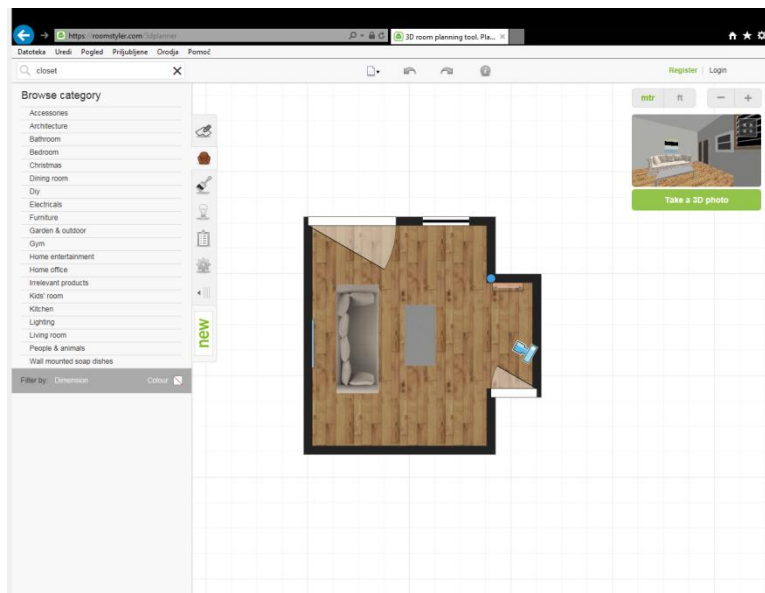

Slika10

Slika 9 i 10: Primjeri programa za modno oblikovanje

Pored naprijed navedenih vrsta oblikovanja (kako grafičkog, tako i modnog) moguće je djeci približiti pomoću online programa i oblikovanje unutarnjih prostora. To smo doduše mogli načiniti i s naprijed navedenim programom Google Sketch

up (Slika 4 i 5), međutim slične rezultate možemo pomoću online programa (www.roomstyler.com) postići na brži i jednostavniji način (Slika 11 i 12).

Slika11

Slika 12

Slika 11 i 12: Primjeri ispisa unutarnjeg oblikovanja prostora

4. Zaključak

Živimo u suvremenom svijetu, svijetu globalizacije i digitalizacije. Djeca su sve više izložena načinu vizualnog komuniciranja suvremenog svijeta. Međutim, ono što je suvremeno, ne mora nužno uvijek biti dobro i korisno, stoga valja stvari promatrati kritički. Iz tog virtualnog, odnosno digitalnog svijeta, možemo definitivno izvući pozitivne stvari u smislu nekakve motivacije. To uočavam u približavanju nekih klasičnih sadržaja djeci na prihvatljiviji, suvremeniji način, od načina na koji su im u prošlosti bili posredovani pomoću klasičnih metoda. A upravo to omogućavaju nam naprijed prikazani računalni programi, odnosno razne digitalne aplikacije. Pomoću njih možemo realizirati postavljene ciljeve unutar odgojno-obrazovnog procesa, kod samog predmeta likovne umjetnosti.

5. Literatura

- [1.] Zupančič, T. (2006). Metoda likovno pedagoškog koncepta: priručnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [2.] Službena stranica aplikacije SketchUp, <https://www.sketchup.com/>, posjećeno 25.10.2020.
- [3.] Službena stranica aplikacije Gimp, <https://www.gimp.org/>, posjećeno 25.10.2020.
- [4.] Službena stranica aplikacije Inkscape, <https://inkscape.org/en/>, posjećeno 4.11.2020.
- [5.] Službena stranica aplikacije Pixlr, <https://pixlr.com/editor/>, posjećeno 4.11.2020.
- [6.] Službena stranica aplikacije LM, <https://www.onlinelogomaker.com/>, posjećeno 4.11.2020.
- [7.] Službena stranica aplikacije Roomstyler, <https://roomstyler.com/>, posjećeno 4.11.2020.

Stručni rad

**RAD S NADARENIM UČENICIMA
TREBAO BI SVAKOM UČITELJU
PRUŽITI IZAZOV I PRILIKU ZA
KREATIVNI RAD**

Vesna Kovačec

OŠ Markovci, Slovenija

Sažetak

Rad s nadarenim učenicima u prvoj trijadi osnovne škole predstavlja mi poseban izazov kao stručnoj radnici. Učenici koji se ističu u pojedinim područjima najčešće se potiču na razvoj svog talenta i potencijala. To su područja u kojima dijete pokazuje natprosječno zanimanje, sposobnost, vještinu i uspjeh.

Čak i u našem školskom okruženju, nudimo nadarenoj djeci mnoge mogućnosti za razvoj njihovih natprosječno uspješnih područja. U svom radu želim predstaviti različite mogućnosti za razvoj dječje talentiranosti u prvoj trijadi.

Ključne riječi: nadareni učenici, prva trijada, prilike za razvoj dječje nadarenosti

1. Uvod

Svakodnevno susrećemo nadarene učenike i naš je zadatak prepoznati ih i omogućiti razvoj njihovih natprosječnih sposobnosti, koje su najveće prirodno bogatstvo na svijetu. Rad s nadarenim učenicima trebao bi svakom učitelju pružiti izazov i priliku za kreativni rad, a ne dodatno opterećenje. Takvom učeniku moraju se nuditi različiti oblici i metode rada tijekom i izvan redovite nastave, budući da su nadarenim ljudima potrebni stalni izazovi kako bi optimalno razvili svoje sposobnosti. Uloga učitelja u tome je vrlo važna, jer potiče talentirane učenike da razvijaju svoje sposobnosti kroz motivaciju za učenje i stvaranje. Nadareni učenici nisu kao oni s posebnim potrebama kojima je pomoć potrebna zbog poteškoća, već oni koji pomoć trebaju u vidu poticaja, podrške i izazova zbog njihovog iznimnog potencijala.

Dobar rad s nadarenim učenicima preduvjet je za njihovu pravovremenu identifikaciju. Ako učitelj želi prepoznati nadarenog učenika, mora znati karakteristike koje dijete ima u razvoju. Učitelj ima priliku usporediti učenika s drugim učenicima u razredu i otkriti je li učenik nadaren. U prvoj trijadi rad s nadarenim učenicima provodi se prvenstveno u okviru matičnog razreda u obliku interne diferencijacije nastave, preporučuje se samo povremeno kraće odvajanje nadarenih učenika iz razreda (npr. u samostalnom učenju, dodatnoj nastavi, različitim interesnim aktivnostima).

2. Neke teorije

Tko su nadareni učenici?

Jedna od najčešće korištenih definicija u svijetu je definicija dana u Američkom zakonu o obrazovanju nadarenih iz 1978. Po ovoj definiciji, nadarena ili talentirana djeca i adolescenti su oni koji su pokazali visoka postignuća ili potencijale u intelektualnom, kreativnom, specifičnom akademskom, menadžerskom ili umjetničkom području u osnovnoj ili srednjoj školi i kojima su, uz redovite školske programe, potrebni posebno prilagođeni programi i aktivnosti [3].

2. 3. Predloženi oblici rada s nadarenim učenicima

Rad s nadarenim učenicima odvija se u specifičnim oblicima i aktivnostima u svakoj trijadi, a predlaže se da ih vode odgovarajuće stručne osobe. Oblici rada s talentima organizirani su prema potrebama i mogućnostima. Kako predajem u prva tri razreda, predstaviti ću predložene oblike rada u prvoj trijadi: unutarnja diferencijacija, individualna zaduženja učenika, individualizirana nastava, kooperativno učenje i drugi oblici timskog rada, posebni domaći zadaci, dnevne aktivnosti, interesne aktivnosti, brže napredovanje, dodatna nastava.

3. U PRAKSI

U okviru rada s nadarenim učenicima u OŠ Markovci u redovnu nastavu i izvan nje uključujemo sljedeće oblike rada:

3.1. Individualizacija i diferencijacija u nastavi

Individualizaciju provodim na različite načine. Za talentirane učenike pripremam zahtjevnije zadatke, koji ponekad prelaze granice gradiva za učenje koji se razmatra. Tako učenici stječu dodatna znanja. Ako učenici brže završe zadatke, pripremam dodatne zadatke. Takav način mogu koristiti kod svih predmeta.

Ove godine predajem u drugom razredu i imam učenika koji svojim umjetničkim radom na likovnom području uveliko odstupa od vršnjaka. Budući da sam posebno zainteresirana za područje likovne umjetnosti, ovaj učenik mi predstavlja veliki izazov. Na temelju revidirane literature [2] iz područja nadarenosti, pronašla sam dosta elemenata kod ovog učenika koji pokazuju umjetničko likovni talent. Željela bih istaknuti neke karakteristike likovno nadarenih učenika, koje navedeni učenik također ima: prestiže likovni razvoja drugih vršnjaka, je maštovit, originalan i nije sklon oponašanju druge djece (njegova preslikavanja s ploče su originalna, jer ne kopira nacrtano, već stvara vlastitu predstavu, koja je jednako točna), pamti puno detalja i promatra svijet oko sebe (unositi puno više detalja u radove od drugih učenika), likovna rješenja su mu često neobična, različita od drugih, pokazuje interes za estetsku kvalitetu likovnog djela, zanimaju ga sofisticiranije tehnike.

Kada planiram prilagodbe umjetnički nadarenog učenika, oblike i metode rada prilagođavam potrebama i samom tijeku nastave. Često mu pripremam likovno zahtjevnije zadatke. S njegovim radovima također pripremam izložbu u predvorju razreda. Budući da drugi učitelji znaju za njegov umjetnički talent, često ga pozivaju u svoj razred da predstavi svoj način stvaranja i svoja likovna djela.

3. 2. Dodatna nastava

Obrasci učenja i metode rada prilagođavaju se kako bi se učenicima omogućio brži napredak u dodatnoj nastavi. Povećan je i stupanj težine i opseg sadržaja učenja, što učeniku omogućuje produblјivanje i širenje znanja te razvoj njegovih sposobnosti. Kroz dubinske i široke sadržaje učenja i različite metode rada, kao što su samostalno učenje, problemsko poučavanje i pripreme za natjecanje, škola podržava postizanje zahtjevnijih ciljeva učenja.

Slike 1, 2, 3: Priprema za natjecanje

U dodatnoj nastavi pripremamo dramatizaciju bajki, koje se krajem školske godine prezentiraju kolegama i roditeljima. Pisanjem vlastitih članaka surađujemo i s lokalnim novinama koje objavljuju naše članke jednom mjesečno.

Slika 3: Članak u lokalnim novinama „List iz Markovcev“

3. 3. Interesne aktivnosti

Učenici prve trijade u našoj školi imaju priliku sudjelovati i razvijati svoje talente u sljedećim interesnim aktivnostima, koje se odvijaju prije ili poslije škole: satovi glazbe, plesni kružok, folklor i likovni kružok.

Već nekoliko godina vodim likovni kružok za učenike prve trijade u školi, pa ću preciznije prezentirati rad s nadarenim učenicima kod interesne aktivnosti likovni kružok. Likovni kružok omogućuje likovno nadarenim učenicima produblјivanje sadržaja likovne edukacije, upoznavanje i razvoj sposobnosti samostalnog izražavanja likovnim govorom, a time i brži napredak. Sadržaj likovnog kružoka bira se na temelju interesa i želja svakog učenika [1].

Svojim radovima redovito pripremamo izložbe u predvorju naše škole, gdje ih imaju priliku vidjeti i drugi učenici naše škole te roditelji i drugi posjetitelji. Izloženi likovni radovi izrađeni su u različitim crtačkim, slikarskim i kombiniranim tehnikama. Prikazuju raznolikost likovnih motiva i originalne individualne pristupe likovnih stvaralaca. Likovne radove šalјemo na razna umjetnička natjecanja. Sudjelovali smo na sljedećim likovnim natjecanjima: »Proljeće na selu«, koje se održalo u sklopu projekta »Biotehnika me usrećuje« i na SAFE-SI natječaju za nagradu. U školskoj godini 2008/09. sudjelovali smo s učenicima na likovnom natjecanju u organizaciji Muzeja NOB Maribor pod nazivom NAJLJEPŠA NOVOGODIŠNJA ČESTITKA. Na natjecanju su sudjelovale brojne škole s područja Maribora i Ptuja koje su poslale čestitke. Među primljenim čestitkama posebna komisija odabrala je radove koji su nagrađeni. Među nagrađenim čestitkama bila je i čestitka jednog od učenika likovnog kružoka. Učenik je dobio posebnu nagradu, a učenici likovnog kružoka pozvani su na izložbu nagrađenih čestitki u Muzeju NOB Maribor. Među izloženim čestitkama bila je i čestitka našeg učenika.

Slika 4: Nagrađena novogodišnja čestitka na likovnom natjecanju

Odabrani umjetnički radovi šalju se i lokalnim novinama: List iz Markovcev. Jedan od radova prikazan je na općinskom kalendaru, srpanj 2011.

Slika 5: Likovni rad na općinskom kalendaru

4. ZAKLJUČAK

U posljednje vrijeme govori se sve više o talentima i nadarenim pojedincima. U stvarnosti, teško je odrediti koja se djeca mogu smatrati darovitima. Od prvog do trećeg razreda kod djece obično ne radimo testove inteligencije, zato je talent teže prepoznati. Učitelji u prvoj trijadi moraju biti dobri promatrači i biti svjesni da je svako dijete posebno. Neka djeca na početku škole imaju velike poteškoće s prilagođavanjem novom okruženju, novim kolegama i učiteljima, pa je malo vjerojatno da ćemo prepoznati njihov potencijal na samom početku. Škola i učitelji su ti koji moraju pružiti poticajno okruženje u kojem će dijete moći razviti svoje urođene sposobnosti što je prije moguće. Čim primijetimo da je učenik talentiran u određenom području, možemo mu ponuditi i različite oblike i metode rada u prvoj trijadi, koje mu omogućuju da razvije svoj potencijal. Pritom je vrlo važno ohrabriti nadareno dijete i ponuditi mu pomoć i podršku.

5. LITERATURA

- [1.]Duh M., Vrlič T. (2003). Likovna vzgoja v prvi triadi devetletne osnovne šole: priručnik za učitelje razrednega pouka. Rokus, Ljubljana.
- [2.]Jeza M. (2014). Prepoznavanje likovnih talentov pri likovni umetnosti v osnovni šoli [na spletu]. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- [3.]Žagar, D., Artač, J., Bezič, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). Koncept; Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Nacionalni kurikularni svet.

Stručni rad

KAKO ZAŠTITITI OKOLIŠ OD NEPOTREBNOG ONEČIŠĆENJA

Vesna Kovačec

OŠ Markovci, Slovenija

Sažetak

Otpad susrećemo na gotovo svakom koraku svog života; količina otpada povećava se iz dana u dan. Danas ne samo da želimo smanjiti količinu otpada, već je naš cilj i da ga preradimo i ponovno iskoristimo. Ovaj je dugoročni cilj ostvariv ako svoju djecu o tome učimo od najranije dobi. Škola ima odlične mogućnosti za sve to i ima veliki utjecaj na ponovnu uporabu otpadnog materijala. Učenicima prezentiramo činjenicu da otpad nije samo smeće, već i izvor sirovina. To znači da se ono što nam više ne treba ne odbacuje, već pokušavamo ponovno iskoristiti.

Ideja za stvaranje od otpadnih materijala nikad ne manjka. Možemo napraviti mnogo lijepih i korisnih stvari od otpadne ambalaže i drugih otpadnih materijala. Materijal je besplatan, a reciklirani materijali ponovno se koriste čime se štiti okoliš. U svom radu predstaviti ću način na koji proizvodimo puno novih proizvoda od otpadnog materijala na likovnom kružoku.

Ključne riječi: otpad, recikliranje, uporaba, novi proizvodi, likovni kružok.

1. Uvod

Otpad susrećemo na gotovo svakom koraku svog života. Djecu učimo da razvijaju svijesti da svatko od nas može poduzeti barem mali korak u smanjenju količine smeća. Ako želimo živjeti u čistom okruženju, moramo mudro upravljati otpadom koji stvaramo. Uz pomoć raznih aktivnosti i djelatnosti pokušavamo smanjiti količinu otpada. Od 1. razreda nadalje, učenike upućujemo na odvojeno prikupljanje otpada, jer se samo odvojenim skupljanjem otpad može ponovno vratiti u upotrebu. Svaki pojedinac može pridonijeti čistijem i ugodnijem okolišu odvojenim sakupljanjem otpada. U našoj školi prikupljamo i odvajamo sljedeći otpad: papir, ambalažu od užine (tetrapake, čaše za jogurt,...), patrone i tonere, plastične čepove.

Ciljevi koje želimo postići su: manja potrošnja ambalaže u školskoj kuhinji, povećanje svijesti učenika o važnosti pravilnog i odgovornog gospodarenja otpadom te svijest o problemima koje otpad stvara, oblikovanje održivih i povratnih proizvoda, prikupljanje i ponovna upotreba otpadnih proizvoda.

2. Proizvodi od otpadnog materijala

U školi vodim likovni kružok koji pohađaju učenici prve trijade. Cilj likovnog kružoka je potaknuti kreativnost kod učenika koji su inspirirani umjetničkim izražavanjem i kreativnošću. Stvaramo u različitim umjetničkim tehnikama i s različitim materijalima. U likovnom kružoku se izvode različite umjetničke aktivnosti s planiranim sakupljanjem otpadnog materijala. U svom radu potičem učenike da stvaraju od materijala koji zahtijevaju malo ili ništa troškova. Korištenjem otpadnih materijala potičemo kreativnost, maštu i razvijamo obrazovanje o okolišu jer učenici uče da od otpadnih materijala mogu napraviti i koristan i jeftin predmet. Kako bismo smanjili količinu otpada, postavili smo cilj koristiti što više materijala koji bi inače završili u smeću.

Za različite proizvode na likovnom kružoku koristimo najčešće sljedeći otpadni materijal: novinski papir, kartonsku ambalažu za jaja, boce za sokove i razne boce. Pokazat ću proces izrade i dodati slikovni materijal gotovih proizvoda.

2. 1. Crteži od starog papira za novine

Ptice zimi

Učenici pripreme blok list i oslikaju ga plavim akvarelima. Izrežu trake od valovitog kartona, od traka oblikuju kućicu za ptice i zalijepe je na osušenu plavu podlogu. Crnim flomasterom nacrtaju ptice, izrežu ih i lijepe u kućicu za ptice. Izrežu hranu iz novinskog papira i zalijepe je u kućicu za ptice. S bijelom bojom tempere i četkicom nacrtaju pahuljice.

Mjesto zimi

Donje dijelove kuća učenici nacrtaju na novinskom papiru, izrežu i zalijepe na crni list. Nacrtaju, izrežu i zalijepe krovove i prozore kuća. S bijelom bojom tempere i četkicom nacrtaju pahuljice.

Snjegović

Učenici pripreme blok list. Na novinski papir nacrtaju dijelove snjegovića i zalijepe ih na list. Nacrtaju ostale dijelove snjegovića na papir različitih boja (oči, gumbi, nos, lonac, metla ...), izrežu i zalijepe na snjegovića. Oko snjegovića zalijepe pahuljice od novinskog papira.

Slika 1: Ptice zimi

Slika 2: Mjesto zimi

Slika 3: Snjegović

2. 2. Proizvodi od kartonske ambalaže za jaja

Uskršnja kokoš

Učenici prerežu kutiju na pola, zatim odrežu još dio donje kutije. Donji dio kutije oboje žutom i zelenom bojom. Nacrtaju kokoš na tvrdem kartonu i izrežu. Izrezanu kokoš prvo oboje u žuto, a zatim valjkom nanesu narančastu boju. Crvenom bojom kokoši oboje kresta i nacrtaju oči

Obitelj uskršnjih zečeva

Učenici prerežu kutiju na pola. Donji dio kutije oboje bijelom i zelenom tempera bojom. Na blok list nacrtaju i izrežu četiri glave zeca. Izrezane zečje glave pričvrste na kutije s jajima.

Portret

Učenici izrežu okvir iz valovitog kartona i zalijepi na rub obojenog papira. Prerežu kutiju na pola i olovkom nacrtaju lice na gornjem dijelu kutije. Izrežu uši i nos od donjeg dijela kutije i zalijepi ih na drugi dio kutije. Na papir u boji zalijepi lice.

Slika 7: Uskršnja kokoš

Slika 8: Obitelj zečeva

Slika 9: Portret

2. 3. Proizvod iz tetrapaka za sokove ili tetrapaka za mlijeko

Kućica za ptice

U očišćenom i osušenom tetrapaku izrežu otvor za ulaz. Novinski papir se izrežu na trake i pripreme ljepilo od mekola i vode. Tetrapak premažu ljepilom i oviju trakama novinskog papira koje zatim premažu ljepilom, tako da se dobije najmanje tri sloja. Kada se papir osuši, oboje ga i na njemu nacrtaju prozore i vrata.

Slika 10: Izrada kućice

11: Kućica za ptice od tetrapaka

2. 4. Proizvodi od boce za sok

Vaza za Dan žena

Učenici očistite bocu od soka i pripreme ljepilo od mekola i vode. Boce premažu ljepilom i omotaju trakama od salveta. Na gornjem dijelu boce izrade ukras od vrpce i plastičnih ukrasa. Na novinskom papiru nacrtaju, izrežu te nalijepu cvijet i travu na bocu. Bocu na gornjem dijelu ukrase vrpcom i ukrasima.

Slika 12: Vaze od boca za sok

2. 5. Proizvodi iz otpadnih plastičnih boca

Uskršnje pile

Učenici očiste plastične boce i prerežu. Na rub donjeg dijela boce zalijepe ukrasnu papirnatu traku. Na papir u boji nacrtaju pile ili zeca, izrežu i zalijepe na stražnju stranu izrezane boce. Stave ukrasnu travu u unutrašnjost boce.

Slika 13: Uskršnje pile

3. Zaključak

Prilikom stvaranja od otpadnog materijala, učenici likovnog kružoka naučili su da se puno otpadnog materijala može ponovno upotrijebiti za izradu novih predmeta. Ovim načinom rada svjesnije su razmišljali o tome kako zaštititi okoliš od nepotrebnog onečišćenja, istovremeno razvijajući svoju kreativnost i maštu. Različiti materijali omogućili su im samostalan rad, istraživanje, sastavljanje i stvaralačke potreba. S proizvodima smo ukrasili naše prostore ili ih u raznim prigodama nosili kući.

4. Literatura

- [1.]Duh M., Vrlič T. (2003). Likovna vzgoja v prvi triadi devetletne osnovne šole. Priročnik za učitelje razrednega pouka. Ljubljana: Rokus.
- [2.]Flaajšman, B. (2009). Likovna dejavnost in ekološko zaveščanje. Ljubljana: Bebora.
- [3.]Inskipp, C. (2006). Odpadki in recikliranje. Grlica.
- [4.]Luzer, A. (2011). »Projektno učno delo v vrtcu«. Od ideje do izdelka, Izdelki iz odpadnega materiala, Koper.

Stručni rad

VAŽNOST IGRE NA DJETETOV RAZVOJ

Dipl. vzg. Simone Golež

OŠ Vojnik, Prušnikova 14, 3212 Vojnik

Sažetak

U prvoj trijadi osnovne škole djeci nudimo puno slobodnog kretanja, igara, jer je to vrlo važno za njihov holistički razvoj. U igri dijete stječe znanje, iskustvo i razvija vještine u kognitivnom, emocionalnom, fizičkom, socijalnom i osobnom polju. Kroz igru dijete upoznaje vršnjake, učeći tako toleranciju i stječući osjećaj međusobne suradnje, uz to razvija svoje razmišljanje i uči samostalno rješavati probleme ili sukobe. Dijete također ima sposobnost emocionalnog izražavanja prema određenom sadržaju ili vršnjacima. Slobodna igra u prirodnom okruženju izuzetno je važna, jer pomaže jačanju imunološkog sustava i tjelesnom i motoričkom razvoju djeteta. Dijete koje provodi više vremena u prirodi, uz slobodnu igru i spontane aktivnosti, ima bolje razvijene izvršne funkcije. Besplatna igra prirodan je način da djeca uče.

Ključne riječi: elementarne igre, prirodno okruženje, razvoj djeteta, slobodna igra, učitelj.

1. UVOD

Igra je postupak u kojem dijete uživa, pa se podrazumijeva. Igra se odvija u vremenu i prostoru po našem izboru i tako stvara međusobne društvene veze. Igra nije specijalizirana, definirana, planirana aktivnost niti je usmjerena na rezultat. Igra je jednostavna, višenamjenska, spontana i iznutra motivirana, što proizlazi iz djetetovih potreba i kao takva najbolje odgovara zakonitostima djetetovog razvoja. Dijete u igru ulazi dobrovoljno, jer mu igra pruža osjećaj sigurnosti i udobnosti, pa se voli miješati u igru i tako je samo organizirati. Igra je za dijete vrlo dragocjena zbog samog procesa igre, jer je može izraditi izravno prema vlastitim željama [3].

SREDIŠNJI DIO:

Dječja igra ima nekoliko značenja. Omogućuje djetetu da shvati vrijednost moralnih vrijednosti. U kontaktu s drugom djecom razvija znanje o važnosti iskrenosti, hrabrosti, uz to stječe navike pozitivnog ponašanja koje ne bi stekao u kontaktu samo s odraslima. Oponašanjem ponašanja drugih ljudi moguće je steći nove oblike ponašanja koje promatrana osoba izražava. Dječje igre razlikuju se po sadržaju, broju sudionika, mjestu izvođenja, načinu organizacije i mnogim drugim karakteristikama [2].

Djeca se trebaju igrati dok razvijaju različite vještine, uče o društvenom okruženju i stječu socijalno iskustvo s drugima. Oprema, materijali i uređenje igraonice ili učionice kao okruženja za učenje dodatno ubrzavaju rast i razvoj svakog djeteta [5].

Grupna igra djeci je zabavnija i poticajnija od pojedinačnih zadataka kretanja. Igrama u kojima je važna suradnja, a ne natjecanje, djeca mogu na ugodan i dinamičan način razviti svoje motoričke i funkcionalne sposobnosti i naučiti različite koncepte pokreta ili sheme. Djeca se oponašaju, stječu nove uvide o sebi i drugima, afirmiraju se i stvaraju emotivan odnos s grupom i njihovim postupcima. Djeca međusobno surađuju, svoj interes prilagođavaju ciljevima grupe i poštuju pravila igre. Djeca usamljenija dobivaju priliku razgovarati i upoznati svoje vršnjake, dok oni koji su previše nametljivi poštuju pravila grupe. Djeca razvijaju solidarnost jedni s drugima, pomažu jedni drugima i uče o različitostima i poštuju

ih. Djeca se obično potpuno opuste u igri, čak su i neki strahovi smanjeni, poput straha od govora pred cijelom skupinom, straha od obrane mišljenja itd. [1].

Uloga učitelja u igri

Tjelesna igra osnovni je oblik rada u tjelesnom odgoju. Kada vodi grupu zaigranim oblikom rada, učitelj treba uzeti u obzir postavljene ciljeve, sadržaj i količinu tjelesnih aktivnosti. Ako je potrebno, učitelj bi se trebao umiješati u igru i usmjeriti je u željenom smjeru [4]. Pri odabiru igre učitelj treba obratiti pažnju na djetetove motoričke sposobnosti, znanje, posebnosti, broj djece u grupi, veličinu i oblik igrališta i mogućnost korištenja pomagala. Forma igre trebala bi djeci pružiti poticajno okruženje koje utječe na njihovo samopouzdanje, bez obzira na njihove motoričke sposobnosti [1].

Osnovne igre

Osnovne igre su igre koje uključuju prirodne oblike kretanja i u kojima imamo mogućnost prilagodbe pravila trenutnoj situaciji i potrebama. Njihove zajedničke značajke su:

- sadrže jednostavne pokrete,
- pravila su jednostavna, nisu precizno definirana, mogu se mijenjati i prilagođavati trenutnim potrebama (dječji razvojni stupanj, znanje, raspoloženje, veličina sobe,),
- prostor za igru može biti drugačiji,
- dimenzije igrališta nisu precizno definirane, tako da ih možemo prilagoditi broju djece i cilju koji želimo postići,
- broj djece i njihove uloge u igri mogu se proizvoljno mijenjati,
- vrijeme igre nije propisano, regulirano je prema raspoloženju djece i njihovim željama,
- pribor za igre nije standardiziran, može se zamijeniti improviziranim sredstvima.

Pri izvođenju osnovnih igara slijedimo određena pravila:

- Igra je kratko, kratko, jasno i jasno objašnjena i demonstrirana. Pravila ne bi trebala biti prezahtjevna i dvosmislena. U obrazloženju stojimo tako da nas djeca dobro vide;
- Djeca su podijeljena u brojčano i kvalitativno jednake skupine, što im u pravilu osigurava veću posvećenost igri, a time i postizanje postavljenih ciljeva. Ako tijekom igre primijetimo da nekoliko djece nije razumjelo bit igre, prekinemo igru i pružamo dodatne informacije i, ako je potrebno, ponovno demonstriramo;
- Pokušavamo organizirati igru tako da su sva djeca aktivna. Svako bi dijete trebalo što više puta izvršiti određeni zadatak. Djeca koja ne žele sudjelovati potiču se na sudjelovanje ili. nudimo im druge zanimljive aktivnosti;

- U provedbi elementarnih igara postupno omogućavamo djetetu da se upozna s osnovnim pojmovima, imenima predmeta i pravilima. Dijete bi trebalo poštivati osnovna pravila, jer samo tako možemo postići postavljene ciljeve. Ako se pravila ne odnose na ostvarenje izabranih ciljeva ili na ograničenje bezobrazluka, pustite igru da oživi i što je manje prekidajte. Ako je ikako moguće, igru vodimo do kraja;
- pri odabiru i organiziranju elementarnih igara vodimo računa o principu postupnosti: od lakših prema težim, od manje zahtjevnih do zahtjevnijih oblika itd.
- kad primijetimo da motivacija za igru opada, završimo je što prije ili promijenimo ili dopunjujemo pravila. Pravila se mogu mijenjati i prilagođavati trenutnim potrebama (prostor, broj djece, njihovo raspoloženje itd.);
- pauze između pojedinih igara koriste se za objašnjenje i razgovor (prepoznavanje djetetovih reakcija, davanje uputa, dijete opisuje svoje pokrete itd.);
- nakon igre razgovaramo s djetetom o igri i potičemo ga da izrazi svoje osjećaje;
- odabrana igra može se ponoviti nekoliko puta u istoj jedinici za trening ili nekoliko uzastopnih jedinica za obuku. Na taj će način dijete razumjeti igru i izraziti se u njoj;
- Dopuštamo natjecanje u igri, tako da će dijete doživjeti pomaganje drugima, suradnju, ustrajnost, borbenost i odlučnost. U opuštenoj atmosferi trebao bi iskusiti radost uspjeha, kao i prihvaćanje poraza kao sastavnog dijela natjecateljskih situacija.

Osnovne igre ne bираmo samo zbog same igre i zabave koju ona nudi, već svakom igrom koju odaberemo postižemo definirane ciljeve koje želimo postići. Ciljevi se razlikuju prema dijelovima jedinice za vježbanje: u pripremnom dijelu djecu pripremamo za glavni dio, što znači da su zagrijavamo se i mentalno i fizički pripremamo za odabranu aktivnost. Glavni dio trening jedinice namijenjen je stjecanju novih motoričkih vještina, njihovoj konsolidaciji, razvoju motoričkih i funkcionalnih sposobnosti, razvoju grupnog sudjelovanja, ustrajnosti, poštivanju dogovorenih pravila itd. Ako je potrebno, uključujemo i završni dio u jedinicu za

vježbanje, u kojoj su djeca fizički i psihički smirena nakon elementarnih napora u glavnom dijelu jedinice za vježbu s osnovnim igrama.

Besplatna igra u prirodnom okruženju

Djetinjstvo je ponekad bilo puno slobodnog vremena, lutajući i igrajući se u prirodi do večeri. U današnje vrijeme djeci ostaje malo vremena za slobodnu igru ili se odrasli boje opasnosti koja bi se mogla dogoditi. Igra na otvorenom djeci omogućuje puno kretanja, ali i razvoj njihove kreativnosti u svim godišnjim dobima. Igra na otvorenom svakodnevna je prilika da se djeca uključe u živahnu i glasnu igru. Djeca bi trebala istraživati prirodni okoliš, upoznati ga i iskusiti promjenjive vremenske uvjete i godišnja doba. Vani djeca imaju prostora za trčanje, skakanje, bacanje, ljuljanje, sanjkanje, igranje pijeskom, biciklizam. Moraju im omogućiti da što više ostanu vani u svim godišnjim dobima i u svim vremenskim uvjetima. Kako da inače znaju što znači jak vjetar ako im nikad ne razbaruši kosu, što znači ljetna oluja ako ne čuju grmljavinu i ne osjete kapi na licu, koliko je duboka lokva ako ne bi trebali pljuskati u nju. Moraju aktivno iskusiti prirodu, istraživati je i čuditi se njezinim dimenzijama.

Opisat ću neke igre koje možete igrati s djecom vani ili u nastavi. Igre su jednostavne, treba nam samo nekoliko naprava.

GUSJENICA

Ciljevi: zagrijavanje, razvijanje koordinacije kretanja cijelog tijela, orijentacija u prostoru

Broj djece: najmanje 3;

Prostor: bilo koji

Sportski dodaci, igralište: tribine, klupe

Opis igre:

Djeca se stavljaju u stup i drže za ramena ili ruke. Svaka gusjenica ima svoju glavu koja je na različite načine vodi oko prostora pored prepreka: u igli, na četiri, unatrag, ispod klupa, na klupi, između postolja itd. Na učiteljev znak glava ide do repa i tako dok se sva djeca ne postroje.

PAZITE NA SVOJE STIPOVE

Ciljevi: razviti točnost slučaja

Broj djece: neograničeno

Prostor: bilo koji

Sportski dodaci, igra: palice, lopte

Opis igre:

Djeca su raspoređena u dva kruga, vanjski i unutarnji. Stavite štapiće u sredinu. Svako dijete iz vanjskog kruga ima svoju loptu, to su napadači. Djeca u najužem krugu su branitelji. Na znak učitelja napadači pokušavaju srušiti što više palica svojom loptom, ali ih branitelji u tome sprječavaju. Nakon svakog bacanja brojimo pogotke i mijenjamo uloge.

Varijacije:

- povećati udaljenost napadača do Kijeva,
- kuglice, različite veličine, težine, materijala ...

NASMIJEŠENI PIJJESSEL

Ciljevi: smirivanje, razvijanje samokontrole

Broj djece: neograničeno

Prostor: bilo koji

Sportski dodaci, igra: /

Opis igre:

Djeca sjede na podu u krugu. U sredini pijetao hoda nakon četiri. Pijetao se zaustavi na bilo kojem djetetu i zacvrkuće. Dijete bi ga trebalo milovati i reći: "Dobro jutro, pijetao", ne smijući se. Pijetao može pokušati nasmijati djecu tri puta. Ako uspije, zamijene uloge, u suprotnom nastavlja igru dok nekoga ne nasmije.

Varijacije:

- pijetlovi ponavljaju različite rečenice,
- umjesto pijetlova, druga životinja hoda u krugu, drukčije više itd.

TRAŽENJE SKRIVENOG OBJEKTA

Ciljevi: smirenost, domišljatost

Broj djece: neograničeno

Prostor: bilo koji

Sportski dodaci, igralište: razni sitni predmeti

Opis igre:

Učitelj šalje svu djecu iz sobe, dok on sam skriva predmet. Kad se djeca vrate, svako tiho traži predmet za sebe. Tko ga pronađe, ne otkriva skrovište drugima, polako dolazi do učitelja i tiho mu govori gdje je skriven. Zatim sjedne na pod dok ostali traže dalje. Tko ga prvi pronalazi, a tko zadnji?

ISTRAŽIVAČI

Cilj: puštanje

Broj djece: nije ograničen.

Prostor: bilo koji

Sportski dodaci, igralište: što više dodataka, različitih oblika, boje, materijala ...

Opis igre:

Djeca sjede u krugu. Dajemo im jedan od naprava koje si dodaju (ne nužno u krug). Svako dijete koje se dočepa mora reći jednu od svojih osobina. Svojstva se ne smiju ponavljati. Kad nam ponestane ideja, dajemo im drugu temu.

Varijacije:

Mogu predati predmet redom, proizvoljno, mogu ga baciti, kotrljati, nositi itd.

LOVI U GLAVE REP

Cilj: grijanje

Broj djece: najmanje 5 igrača

Prostor: bilo koji

Sportski dodaci, igra: /

Opis igre:

Igrači se redaju jedan za drugim i čvrsto se drže oko struka. Kad učitelj da znak, glava počinje ganjati rep. Prvi igrač pokušava uhvatiti posljednjeg i zagrliti ga oko struka. Kad ima sreće, igrači se pomaknu do sredine kolone.

POKRETNA KORPA

Cilj: grijanje

Broj djece: do 15 godina

Prostor: bilo koji

Sportski dodaci, igralište: koš i lopte

Opis igre:

Učitelj polako trči po sobi s prilagođenim košarkaškim obručem. Svaki od igrača pokušava ga sustići svojom loptom i pogoditi koš.

UDARI GA

Cilj: smirivanje

Broj djece: od 5-20

Prostor: bilo koji

Sportski dodaci, igra: meka lopta

Opis igre:

Igraču povežemo oči i damo mu meku loptu. Svi ostali igrači stupaju u veliki krug tako da je svaki udaljen 8 metara od centra. Učitelj pokazuje na igrača u krugu, koji mora odgovoriti. Igrač u sredini mora odrediti smjer glasa, okrenuti se prema igraču, baciti loptu i pogoditi igrača koji je odgovorio. Ako je ne pogodi, nastavljamo igru dok ne pogodi onu pravu. Pogodak mora povezati oči, zakoračiti u sredinu kruga i nastaviti igru.

ZAMIJENIMO BRZO

Cilj: zagrijavanje, razvoj brzine reakcije

Broj djece: najmanje 4

Prostor: sportski kasino

Sportski dodaci, igra: dva velika jastuka

Opis igre:

Djeca su podijeljena u dvije skupine, svaka na svom jastuku. Na znak učitelja, grupe se moraju promijeniti što je brže moguće, uz propisani početni položaj i pokret.

Varijacije:

- različiti početni položaji: sjedalo, ležaj, nosač, čep, stalak ...

- različiti načini kretanja: trčanje, skakanje, puzanje, puzanje ...

STABLO

Cilj: opuštanje, razvijanje mašte

Broj djece: bilo koja

Prostor: kasino

Opis igre:

Djeca zamišljaju da su mlado drvo. Sjede na podu, stisnuti zajedno. Pretvaraju se da rastu, da postaju veći - dižu se i protežu, kreću se jer puše vjetar, pokazuju svoje grane .... Igru bi trebala pratiti tiha glazba, a učitelj bi sve to trebao pratiti tekstom (razgovarati o tome kako drvo raste, sunce sja ...)

Varijacije:

djeca mogu biti i druge biljke ili životinje.

LOVAC, VUK I CRVENA KAPA

Cilj: grijanje

Broj djece: najmanje 3

Prostor: sportska soba, vanjsko igralište

Sportski dodaci, igra: /

Opis igre: Djecu dijelimo na trojke i dodjeljujemo im uloge: jedna je lovac, druga vuk i treća Crvenkapica. Lovac lovi vuka, vuk lovi Crvenkapicu, Crvenkapica lovi ili. tražeći lovca koji će se sakriti od vuka. Tko prvi uhvati žrtvu, pobjednik je. Tada mijenjaju uloge.

Varijacije:

- prepoznati tri para koja se međusobno love.
- promijenite pokret: zvučni skokovi s jednom nogom ...

2. ZAKLJUČAK

Ako igru odrasli neprestano definiraju i usmjeravaju, ona ima negativan učinak na djecu jer koči njihovu kreativnu maštu, vlastitu inicijativu i neovisnost. Takva igra ne oslobađa djetetovu osobnost i njegove snage, ne pruža mu let i zadovoljstvo, pa stoga nema ni blagotvornog učinka. Zato u produženom boravku puno vremena provodimo isključivo igrajući se prema dječjem izboru. Iskustveno učenje koje pruža igra na otvorenom pozitivno utječe na zdravlje, opću dobrobit u tijelu i na razvoj svijesti o okolišu. Danas se prilično bojimo rizika povezanih s učenjem i igranjem u prirodi. Istina je da djeci moramo pružiti sigurnost, ali ipak im moramo pružiti priliku da istražuju prirodu. Igra i učenje na otvorenom također donose korist mentalnom zdravlju, pa u produženom boravku nastojimo djecu što više zadržati u prirodnom okruženju za učenje. Svako je dijete jedinstvena osobnost nakon razvoja i rasta. To se jednako odnosi na djetetov individualni temperament, sposobnost učenja i obiteljsko okruženje.

3. LITERATURA

- [1.]Jurak, G. (1999). Različni vidiki igre kot metode motoričnega učenja. Ljubljana, DZS.
- [2.]Mahmutović, A. (2013). Značaj igre u socijalizaciji djece predškolskog uzrasta. Izvorni znanstveni rad. Metodčki obzori 8 (2013)2, No. 18. JU za odgoj i obrazovanje djece predškolskog uzrasta Srebrenik, BiH
- [3.]Rajić, V. (2015). Dječji doživljaj igre u predškolskoj i ranoj školskoj dobi. Izvorni znanstveni članak / Original scientific paper Prihvaćeno: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

- [4.] Videmšek, M. (1995). Načrtovanje in izvedba športne vzgoje v VVO. Seminarско gradivo. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- [5.] Žnidaršič, M. (2017). Spodbudno učno okolje v vrtcu. V M. Željeznov Seničar (Ur.), Igra in učenje predšolskega otroka: zbornik (113–123). Ljubljana: Mib d.o.o.

Stručni rad

VAŽNOST PLESA U MALE DJECE U ŠKOLI

Marjetka Novak

OŠ Frana Roša, Cesta na Dobrovo 114, 3000 Celje, Slovenija

Sažetak:

Kretanje pozitivno utječe na naše motoričke sposobnosti i sposobnosti, zdravlje, emocionalna i društvena područja djelovanja, a posebno je važno za područje kognitivnog funkcioniranja. Dijete se kreće u ritmu vlastitog srca, pa se školske aktivnosti moraju uskladiti s ritmom koji diktira djetetov otkucaj srca. Ritam stvara svojevrsni poredak i unutarnju disciplinu. To kod djeteta stvara čvrst i potreban osjećaj sigurnosti, što kasnije utječe na formiranje volje, osjećaja i razmišljanja. Dijete je potpuno ritmično biće. To djeluje i živi ritmično. Zvuk i ritam pomažu djetetu da nauči uskladiti um i tijelo. Skakanjem, kimanjem i udaranjem dijete proučava funkcioniranje vlastitog tijela, prakticira koordinirano kretanje različitih dijelova tijela, pa čak i planira pokret koji tada izvodi. Raznolikost zvuka i ritma potiče djetetov mozak na istraživanje veze između zvuka i posljedice. Ritam otvara srce, a otvoreno srce čini plodno tlo za razvoj intelekta.

Ključne riječi: glazba, pokret, ples, ritam.

1.Uvod

Kretanje je temeljna potreba svakog čovjeka, što također određuje kvalitetu života pojedinca. Moderni način života općenito smanjuje potrebu za vježbanjem, što utječe i na djecu. Najosnovnije potrebe djeteta su kretanje, igra i stvaranje. Važno je da se dijete igra svojim pokretom i fizički istražuje svoju okolinu.

[2] ističu da je plesno obrazovanje u najširem smislu obrazovanje kroz ples. To je metoda obrazovanja i učenja u kojoj oblikujemo pokret, izražavamo se pokretom i stvaramo kroz pokret. U suvremenim metodama učenja i poučavanja učenje pokretom i plesom postaje nezamjenjiva komponenta procesa učenja, pa je ravnopravna sastavnica predškolskog i školskog obrazovanja.

Kroz ples razvijamo djetetovu sposobnost uspostavljanja kontakta s bližom i dalekom okolinom i upoznajemo ih s pravim stavom prema drugim ljudima. Dakle, ples je učinkovito sredstvo socijalizacije. To se postiže grupnim vježbama i grupnim plesovima, tijekom kojih su neki plesovi u parovima posebno pogodni za opušteno međuljudske odnose. U skupini se djeca podređuju vlastitim interesima zajedničkim i tako razvijaju razumijevanje, razmatranje i toleranciju.

2. Središnji dio:

Ples je aktivnost u kojoj se svaka osoba "nađe". Tako se kod djece, ali i starijih osoba, kvalitetna igra razvija kroz igru, kretanje, sudjelovanje i stvaranje u grupi. Gordana Schmidt i Marjanca Kos (2010) navode u svom radu: „Znanost je u više navrata otkrila da najučinkovitije učimo kada koristimo sva osjetila: za vid, sluh, dodir, okus, miris i miris. Vid, sluh, možda dodir i dalje koriste tradicionalno učenje, dok holistički pristup koristi i pokret i okus. ”

Vjerovanja učitelja o važnosti kretanja za različita područja djetetove aktivnosti, koja se kod pojedinca formiraju kao rezultat svih njegovih iskustava, iskustava i spoznaja i usmjeravaju ga u akciju, također igraju važnu ulogu u poticanju kretanja djece. Kreativni pokret, kao metoda nastave, posljednjih se godina polako uključuje u obrazovni proces na razini osnovne škole. Oblici rada mogu biti frontalni, grupni ili pojedinačni. Svi nastavni i obrazovni predmeti su prihvatljivi.

Pokret koji služi za izražavanje, komuniciranje, oblikovanje, stvaranje prirodni je ljudski pokret, pa učitelju nisu potrebna posebna znanja iz pokreta, već samo metodološka znanja, domišljatost i originalnost. Inicijativu u kreiranju pokreta prepušta djeci ili animira i potiče na primjeren način.

U obrazovnom procesu poznajemo različite vrste tjelesnih aktivnosti:

pokret i igre navijanja,

- pantomima
- spontane i usmjerene igre uloga, dramatizacija pokreta, plesa i govora,
- didaktičke igre u pokretu.

Osnovni elementi učenja su priče o kretanju. Djecu se potiče da se koncentriraju, slušaju i slijede upute za kretanje. Nakon izvedbe slične su zabranima, jer opisuju događaje u priči i u pogledu pokreta i plesa, zabavljaju i opuštaju djecu, a djeca istovremeno uče o plesnim elementima kao što su trčanje, klizanje, hodanje po sobi, pređenje...

Prednost igre na ploči je u tome što možemo koordinirati ritam pokreta i pjevanja i prilagoditi se djetetovoj brzini tako da dijete može slijediti - snimljena glazba nam to ne dopušta. Postoji nekoliko verzija pojedinih raja

igara, ali možemo izmisliti i dodati zahtjevnije razine te tako obogatiti igru. [5]

Uz priče o pokretu, djeca vježbaju nove elemente plesa i pokreta. Imaju priliku dodavati i izmišljati nove elemente, u veseloj atmosferi. Djeca uče dok se igraju i zabavljaju, dok doživljavaju ugodne emocije. Također je važna orijentacija u prostoru, koja je povezana s razvijanjem ravnoteže. Kretanje uključuje dijete aktivnije u učenje nego pasivno slušanje - dijete zadržava podatke koje je fizički iskusilo kroz duže vremensko razdoblje. Tako utječemo i na onu djecu koja informacije dobivaju prvenstveno putem pokreta, a druga su osjetila sekundarna. [6]

U pokretnim pričama radimo s manjim brojem djece. Učitelj mora vizualno pratiti kretanje svakog djeteta. Djeca trebaju imati dovoljno prostora za izvođenje plesnih aktivnosti. Djeca stječu samopouzdanje u pričama o pokretima jer su svi pokreti koje djeca izvode ispravni i nema grešaka. Uloga učitelja je vrlo važna, jer mora poticati djecu i pokazati entuzijazam za njihova nova pokreta. Učitelj dramatično pripovijeda priču: mijenja ton, tonu i tempo glasa. Pripovijest treba sadržavati pauze kako bi djeca mogla u potpunosti pokazati što žele.

Učitelj ih mora promatrati, uspostaviti kontakt očima s učenicima. Priče o kretanju namijenjene su svim skupinama djece, uključujući i one s teškoćama u učenju, tjelesnim invaliditetom ili drugim posebnim potrebama.

Kretanjem se osoba oslobađa napetosti, mišićave i mentalne, što blagotvorno utječe na tijelo i opušta ga. Potrebno je djeci ponuditi puno pokreta jer to omogućuje djetetu da se razvija i motivira za aktivnost.

Mentalno i tjelesno opuštanje postiže se kada djetetu nudimo aktivno kretanje pokretom i plesnim igrama, kada se pojedinac uranja u ulogu, istovremeno vizualizirajući i pomičući se i smirujući pokretom.

Psihofizičko opuštanje postiže se opuštanjem i meditativnim tehnikama. Opuštanje je najprirodnije stanje naše duše i tijela. Opuštanje i odmor su slični, osim što je potrebno učiniti nešto da se opustite. Opuštanje je odsutnost mentalne i fizičke napetosti, ono je suprotno stresu. Stres oduzima puno naše životne energije, o kojoj ovise naše zdravlje, kreativnost, kvaliteta i duljina života. Najčešće tehnike opuštanja koje se koriste u djece su:

opuštanje uz disanje, opuštanje masažom, opuštanje bojama i oblicima.... Opuštanje u prirodi je vrlo opuštajuće za djecu, jer kretanje u prirodi jača imunološki sustav. Djeca postaju otpornija i obično su zdravija od svojih vršnjaka.

Kretanje također ima pozitivan učinak na stjecanje koordinacije, ravnoteže, pokretljivosti i snage. Neke motoričke sposobnosti uglavnom su urođene. Ali pravilnim vježbanjem, nivo ovih sposobnosti može se uvelike poboljšati. Uz koreografiju uz ugodnu glazbu, sve može biti još ugodnije. [3]

3. Zaključak

Ples predstavlja izazov i nove mogućnosti za upoznavanje sebe i drugih. To je kreativna aktivnost koja je uključena u živote sve djece. Plesni izričaj igra važnu ulogu u međuljudskim odnosima i sudjelovanju u grupi. Dijete je motivirano za ono što ga zanima i što mu se sviđa. Slijedit će stvari prema kojima ima pozitivan i emotivan stav i kojima je oduševljen. Za djecu je ples ugodna rekreacija popraćena glazbom. Djeca nauče izvoditi i tako jačaju samopouzdanje. Kroz ples se mogu poistovjetiti sa zvijezdama iz videa i tako postati same zvijezde.

U svom radu otkrila sam da ne treba puno da se djeca spremno izraze plesno. Ples dobro utječe na atmosferu u grupi, jer su djeca nakon nastupa opuštenija i smirenija. Ples nam pruža udobnost, radost, opuštenost, bolje sudjelovanje u grupi i komunikaciji.

4. Literatura

- [1.] Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Pedagoška fakulteta Koper.
- [2.] Kroflič, B. in Gobec, D. (1995). *Igra-gib-ustvarjanje-učenje. Metodični pripomoček za usmerjene gibno-plesne dejavnosti*. Novo mesto.
- [3.] Kunstelj, J. (2015). *Vpliv pogostosti organizirane gibalne vadbe na gibalno učinkovitost otrok* (Diplomsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- [4.] Preksavec, K. (2015). *Ples v predšolskem obdobju* (Diplomsko delo). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- [5.] Rupnik, V. (2014). *Plesna umetnost*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije
- [6.] Schmidt, G. (2009). *Gibalne zgodbe – zgodbe za plesno in gibno izražanje*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Dostopno na: <http://www2.arnes.si/~gschmi/>
- [7.] Videmšek, M. in Stančević, B. (2011). *Ulovimo prosti čas: Gibalne igre na prostem za otroke in starše*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Stručni rad

TAJNA USPJEŠNIH UČENIKA

Darja Bastl, III: OŠ Celje

Sažetak:

Tajna uspješnijih učenika je motivacija. Motivacija učenika je jedan od ključnih čimbenika, da će učenik rado pohađati nastavu, sudjelovati u njoj i dobiti dobre ocjene. Motivirani učenik rado uči, pa neprestano jača svoje interese i treba otkriti nešto novo. Brže pamti gradivo, čita ga i percipira, ukratko, mobilizira sve svoje snage da nešto nauči. Intenzivno uči jer želi pokazati sve svoje sposobnosti. Učitelj motivira učenike jačanjem njihovog samopoštovanja, organiziranjem aktivnosti učenja i davanjem povratnih informacija. Pomaže im u usvajanju učinkovitih strategija učenja. Zadatak učitelja je pokušati stvoriti sigurno i poticajno okruženje za takve učenike. To će učenicima pomoći da steknu motivacijske inicijatore, a ojačat će i samopoštovanje u učenju.

Ključne riječi: motivacija za rad, zadaci, strategije učenja, uvodna motivacija.

1. UVOD:

Motivacija učenja uobičajeni je pojam motivacije u situaciji učenja koji obuhvaća sve što daje inicijative za učenje, usmjerava ga, određuje njegov intenzitet, trajanje i kvalitetu. Motivacija u učionici je stvaranje i uzimanje u obzir potreba učenika za učenjem i učinkom. Za uspjeh u učenju važno je ne samo da znamo učiti, već i da smo spremni svoju energiju usmjeriti prema postizanju postavljenih ciljeva učenja. Motivirajući čimbenici su stimulacija zadacima, način posredovanja i prezentiranja gradiva za učenje, novina u sadržaju materijala za učenje, mogućnost samo aktivnosti i prijenos uspješnih iskustava [3].

Motivacija za učenje utječe na opseg stečenog znanja, brzinu zaborava, kao i na stupanj u kojem će se stečeno znanje, vještine, navike i stavovi koristiti i koristiti u praksi. Uz spomenute utjecaje, primjećujemo i da motivacija za obrazovanje utječe brzina stjecanja znanja, vještina, navika i pogleda i brzina razvijanja sposobnosti učenika [4].

2. SREDIŠNJI DIO

Strategije učenja kojima učenik samostalno regulira razinu motivacije za učenje nazivaju se motivacijskim strategijama učenja. Može ih koristiti na početku učenja ili kada želi održavati ili promijeniti fokus. Motivacijske strategije važan su pokazatelj autonomije učenika u učenju. Koristi ih neovisno o vanjskim poticajima. S njima učenik svjesno kontrolira vlastitu motivaciju: ulaže napor u učenje, inzistira na izvršenju zadatka učenja, postavlja vlastite ciljeve učenja i motivira se za postizanje tih ciljeva. Vjerojatno je da će njihovim korištenjem inzistirati i na rješavanju složenijih zadataka učenja. Zbog svoje funkcije presudne su za učenje, jer „vještine imaju malu vrijednost ako pojedinac nije motiviran da ih koristi [7].

Postoje razlike među studentima u pogledu motivacije za učenje. U istraživanju je autorica u obzir 3 čimbenika motivacijske orijentacije: bespomoćnost i izbjegavanje, vanjska orijentacija i unutarnja orijentacija.

Na temelju tih čimbenika otkrila je, da postoji 5 motivacijskih obrazaca [7]

1. Učenici-natjecatelji

Uspjeh u učenju pripisuju svojim sposobnostima učenja. Učenje prilagođavaju materijalu i zahtjevima. Također vole sudjelovati i pomoći u školskom radu. Uče jer žele biti uspješni.

2. Učenje aktivnih učenika

Za njih je znanje važna vrijednost. Imaju dobru sliku o sebi jer se nose s različitim zadacima učenja na različitim razinama težine. Oni su studenti srednje škole koji se u prosjeku ne ističu u pogledu ishoda učenja. Uče jer ih zanima učenje i učenje materijala.

3. Učenje nesigurnih učenika

Uče iz straha od neuspjeha ili kazne. Žele izbjeći neugodnosti, znaju da je znanje vrlo važno. U učenju ih ometa loše samopoštovanje učenja. Socijalno okruženje ima velik utjecaj koji ih potiče da sakriju svoje pogreške ili da postignu svoja postignuća u učenju. Kao rezultat toga, oni su aktivniji u učenju i imaju veće uspjehe u učenju.

4. Učenje pasivnih učenika

Uče iz straha od neuspjeha i kazne. Ne pokazuju želju za postignućima u učenju, jer ih materijal i učenje uopće ne zanimaju. Uče dovoljno samo da izbjegnu negativnu ocjenu. Društveno okruženje nema utjecaja na njih jer ne dobivaju motivacijske poticaje. Vrlo su slabo aktivni i postižu niže uspjehe u učenju.

5. Učenje nemotiviranih učenika

Nisu ni motivacijski orijentirani ni iznutra ni izvana. Nije tipično da im nedostaje kontrole nad učenjem ili osjećati strah od učenja. Oni su vrlo sposobni studenti. Uče na pogrešan način jer se ne bave razumijevanjem gradiva. Učitelj može motivirati učenike konkurentne u učenju pružajući im dovoljno natjecateljskih situacija. Njihova bi pažnja trebala biti usmjerena na promatranje vlastitog razvoja učenja, jer takve učenike treba naučiti kako učiti. Učitelj motivira učenike pružajući im što više zadataka za učenje za koje pokazuju poseban interes, potičući vrijednosti postignuća da budu motivirane izvana. To će ih učiniti još aktivnijima u

područjima za koja nisu interno motivirani. Zadatak učitelja je pokušati stvoriti sigurno i poticajno okruženje za takve učenike.

To će učenicima pomoći da steknu motivacijske inicijatore i ojačat će samopoštovanje u učenju. Sve što učitelj čini na početku lekcije kako bi privukao pažnju učenika naziva se uvodna motivacija. Uvodna motivacija izuzetno je važna za uspostavljanje atmosfere suradnje među učenicima. Učitelj uvijek treba pokušati odabrati nešto novo kako se to ne bi događalo prečesto ili. da on zna preurediti istu stvar na drugi način i tako pobuditi potrebnu pažnju i želju za suradnjom. Učitelj može koristiti predmete, slike, fotografije, razne zvučne snimke, videozapisi ... Također su dobrodošle igre uloga, gdje su studenti u glavnoj ulozi i predstavljaju specifičnu situaciju. Igre igranja uloga učitelji koriste za motiviranje ili opuštanje djece, jer to lekcije čini zanimljivijima, a učenici uživaju. Uvodna motivacija traje najviše 10 min. Na početku lekcije posebno je važno motivirati samopouzdanje učenika koje će ojačati ako je nada u uspjeh jača od straha od neuspjeha. Postoje slučajevi u kojima su pojedinci uspjeli, razmišljali su u početku pesimistično, sugerirajući nadalje da će učenici biti oduševljeni planiranom temom, da joj nisu važne samo sposobnosti, već i trud i spremnost na rizik. ili neuspjeh da imaju hrabru i samopouzdanu savjest i da imaju snage da ih nadvladaju. Uz pojačano samopouzdanje i snagu volje, što također izravno jača osjećaj dužnosti i znatiželje, moguće je objasniti zašto netko nešto čini i uspijeva, čak i ako nije posebno motiviran.

3. ZAKLJUČAK

Današnja je osnovna škola puno ugodnija za djecu nego kad sam je ja pohađala. Tada je lekcija bila sastavljena tako da smo na početku školskog sata ponovili gradivo prethodne lekcije, a zatim smo započeli s radom. Od tada su se mnoge stvari promijenile u obrazovanju, uključujući način na koji učitelji drže nastavu. Na početku lekcije učitelji u uvodnoj motivaciji učenicima pripremaju razna iznenađenja, pripremaju igre nazvane didaktičke igre i koriste se raznim pomagalima. Ukratko, lekcija je obogaćena kako bi bila zanimljiva i kako bi učenici stekli znanje kroz opuštenu atmosferu u učionici. Iz tog razloga vole pohađati osnovnu školu i također su iznutra motivirani.

4.LITERATURA

- [1.]Marjanovič Umek, Ljubica, Zupančič Maja, 2006: Psihologija otroške igre. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- [2.]Barica MARENTIČ POJARNIK, 1988: Dejavniki in metode uspešnega učenja. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- [3.]Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M. in Strmčnik, F. , 2003: Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- [4.]Krajnc, A., 1982. Motivacija za izobraževanje. Ljubljana: Delavska enotnost.
- [5.]Martina ZADRAVEC, 2013: Motivacija in slovenski jezik. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta.
- [6.]Melita PUKLEK LEVPUŠČEK, Maja ZUPANČIČ, 2009: Osebnostni, motivacijski in socialni dejavniki učne uspešnosti. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- [7.]Mojca JURIŠEVIČ, 2006: Učna motivacija in razlike med učenci. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Stručni rad

PREDNOSTI I NEDOSTACI UČENJA NA DALJINU

Darja Bastl, III: OŠ Celje

Sažetak

Učenje na daljinu zasigurno je novo i vrlo posebno iskustvo za sve nas, izazov za mnoge. Rad učitelja, naravno, odvija se drugačije nego u školi, ali od samog početka učitelji su bili spremni nositi se sa svim inovacijama. U prvom tjednu nastavnici su vjerojatno još uvijek pravili pravi ritam, smišljajući što bi bilo dobro, razumljivo i zanimljivo za učenike. S druge strane, učenje na daljinu također je predstavljalo veliki izazov za studente, jer su se sami susreli s materijalima, zadacima i problemima, negdje daleko izvan učionice.

Tijekom učenja na daljinu izuzetno je važno da su učitelji, roditelji i učenici u stalnom kontaktu, za koje uz e-poštu koriste i razne aplikacije te tako dijele iskustva putem fotografija i videozapisa.

U ovom članku želimo istaknuti prednosti i nedostatke učenja na daljinu.

Ključne riječi: učenje na daljinu, izazov, nastavnici i učenici, zadaci, prednosti i nedostaci učenja na daljinu.

1. UVOD

Rad na daljinu je fleksibilan oblik rada koji se sve više razvija. U ožujku, kako bi zatvorile širenje epidemije coronavirusa covid-19, škole su zatvorile vrata i započelo je obrazovanje na daljinu. To je predstavljalo poseban izazov za gotovo sve školske sustave: za ravnatelje, nastavnike, učenike, pa čak i njihove roditelje. Ovaj je oblik rada mnogima stvorio brojne probleme jer se većina sudionika s njim susrela prvi put.

Prema nekim stručnjacima, ovaj oblik rada postat će uobičajen oblik rada i usluga. Središnja uloga u njegovom širenju može se pripisati brzom razvoju telekomunikacijske tehnologije i razvoju osobnih računala, u našem slučaju zbog epidemije, koja sprečava širenje epidemije kovidin-19 coronavirusa. Međutim, prvi oblici rada u radu su se pojavili i prije uspona Interneta. Počeci potiču iz 1877. godine, kada je predsjednik banke u Bostonu uspostavio telefonsku liniju od svog ureda do svog doma [4]

2. SREDIŠNJI DIO

PREDNOSTI I NEDOSTACI UČENJA NA DALJINU OD STRANE UČITELJA

Sredinom ožujka, kada su sve škole zatvorile svoja vrata, vjerojatno nitko nije očekivao da će se učenje na daljinu održati gotovo do kraja školske godine. Nakon početnog entuzijazma da nema predavanja i da je to praznik, učenici su brzo shvatili da je u stvari prava škola, za mnoge još zahtjevnija i napornija nego inače. Neki su bili vrlo angažirani i marljivi, dok su drugi bili malo manje vođeni - to se odnosi i na učenike i na učitelje.

Kada govorimo o učenju na daljinu, važno je znati njegove prednosti i nedostatke. Pozitivni aspekti moraju nadmašiti negativne. Je li to bio slučaj? U tu svrhu su sljedeće prednosti i nedostaci učenja na daljinu od strane učitelja.

Od samog početka rasprava o radu na daljinu, istaknuto je da su ključne prednosti učitelja koji radi na daljinu autonomija odlučivanja o raspodjeli radnog

vremena i ušteda vremena i novca kao rezultat činjenice da nema više prijevoza na posao [2].

Učitelj može organizirati vlastito radno vrijeme tijekom učenja na daljinu. Fleksibilno radno vrijeme omogućuje im da rade kada im najbolje odgovara i kada su najproduktivniji, te da bolje iskoriste vrijeme za obitelj i odmor. Pretpostavlja se da rad kod kuće omogućuje mir i tišinu, što zauzvrat znači veću koncentraciju i veću produktivnost. Istodobno se smanjuje rizik od stresa uslijed ranog ustajanja, praćenja i slanja djece u vrtić ili školu i dužeg napora tijekom vožnje u školu. Životni stil može postati opušteniji.

Učitelji štede vrijeme koje bi inače proveli vozeći do posla i mogu ga potrošiti na svoju obitelj i prijatelje. [5]

Pokazalo se, međutim, da je velika većina učitelja tijekom učenja na daljinu radila mnogo duže i intenzivnije nego što bi inače. Svoje vrijeme za rad nisu mogli sami organizirati jer su ovisili o radu i odgovorima učenika i njihovih roditelja. Mnogo puta se radni dan protezao kroz cijeli dan. Ujutro su predavali materijal ili putem video poziva ili su proveli vrijeme pripremajući gradivo za svoj predmet i bili u kontaktu sa učenicima, a popodne i navečer posvetili su se pregledu dostavljenih zadataka i čitanju i odgovaranju na e-maile, koje je primio od učenika i roditelja. U ovom trenutku, naravno, ne smijemo zaboraviti stalni obavezni kontakt s upravom škole i pisanje priprema i izvještaja o evidenciji radnog vremena.

Učitelji su također trebali dobiti dodatno obrazovanje tijekom učenja na daljinu, jer je ovaj oblik rada zahtijevao od njih nova znanja. Sudjelovali su u raznim video radionicama, gdje su stekli nova znanja iz područja didaktike, pedagogije, psihologije i tehnologije na daljinu.

Istraživanja također pokazuju da učitelji na daljinu teže rade više, što znači da imaju manje vremena za druge aktivnosti. Međutim, oni mogu čak iskoristiti i druge članove obitelji kako bi im pomogli u radu. Učitelji kod kuće trebaju imati prikladan poseban prostor za rad kod kuće i ergonomsku i zdravu radnu opremu. No, često se ispostavi da nemaju prostora za dodatnu sobu koja bi se koristila kao prikladan radno okruženje. Također obično ne kupuju ergonomsku opremu, jer je to vrlo

skupo. Važno je pitanje tko će pružiti odgovarajuću telekomunikacijsku opremu. Osnovnu opremu vjerojatno posjeduju sami učitelji, ali može doći do komplikacija s softverom. Također može postojati problem s kompatibilnošću podataka i pouzdanošću, kao i sigurnošću u prijenosu i pohrani podataka. Rad polako oduzima slobodno vrijeme svih ljudi, a radnici telereporta su na to posebno osjetljivi [3].

Smanjenje kontakata također vodi u socijalnu izolaciju i smanjenu grupnu solidarnost. To vrijedi i za učitelje i za studente. To je posebno opasno za učenike, jer se mogu osjećati usamljeno, što rezultira padom produktivnosti i nezadovoljstvom školskim radom. Nedostatak kontakata s učiteljima također može utjecati na razmjenu znanja, iskustava i informacija i negativno utjecati na osjećaj pripadnosti organizaciji. Mogu se pojaviti problemi u usklađivanju poslovnog i obiteljskog života, što dovodi do napetih obiteljskih odnosa. Kao rezultat toga, učitelji osjećaju pritisak, stres i mogu patiti od profesionalnih i psiholoških bolesti. [1].

3.ZAKLJUČAK

Učenje na daljinu, kao i sve stvari, ima prednosti i nedostatke. U ovom članku fokusiramo se na iskustvo i perspektivu učitelja.

Učenje na daljinu može imati koristi za mnoge učitelje i poslodavce. Učitelji štede na troškovima prijevoza do posla ako rade na daljinu. Mnogi učitelji vide najveću prednost daljinskog rada u jačanju obiteljskih kontakata jer oni više vremena provode sa svojom djecom. Teleworking također pruža vrlo dobre mogućnosti zapošljavanja za osobe s ograničenom pokretljivošću, kao što su osobe s invaliditetom. Međutim, ubrzo su postali vidljivi negativni aspekti rada na daljinu. Najveći su problemi socijalna izolacija i nedostatak osobnih kontakata. Glavobolje u učenju na daljinu uzrokovane su i stresom, koji je najčešće rezultat sukoba u obitelji i gomilanja posla. Iako bi rad na daljinu trebao pomoći jačanju obiteljskih kontakata, u praksi se često ispostavilo upravo suprotno. Kada radite na daljinu, linija između posla i slobodnog vremena zamagljena je čak i više nego u školi. Učitelji moraju biti dostupni u svakom trenutku učenja na daljinu, oni rade i noću, i kao rezultat toga, obiteljski život pati.

Vjerujemo da je učenje na daljinu samo privremeno rješenje koje koristimo u slučaju nužde, a u suprotnom vjerujemo da nitko od nastavnika ne bi zamijenio ovaj oblik rada radom u prijateljskom i ugodnom školskom okruženju u kojem imamo kontakt s učenicima, kolegama i ostalo osoblje, što nam uljepšava mnogo radnih dana.

4. LITERATURA

- [1.]Jereb, E. (1998). Različni vidiki dela na daljavo. Organizacija, 31 (1), 22–31.
- [2.]Jereb, E. (1999). Teledelo. Sodobne oblike in pristopi pri organiziranju podjetij in drugih organizacij, 289–319. Kranj: Založba Moderna organizacija.
- [3.]Mlinar, Z. (2003). Teledelo in prostorsko-časovna organizacija bivalnega okolja. Teorija in praksa, 40 (6), 1012–1039.
- [4.]Shipside, S. (2002). Flexible and Virtual Working. Oxford: Capstone Publishing.
- [5.]Trček, F. (2000). Prednosti in nevarnosti teledela – perspektive uvajanja teledela v Sloveniji. Uporabna informatika, 8 (2), 8793.

Stručni rad

RAZVIJANJE RUČNIH VJEŠTINA KAO PRIPREMA ZA OPISMENJAVANJE

Marjetka Novak

OŠ Frana Roša, Cesta na Dobrovo 114, 3000 Celje, Slovenija

Sažetak:

Tehnike aktivnog učenja potiču djecu na stjecanje i učenje o svojim iskustvima u svom okruženju kroz vlastite aktivnosti. Odgajatelji i učitelji nude djeci razne aktivnosti kako bi razvili svoje vještine pisanja. Stoga djeci moraju ponuditi dovoljno prilika i situacija za razvoj grube i fine motorike. Fina motorika je temelj koordinacije i započinje prijenosom predmeta iz ruke u ruku. Djeca koja imaju dobro razvijenu grubu i finu motoriku imaju manje problema na polju pismenosti i lakše ulaze u svijet pisanja riječi. Djeca trebaju određene vještine i sposobnosti da bi mogla postavljati grafičke znakove u prostor, pravilno ih usmjeravati i dizajnirati.

Ključne riječi: fina motorika, grafika motorike, pismenost.

1. Uvod:

Pismenost je postupak u kojem se pojedinac osposobljava za čitanje i pisanje različitih tekstova, koristi ih u svakodnevnom životu i zna ih koristiti. Zbog ranijeg upisa djece u devetogodišnju osnovnu školu potrebno je definirati dio razreda koji je primjeren šestogodišnjacima. Osnovna faza u procesu opismenjivanja je početna pismenost, koja uključuje pripremu za čitanje i pisanje, kao i sustavno čitanje i učvršćivanje slova, kao i razvijanje i vježbanje tehnika čitanja i pisanja. Priprema za sustavnu pismenost uključuje razvoj nekoliko vrsta sposobnosti i vještina, koje nazivamo pred pismenošću "[4].

2. Središnji dio:

Za dijete je igra temeljno kognitivno iskustvo i osnova procesa učenja. Stručnjaci kažu da učenje kroz igru, posebno za malo dijete, može biti najuspješnije.

Igra je razvojna i odgojna aktivnost u kojoj je dijete samostalno, slobodno, kreativno u kojem istražuje i traži nove mogućnosti, natječe se sa sobom, s drugima, s vremenom, s ciljevima. To pak mogu biti i učenje. Igra je način da dijete nauči ono što ga nitko drugi ne može naučiti. Didaktička igra je dakle igra s određenim zadatkom ili ciljem [2].

Kroz igru djeca razvijaju različite vještine i sposobnosti. Vještine pisanja su graf motoričke vještine, a djeca ih razvijaju kroz vježbe koje su priprema za pisanje: ispravno držanje olovke, crtanje poteza bez pretjeranog pritiska, ispravni potezi slijeva udesno i odozgo prema dolje, ispravni potezi linija (ravni: vodoravno, okomito, koso; krivulje: slomljena, zavojita, zatvorena, polukružna), crtanje, slikanje i trajni uzorci.

Graf motoričke vještine počinju se razvijati oko druge godine djetetove dobi. Prva faza u razvoju ovih vještina naziva se četkanje. Ovaj put dijete crta bez cilja i plana. Počinje primjećivati da ono što ima u ruci (olovka, bojica) ostavlja tragove. Kasnije dijete počinje crtati i oponašati određene oblike, pa tako aktivnosti postaju planirane.

Graf motoriku sustavno razvijamo kroz pokretno-grafičke vježbe. Uz sve ove vježbe dijete vježba držanje tijela, držanje ruku i olovke i tako postaje svjesno grafičkih poteza.

Kada je dijete dobro razvijeno graf motorno, ono brzo napreduje tijekom razdoblja sustavne pismenosti, jer svladava osnovne pokrete i kreće se samostalno [1].

Postoji nekoliko faza u razvoju graf motorike:

- stupanj grebanja - pokreti su neprecizni.
- razina oblika - crtanje krugova, kvadrata, pravokutnika. Ovo je faza precrtavanja.
- razina crteža - u ovoj fazi već se stvaraju prve ruke, noge, on crta ogledalo

...

Pokretljivost prstiju spominje se odvojeno od ostalih motoričkih vještina i vrlo je važna prilikom pisanja. Razvija se specifičnim pokretima i vremenom sazrijeva. Samo svladavanje graf motorike i pisanje znači da je faza diferencijacije i zrelosti

motorike prstiju završena. Različitim igrama prstiju možemo testirati diferencijaciju prstiju i vidjeti je li to dijete dovoljno vješto [3].

Prvi fino motorički pokreti opažaju se u novorođenčeta. Vrlo brzo nakon rođenja dijete počinje posezati za predmetima, ali ih ne udara. Dosezanje predmeta postaje uspješno u trećem mjesecu starosti, a može se uhvatiti u dobi od pet do sedam mjeseci. Prvo uhvatite predmete cijelim dlanovima. Dvomjesečna beba već rukuje predmetom ako mu ga stavimo u ruke ali istražuje ga prstima iste ruke. Nakon četiri mjeseca dolazi do rukovanja obje ruke. Držać pincete, međutim, razvija se oko devet mjeseci. U dobi od dvije godine hrani se žlicom koju drži palcem i kažiprstom. U dobi od tri godine dijete počinje koristiti vilicu za hranjenje, zna probadati hranu, s pet godina počinje koristiti nož za podmazivanje, a s osam godina i za rezanje.

Kada su poremećene fine motoričke sposobnosti, to se najviše očituje u pisanju. Budući da dijete nema razvijen hvat za pincetu, ne može pravilno držati olovku i nema razvijene kružne pokrete. Zbog toga uteg tvori kružnu liniju. Budući da mu je ruka nezgrapna, ne može je pomaknuti udesno tijekom pisanja. Slova su stoga stisnuta, manja, iglasta i bez petlji. Font je, međutim, slabo čitljiv.

Držanje olovke i pravilno držanje tijela preduvjeti su da dijete uopće može pravilno izvoditi grafičke pokrete. Odgajatelji u tome trebaju biti strpljivi, precizni i dosljedni.

Postoje tri razvojne faze rukopisa:

- pred kaligrafski (dijete primijeti da različite olovke ostavljaju tragove),
- kaligrafski (samo učenje pojedinačnih slova i pisanje),
- faza individualizacije rukopisa (rukopis se s vremenom mijenja kod svakog pojedinca i poprima individualne karakteristike, pisanje dobiva novu ulogu i postaje sredstvo komunikacije) [5].

Najvažnije faze za razdoblje graf motorike i početne pismenosti su predoperativna faza i faza konkretnih logičkih operacija.

3. Zaključak

U predškolskom i školskom razdoblju savjetuju integraciju aktivnosti koje razvijaju velike motoričke sposobnosti, finu motoriku i grafičke motorike u svakodnevni život obitelji. Vjerujem da profesionalci trebaju pružiti poticajnu atmosferu i okruženje u kojem djeca mogu sama donositi odluke i odluke. Moramo biti svjesni da smo mi ti koji stvaramo ugodnu atmosferu za djecu i pružamo im podršku u razvijanju vlastitih ideja.

4. Literatura

- [1.] Medved Udovič, V. in Jamnik, T. (2002). S slikanico se igram in učim, priročnik k učbeniku in delovnemu zvezku za slovenščino v prvem razredu 9– letne osnovne šole. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [2.] Pečjak, S. (2003). Porajajoča se pismenost. V: Grosman. Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- [3.] Porenta, A. in Šalehar, M. (2004). Svet besed. Priročnik za učitelja pri pouku slovenščine v 1. Razredu devetletne Osnovne šole. Ljubljana: DZS.
- [4.] Zrimšek, N. (2003). Začetno opismenjevanje: pismenost v predšolski dobi in prvem razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- [5.] Žerdin, T. (2003). Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja. Ljubljana.

Stručni rad

RADNI DAN U POSEBNOM PROGRAMU ODGOJA I OBRAZOVANJA

Jožefa Stanko, specialni pedagog

Osnovna šola IV Murska Sobota

Sažetak

U članku je opisan dan aktivnosti – radni dan, kojeg smo s učenicima iz posebnog obrazovnog programa, proveli na eko-socialnom poljoprivrednom imanju Kocljevina i u školskoj obrazovnoj kuhinji naše škole. Učenici su produbljivali i razvijali radne sposobnosti i vještine, ustrajnost, preciznost, radnu disciplinu i radni ritam. Najvažnije je, da razumiju i prate upute, razvijaju samostalnost u izvršavanju raznih zadataka, uvažavajući pravila sigurnog rada.

Poseban naglasak je na ekološkom uzgoju povrća i drugih poljoprivrednih proizvoda, bez upotrebe zdravlju škodljivih dodataka koji se upotrebljavaju kod uzgoja istog. Naučili su ponešto i o samoopskrbi koja je važna, pogotovo u vrijeme epidemije.

Ključne riječi: poseban program odgoja i obrazovanja, kultura inkluzije, socijalna uključenost, fina motorika, samostalnost

1. Posebni odgoj i obrazovanje

Učenici i odrasle osobe s umjerenom, težom i teškom mentalnom retardacijom imaju stalnu potrebu za pomoći tijekom cijelog životnog vijeka. Naime, mentalna retardacija je poremećaj koji je stala, od rođenja pa do smrti. Zbog smanjenih intelektualnih sposobnosti, osobe s tim poremećajem nisu nikada potpuno samostalne. U posebnom odgojno obrazovnom radu moguće je stupanj njihove samostalnosti i neovisnosti razviti do optimalnih granica.

Polazna točka odgojno obrazovnog programa za učenike s umjerenom, težom i teškom mentalnom retardacijom je poseban pedagoško andragoški proces. Ti učenici, za svoj osobni razvoj, trebaju kontinuiranu stimulaciju.

Od izuzetne važnosti je, da razvijemo kulturu inkluzije, što podrazumijeva poticanje aktivnog prihvaćanja različitosti- pa tako i učenika i osoba s posebnim potrebama- u odgojno obrazovnoj ali i u svim ostalim okolinama. Cilj će biti ostvaren kada individualne razlike više neće biti prepreka, već kvaliteta!

Ciljevi u posebnem programu so:

- Poticati učenikov razvoj na spoznajnom, motoričkom, emocionalnom, misaonom i socijalnom području
- Navikavanje na skrb za zdravlje i samostalan život
- Stjecanje osnovnih znanja i vještina
- Navikavati na što aktivnije, djelomično samostalno uključivanje u okolinu

Jedan od najvažnijih ciljeva je, da učenici uz pomoć ili samostalno obavljaju jednostavne kućanske poslove. Učenici pomažu pri radu u vrtu, brinu o životinjama i usvajaju osnovnih znanja o zaštiti okoline. U samom radu su precizni, ustrajni, te brinu za svoju sigurnost i sigurnost drugih.

2. Izvođnje radnog dana na eko-socijalnom imanju i u školskoj kuhinji

2.1. Eko – socijalno imanje

Eko – socijalno imanje »Kocljevina« se je razvilo na rubu sela Prosenjakovci, uz granicu sa republikom Mađarskom. Osnivači tog imanja su dobili u najam zapušten dom za strance u tranzitu, sa pripadajućom obradivnom zemljom. Već 2015. godine su počeli razvijati ekološku poljoprivredu. Na tom imanju uglavnom zapošljavaju osobe koje pripadaju ranjivim društvenim skupinama (starije osobe, etničke manjine, osobe sa poremećajima u razvoju, ovisnike, invalide, itd)

Naša škola i eko socijalno imanje Kocljevina su partneri u zajedničkom projektu »Poticanje socijalne uključenosti djece i mladih s posebnim potrebama u lokalno okruženje«.

Tako s učenicima redovito odlazimo na eko socijalno imanje, gdje učenici uče i sudjeluju u raznim poljoprivrednim radovima, brinu o životinjama, usvajaju vještine pečenja kolača, kuhanja i razvijaju svijest o zdravoj prehrani.

2.2. Radni dan

Značajnost posebnog programa je u raznovrstnosti i bogastvu područja aktivnosti i sadržaja koji imaju dvojako značenje – učenje i osposobljavanje u radu i praktična uporaba naučenog. Znanja i vještine koje učenici usvajaju kod takvih aktivnosti, praktično upotrijebljavaju kod provođenja dana aktivnosti, kao što su to učinili i ovoga puta na eko socijalnom imanju.

Ciljevi radnog dana:

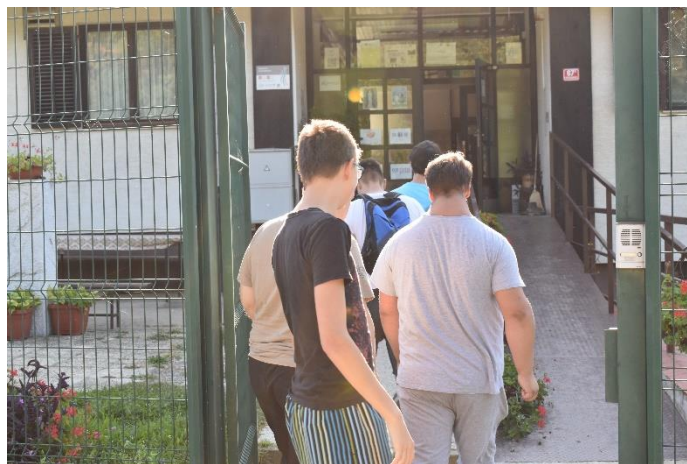
- Socijalna uključenost u drugu okolinu
- Briga o životinjama
- Odrađivanje raznih radnih zadataka na poljoprivrednom imanju
- Razvoj fine motorike
- Razvijanje spretnosti u aktivnostima u kuhinji

Iako razvoj fine motorike na pripada niti jednom obrazovnom području, kao što su npr. čitanje, pisanje, razvoju iste pridajemo veliko značenje. Naime, baš razvoj fine

motorike ima veliki utjecaj na obrazovna područja, na učenje i savladavanje obrazovnih sadržaja.

Razvoj fine motorike od velike je važnosti za usvajanje i obavljanje kako svakodnevnih zadataka tako i školskih zadataka i aktivnosti. Zbog pomanjkanja mogućnosti obavljanja tih zadataka i zaduženja može kod učenika doći do lošeg samopouzdanja, slabe slike o sebi, lošijeg školskog uspjeha i smanjene mogućnosti sudjelovanja u igri. Zbog loše razvijenosti fine motorike kod učenika s posebnim potrebama, može doći do smanjene sposobnosti na području brige o sebi.

Kako bi stekli nova iskustva, s učenicima V. a, posebnog programa, provela sam radni dan na poljoprivrednom imanju. Izabrali smo jedan topao rujanski dan te se sa školskim kombijem uputili u Prosenjakovce. Puni radosti, optimizma i radnog elana na vrijeme smo stigli na eko socijalno imanje.

Slika 1: Dolazak na imanje

Naš prvi zadatak je bio hranjenje životinja. Stoga smo najprije otošli do njihovog životnog prostora.

Slika 2: Hranjenje životinja

Nakon toga počeli smo sa drugim aktivnostima. Donijeli su nam grah, kojeg su učenici najprije morali odvojiti od stabljike, razvrstati po stupnju suhoće u posude namijenjene tome i na kraju očistiti. Aktivnost smo odradili sa voljom uz obilje smijeha, razgovora i zabave..

Slika 3: Čišćenje graha

2.3. U školskoj kuhinji

Za učenike je naravno od velike važnosti povezati teoretično znanje sa praksom, te uporabom znanja u svakodnevnom životu. Također, nimalo manje nije važno, da nauče pripremiti poljoprivredne proizvode u kuhanju obroka. Grah smo donijeli sa imanja, ubrali smo nekoliko paprika, mrkve, luka i češnjaka. U školskoj kuhinji smo skuhali varivo od graha i spomenutog povrća. Varivu smo dodali meso, kobasice i rebra.

Slika 4: Sastojci

Slika 5: Učenici pripremaju sastojke

U kuhinji su učenici pazili na:

- higijenu ruka
- čistoću prostora
- oprano povrće
- sigurnost svih u kuhinji
- sigurnu uporaba noževa, gulilica
- oprez kod uporabe vrućeg ulja
- oprezna i sigurna upotreba plina

Učenici su oprali povrće, posušili ga, primjereno narezali. Povrće su stavili u posudu za kuhanje, neko vrijeme pržili i dinstali. Kad je povrće omekšalo, dodali

su i meso i na kraju još kuhani grah. Dodali smo i tajni sastojak za bolji okus. No, on neka ostane tajna.

Slika 6: Na početku kuhanja

Slika 7: Grah je kuhan

Na kraju radnog dana, učenici su ponosni na svoje kuharske vještine. Razumiju da su slijedili upute, primijenili znanje i napravili ukusan obrok. Cilj je ostvaren. Učenici će i kod kuće sebi i svojim ukućanima moći pripremiti obrok.

3. Zaključak

Kao specijalni pedagog u posebnom programu odgoja i obrazovanja provodim dane aktivnosti kao radne dane. Uglavnom se dani aktivnosti provode na lokacijama izvan škole (uz rijeke, u voćnjaku, na poljoprivrednim imanjima). Učenici su u tim okruženjima opušteniji, samostalniji te se relativno brzo uključe u novu okolinu. Veseli jih rad sa životinjama, jer ih smiruje i daje im osjećaj korisnosti. Sva znanja koja usvoje u takvom radu, primjene u školi i kod kuće.

4. Popis literature

- [1.] mag. Jan Ulaga, Stanka Grubešič, Zvonka Štefančič – Posebni program vzgoje in izobraževanja (Strokovni svet RS za splošno izobraževanje, 114. seja, 12.6.2008)
- [2.] Wart Platt, M. (2006) *The wonder years: The Essential Guide to Child Development for Ages 0-5*. MPH Group Pub, London

Stručni rad

UPORABNI PROIZVOD PROJEKT

Jožefa Stanko, specialni pedagog

Osnovna škola IV Murska Sobota

Sažetak

Specijalni sam pedagog i radim na području prevladavanja teškoća u učenju i grafomotorike, U svoj rad uključujem izradu uporabnih predmeta. U tom radu učenici razvijaju i učvršćuju svoje ručne spretnosti, koje su temelj napretka kod učenika s motoričkim poremećajima.

Živimo u vremenu kada se dnevno proizvede ogromna količina plastičnog otpada. S tim otpadom se srećemo na svim područjima života. Spoznaja da određene materijale možemo ponovno upotrijebiti je zaista od velike važnosti. Zbog te činjenice smo s učenicima izradili posudu za cvijeće iz otpadne ambalaže za deterđent. Kroz projekt su se učenici upoznali sa različitim materijalima, njihovom upotrebom i njihovom ponovnom upotrebom, Uključeni su bili učenici 6. razreda. Sve to smo proveli kao projektni edukativni rad, preko ideje, skiciranja, dopune znanja do izrade proizvoda.

Učenici su upoznali postupak nastajanja proizvoda- posuda za cvijeće, koji se može korisno upotrijebiti. Pri tome su izrazili svoje ideje i kreativnost.

Ključne riječi: projektni edukativni rad, skiciranje, upotrebljiv predmet, grafomotorika, ekologija

1. Uvod

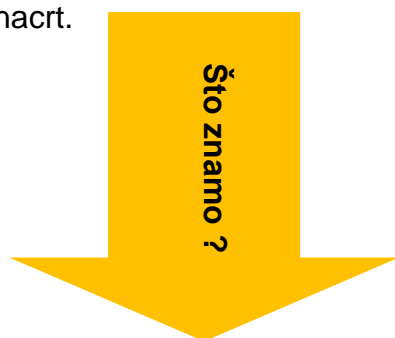
Učenici s teškoćama na području grafomotorike u životu često naletе na teškoće koje trebaju premostiti. Sa razgibavanjem i jačanjem mišića ruka, odnosno određenih dijelova tijela moramo početi već u najranijoj dobi djeteta. Važno je da dijete najprije vidi, čuje te tek onda počne sa radom. Učenici se u životu susretnu sa tehnikom i različitim materijalima već u najranijoj dobi i to preko igračaka, puzzli i raznih slagalica. U radu i igri kroz tehniku nauče iz čega je što sastavljeno, kako nešto djeluje i za što nešto služi. U projektnom radu na području tehnike učenici razvijaju stvaralačko mišljenje, stječu određena znanja, aktivni su, kreativni i inovativni. Znanje stječu na drugačiji, zanimljiviji način. Rezultat je njihov vlastiti proizvod.

2. Izvođenje projekta

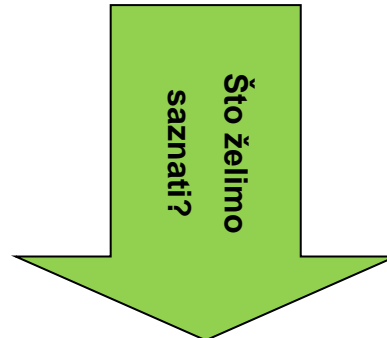
Projekt sam podijelila na tri dijela. U prvom dijelu smo iznijeli ideju o tome što ćemo raditi i napravili skice. U drugom dijelu smo razgovarali o materijalima te smo produbili znanje o istima. Upoznali smo se s njihovom upotrebom, postupcima obrade i upoznali alat za obradu istih. U trećem dijelu smo pripremili prostor za izradu našeg proizvoda, vrednovanje istog i izložbu.

2.1. Makro priprava projekta

Željeli smo izraditi upotrebljiv proizvod. Kako bi si olakšali rad izradili smo makro nacrt.

- Proizvod će biti :
- iz plastike
  - papira
  - tekstila
  - upotrebiv
  - unikatni

- upoznati etape izrade proizvoda
- potrebni materijali i alati
- upoznati etape izrade proizvoda
- spoznati faze izdelave izdelka

- izabrati materijale
- upoznati osobine razliĉnih materijala
- izraditi nacrt za izradu,
- izraditi upotrebljiv proizvod
- vrednovanje proizvoda
- pripremiti izložbu

2.2. Definicija problema, traženje ideja, skiciranje ideja

- učenicima sam predstavila projekt
- razgovarali smo o različitim upotrebljivim predmetima
- razmišljali smo o proizvodu s obzirom na raspoloživi materijal glede na raspoložive materijale
- traženje ideje

Upotrijebila sam različite metode rada i aktivnosti s ciljem, da učenici razmišljaju o tehničkim problemima i vježbaju skiciranje.

U tom dijelu smo shvatili da su upotrebljivi proizvodi napravljeni u tvornici, u radnjama te da postoje i unikatni proizvodi koji su ručno izrađeni. Dogovorili smo se da ćemo iz materijala kojeg smo izabrali napraviti upotrebljiv proizvod- posudu za cvijeće.

Slika 1: Tvornička posuda za cvijeće

Slika 2: Unikatna posuda za cvijeće

2.3.Dopuna znanja

Učenici nauče:

- razlike između prirodnih i umjetnih materijala
- svojstva i primjene papira
- tekstil, njegove svojstva i primjena
- različite postupke izrade
- kako pripremiti i pospremiti radni prostor

Usporedili smo različite proizvode iz prirodnih i umjetnih materijala i uspoređivali tvorničku i ručnu izradu proizvoda. Upoznali smo svojstva plastike, papira, tekstila, eksperimentirali sa tvrdoćom i izdržljivošću (s pritiskom metalnog ruba, prstom, rukama, savijanjem materijala).

Dogovorili smo postupke obrade: rezanje, bojanje, lijepljenje.

Slika 3: Priprava radnog prostora

2.4. Izrada upotrebljivih proizvoda

Priprema na rad:

Prije rada razradimo sa učenicima što sve trebamo pripremiti prije rada i šro i kako pospremiti nakon što završimo s radom. U pripremi na rad priredimo potrebne materijale, alat te obavimo razgovor o zaštiti na radu.

Tehnologija rada:

- Materijal: plastika od praška za pranje, papir, tekstil, boje, ljepilo
- Alati: olfa nož, škare, olovka, akrilne boje

Slika 4: Plastika

Slika 5: Alat

Tehnološki postupak:

- Priprava radnog prostora
- Izrezivanje
- Izrada posude za cvijeće
- Dovršavanje proizvoda – bojanje
- Dodavanje tekstilnih ukrasa

Slika 6: Rezanje

Slika 7: Bojanje

Slika 8: Dodavanje tekstila

Slika 9: Posuda za cvijeće

Sigurnost na radu:

Pripremanje radnog prostora:

Zaštitimo radne stolove. Pripremimo potrebne materijale i alat.

Zaštita kod rukovanja s alatom:

Kako bi sigurno radili sa alatom olfa nožem i škarama, obavimo razgovor.

Uređenost radnog prostora i pospremanje:

Nakon rada pospremimo radnu površinu i učionu.

2.5. Vrednovanje i izložba

Proizvode vrednujemo s obzirom na vanjski izgled i preciznost izrade. Nakon toga, napravimo izložbu i na školskom božićnom sajmu prodamo.

Slika 10: Konačni proizvod

Slika 11: Vrednovanje

3. Zaključak

U članku sam opisala kako možemo iz otpadnog materijala napraviti novi upotrebljiv proizvod, koji je funkcionalan, lijep i unikatan. Učenici su naučili mnogo novih stvari, upoznali različite materijale, iznjedrili svoje ideje te vježbali i usavršavali svoje ručne vještine. Uz sve to nismo zaboravili na sigurnost na radu. Proizvode smo vrednovali te nam ostaje samo, da ih još prodamo na božićnom, školskom sajmu.

4. Popis literature

- [1.]Bezjak, J. (1997). Projektno učno delo pri pouku tehnike, kot uspešna oblika in metoda sodobne inženirske pedagogike. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.
- [2.]Novak, H. (1990). Projektno učno delo-drugačna pot do znanja.Ljubljana: DZS
- [3.]Sliki 1 in 2: spletne strani coastlinesurfsystem.com, Bloomling

Stručni rad

UČENJE NA DALJINU U DRUGOM RAZREDU

Marjanca Frangež

2. OŠ Slovenska Bistrica

Sažetak

Obrazovanje na daljinu je oblik obrazovanja u kojem su učitelj i učenik prostorno odvojeni. Komunikacija između njih i komunikacija između samih učenika omogućene su različitim vrstama tehnologija. Uspješno obrazovanje na daljinu zahtijeva strukturirano planiranje, dobro strukturirane nastavne jedinice, posebne didaktičke strategije i komunikaciju putem elektroničkih ili drugih tehnologija. Jedan nedavni UNESCO-ov dokument naglašava da obrazovanje na daljinu zahtijeva visoku razinu samoregulacije i životnih vještina, koje bi učitelji trebali podržati novim strategijama poučavanja, učenja i usmjeravanja.

Ključne riječi: obrazovanje na daljinu, covid -19, nove strategije poučavanja

1. Učenje na daljinu

Učenje na daljinu je nešto posebno za učenike razredne nastave. Učenici jedva uđu u školski prostor, a osim osnovnih znanja moraju steći i znanje osnovnih digitalnih vještina i učenje putem računala. Kontakt s nastavnicima na daljinu je nešto posebno i sasvim se razlikuje od stvarnog kontakta na svakodnevnim školskim satima. Uz tehničko znanje, važno je održavati stalni kontakt s učenicima. U učenju na daljinu razvijamo rutinu koja postaje dio naše svakodnevice. Istovremeno je važno, da provodimo takve aktivnosti, s kojima postizemo svoje ciljeve i održavamo kontinuitet učenja.

1.1. Tehnička provedba učenja na daljinu

U prvom valu covid-19 komunicirao sam sa učenicima uglavnom putem e-asistenta, e-maila i Arnesove internetske učionice Moodle. Svakodnevno sam u internetsku učionicu učitala preporuke za rad na daljinu i dodavala razne materijale: word dokument, powerpoint prezentacije, video objašnjenja, ankete ... Na početku je učenike dočekao avatar, kojeg sam izradila kako bih olakšavala komunikaciju. U osam tjedana rada pripremila sam četrdeset uputa i preporuka za učenike. Trodnevne aktivnosti, sate govora i sastanke uživo vodila sama na daljinu putem Jitsi video konferencija. Ppt sam osmislila sama, uključila zvuk, dodala avatar i pretvorila ppt u video objašnjenja. Tako da je posao bio raznolik i uvijek sam se nešto novo naučila. Na forumu za obavijesti svakodnevno sam pozdravljala učenike i njihove roditelje, pišući komplimente i poticaje za uspješno putovanje na daljinu. Učenici su pristupili učionici s lozinkom. Povratne informacije o njihovom radu poslale su na moj e-mail, a također su im dodijeljene moje povratne informacije na njihove e-adrese, koje su naravno bile roditeljske. Mnoge su obavijesti još uvijek dolazile i putem e-asistenta. Tako sam pratio nekoliko različitih kanala i ponekad nisam znao gdje imam nešto pohranjeno. Stvarno mi je nedostajao jedan kanal preko kojeg bih mogao komunicirati sa svima. U sedmom tjednu rada na daljinu, su nam nastavnicima već jako nedostajala djeca, pa smo na šaljiv način snimili film Ja bih išao u školu, koji možete pronaći na youtubeu.

Ovim filmom željeli smo im dati do znanja da nam nedostaju i želimo da se što prije vrate u školu. Ubrzo nakon toga škola je ponovno otvorila svoja vrata, prvo za najmlađe učenike.

U drugom valu covid-19 ušli smo pripremljeniji u školu na daljinu. Već u rujnu, kad smo stigli u škole, dodijelili smo školsku poštu svoj djeci i odlučili ujediniti cijelu školu u radu na daljinu. Zbog toga smo naučili novi alat Microsoftsoft Teams i OneNote. Već sam koristila Office 365 otkad sam s roditeljima komunicirala putem školske e-pošte u programu Outlook. Također sam poznavala oblačne usluge One Drive kao prostor za pohranu datoteka za učenje.

Na prvom roditeljskom sastanku upoznali smo roditelje s Officeom 365, dobili su korisnička imena, lozinke za prijavu i dodjeljivanje školskih adresa e-pošte. Uredili su registraciju i počeli smo uvoditi rad na daljinu već kao dio redovne nastave, jer sam im tjedno slala dodijeljene zadatke. Među dodijeljenim zadacima poslani su mi dokazi o radu. Također sam jednom tjedno podučavala učenike u informatičkoj učionici i upoznavala ih s osnovama MS Teamsa. Tako smo se već u školi naučili pridružiti se našem razrednom timu i razgovarati sa školskim kolegama. Također smo otvorili dodijeljeni zadatak, riješili ga i vratili kao dokaz o radu na daljinu. Također smo ušli u našu razredno bilježnicu i neprestano pregledavali materijal koji sam učitala po predmetima. Sve smo to uspjeli napraviti već u školi. Tako smo bili spremni za drugu fazu koja je započela odmah nakon jesenskih praznika. Prvo su nam produžili odmor za još tjedan dana. Tada je započeo rad na daljinu. Bilo mi je drago što su prvog dana gotovo svi učenici prisustvovali video sastanku. Ovaj put poslala sam im zadatke među dodijeljene zadatke, a oni su mi također vratili svoj rad na istom kanalu. Više nije bio raspršeno između različitih kanala, što mi je kao učiteljici olakšalo posao. Svake večeri dodijelila sam im posao za sljedeći dan i obavila to s njima putem video sastanka. I opet, započelo je snimanje video objašnjenja, ppt i priprema preporuka za rad na daljinu. Trudila sam se održavati kontakt sa učenicima, pa sam odlučila svakodnevno raditi uživo. Koristila sam alat za provjeru znanja Forms, koristila sam Whiteboard dok sam pisala na ploči i u bilježnicu, a povremeno sam snimala i naše video sastanke s Streamom.

U svom radu uspostavili smo rutinu i redovito se sastajali u mrežnom okruženju Microsoft Teams za video sastanke uživo od 9 do 11 sati. Nakon 11 sati, imali su mogućnost video sastanak sa mnom pojedini učenici, koji su trebali dodatna objašnjenja ili pomoć u radu. Od 13.30 do 14.30 sati susreli su se na video sastanku s učiteljem OPB-a, koja je s njima radila domaću zadaću ili učvrstila njihovo znanja. Tako je naš posao postao rutina. Učenici su to brzo savladali, a spretniji su ga učionici znali samostalno koristiti već nakon tri dana. Trajanje video konferencija prilagodila sam ritmu djece i njihovoj spremnosti za rad.

1.2. Uspostavljanje i održavanje kontakata sa učenicima

Kontakt s učenicima odvijao se preko roditelja u okruženju Microsoft Teams. Raspored sam prilagodila tako, da su učenici cijelo vrijeme bili motivirani za rad. Sažela sam satove i izvela blok satova. S srednjim aktivnostima opuštanja proveli smo prijepodneвно vrijeme rada na daljinu. Obično sam započela aktivnosti s jutarnjim zborom i tako vodila računa o održavanju socijalnog kontakta sa učenicima dok su mi govorili o svojim osjećajima. Pričali su mi i što im se jučer dogodilo. Nastavili smo posao s planom rada u tekućem danu. Uslijedile su aktivnosti učenika. Gledali smo film, crtić ili video, razgovarali smo o onome što smo gledali. Didaktičkim igrama, zagonetkama i ostalim aktivnostima učenika produbili smo znanje i uz pomoć bijele ploče upisali bilješke u svoje fizičke bilježnice. Za zadatke kretanja i opuštanje brinuli smo disanjem, vježbama braingyma i vježbama pažljivosti. Za kraj, otpjevali smo pjesmu i obećali si, da ćemo završiti ako na sastanku s učiteljem OPB-a ostalo još nedovršenih poslova. Komunikacija sa svim učenicima odvijala se cijelo vrijeme u oba smjera. Također sam nazvao učenike telefonom i napisao ohrabrujuće riječi i pohvale našem razrednom timu zbog daljinskog obavljanja posla. Napisao sam pozitivne povratne informacije o njihovim radnim dokazima i informirao ih o njihovom učinku.

1.3. Razvijanje rutine

Obično smo dan započinjali jutarnjim krugom, razgovarali i davali upute za tekući dan. Počeli smo s aktivnom provedbom učenja na daljinu. Rutinu je

potrebno uspostaviti prije svega kako bi se učenici osjećali prihvaćenima i sigurnima u radu na daljinu. U okruženju Microsoftovih timova učenicima su u početku pomagali roditelji, no onda su postali sve neovisniji i vještiji u radu u ovom okruženju. Uspješno su slijedili moje upute, koje su obično bile kratke, jasne i sažete. Naučili su čekati i ne skakati u riječ. Na kraju sastanka dala sam im upute kako poslati dokaze. Poslali su videozapise, fotografije, govornu poštu i sudjelovali u mrežnoj bilježnici predavanja u Sali za suradnju, gdje su označili svoj svakodnevni rad. Međutim, u prostor za male umjetnike učitali su svoje kreacije i umjetnost.

1.4. Provođenje aktivnosti za postizanje ciljeva i održavanje kontinuitete učenja

Prvo sam im dala upute u vezi s tjednim rasporedom kako bi se mogli pripremiti za stalni rad i svakodnevni kontakt. Dala sam kratke i jasne upute. Svaki dan sudjelovala sam u video konferenciji, gdje smo razgovarali o novim sadržajima za učenje i utjecali na stare. Snimku sam prenula u bilježnicu kako bi je mogli pogledati kasnije. Na kraju tjedna napravili smo ocjenu rada. Sav sadržaj poslala sam putem jednog Microsoft Teams kanala.

Planirala sam aktivnosti tako da ih studenti mogu provoditi što samostalnije ili zajedno sa mnom na video sastancima. Držala sam se znanosti manje je više i uključila sam sadržajne i životne situacije u svoje svakodnevno podučavanje. Pratila sam razvojnu fazu djece i njihove potrebe za kretanjem i opuštanjem. Diferencirala sam rad i u zadaće uvrstio selektivnost. Pratila sam individualni napredak pojedinca i poticala ih u kontinuiranom radu.

Pri odabiru materijala i pribora ograničio sam se na materijale iz kućnog okruženja. Koristili smo Lego kockice, plișane igračke, bojice, kedu, prirodni drveni materijal i tako dalje. Puno sam ideja dobila iz metoda poučavanja na razrednoj nastavi, gdje učitelji pomažu jedni drugima u radu na daljinu. Polazište našeg rada i dalje je bila školska nastava. Tako smo se sjetili kako smo u školi radili neku aktivnost i prilagodili je za daljinski rad.

1.5. Suradnja s roditeljima

Roditelji su imali ključnu ulogu u radu na daljinu jer su mi pomogli da se povežem s djecom. Održala sam sastanak uživo u školi, gdje sam im dodijelila korisnička imena i lozinke za mrežno okruženje Microsoft Teams. Upoznala sam ih s radom na daljinu. Stalno sam pripremala slikovite upute za roditelje o tome kako ući u novo računalno okruženje i kako predati zadatke. Daljinski sam davala informacije o radu i napretku te održavala pojedinačne video pozive. Nastava sam planirala tako, da su učenici mogli samostalno raditi i o tome sam obavijestila roditelje.

2. Zaključak

Obrazovanje na daljinu zahtijeva visoku razinu samoregulacije i životnih vještina, koje bi učitelji trebali podržati novim strategijama poučavanja, učenja i usmjeravanja. Često sam se pitala: Hoću li moći? Stekla sam nove računalne vještine i učila iznova i iznova. Djeca i roditelji također su naučili nove računalne vještine. Zajedničkim snagama, ustrajnošću i strpljenjem riješili smo mnoge probleme. Uspjeli smo. Ali svi se želimo vratiti u školu što je prije moguće. Računalo ne može zamijeniti osobni kontakt s djetetom.

3. Popis literature

[1] Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport. URL:

<https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-11-05-priporocila-uciteljem-rp-za-izvajanje-pouka-na-daljavo-1.pdf/> (13.11.2020)

[2] Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport. URL:

<https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/> (15.11.2020)

[3] Peršolja, M. (2019). Formativno spremljanje znanja v praksi. Priročnik za učitelje.

Stručni rad

INDIVIDUALIZIRANO OPISMENJAVANJE U 1. RAZREDU

Jožefa Vogrinec

Osnovna škola Podlehnik, Slovenija

Sažetak

Opismenjavanje je proces u kojem se pojedinac osposobljava za čitanje i pisanje različitih tekstova, njima si pomaže u svakidašnjem životu i zna kako ih koristiti. [7]

Opismenjavanje se odvija sistematično kroz čitavo prvo odgojno-obrazovno razdoblje. Kod svakog učenika odvija se kroz jednake faze, ali različitom brzinom, što mi kao učitelji trebamo uzeti u obzir kod izbora aktivnosti za učenika, odnosno za skupinu učenika. Učenici ulaze u svijet čitanja i pisanja individualizirano, postupno i sistematično. Individualizirano opismenjavanje je nužno za napredak svih učenika, budući da su razlike između učenika u početku školovanja vrlo velike.

U članku je opisan primjer individualiziranog opismenjavanja u 1. razredu, koje se odvija putem različitih aktivnosti u kojima učenik sudjeluje. Aktivnosti učenik odabire samostalno iz razloga što dijete prirodno naginje potpunoj predanosti aktivnosti koja mu se sviđa, koju doživljava i koju koristi kao sredstvo za svoj razvitak.

Ključne riječi: kocka, didaktičke igre, opismenjavanje, kutci, slova

1. UVOD

Razvoj pismenosti počinje već prije ulaska djeteta u školu. Već od rođenja djeca se susreću s različitim uzorcima čitanja i pisanja koji im pomažu pri upoznavanju svijeta te omogućavaju i socijalnu interakciju s odraslima. [4] Stupanj razvoja pismenosti djeteta prilikom ulaska u školu možemo izraziti pojmom spremnosti za čitanje i pisanje. Pismenost zahtijeva aktivno sudjelovanje učenika u procesu razvoja.

Suvremeno učenje pismenosti vidi učitelja ponajprije kao usmjeritelja koji postupno vodi učenika tome da pokuša razumjeti nastavne sadržaje. [4] Takva vrsta nastave zahtijeva odgovarajuću nastavnu okolinu, u kojoj planski razvijamo komunikacijske sposobnosti slušanja, čitanja, pričanja i pisanja.

U svrhu individualiziranog opismenjavanja u razredu smo pripremili kutke koji osiguravaju individualiziran rad te praćenje svakog od učenika ponaosob. U kutcima učenici odabiru zadatke i didaktičke igre u kojima su pravila i sadržaji odabrani, organizirani i usmjereni na način da kod djece potiču određene aktivnosti koje pomažu razvoju čitanja i pisanja.

2. INDIVIDUALIZIRANO OPISMENJAVANJE

2.1. RAZVOJ FINE MOTORIKE - AKTIVNA KOCKA

Fina motorika je sposobnost izvođenja sitnih, preciznih pokreta ruku, pri čemu je očuvana dobra koordinacija ruku i očiju. Za uspješno savladavanje procesa pisanja najprije je potrebno razviti finu motoriku mišića, dlanova i prstiju. Moderna djeca sat ili dva dnevno igraju videoigre, koriste tablete ili kompjuterske miševe i time smanjuju stimulaciju određenih prstiju, prvenstveno prstenjaka i malog prsta. [6]

Učenici pri ulasku u školu posjeduju različito razvijenu finu motoriku. Uz pomoć aktivne kocke sačinjene od stiropora i filca razvijamo finu motoriku na učenicima zanimljiv način. Uz odabrane aktivnosti na kocki možemo nastavu i

interdisciplinarno povezati (slovenski jezik, matematika, upoznavanje okoliša, sport).

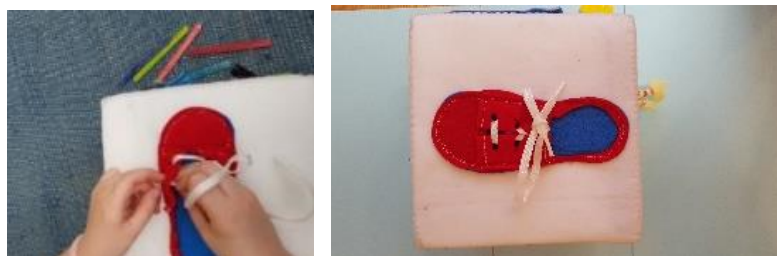

Slike: 1, 2: Kocka za razvijanje fine motorike

2.2. AKTIVNOSTI ZA RAZVIJANJE FINE MOTORIKE UZ POMOĆ AKTIVNE KOCKE

- Provlačenje i vezanje vezica

Vezice su pomagalo za razvijanje fine motorike. Njima vežemo cipele. Budući da nisu čvrste, dijete treba naučiti gdje ju je potrebno primiti kako bi mogao njome odgovarajuće manipulirati. Aktivnost potiče razvoj vidno-motoričke koordinacije, prostornih odnosa i koordiniranih pokreta prstiju.

Slike 3, 4: Provlačenje i vezanje vezica

- Pletenje pletenica i vezivanje vune u rep

Uz pletenje pletenica i vezivanju vune u rep razvijamo koordinaciju oko-ruka i koncentraciju u radu. Učenici s dobro razvijenom finom motorikom pletu sitne pletenice i vežu ih pomoću tankih gumica.

Slike 5, 6: Pletenje pletenica i vezivanje vune u rep

- Vješanje odjeće uz pomoć štipaljki

Aktivnost jača vidno-motoričku koordinaciju i snagu prstiju. Njome vježbamo hvat pincete i redoslijed.

Slike 7, 8: Vješanje odjeće uz pomoć štipaljki

- Čitanje brojki

Uz aktivnost učenici vježbaju hvat pincete, istovremeno broje i čitaju brojeve do 5.

Slike 9, 10: Čitanje brojki

- Priprema boja

Umetanjem štapića u obojene otvore učenici vježbaju hvat pincete, upoznaju boje, čitaju imena boja uz pomoć velikih i malih tiskanih slova.

Slike 11, 12: Razvrstavanje štapića prema boji

- Usvajanje pojmova lijevo-desno

Učenici uz rukavice usvajaju pojmove lijevo i desno, vježbaju orijentaciju u prostoru.

Slike 13, 14: Usvajanje pojmova lijevo, desno

2.3. INDIVIDUALIZIRANO OPISMENJAVANJE

Opismenjavanje u frontalnom obliku i individualno rješavanje uglavnom jednakih zadataka radi ograničenog poznavanja slova ne uzima u obzir različite sposobnosti učenika, stoga sam se odlučila za individualizirano opismenjavanje. U učionici sam pripremila kutke gdje su učenici mogli birati aktivnosti i zadatke. Zajedno smo pripremili i kriterije uspješnosti pri pisanju (slika 15).

Slika 15: Kriteriji uspješnosti pri pisanju

Prva tri velika slova (I, A, N) upoznajemo zajedno prema predstavljenom postupku na plakatu (slika 16), a ostala slova učenici upoznaju individualno ili u paru. Najprije odaberu željeno slovo, nakon toga odabiru aktivnosti na plakatu.

<p>IZBERI ČRKO. DAJ JO NA SVOJO MIZO.</p>	
<p>OBKROŽI IZBRANO ČRKO NA LISTU Z ABECEDO. </p>	
<p>ZAPISUJ ČRKO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PO ZRAKU - SOŠOLCU NA HRBET - PO TABLI S KREDO - PO INTERAKTIVNI TABLI - S TELESOM - S PRSTOM PO MIZI - S PRSTOM PO ČRKI - V ZDROB - OBLIKUJ ČRKO, BESEDO IZ PLASTELINA, ŽIČKE - V BESEDAH IŠČI ZAČETNI, KONČNI IN SREDINSKI GLAS - NAPIŠI V ZVEZEK ČRKO, BESEDE, POVEDI - VEZANO BERI BESEDE (IZBERI BRALNI LIST, CICIBAN...) - DOMAČA NALOGA: BERI IN VADI ZAPIS ČRKE, BESED, POVEDI. 	

Slika 16: Plakat individualiziranog opismenjavanja

Nakon što učenik obavi aktivnosti za zapisivanje slova, vježba zapisivanje u bilježnicu. Nakon toga u kutku odabere zadatke i didaktičke igre koje su odvojene s obzirom na učenikove sposobnosti čitanja.

Slika 17: Kutak s aktivnostima za individualizirano opismenjavanje

Dječja je igra obično namijenjena prije svega razonodi i zabavi te je shvaćamo kao slobodnu i spontanu aktivnost, međutim, didaktička je igra vođena i usmjerena na postizanje određenih ciljeva. Kod individualiziranog opismenjavanja učenicima nudimo didaktičke igre različitih stupnjeva težine za postizanje planiranih ciljeva. Pravila igre objasne se svakoj skupini na tepihu, a učenike kod izvođenja pratimo i provjeravamo njihova rješenja. Kada završe s igrom, učenici je pospreme nazad na svoje mjesto. Učenicima nudimo već pripremljene didaktičke igre ili igre koje mogu izraditi sami. Učenje pismenosti odvija se tako u zanimljivijem okolišu, uz suradnju među učenicima, u zajedničkom traženju, otkrivanju, dogovaranju, razgovoru, zapisivanju.

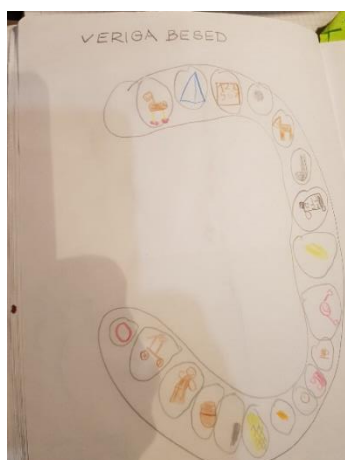
Slika 18: Rad na tepisima [1]

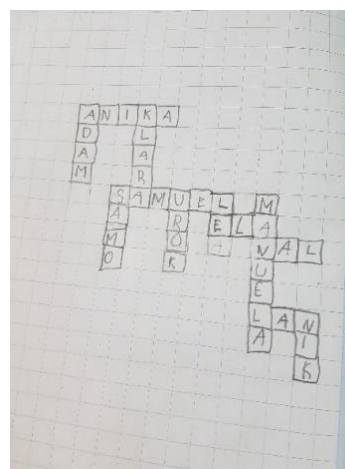
Slika 19: Broj glasova

Slika 20: Čitanje uz dodirivanje slova [5]

Slika 21: Lanac riječi [1]

Slika 22: Križaljka [3]

3. ZAKLJUČAK

Važno je da učitelj kod individualiziranog opismenjavanja u razredu stvori poticajni nastavni okoliš za sve učenike i da stvara prilike u kojima učenici osvještavaju svoj proces učenja, razvijaju kriterije kvalitetnog učenja i prihvaćaju odluke o tome kako će postići nastavne ciljeve. Na taj način odgajamo učenike koji su sposobni samostalno usmjeravati svoje učenje. [2]

Moja spoznaja je da individualizirano opismenjavanje značajno povećava motivaciju i aktivnost učenika. Učenici su u radu samostalniji, u svijet riječi i slova ulaze brže i nesvjesno ga uz igru nadograđuju i utvrđuju. Uz takvo učenje imaju priliku pokazati svoju sposobnost izvornih ideja i rješenja, procjenjivanja i prosuđivanja, imaju mogućnost izbora pri postizanju znanja. Individualizirano

opismenjavanje omogućava svakom učeniku da napreduje u skladu s svojim mogućnostima.

4. LITERATURA

[1] Grginič, M., Zupanič, M. (2004). ABC – igralnica. Didaktične igre pri začetnem opismenjevanju. Domžale: Izolit.

[2] Novak L., Vršič V., Nedeljko N., Dogan K., Dolinar M., Kerin M., Novak M., Mršnik S., Markun Puhon N., Podbornik K. (2018) Formativno spremljanje na razredni stopnji, Priročnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

[3] Pečjak, S. (1994). Didaktična igra in razvoj nekaterih psihičnih funkcij pri opismenjevanju. Priročnik z vajami za 1. in 2. razred osnovne šole. Trzin: Different.

[4] Pečjak, S. (2000). Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti otrok. Ljubljana: Zavod Republike slovenije za šolstvo.

[5] Place, M. (2011). 100 dejavnosti za učenje branja in pisanja po metodi Montessori. Ljubljana: Mladinska knjiga.

[6] Rajović, R. (2016). Kako z igro razvijati miselni razvoj otroka. Ljubljana: Mladinska knjiga.

[7] Zrimšek, N. (2003). Začetno opismenjavanje – Pismenost v predšolski dobi in prvem razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Stručni rad

FORMATIVNA PRATNJA DJECE U POČETNOJ PISMENOSTI

Lučka Šraml, profesorica razredne nastave

2. OŠ Slovenska Bistrica, Slovenija

Sažetak

Pismenost je proces koji započinje sa rođenjem; s formalnim učenjem čitanja i pisanja, dijete se prvi put susreće tek kad pođe u školu. Iako je mnogo toga napisano na temu pismenosti i predstavljeno je poprilično primjera dobre prakse, možemo uvijek dodati malo stvaralaštva i vlastite kreativnosti, što dovodi do posebno zanimljivih načina učenja prvih slova. Prijavljeni članak govori o iskustvu opismenjavanja u prvom razredu osnovne škole. Posebno se fokusira na učenje slova na učinkovit i kreativan način, gdje je motivacija i neovisnost djece u prvom planu. U članku je predstavljeno kako možemo postići učinkovite rezultate opismenjavanja kroz individualizirani, postupni i sustavni razvoj vještina čitanja i pisanja. Koriste se metode promatranja, opažanja i osjeta. Analizira se tijek lekcije sa elementima formalne pratnje, usredotočujući se na sposobnost pojedinaca i aktivnosti u različitim grupama (formiranje slova, određivanje i traženje glasa u riječi, slagalica itd.). Glavna svrha članka je pokazati da svako dijete, bez obzira na početnu razinu znanja, može postići jednostavan, ali važan cilj - prepoznati slovo odabirom pojedinačne aktivnosti iz niza ponuđenih aktivnosti. U postizanju ovih ciljeva glavnu ulogu igra „Gospođa Slovo“ koja učenike uči pisati određeno slovo prema odgovarajućem potezu.

Ključne riječi: pismenost, formativna pratnja, rad u kreativni uglovima, gospođa Slovo

1. Uvod

Prilikom obrazovanja djece u prvom razredu osnovne škole fokusirani smo na učenje slova na učinkovit i kreativan način, gdje je u prvom planu motivacija i neovisnost djece u radu u različitim kreativnim skupinama. Dodatnu motivaciju pruža učitelj koji zastupa gospođu Slovu.

Istražujemo individualizirani, postupni i sustavni razvoj vještina čitanja i pisanja. Elementi formativne pratnje također su uključeni u sam postupak. To se pokazalo vrlo učinkovitim, jer učenik odmah dobiva povratne informacije o napretku svog rada.

Početna pismenost temeljna je faza pismenosti i uključuje: pripremu za čitanje i pisanje (vještine pred pismenosti), sustavno čitanje slova, razvoj i vježbanje tehnika čitanja i pisanja. Što znači izraz "sustavna pismenost"? Riječ sistematičnost označava da je proces opismenjavanja sustav koji je uredan, planiran i promišljen. Za svakog učenika prolazi kroz iste faze (gore), ali za svaku različitu brzinu, koju učitelj pažljivo planira odabirom aktivnosti za učenika ili grupa učenika.

1.1.Pismenost

Ako pitate učenika prvog razreda što očekuje od škole, reći će vam da će naučiti čitati, pisati i računati. Pismenost je složen proces koji uključuje ne samo čitanje i pisanje, već i govor i slušanje. Znamo da je opismenjavanje proces koji započinje rođenjem, a formalnim učenjem pisanja i čitanja dijete se s njim susreće tek kad uđe u školu. Preciznije, faze razvoja pismenosti definirali su mnogi autori. Stope čitanja po Gilletu, Trmpleu, Crawfordu i Cooneyju su sljedeće (Pečjak, 2010) :

- Nova pismenost: sve što dijete zna o čitanju materijala, čitanju i pisanju prije nego što samostalno pročita (tipično za dob od 2-5 / 6 godina);

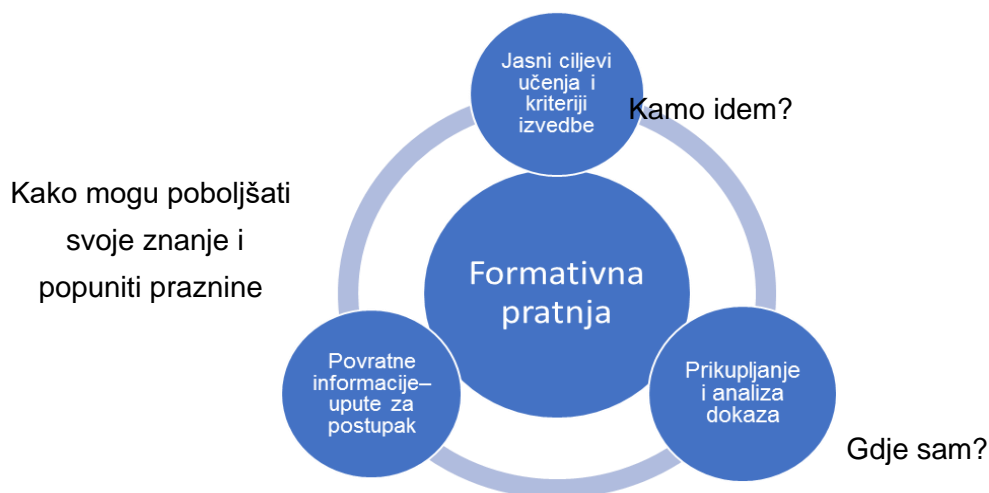
- početno čitanje i pisanje: dijete prepoznaje odnos između pojedinih slova i zvukova (tipično za dob 5 / 6-6 / 7 godina);
- tečnost čitanja i pisanja: dijete samostalno čita literaturu koja odgovara njegovoj dobi, piše i točno piše riječi (tipično za dob od 7-8 godina);
- čitanje za učenje i čitanje za zabavu: mlada osoba čita knjige za zabavu i koristi se čitanjem kako bi pronašla informacije (tipično za dob od 8-18 godina);
- Zrelo čitanje: kritičko čitanje (može se dogoditi između 8. i 18. godine).

1.2. Početna pismenost

Cilj pismenosti je postići razinu funkcionalne pismenosti učenika (Sonja Pečjak, 1999). Mnogo je strategija za podučavanje čitanja i pisanja, ali istraživači su jednoglasni u razvojnim fazama čitanja (Zrimšek, 2003). Pismenost uključuje tri faze. Prva faza uključuje sustavni razvoj vještina pred pismenosti, druga faza uključuje sustavni razvoj tehnika čitanja i pisanja, a treća faza uključuje sustavni razvoj čitanja razumijevanjem i pisanjem jednostavnih tekstova (Curriculum, 2011). Teorija razvoja komunikacijskih vještina kaže da djeca prvo slušaju, zatim govore, čitaju i na kraju pišu.

1.3. Elementi formativne pratnje

Formativno praćenje učinkovit je alat koji dovodi do bolje kvalitete učenja i poučavanja. Učenik sudjeluje u formuliranju ciljeva učenja i kriterija izvedbe. Tek tada razumije oboje, pa je motiviraniji, aktivniji i usredotočeniji na učenje. Sve zajedno dovodi do toga da učenik preuzme odgovornost za svoje znanje (slika 1).

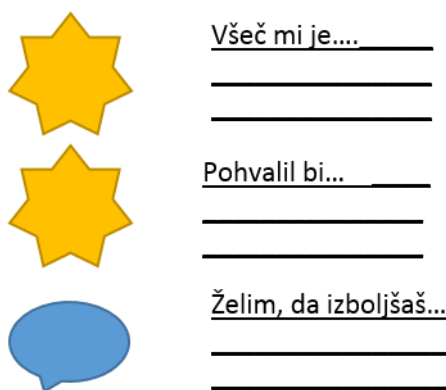
Slika 1: Formativna pratnja

Elementi formativnog praćenja (ZRSS grupa autora, 2017) su:

- Svrhe učenja i kriteriji izvedbe: svrhe učenja transformirani su ciljevi učenja, jezik koji učenici razumiju. Kriteriji uspjeha su izjave povezane sa svrhom učenja ili izvedene iz standarda znanja. Daju učenicima odgovor na to kako znati kako su ciljevi učenja uspješno postignuti.
- Dokazi: oni su zbirka učeničkih izvršenih zadataka u svim fazama procesa učenja. Pruža nastavniku uvid u učeničko razumijevanje i učenje. Tako se tijekom dugog vremenskog razdoblja i na različite načine prikupljaju različiti dokazi o učeničkim radu. Pružaju nastavniku cjelovit uvid u učenje učenika.
- Povratne informacije: govori učeniku kako napreduje u svojim naporima da postigne cilj. Ključno je za uspješno učenje u svim fazama. Potiče učenika da razmisli o pitanju gdje sam trenutno na putu do cilja i što trebam učiniti da bih ga postigao (do trenutka kada je došao, do koje je razine znanja već došao, pronalaženja nedostataka i načina za njihovo uklanjanje).
- Problemi s podrškom učenju: oni se javljaju tijekom cijelog procesa učenja. Oni su vrlo važni, jer s njima saznajemo što učenik već zna, kako razmišlja i što ga zanima, kakvo je razumijevanje njegovog nastavnog materijala i kako uči. Pitanja učitelja trebaju biti usklađena sa svrhom učenja.

• Samoprocjena i vršnjačka evaluacija važan su izvor informacija za učitelja, jer mu pomaže da planira nastavu prema potrebama učenika. Ako je samo-ocjena izostavljena, prethodni koraci formativnog praćenja nemaju stvarno značenje. Učenici kvalitetno ocjenjuju svoja postignuća samo ako dobro poznaju kriterije uspjeha.

U vršnjačkoj evaluaciji moramo biti oprezni da učenik koristi konstruktivne povratne informacije kolega iz razreda. Stoga je potrebno naučiti učenike da daju kvalitetne povratne informacije. Ovo bi trebalo biti informativno i ohrabrujuće (primjer: dvije zvjezdice: Dobro sam se snašao, jedna želja: što još moram poboljšati (slika 2).

Slika 2: Primer povratne informacije: dvije zvijezde, jedna želja

2. Praktična provedba

Sadržaj prikazane lekcije je individualizirani, postupni i sustavni razvoj vještina čitanja i pisanja. U ovoj lekciji svako dijete, bez obzira na početnu razinu znanja, može doseći jednostavan, ali važan cilj - prepoznati slovo odabirom pojedinačne aktivnosti iz ponuđenog niza aktivnosti. Motivacija je gospođa Slovo (prerušena učiteljica) koja na razigran način prezentira pismo i uči učenike ispravnim potezima. Predstavljen je tijek lekcije, blok lekcija, s elementima formativne pratnje, u prvom planu sa sposobnošću pojedinca i aktivnostima u različitim skupinama.

2.1. Tijek školskog časa

Aktivnosti učenja odvijaju se u 4 dijela:

(i) Prvi dio - Utvrđivanje i aktiviranje predznanja: na početku lekcije okupljamo se u jutarnjem krugu, gdje se upoznajemo s postupanjem s određenim slovom, određujemo ciljeve učenja i razvijamo kriterije uspješnosti. Ciljevi učenja su sljedeći:

- znati velika slova;
- znati čitati i pisati slova u pojedinim riječima i rečenicama;
- Sjednite pravilno i držite olovku.

Učenik će biti uspješan kada ispuni sljedeće kriterije uspješnosti:

- prepoznao slova abecede i imenovao ih;
- pišu se i pišu riječi;
- potražite novo slovo u riječi (na početku, sredini i kraju riječi);
- pravilno sjednite i držite olovku;
- pravilno postavite prste (razmak između slova);
- pritisnite olovku točno na podnožje;
- pravilno napišite slovo u dogovorenom smjeru, obliku i veličini.

Didaktičkom igrom otkrivamo djeci predznanje, zatim ih gospođa Slovo odvodi u čarobni svijet slova (priča, pjesma o pismu). Također ih upoznaje s ispravnim pravopisom slova.

(ii) Drugi dio - Samostalan rad u skupini: učenici samostalno predstavljaju rad u skupini koje već poznaju:

Prva skupina - formatiranje slova na različite načine:

- gumicom na nohtima;
- s čepovima od pluta;
- s plastelinom na stolu;

- hodanje po slovima na podu.

Druga skupina - pisanje pisma na različite načine:

- bojanje, rezanje i lijepljenje slova u bilježnicu;

- samostalno pisanje pisma na pripremljenoj pozadini.

Treća skupina - određivanje glasa u riječi:

- učenik određuje gdje je slovo u riječi (na početku, u sredini ili na kraju).

Četvrta skupina - pronađite glas u riječi:

- učenik isječkom označava početni / završni zvuk u riječi

Peta skupina - vesela abeceda (slagalica).

Šesta skupina - slova i riječi (slagalica).

Sedma skupina - abeceda (slagalice).

Osma skupina – tiha je skupina (namijenjen učenicima koji već znaju čitati):

- namijenjen je rješavanju radnog lista o abecedi i čitanju.

Nakon završetka rada u uglovima slijedi samo-ocjena (slika 3 a)) i priloženi radni list (slika 3 b)).

a)

UČIM SE ČRKO _____	IME:
OBLIKUJEM ČRKO: - Z GUMICO - Z BUCIKAMI - S PLASTELINOM - HODIM PO ČRKAH NA TLEH	ZAPISUJEM ČRKO - NA PRIPRAVLJENO PODLAGO - ČRKO POBARVAM, STRIŽEM IN NALEPIM V ZVEZEK
😊 😐 😞	😊 😐 😞
IŠČEM GLASOVE V BESEDAH - NA ZAČETKU BESEDE - NA KONCU BESEDE	DOLOČIM GLAS V BESEDI - NA ZAČETKU BESEDE - NA SREDINI BESEDE - NA KONCU BESEDE
😊 😐 😞	😊 😐 😞
VESELA ABECEDA - SESTAVLIAM ČRKE IN BESEDE	ABECEDA - REŠUJEM UČNI LIST - BEREM
😊 😐 😞	😊 😐 😞

b)

Slika 3: a) Rad u kreativnim uglovima. b) Radni list

Svaki učenik dobiva svoj radni list samoprocjene. Kad izvrši određeni zadatak, provjerava ga i oslikava osmijeh. Iz radnog lista je jasno da on radi samo zadatke koji mu se sviđaju, a ne nužno sve. Samo je vrijeme za rad u zavojima ograničeno i ne radi se za svaki ugao. Učenici se premještaju iz skupine u skupino prema svom interesu.

(iii) Treći dio - sređivanje skupine i priprema za pisanje slova u bilježnicu: namijenjeno je sređivanju skupine, pripremi bilježnica, pomicanju ruke kako bi se pripremila za pisanje. Dijete izvodi vježbe za pomicanje ruke (kruženje ramenima u oba smjera, kruženje u laktu u oba smjera, kruženje u zglobu u oba smjera, guranje ispružene ruke prema gore, držanje drugim pokretom, guranje ispružene ruke prema unutra, držanje pokreta drugom rukom, gurnite ispruženi dlan naprijed-natrag, snažno istegnite sve prste, snažno stisnite prste u šaku, ponovite sve vježbe pet puta).

Nakon što je pomaknula ruku, gospođa Slovo još jednom pokazuje točan pravopis slova i prati samostalni rad u bilježnicama. Učiteljici stalno daju povratne informacije. Nakon završetka posla, djeca razmišljaju o tome koliko su dobro obavila posao prema zadanim kriterijima, koliko su uspjeli i odgovarajućom osmijehom slikaju žutu boju.

(iv) Četvrti dio - Procjena: provodi se uz pomoć reflektirajuće kocke, gdje postoji šest pitanja (po jedno na svakoj mreži kockica):

- Oko čega ti treba pomoć?
- Što ti je bilo najteže?
- Što si danas naučili?
- Čime si najzadovoljniji?
- Gdje si morao dobro razmisliti?;
- Što te još zanima?

3. Zaključak

U predstavljenom radu razgovarali smo o inovativnom pristupu podučavanju slova djece prvog razreda. Koristi se formativno praćenje učenika, pri čemu nastavnik potiče samoregulaciju, samo-ocjena i odgovornost kod učenika. Učenik, s druge strane, postaje istraživač vlastitog napretka.

Glavna svrha formativnog praćenja učenika je da svako od djece, bez obzira na početnu razinu znanja, postigne jednostavan, ali važan cilj: naučiti slovo odabirom pojedinačne aktivnosti iz ponuđene skupine, na jedinstven, nenametljiv način. Djeca su bila uspješna i kritična u samoprocjeni. Takav se pristup pokazao vrlo uspješnim.

4. Literatura

- [1] Pečjak, S. (2010). Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- [2] Pečjak, S. (1999). Koncept opismenjavanja v luči sodobnih znanj o strateškem učenju. Psihološka obzorja (Ljubljana), Letnik 8. št. 4.
- [3] Zrimšek, N. (2003). Začetno opismenjevanje. Ljubljana. Pedagoška fakulteta.
- [4] Učni načrt (2011). Učni načrt za OŠ. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.
- [5] Skupina avtorjev (2017): Formativno spremljanje v podpro učenju, Priročnik za učitelje in strokovne delavce. ZRSS, Ljubljana 2017.

Stručni rad

NADARENI UČENICI I DIDAKTIČKE IGRE

Brigita Horvat

OŠ Markovci, Slovenija

Sažetak

Kao učiteljica u prvom i drugom razredu susrećem različite populacije učenika. Ovisno o sposobnostima učenika, mogu zapaziti tijekom godine pojedine nadarene učenike koji pokazuju natprosječne sposobnosti u različitim područjima. Proces otkrivanja nadarenih učenika u Sloveniji nije isti u sva tri razdoblja devetogodišnje osnovne škole. U prvoj trijadi provodi se samo evidentiranje, upoznavanje te mišljenje roditelja. Zadatak nas učitelja je što prije otkriti nadarene učenike i ponuditi im mogućnost dodatnih izazova, kako bi razvili svoje interese i sposobnosti. Rad s nadarenima u prvoj trijadi odvija se unutar matičnog razreda u obliku interne diferencijacije nastave, a preporučuje se samo povremeno odvajanje nadarenih učenika iz razreda. Provela sam primjer ovakve vrste razdvajanja u obliku radionice za nadarene učenike. U radu predstavljam jedan od mogućih pristupa učenju za nadarene učenike prve trijade u obliku didaktičkih igara, gdje učenici kroz razne konstrukcijske igre, društvene igre, Lego kockice, crtanje stripova i nastavkom pričanja priča razvijaju različita područja.

Ključne riječi: nadareni učenici, radionice, didaktičke igre, društvene igre

1. Uvod

Učitelji prvog razreda su zapravo prvi identifikatori nadarenih učenika na početku osnovnog obrazovanja. Svake godine imamo priliku opažati heterogene skupine učenika, koje se razlikuju i po sposobnostima učenja, jačini na područjima, emocionalnoj inteligenciji i drugim čimbenicima koji utječu na cijeli proces učenja. Nadarenim učenicima prve trijade u našoj školi omogućeno je da razviju svoje sposobnosti i vještine u okviru dodatne nastave odnosno kružoka. Jedan od zanimljivih pristupa radu s nadarenim učenicima je korištenje didaktičkih igara u dodatnoj nastavi. U nastavku rada definirat ću karakteristike i proces otkrivanja i identificiranja nadarenih učenika u trijadi te poseban naglasak staviti ću na primjere didaktičkog pristupa za nadarene učenike kroz didaktičke igre koje su izradili sami.

2. Karakteristike nadarenih učenika

Nadareni učenici također imaju određene osobine osobnosti koje ne nalazimo kod drugih učenika ili su izraženije kod nadarenih učenika. Nadareni učenici nisu homogena skupina, ali se također mogu razlikovati unutar svake pojedinačne skupine.

Osobine koje nalazimo kod nadarenih učenika odnose se na različita područja:

- mentalno-kognitivno područje: razvijeno divergentno razmišljanje, razvijeno logičko razmišljanje, neobična mašta, točnost opažanja, dobro pamćenje, smisao za humor;
- područje učenja i produktivnosti: široka perspektiva, visok učinak učenja, bogat vokabular, brzo čitanje, vještina u jednoj od umjetničkih aktivnosti, motoričke vještine i izdržljivost;
- motivacija: visoke težnje i potrebe za postizanjem izvrsnosti, znatiželja, raznolikost i snažno izraženi interesi, ustrajnost u rješavanju zadataka, visoka motivacija produktivnosti, uživanje u postignućima;
- socijalno i emocionalno područje: nekonformizam, snažno razvijen osjećaj pravde, neovisnosti i samostalnosti, sposobnost vođenja i utjecaja na druge, izrazit osjećaj organizacije, empatija [1].

U postupku otkrivanja nadarenih učenika sudjeluju učitelji, školska savjetodavna služba, roditelji i, prema potrebi, vanjski stručnjaci. Radna skupina za pripremu Koncepta otkrivanja i rada s nadarenim učenicima u devetogodišnjoj osnovnoj školi u Sloveniji razvila je model otkrivanja nadarenih učenika, koji bi se trebao odvijati u tri faze: evidentiranje, identifikacija, upoznavanje i mišljenja roditelja [4]. U prvoj se trijadi provode samo prva i treća faza postupka. Rad za nadarene učenike u prvoj trijadi odvija se unutar matičnog razreda u obliku interne diferencijacije nastave. S obzirom na gore navedene starosne dobi, preporučuje se samo povremeno odvajanje nadarenih učenika iz razreda.

3. Rad s nadarenim učenicima

Rad s nadarenim učenicima temelji se na sljedećim osnovnim načelima: širenju i produblivanju osnovnog znanja, bržem napretku u procesu učenja, razvijanju kreativnosti, korištenju viših oblika učenja, korištenju kolaborativnih oblika učenja, uvažavanju posebnih sposobnosti i jakih interesa, uvažavanju individualnosti, promicanju neovisnosti i odgovornosti, vođenju brige o integriranom razvoju osobnosti, diversifikaciji ponude i omogućavanju učenicima da slobodno biraju, provođenju mentorskih odnosa između učenika i učitelja ili drugih pružatelja usluga, osiguravanju da su nadareni učenici primjereno prihvaćeni u svojoj učionici i školskom okruženju, stvaranje prilika za povremeno druženje prema njihovim specifičnim potrebama i interesima. Radna skupina za pripremu koncepta rada s nadarenima predložila je 1999. godine sljedeće oblike i aktivnosti za prvu trijadu: internu diferencijaciju, individualne zadatke, kooperativno učenje i grupni rad, posebne domaće zadatke, dane aktivnosti, interesne aktivnosti, brže napredovanje, dodatnu nastavu [4].

4. Didaktičke igre kao primjer pristupa učenju za nadarene učenike

Didaktičke igre definiraju se kao »igre sa specifičnim ciljem i zadatkom u kojima se biraju, organiziraju i usmjeravaju pravila i sadržaji kako bi se potaknule određene aktivnosti kod djece koje pomažu u razvoju sposobnosti i učenju [3]. To je učinkovit način obrazovanja, privlači pažnju učenika, motivira ih da se uključe u

aktivnosti i ima visok obrazovni učinak, što se ogleda i u održivosti znanja [1]. Ovisno o ciljevima i namjeni didaktičkih igara, njihovo korištenje posebno je pogodno za darovite učenike. U nastavku predstavljamo šest primjera didaktičkih igara za darovite učenike, koje smo koristili u konkretnoj skupini darovitih učenika prve trijade. Sve didaktičke igre izradili su sami učenici.

4.1. Didaktička igra: Čovječe ne ljuti se

Trebamo: igralište sa sličicama različitih predmeta, kocku za igru, 4 figure.

Tijek igre: Igra je namijenjena za 2 do 4 igrača. Igra se slično kao igra Čovječe ne ljuti se. Počinje se s igračem koji dobije najviše točkica na kocki. Učenici bacaju kockicu i putuju kroz polja koliko točkica ima na kocki. Na mjestu gdje se zaustave, imenuju predmet na slici i odrede: duge - kratke riječi, s pljeskanjem prebrojavaju slogove, prvi glas, posljednji glas, broj glasova, odrede sve glasove ili izgovore rečenicu. Navedeno ovisi o pravilima koja odredimo ili ih sami odrede. Ako učenik točno odgovori, ostaje na polju ako je odgovor netočan, vraća se onoliko polja koliko je točaka bacio posljednji put. Prvi koji stigne do cilja pobjeđuje.

Slika 1: Učenici se izrađuju igru Čovječe ne ljuti se.

4.2. Didaktička igra: Čovječe ne ljuti se s dodatnim pravilima

Potrebno nam je: Podloga za igru Čovječe ne ljuti se (1. didaktička igra) i list s dodatnim uputama

Mnoge didaktičke igre za nadarene učenike izrađujemo u dodatnoj nastavi u okviru raznih radionica za nadarene učenike prve trijade. Primjer stvaranja nove

didaktičke igre je korištenje istih polja za igranje kao što je prikazano u prethodnoj didaktičkoj igri, samo s dodatnim uputama. Učenici u grupama, za svaku sličicu koja se nalazi na polju, definiraju uputu koja određuje što učenik mora učiniti ako se zaustavi na ovoj sličici (napraviti pet čučnjeva, otići do ploče četveronoške, reći sadržaj svoje omiljene bajke, izračunati račun...).

Tijek igre: Igra je namijenjena za 2 do 4 igrača. Igra se slično kao igra Čovječe ne ljuti se Počinje se s igračem koji na startu dobije najviše točkica na kocki. Učenik baca kockicu i putuje kroz polja koliko ima točkica na kocki. Na mjestu gdje se zaustavlja, imenuje predmet, pročita uputu i izvrši je. Ako učenik razumije i ispravno izvrši uputu, ostaje na polju, ako je izvršenje netočno, vraća se onoliko polja koliko je točaka bacio posljednji put. Prvi koji stigne do cilja pobjeđuje.

Slika 2 i 3: Igra Čovječe ne ljuti se s dodatnim uputama.

4.3. Didaktička igra: tombola

Trebaju nam ploče za igru, karton kartice.

U dodatnoj nastavi, napravili smo ploče za igru sa šest mjesta na njima. Na jednom mjestu je već nacrtan predmet, a ostalih pet mjesta su prazna. Napravili

smo i kartice veličine praznih prostora na kojima su učenici nacrtali različite predmete.

Tijek igre: U igri može sudjelovati od 2 učenika do onoliko koliko ima ploča za igru. U igri, učenici traže kartice s istim prvim glasom kao na njihovoj površini igre. Svaki učenik dobiva ploču s različitim predmetom nacrtanim na njoj. Kartice su složene na hrpu i okrenute sa sličicama prema dolje. Svaki učenik izvlači jednu karticu zaredom. Ako izvuče karticu s istim prvim glasom kao što je sličica na njegovoj ploči, stavi je na nju. Ako dobivena sličica nije istog prvog glasa, vraća karticu ispod hrpe. Onda igru nastavlja suigrač. Tko prvi osvoji tombolu - pokrije ploču s pet karata i pobjeđuje.

Dodatni zadaci

Kao dodatni zadatak za učenike je na primjer zadatak pronaći posljednji glas predmeta na sličicama, odrediti duljinu riječi, izbrojati slogove. Učenici sami određuju pravila igre, a određuju i zadatke. Zadicima smo također dodali točkastu kockicu. Zadatak učenika je da svaki baca kockicu dva puta. Poljima na ploči za igranje odredimo brojeve od 1 do 6. Ovisno o tome koliko točaka baci mora predmet na dobivenom polju imenovati i od oba predmeta izmisliti priču i zapisati u bilježnicu.

4.4. Učenje s pokretom

Učenici se tijekom dodatne nastave vole igrati u sportskoj dvorani. Učenje s pokretom korisno je i kao pristup učenju matematičkog i gramatičkog sadržaja. Primjer učenja kroz pokret kao pripremu za pisanje ilustriraju brojne igre pisanja koje se također mogu stvoriti pokretom. Slova učenici mogu prikazati cijelim tijelom, pojedinačnim dijelovima tijela ili u grupi. Grupe također mogu formirati riječi. Učenici također mogu svojim tijelom ilustrirati matematičke pojmove. Mogu predstaviti brojeve, računske operacije, geometrijske oblike i druge matematičke probleme.

4.5. Didaktička igra: crveno ili zeleno

Trebamo: niz brojčanih oznaka zelene i crvene kartice s brojevima

Tijek igre: Crtamo brojevni niz od deset ili dvadeset kvadrata na podu u dvorani ili na vanjskom terenu i numeriramo. Dajem zelenu i crvenu karticu svakom učeniku. Svaki učenik prvo pogleda broj na zelenoj kartici i trči do polja na brojevnom nizu označenog s ovim brojem. Zatim pogleda crveni karton i skoči na odgovarajuće polje. U odgovarajućem polju kaže račun i izračuna ga. Kada učenici

skaču naprijed po brojnomo nizu, kažu račun zbrajanja, ali također mogu skočiti unatrag i reći račun oduzimanja. Nakon što upoznaju igru, mogu crtati brojevni niz po grupama i pripremati zelene i crvene kartice s brojevima i samostalno igrati igru u grupama.

4.6. Društvena igra: slika

Tijek igre: Dijelim učenike u četiri grupe. Svaka grupa mora formirati dvije slike iz jedne poznate bajke. Učenici imaju vremena dogovoriti se o tome koju bajku treba prikazati, podijeliti uloge i vježbati. Slika mora biti prikazana bez pokreta i riječi. Oni trebaju izraziti svoje emocije kroz mimikriju lica i govor tijela. Svaka grupa predstavlja slike, dok ostale grupe određuju koju poznatu bajku slike predstavljaju. Grupa koja pogodi najviše slika pobjeđuje.

5. Zaključak

Učitelji prve trijade nastoje nadarenim učenicima omogućiti razvoj sposobnosti, znanja i interesa. U našoj školi o njima smo vodili brigu u okviru dodatne nastava ili kružoka, gdje poseban naglasak stavljamo na didaktičke igre. Didaktičke igre primjer su pristupa učenju koji na skriven način jača sposobnosti učenika i potiče učenje. U radu ističem samo neke didaktičke igre koje stvaramo ili prilagođavamo u dodatnoj nastavi za nadarene učenike. Ovim didaktičkim igrama utjecali smo na aktivnost učenika, kako mentalno tako i kinestetski; poticali ih na zajedničko učenje i timski rad; implementirali korištenje već stečenih znanja u praksi; utjecali na njihovu sposobnost rješavanja različitih problemskih situacija; istraživali i osposobljavali nove načine ponašanja i sl. Didaktičke igre pozitivno utječu na nadarene učenike u našim razredima prve trijade i omogućuju im da postignu višu razinu znanja u određenim područjima, a istovremeno opuštena atmosfera ih potiču na nastavak učenja i zanimanja.

6. Literatura

- [1.] Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). *Nadareni i nadareni učenici, između misije i odgovornosti*. Koper Sveučilište u Primorskoj, Znanstveno-istraživački centar, Izdavačka kuća Sveučilišta Annales.
- [2.] Moravec B., Kolbl, M. (2015). *Uz didaktičke igre isprepletena nastava - radionica*. 3. konferencija nastavnika prirodnih predmeta. Ljubljana Institut za obrazovanje Republike Slovenije. Dostupno <https://www.zrss.si/naravoslovje2015/files/petek-delavnice/Z-didacticnimi-igrami-prepleten-pouk.pdf> (preuzeto, 22. 10. 2020.)
- [3.] Pečjak, S. (2009). *Iskoristimo igru da razvijemo komunikacijske vještine učenika*. Ljubljana Zavod Republike Slovenije za školstvo.
- [4.] Žagar, D., Artač, J., Bezič, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). *Koncept: Otkrivanje i rad s nadarenim učenicima u devetogodišnjoj osnovnoj školi*. Ljubljana Ministarstvo prosvjete i sporta. Dostupno na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/pro_gram_drugo/Otkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf (preuzeto, 22. 10. 2020.)

Stručni rad

UČIONICA NA OTVORENOM - EKO VRT

Brigita Horvat

OŠ Markovci, Slovenija

Sažetak

Danas smo sve više svjesni da je lokalna ekološka hrana koju proizvode naši poljoprivrednici ili mi sami vrlo važna. Na temelju te spoznaje u školskoj 2013/2014. godini u našoj školi pojavila se ideja o školskom eko vrtu. Na području gdje je nekada bio travnjak, počeo se formirati školski eko vrt. Na sudjelovanje su pozvani svi odgojitelji, predškolska djeca, učitelji i učenici. Svrha školskog eko vrta je naučiti proizvoditi hranu na organski način, bez korištenja kemijskih preparata. Mogućnost učenja na otvorenom u eko vrtu ima svaki razred koji ima interes za učenje o lokalnoj proizvodnji hrane. Kao učiteljica prvog i drugog razreda redovito koristim aktivan rad u školskom eko vrtu, posebno kod tema gdje vrt s učenicima upoznajem u različita doba godine kao životnu sredinu. Tijekom školske godine učenici upoznaju nekoliko faza pripreme i kultiviranja gredica školskog eko vrta. Oni uče o različitim praksama kao što su sjetva i sadnja i razlika između sjemena i sadnica. Učenici također uče o korištenju raznih alata, promatraju rast biljaka i životinja koje žive u vrtu. Učenje u eko vrtu omogućuje učenicima eksperimentiranje i identifikaciju, promatranje i posljedično razmišljanje. Vrt kao učionica na otvorenom nudi nam kretanje, opuštanje, rad i učenje.

Ključne riječi: ekološki vrt, ekološki način proizvodnje hrane, učionica na otvorenom

1. Uvod

Učitelji smo svjesni da kod najmlađe populacije učenika treba njegovati odgovoran odnos prema prirodi, praktična znanja i kompetencije prirodnih znanosti. Danas mnoga djeca provode sve više i više vremena u računalnim svjetovima i sve su manje u izravnom kontaktu s prirodom, ali i s proizvodnjom hrane.

Kako bismo se upoznali s proizvodnjom zdrave lokalne hrane, ideja o školskom eko vrtu nastala je u našoj školi 2013/2014. Osnovna svrha školskog eko vrta je naučiti učenike da proizvode hranu na organski način, bez korištenja kemijskih preparata. Tako nastojimo približiti učenike prirodi, potaknuti ih da međusobno surađuju i utječemo na njihovu svijest i poštovanje prema radu koji je potreban dok iz sjemena dobijemo hranu.

U nastavku predstavljamo eko vrt naše škole kao dobar primjer učionice na otvorenom. Ključna je značajka nastave na otvorenom da se, kao organizirano učenje, odvija izvan školskih zgrada i temelji se na teoriji i praksi iskustvenog učenja i obrazovanja o okolišu [1]. U eko vrtu učenici imaju priliku za konkretno praktično učenje, eksperimentalni rad, promatranje, učenje o povrću, životinjama, tlu, a uz pomoć alata i rada na gredicama stječu takva znanja i jačaju pozitivan stav prema prirodi i proizvodnji hrane. U školskom eko vrtu, svaki razred ima svoju gredicu, koju uređuje tijekom cijele godine, što omogućuje učenicima da upoznaju vrt kao životni okoliš. Poseban naglasak bit će stavljen na prezentaciju povrtnog i biljnog vrta, kojeg uređujemo u 1. i 2. razredu.

2. Stvaranje eko vrta

Pravljenje eko vrta od velike je važnosti za našu školu, a posebno je važno za razvoj znanja učenika i interaktivnu provedbu procesa učenja.

Eko vrt je nastao na prostoru ispred škole, gdje je prethodno bio travnjak. Trebalo je puno rada i truda da se napravi vrt kao što je ovaj danas.

Slika 1 prikazuje školski eko vrt u jesen. Slika 2 prikazuje eko vrt škole iz zraka.

Slika 1: Školski eko vrt u jesen

Slika 2: Eko vrt iz zraka

Eko vrt smo ogradili drvenom ogradom. Kao što možete vidjeti na slici, na istočnoj strani vrta imamo visoke gredice, u sredini vrta imamo dva jezercica. Pored jezercica nalazi se biljna gredica u obliku spirale. Imamo niske gredice na sjevernoj i južnoj strani vrta. Na sjeveru, pored preše, imamo rezervoar za vodu koji skuplja vodu s krova preše. Naravno da imamo i komposter.

3. Povrtnjak

Pri formiranju povrtnjaka bilo je potrebno obratiti pozornost na nekoliko čimbenika koji utječu na povoljne uvjete uzgoja povrća. Oni su osigurani pravilnim odabirom položaja vrta i odgovarajućeg tla. Nismo imali izbora prilikom odabira povrtnog prostora, jer je samo ovaj prostor bio dostupan. Tlo u našem vrtu je plodno, propusno i dovoljno vlažno. Kiselost tla je također Ph 6, što je dobro za rast većine biljaka. Budući da povrće voli sunčane lokacije, jedina slabost našeg povrtnjaka je da je dio vrta zasjenjen školom. Pri odabiru povrtnjaka morali smo paziti i na vjetar. Naš vrt na jugu zaštićen je od vjetra školskom zgradom, a na sjeveru se nalazi visoka živica čempresa. Također je zaštićen od vjetra drvenom ogradom. Naše gredice za povrće pravokutnog su oblika, široke oko jedan metar i duge oko tri metra. Gredicu su postavljene tako da imamo pristup cijeloj gredici. Ograničene su drvenim trupcima, ali svjesni smo da ćemo ih uskoro morati zamijeniti zbog propadanja. Staze oko gredica prvo su posute iverjem, ali danas su travnate.

Rad na vrtu sam implementirala u procesu učenja. Rad na gredicama smo u razredu unaprijed planirali. Počeli smo u veljači. Zatim smo teorijsko planiranje u učionici prebacili u učionicu na otvorenom, gdje su učenici praktično upoznali različite faze vrtlarskog rada. Učenje u slučaju povrtnog vrta organizirano je i sustavno u nekoliko faza pripreme i provedbe, i to: faza gnojidbe, faza upoznavanja plodoreda, faza integracije biljaka, faza pripreme tla i faza upoznavanja sa sadnjom i sjetvom.

3.1 Gnojenje

U prvoj fazi učenja o gnojidbi učenici su shvatili da prvo moramo prekopati zemlju i dodati kompost u tlo. Zanimljivo je da smo shvatili da se drveni pepeo može koristiti kao organsko gnojivo. To je učenicima bilo zanimljivo jer kod kuće drvo koriste za grijanje, što znači da imaju drveni pepeo. Drveni pepeo sadrži puno kalija i kalcija, nešto fosfora. Posuli smo ga po vrtu prije prekopavanja i po kompostu u tankim slojevima.

3.2 Plodored

U ovoj fazi, učenici su naučili što znači riječ plodored i zašto ga koristimo. Sastavili smo plan sadnje povrtnjaka i pregledali prošlogodišnji kako ne bi na istim gredicama uzgajali isto povrće i da bi ispravno rotirali. Rotiramo zato da se tlo u vrtu ne iscrpljuje i da nije uvijek opterećeno istim povrćem. Obično biramo četverogodišnju rotaciju.

3.3 Dobri susjedi

U ovoj fazi, učenici su shvatili da bi se, poput ljudi, neke biljke radije družile jedna s drugom nego s ostalima. Neke povrtnje biljke vole jedna drugu, promiču međusobni rast, poboljšavaju okus, pokrivaju tlo, štite se od bolesti i štetočina. Međutim, druge biljke ometaju zajednički rast i razvoj. Mješoviti usjev oblikovali smo tako da smo prvo odabrali glavno povrće koje je dulje vrijeme na gredici, a zatim potražili odgovarajuće susjedno povrće koje mu odgovara. Pogledali smo tabelu Dobri susjedi u vrtu. Ove smo godine odlučili posaditi luk na prvoj gredici. Našli smo dobre susjede, tikvice, salatu, krastavce, rajčice, mrkvu. Tražili smo i povrće koje ne pripada uz luk, odnosno grašak, grah, poriluk i špinat.

3.4 Priprema tla

U ožujku, vrijeme je bilo vrlo toplo i zemlja se već dovoljno zagrijala, pa smo odlučili otići u naš ekološki vrt. Prvo smo sjeli na panjeve, koji nam služe kao stolice u našoj vrtnoj učionici na otvorenom. Dogovorili smo se o pravilima ponašanja u ekološkom vrtu, obnovili znanje o vrtu kao životnom prostoru, istražili životinje koje se već nalaze u vrtu u proljeće, razlikovali sjemena luka od lukovice, otkrili razliku između sjetve i sadnje, saznali što je potrebno da sjemena niknu, saznali o alatima koji će nam trebati u vrtu: motike, lopate, vile, grablje, prskalice, usvojili pravila o skladištenju alata u skladištu. Ponovili smo sve ciljeve iz drugog razreda koji se odnose na vrt kao životno okruženje. Sretni smo što imamo školski eko vrt, jer smo shvatili da iako smo seoska škola, dosta djece nikada nije pomagalo u vrtu. Podijelili smo se u grupe, podijelili posao, i tako smo bili pripremljeni. Slika 6 prikazuje vrt kao učionicu na otvorenom.

Slika 6: Učionica na otvorenom

Prvo, morali smo ukloniti prostirku s naših gredica, jer jedno od osnovnih pravila je da tlo nikada ne smije biti golo. Prostirka održava tlo vlažnim i laganim te stimulira život organizama u njemu. Naše gredice su bila prekrivene pokošenom travom i slamom. Prekrili smo zemlju tankim slojem drvenog pepela i dodali kompost iz našeg kompostera. Učenici su prekopali zemlju motikama i uklonili korov. Slika 7 prikazuje kopanje gredice s motikama, a na slici 8 prikazano je grabljanje korova i uklanjanje korova.

Slika 7: Kopanje s motikom

Slika 8: Grabljanje, uklanjanje korova

3. 5 Sadnja i sjetva

Kad je zemlja bila spremna, posadili smo lukovice u grede. Već u učionici, odlučili smo posaditi domaći luk. Učenica nam je donijela domaći, kojeg je uzgojila njena baka. Učenici su prvo pogledali lukovice, određujući na kojoj strani će zasadi korijenje i na kojoj strani list. Predvidjeli su kako će zasadi lukovice u zemlju, i također su shvatili što će se dogoditi ako je lukovica pogrešno zasađena.

Učenici su usporedili i pronašli razlike prilikom gledanja sjemena luka i lukovice. Na slici 9. prikazana je sadnja lukovice, a na slici 10 prikazano je promatranje sjemena, lukovice i luka.

Slika 9: Sadimo lukovicu

Slika 10: Sjeme, lukovica, luk

Na prvoj gredici povrtnjaka zasadili smo lukovicu, a na drugoj posijali sjeme luka i zasadili luk. Učenici su također saznali da luku treba dvije godine da izraste iz sjemena u luk. Prve godine izraste od sjemena do lukovice, a druge godine iz lukovice u luk. Zasadili smo i luk da dobijemo svoje sjeme. Učenici su shvatili da gredice treba obrađivati i po potrebi zalijevati vodom iz spremnika za vodu. U ovoj fazi smo također planirali saditi salatu, peršin i mrkvu na drugim gredicama, te saditi jagode na visokoj gredici. Ključna svrha faze sadnje je da učenici prate rast i razvoj povrća tijekom cijele školske godine, sve zadatke koje je potrebno obaviti za dobar usjev u vrtu i da razumiju kako povrće nastaje iz sjemena.

4. Biljni vrt

Osim povrtnog vrta, naš eko vrt također se sastoji od biljnog vrta. Biljni vrt je spiralnog oblika i nalazi se u sredini eko vrta, na sunčanoj poziciji, pored dva jezerca. Spiralno smo ga oblikovali u kameni vrt. Tako smo dobili prostor za što više začinskog bilja. Svrha biljnog vrta je da učenici upoznaju ključno začinsko bilje i osnovnu metodu proizvodnje. Uz pomoć biljnog vrta, učenici uče da su biljke korisne kao začini u kuhinji, neki odbijaju štetočine svojim neugodnim mirisom, dok ujedno dezinficiraju zrak, čime usporavaju razvoj bolesti.

Pored vrta začinskog bilja nalaze se dva jezerca. U jednom jezercu imamo vodene biljke kao što je lokvanj, kojeg je relativno lako uzgajati. U jezercu su naseljeni i razni vodozemci, kukci i ptice. Uz pomoć vodenih biljaka i životinjskog naselja, učenici se mogu upoznati s tri važna elementa organskog vrta, i to: stijena za skrivanje nekih životinja; bilje koje nam je potrebno za biološku zaštitu biljaka; i jezerca, koja su stanište nekih životinja.

Učenici su sami stvorili biljni vrt donoseći od kuće zvončice koje smo zajedno zasadili među biljem u kamenjaru. Jezerca se mogu vidjeti na slici 5, a na slici 11 prikazana je sadnja u biljnoj gredici.

Slika 11: Biljna spiralna gredica

5. Zaključak

U početnom planiranju upoznavanja i planiranja rada u našem eko vrtu imali smo dilemu hoće li to uopće biti zanimljivo našim učenicima, koji su navikli da danas mogu dobiti sve vrste voće i povrće u trgovinama. Nakon prvog sata planiranja u razredu, shvatila sam da su moje brige nepotrebne. Otkrila sam da su pedagoške aktivnosti u školskom eko vrtu zanimljive svim učenicima, kako onima koji su već imali iskustvo vrtlarskog rada, tako i onima koji su se prvi put susreli s takvim radom. Čak su i oni koji su prvi put pomagali u vrtu rado slušali, postavljali pitanja, raspravljali, planirali i grabili alat. Često su učenici jedva čekali da vrijeme otopli kako bi otišli u eko vrt. Svrha eko vrta, koji smo postavili na početku, u potpunosti je ostvarena. Učenici su se upoznali s proizvodnjom organske hrane i utvrdili da je domaća lokalna hrana uistinu kvalitetnija. Naš eko vrt za naš razred nije samo mjesto za uzgoj biljaka, već je postao i mjesto za druženje, kretanje, istraživanje i opuštanje.

6. Literatura

- [1.] Skribe-Dimec, D. (2014). Pouk na prostem. Raznovrstnost pristopov in razvijanje naravoslovnega mišljenja. (str. 79–83). Preuzeto 20. 10. 2020.
- [2.] Pušenjak, M. (2015). Moj ekovrt. Ljubljana: ČZD Kmečki glas.
- [3.] Pušenjak, M. (2009). Za svaki vrt kompostiranje i visoke grede. Ljubljana: ČZD Kmečki glas.

Stručni rad

OBRAZOVANJE NA DALJINU NA SVEUČILIŠTU ZA TREĆU ŽIVOTNU DOB

Ana Velički, prof.

Osnovna šola Karla Destovnika-Kajuha Šoštanj

Sažetak

Tijekom epidemije, većina učitelja, učenika i studenata različitih životnih dobi prvi put su se susreli s pojmom učenja na daljinu. Među mlađim polaznicima obrazovanja nije se nailazilo na previše problema jer posjeduju odgovarajuće računalne vještine, dok su se polaznici treće životne dobi morali suočiti s problemom novog načina obrazovanja i korištenja novih tehnologija. Istodobno je trebalo prilagoditi rad mentora polaznika starije životne dobi.

Ključne riječi: polaznici starije životne dobi, obrazovanje putem interneta, nove tehnologije, mentorstvo

1. Uvod

Tijekom epidemije promijenile su se metode poučavanja na svim razinama obrazovanja - osnovnoškolskog, srednjoškolskog, fakultetskog i, posljedično, obrazovanja polaznika starije životne dobi. Nakon prvog proglašenja epidemije u proljeće svi sudionici obrazovanja našli su se u nezavidnoj situaciji. Učitelji su bili prepušteni sami sebi i svatko od nas je morao pronaći najučinkovitiju metodu poučavanja za sebe i svoje učenike. Suočili smo se s problemom nedostatka odgovarajuće elektroničke opreme, učili smo koristiti razne mrežne alate koje bi mogli koristiti i naši učenici i studenti; istodobno smo pripremali odgovarajući nastavni materijal prilagođen različitim razinama obrazovanja koji ćemo im posredovati.

2. Obrazovanje u različitim životnim dobima

U predškolskom razdoblju obrazovanje djece je neformalno, odvija se kroz igru, djeca su znatiželjna i čvrsto se vežu uz odgojitelje. Ipak, obrazovanje se odvija prema nastavnom planu i programu kako bi se postigli odgovarajući ciljevi.

Osnovnoškolsko obrazovanje obvezno je za sve učenike, postaje formalno, uključuje stroga pravila. "Školovanje ubija urođenu znatiželju i djeca se sve više oslanjaju na vanjske (sekundarne) motive obrazovanja. Ovime vidno opada primarna motivacija za obrazovanje, znatiželja." [1.] Uspješno srednjoškolsko i visoko obrazovanje preduvjet je uspješnog zapošljavanja. Ako su to želje adolescenta, ne preostaje mu ništa drugo osim da se obrazuje do željenog stupnja obrazovanja.

Polaznici starije dobi se u tom pogledu razlikuju i njihova se dinamika učenja značajno razlikuje. U usporedbi s adolescentima, oni se obrazuju na dobrovoljnoj bazi, s radošću i znatiželjom usvajaju nastavne materijale. "Obrazovanje osoba koje pripadaju ovoj posebnoj kategoriji pučanstva karakterizira snažna motivacija za učenje, znatiželja i učenje s radošću." [1.] Sastanci za njih ne predstavljaju

samo put do novih znanja, već i do novih društvenih veza, čime se stvaraju nove društvene zajednice. Članovi grupe međusobno su usko povezani, druže se i nakon nastave, razgovaraju o osobnim stvarima, a sve to pridonosi bogatijem životu u poznijim godinama.

3. Korištenje novih tehnologija

Tijekom epidemije velika većina adolescenata nije imala problema s korištenjem suvremenih tehnologija - upotrebom računala, tableta i telefona jer im to nije ništa novo, stalno žive s tim. Međutim, polaznici starije dobi našli su se pred velikim izazovom. Velikoj većini od njih takva tehnologija je strana, suočili su se s nedostatkom opreme i strahom od novih, nepoznatih načina poučavanja. Starije polaznike treba poticati na korištenje videokonferencija, pomagati im i pružati podršku kad naiđu na određene probleme. Usvajanjem nove tehnologije u njima se razvija osjećaj zadovoljstva zbog usvajanja nečeg novog.

Tijekom epidemije mnogi su polaznici tijekom ove faze odlučili prekinuti školovanje, dok su se ostali odlučno suočili s problemom, naučili koristiti mrežne alate i uključili se u proces obrazovanja na daljinu. Po povratku standardnim metodama poučavanja u novoj školskoj godini, velika većina polaznika starije životne dobi vratila se na Sveučilište za treću životnu dob. Međutim, na jesen se epidemija ponovila. Opet su se suočili s učenjem na daljinu. Ponovno su neki od njih odlučili da više neće sudjelovati u takvom načinu obrazovanja, dok se nekoliko učenika sada ipak ohrabrilo i krenulo u novi svijet učenja.

4. Istraživanje o obrazovanju na daljinu polaznika starije dobi

Među polaznicima Sveučilišta za treću životnu dob u Velenju provela sam anonimnu anketu o obrazovanju na daljinu. 64% sudionika prije početka

obrazovanja nije koristilo alate kao što je, primjerice, video konferencija i trebalo im je dugo vremena da ga usvoje. Sve je to za njih predstavljalo prilično stresno iskustvo.

Ipak, za više od 80% sudionika korištenje novih alata predstavljalo je novi izazov koji su željeli savladati zbog njih samih, a istovremeno nastaviti obrazovanje u drugom, tehničkom području obrazovanja. Mnogi su također počeli koristiti ovu tehnologiju u privatne svrhe, povezujući se međusobno, komunicirajući i održavajući međusobne kontakte.

Međutim, većina polaznika starije životne dobi mišljenja je da učenje na daljinu nije isto što i učenje uživo. Evo nekoliko mišljenja sudionika anonimne ankete:

"U ovoj društvenoj situaciji suočavanja s novim virusom ovo je jedini mogući način obrazovanja. Ovakav način obrazovanja nije ekvivalent obrazovanju uživo, ali je lijepo što se upoznajemo, nastavljamo održavati međusobne odnose, radimo zajedno i napredujemo u stjecanju novih znanja."

"Kvaliteta učenja na daljinu zasigurno nije jednaka poučavanju uživo, pogotovo ako je u grupi veći broj polaznika. Manje je interakcija, praćenje prezentacija je slabije, a prisutni su i problemi s upravljanjem alatima i različitom hardverskom opremom od strane polaznika. Problem je vjerojatno i u predavačima jer moraju pripremiti poseban način predstavljanja i provjere svladavanja gradiva. Uz to, opterećujemo ih dodatnim pitanjima izvan vremena određenog za nastavu. U svakom slučaju, takva je metoda u svakom slučaju puno bolja opcija od potpune obustave nastave na neodređeno vrijeme."

"Budući da sam jedna od prvih koja je na ovom području uvela aplikaciju "Zoom" za starije osobe, veselila sam se svakom novom korisniku. Iznad svega, ova aplikacija mi je dala nadu da tijekom izolacije zbog korone neću biti sama, bez kontakta s vanjskim svijetom. Ta me aplikacija povezala s drugim ljudima, istodobno sam se upoznala s mnogo novih alata, a znate kako kaže poslovice: "Više ljudi više zna"."

5. Uloga mentora u obrazovanju na daljinu

Čak i za vrijeme klasičnog poučavanja uživo, rad s polaznicima starije životne dobi značajno se razlikuje od rada s učenicima u ranijim razdobljima obrazovanja. Za mentore sa Sveučilišta za treću životnu dob koji se prvi put susreću s ovim novim načinom poučavanja odraslih osoba, isti predstavlja značajan izazov koji zahtijeva prilagodbu i potragu za novim načinima motivacije i načina rada. "Učitelji uvijek znaju premalo. Za rad u obrazovanju potrebno je neprekidno usavršavanje i usvajanje novih znanja." [1.] Stoga sam na UNI3 Sveučilištu za treću životnu dob u Velenju pohađala program osposobljavanja mentora mreže STŽUO (mreža Slovenskog sveučilišta za treću životnu dob), gdje su polaznicima bili predstavljeni stavovi o poučavanju osoba starije životne dobi, način na koji starije osobe uče te načini planiranja i provođenja nastave, što mi je kao mentoru uvelike koristilo i osnažilo me. Tijekom prvih nekoliko sati nastave provodila sam vrijeme i promatrajući polaznike kako bih saznala što ih zanima, što im koristi i pokušavala sam se prilagoditi određenim situacijama. Polaznici su iznosili svoja mišljenja, komentirali ono što im se činilo prezahtjevnim za učenje, teme koje im nisu odgovarale, a ja to nisam prihvaćala kao negativan komentar, već kao izazov i nastojala sam se prilagoditi situaciji.

Zatim je došlo obrazovanje na daljinu, čime je taj izazov postao još veći. Budući da se broj polaznika koji su bili voljni nastaviti s obrazovanjem na daljinu smanjio, moje dvije grupe polaznika stopile su se u jednu. Različite nastavne sadržaje dviju ranijih grupa trebalo je iznova prilagoditi polaznicima novonastale grupe. Prva grupa polaznika prije se služila udžbenikom "Time for English", za koji mi je rečeno da ga i dalje koristim, dok sam nastavne materijale za drugu grupu (Conversational English) pripremala sama. Još tijekom poučavanja uživo osjetila sam bolji odaziv polaznika grupe razgovornog engleskog jezika, gdje nisam bila

vezana za određeno gradivo, stoga i nakon prelaska na poučavanje na daljinu nisam koristila udžbenik, već sam sav potreban nastavni materijal za mješovitu grupu pripremala sama. Mislim da je odaziv polaznika bio dobar, teme su ih zanimale i pokazale su se korisnima.

Od velike pomoći u radu bila mi je i animatorica studijskog kružoka. "Animatori imaju važnu društvenu ulogu. Oni su mentorovi pomoćnici i samostalno obavljaju pojedine zadatke. Kao volonteri preuzimaju određene vrste odgovornosti u okviru studijskog kružoka, djelomično rasterećuju mentore i brinu o organizaciji grupe." [2.] Animatorica bi me obavještavala o eventualnim problemima, o tome ako bi učenici smatraju da je neki materijal previše zahtjevan, što mi je bilo od velike koristi u oblikovanju sadržaja pojedinih lekcija. Istodobno je vodila i evidenciju o prisustvu na nastavi i kontaktirala sudionike.

Kao dobra praksa poučavanja stranog jezika putem videokonferencije pokazalo se i to što bih nekoliko dana prije njezina održavanja polaznicima putem elektroničke pošte poslala materijal za sljedeću videokonferenciju, što im je olakšavalo praćenje nastave, sastavljanje bilješki i postavljanje pitanja. Tijekom videokonferencije provodila sam i različite vježbe za izgradnju vokabulara polaznika, posebno za razvijanje međusobne komunikacije na stranom jeziku. Pritom treba voditi računa da se na svakom satu svakom polazniku pruži jednaka prilika za usmenu komunikaciju, jednako kao tijekom izvođenja klasične nastave. Za što bolju suradnju tijekom videokonferencije, zajednički bismo dogovarali i svaku pojedinu temu koju ćemo obrađivati; polaznici bi izrazili svoje želje, a ja sam gradivo oblikovala na način da se moglo prenijeti na daljinu. Polaznici su bili vrlo motivirani jer su teme o kojima se raspravljalo bile korisne u svakodnevnom životu, budući da mnoge starije osobe tijekom mirovine dosta putuju u inozemstvo. Stoga smo se pozabavili temama poput, primjerice, razgovora s liječnikom, davanja uputa, kupnje odjeće, kupnje avionskih karata itd. Sve to od mentora zahtjeva puno priprema, dodatnog materijala i novih ideja. Kao najuspješnije metode poučavanja na daljinu pokazale su se grupne, iskustvene i, prije svega, metode rasprave, gdje mentor mora dobro procijeniti komunikacijske vještine sudionika.

6. Zaključak

Po mom iskustvu, polaznici starije životne dobi zadovoljni su učenjem na daljinu. Istina je da smo morali naučiti i naviknuti se na nešto novo, ali svako novo iskustvo iznova nas obogaćuje, kako nas, mentore, tako i sudionike.

7. Literatura

[1.] Krajnc, Ana; Findeisen, Dušana; Ličen, Nives; Ivanuš Grmek, Milena; Kunaver Jurij (2013): Posebnosti izobraževanja starijih. Ljubljana: Društvo za izobraževanje za tretje življensko obdobje.

[2.] Krajnc, Ana (2016): Stariji se učimo. Izobraževanje starijih v teoriji in praksi. Ljubljana: Slovenska univerza za tretje življensko obdobje, združenje za izobraževanje in družbeno vključenost.

Stručni rad

DEBATA: RAZVIJANJE KRITIČKOG MIŠLJENJA I JEZIČNIH VJEŠTINA

Romana Zelenjak

Gimnazija Ptuj

Sažetak

Pod imenom debate većina zamišlja raspravu u kojoj dvoje ili više ljudi brane različite ili čak suprotstavljene poglede na određeni problem, istovremeno pokušavajući uvjeriti publiku i sudionike da imaju pravo. Debata u učionici u osnovi je upravo to, ali nudi studentima mnogo više od „bojnog polja za mjerenje snage argumenata“. Dobro razrađena i vođena debata omogućava studentima da se suprotstave, istraže i bolje razumiju različite, čak i oprečne stavove. Priprema za raspravu zahtijeva analizu i produbljivanje u određenu temu, kao i znatnu količinu kritičkog mišljenja. Učenici usvajaju određenu količinu znanja s kojima mogu argumentirati svoje mišljenje, što ne znači da je to i njihovo osobno mišljenje; to je često jedinstvena prilika za učenje. Debata promiče sposobnost komunikacije i suradnje, razvija govorne vještine, promiče motivaciju, znatiželju i socijalne vještine te je zabavna i vrlo učinkovita tehnika učenja.

Ključne riječi: rasprava, argumentacija, kritičko razmišljanje, socijalne vještine, lekcije engleskog jezika

1. Uvod - Što je debata?

Debata se obično shvaća kao rasprava, diskusija, pretresanje problema. Kada pitam učenike u razredu kako razumiju riječ, ono što oni smatraju debatom najčešće se tumači kao „razgovor o važnoj temi o kojoj imamo različita mišljenja“, „rasprava o (ozbiljnoj) temi“, „rasprava o nekom problemu“, „mišljenje s kojim se možemo složiti ili isto tako ne“. Za većinu mladih koji nikada nisu bili uključeni ni u jedan od modela formalne debate, ovaj je koncept prvenstveno povezan s ozbiljnošću određene teme ili problema o kojem se raspravlja, te istodobno s prisutnošću različitih mišljenja govornika koji sudjeluju u raspravi. Mnogi misle da su to uglavnom političke teme ili ozbiljniji, za njih ne osobito aktualni socijalni problemi, o kojima raspravljaju stručnjaci. Obavještavanje učenika da se debata može odvijati i o temi koja im je bliska i ne zahtijeva stručnost ili znanstveni pristup, uvijek privlači pažnju i u svakom razredu radoznalo čekaju da im pokažem primjer takve teme za koju mislim da bi o njoj mogli raspravljati i oni sami. Ta znatiželja i motivacija za sudjelovanje je sjajna polazišna točka za predstavljanje debate kao metode učenja.

2. Debata u srednjoj školi

Debata u srednjim školama često se organizira kao izvannastavna aktivnost ili kao dio izbornih predmeta. Neke škole imaju debatne klubove koji se na organizirani način pripremaju za debatne turnire na nacionalnoj ili čak međunarodnoj razini. Međutim, sve se više pojavljuje debata kao metoda podučavanja različitih predmeta, a nastavnicima i mentorima su dostupni priručnici s kojima mogu početi uključivati debatu u obliku kratkih debatnih formata u redovnu nastavu.

Zavod *Za in proti*, zavod za kulturo dialoga (Za i protiv, zavod za kulturu dijaloga), koji sudjeluje u projektima s Ministarstvom obrazovanja, znanosti i sporta, Zavodom za školstvo i drugim ustanovama vezanim za obrazovanje u Sloveniji i drugdje u svijetu, uz redovitu koordinaciju debatnih klubova, organizira

brojna predavanja i radionice na temu debate, retorike i javnog govora te razvijanja tehnika debate kao aktivnih metoda poučavanja u školi.

Na Gimnaziji Ptuj, gdje predajem, osim korištenja priručnika i obrazovanja koje nudi zavod „Za in proti“, u školskoj godini 2018/19 odlučili smo sudjelovati i u projektu Erasmus + »Debating: skills gym«. Kao dio ovog projekta sudjelovala sam u edukaciji i pripremi učenika za debatna natjecanja, na seminarima i razmjenama s debaterima iz Italije te kao domaćin u našoj školi. Iskustvo koje sam stekla tijekom projekta bilo mi je izuzetno važno, pogotovo jer sam sudjelovala i kao sudac na debatnim turnirima. U toj sam ulozi često promatrala i osjetila što je to što studentima uzrokuje najviše glavobolje kada žele biti uvjerljivi svojim argumentima. Pažljivim slušanjem, snimanjem i uspoređivanjem ponuđenih mišljenja i argumenata, učitelj (sudac), na isti način kao i učenici, puno nauči i zato uvijek lakše pomaže uputama, pitanjima, savjetima i na taj način podiže kvalitetu rasprave na višu razinu.

2.1. Debata kao natjecateljska disciplina

Debata je poznata kao natjecateljska disciplina u mnogim zemljama širom svijeta. Formati za debatu međusobno se razlikuju, bilo u broju govornika na svakoj stranici, u duljini govora, zadacima govornika, kao i u načinu pripreme, vrsti pitanja itd. Za natjecateljske debate karakteristično je da se ekipe natječu jedna protiv druge, a sudac ocjenjuje pobjedu. Debatni tim sastoji se od 3 debatera, svaka stranica ima 4 govora, jer prvi ili drugi govornik na kraju debate iznosi završni govor svoje stranice. Tijekom govora debateri suprotne strane mogu postavljati pitanja. Govori su dugački 7 minuta, a završni govor dugačak je 4 minute. Kriteriji za procjenu temelje se na sadržaju, stilu i strategiji, sudac u tim kategorijama ocjenjuje svakog debatera/govornika pojedinačno. Natjecateljske debate odvijaju se na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Svaka debata ima unaprijed određenu debatnu izjavu koja je zanimljiva i relevantna za debateru i publiku. Izjava mora biti jasna i jednostavna i uvijek mora biti uravnotežena na takav način da dopušta i argumente za i protiv. Jedna strana tako iznosi argumente koji brane zahtjev, druga strana iznosi argumente koji odbacuju zahtjev. Naravno, oba tima također odbijaju argumente druge strane, što

znači da diskutanti moraju vrlo pažljivo analizirati argumente druge strane, tražiti pogreške u obrazloženju, nepotpune ili netočne podatke i tako dalje. Bitna razlika između natjecateljske, formalne debate i neformalne debate u svakodnevnom životu kada pokušavamo uvjeriti sugovornika jest činjenica da se u edukativnoj raspravi uvijek obraćamo ne samo publici, već i sucima kojima se želimo uvjeriti da su naši argumenti bolji.

2.2. Razredni model prilagođen engleskom nastavi

Priprema

Nije potrebno mnogo pripreme ili objašnjenja natjecateljskog modela debate za studente koji za to nikada nisu čuli, da bi uveli debatu u učionicu. Dovoljno je objasniti da u raspravi postoje suprotna stajališta i da su nam potrebni dobri argumenti za uvjerljivu raspravu. Najlakši način za objašnjenje tijekom debate i načina na koje se može argumentirati, je jednostavnom izjavom rasprave koja je svima razumljiva i dovoljno atraktivna, a istovremeno omogućuje naglašavanje različitih pogleda na problem.

Jedna takva izjava, koju koristim i kad tek uvodim studente u debatu kao metodu poučavanja, jest, na primjer, „Podržavamo zoološke vrtove.“ Čim studenti pročitaju izjavu, ohrabrujem ih da razmisle slažu li se sa izjavom ili ne. Rijetki su oni koji su u potpunosti za ili protiv tvrdnje, većina njih vjeruje da zoološki vrtovi imaju i dobre i loše strane. Obično kao nastavnik u ovom trenutku moramo donijeti odluku o tome kako ćemo učenike podijeliti u dvije skupine (zagovornici i protivnici tvrdnje). U većini slučajeva stvorim grupu tako što na jednu stranu postavim najodlučnije zagovornike zahtjeva, protivnike s druge strane, a neodlučni pridruže se grupi s kojom bi radije radili. U ovoj fazi također nije važno je li jedna skupina veća ili čak značajno brojačano jača od druge. Ono što je najvažnije, svi se osjećaju dovoljno sigurno u svojoj skupini i imaju osjećaj da mogu doprinijeti argumentima sa svoje strane.

Tada studentima nudimo nekoliko minuta za razmišljanje, a vrlo je važno da prvo misle potpuno sami. Ako odmah u početnoj fazi počnu razgovarati sa susjedom ili čak s nekoliko kolega iz razreda, možda će prebrzo početi tražiti

zajedničke, najčešće stavove, a ne i one koji bi inače bili njihovi jedinstveni, jer ih smatraju nebitnim, neobičnim ili možda čak i beskorisnim za grupu. Stoga je vrijedno inzistirati da u prvih 4 ili 5 minuta razmišljaju za sebe i ideje napišu ukratko. Tek tada ih zamolimo da usporede ono što su napisali sa drugim studentom, savjetuju se i po potrebi dodaju nešto. Aktivnost se nastavlja s povećanjem grupe, najprije četiri učenika, a na kraju, ako je moguće, i cijele grupe (do 16 učenika). Naravno, postoji veliki kaos u učionici, ali isplati se ponuditi im tu priliku da razgovaraju i izvuku što više korisnog materijala, što oni smatraju dobrim argumentom. Istodobno je preporučljivo odvojiti suprotstavljene skupine s obje strane učionice, olakšavajući komunikaciju među njima i istodobno stvarajući svojevrсни savez između članova iste skupine, što pozitivno utječe na motiviranje cijelog tima da brane zajedničke stavove.

Prva, pripremna faza, traje otprilike 15 minuta, a još uvijek učenici nemaju pojma kako će iznijeti svoje mišljenje i koji je dobar argument. Dakle, slijedi sljedeća faza u kojoj ih tražite da stanu u krug ili sjede kako bi se mogli vidjeti i pokušati napisati najvažnije razloge zašto su ZA ili PROTIV izjave rasprave. Neka su poredani po točkama: 1., 2., 3., onoliko koliko su ih skupili. U ovoj je fazi zanimljivo promatrati kako se studenti prirodno, bez vašeg uplitanja, razvrstavaju u karakteristične uloge: govornici, tihi slušatelji, ispitivači, kritičari, pisci. Kad razred ne poznajemo dovoljno dobro, najlakše je samo promatrati stvari i ostaviti učenicima da se otkriju u svojoj ulozi (nama, nastavnicima, kao i jedni drugima) pri prvom pokušaju debate.

Naposljedku slijedi izazov učitelja da grupa imenuje 3 predstavnika koji će se suprotstaviti mišljenju tima s protivnicima. Obje grupe u sljedećih minutu ili dvije određuju trojicu koja će se suočiti s onima koji misle suprotno. Ponekad je teško dobiti tri učenika koji bi se usudili govoriti pred razredom. U ovom slučaju možemo prilagoditi pravila i grupu predstavljaju samo dva, iznimno čak samo jedan učenik. Prije svega, važno je naglasiti da želimo čuti argumente i naučiti iz prvih primjera kako ćemo pravilno pripremiti i zastupati svoje poglede u buduću.

Prvo debatno sučeljavanje

Bez obzira koliko učenika čini ekipu s jedne i s druge strane, na početku diskusije ne nastupam u svom razredu onako kako znamo na natjecanjima. Prema mom iskustvu, studentima je lakše započeti navođenjem i iscrpljivanjem argumenata s jedne i zatim s druge strane. Možemo započeti s jedne ili druge strane ali moramo im objasniti da debatu obično započne tim koji stoji iza izjave i stoga brani mišljenje izraženo u izjavi.

Na ploči pripremam dva okomita stupa: za i protiv. Predstavnici prvog tima iznose argumente razredu jedan za drugim, mijenjajući govornika sa svakim novim argumentom. Ono što je rečeno ukratko sažeto napišem u odgovarajuće stupce (za ili protiv). Od prvih govora mogu se početi pojavljivati počeci tumačenja i objašnjenja pojedinog argumenta. Ako se to dogodi, na ploču pišem obje strukturirano: prvo argument, zatim objašnjenje, dodatno objašnjenje ili čak jasan primjer. Kasnije će ovaj zapis biti koristan u razgovoru sa studentima, jer će oni moći odabrati koji su od argumenata dobro podržani, a koji ostaju neobjašnjeni, čak i nerazumljivi, i zbog toga neuvjerljivi.

Čak i ako se takva objašnjenja ne pojavljuju spontano u govoru učenika, jednu za drugom zapisujemo samo glavne ideje (argumente), ne ometajući njihove govore. Nakon što su obje grupe nastupile, sljedeći korak je da zajedno sa učenicima otkrijemo koji su argumenti dobri i zašto.

Rasprava nakon prezentacije oba debatna tima Nakon dovršetka prezentacije argumenata obje strane, na ploči ostaje samo najbolje strukturirani zapis onoga što su debateri rekli. U sljedećem koraku nastavnik se mora usredotočiti na glavne argumente i reakcije učenika na njih. Postavljamo im pitanja poput: "Je li ta izjava jasna? Razumijemo li svi što zagovaračka strana pod tim misli? Možete li se složiti s ovom idejom? Mislite li da bi diskutanti trebali nešto preciznije objasniti kako bi bili uvjerljivi?" U ovom se trenutku uvijek postavljaju pitanja, obično grupa koja priprema suprotne argumente želi dodatno pojašnjenje u smislu: „Što ste mislili pod tim da je obrazovanje uz pomoć zooloških vrtova jeftinije i pristupačnije?", „Zašto stvarno ne možemo pomoći ugroženim vrstama u zoološkom vrtu?" i slično. Takva pitanja koristimo da objasnimo učenicima koliko je važno objasniti izjavu,

dati konkretne primjere i općenito nastojimo osigurati da publika u potpunosti razumije naše mišljenje i, ako je moguće, prihvati ga. Sada dajemo priliku debaterima da to učine kasnije. Mogu im pomoći drugi, ali ključno je da ta objašnjenja snimimo i napišemo u naše stupce na ploči (na primjer: „Jeftinije je posjetiti zoološki vrt i vidjeti životinje nego putovati u Keniju ili Australiju, većina obitelji ili djeca mogu si priuštiti takav posjet, ali putovanje ne može“, ili „ugrožene vrste koje više nemaju svoje stanište ne mogu postojati samo u zoološkim vrtovima, štoviše, mladići su velika rijetkost u zoološkim vrtovima, ali i njihov opstanak u divljini nakon puštanja iz zoološkog vrta malo je vjerojatan.“). Kada učenici vide i shvate što znači biti dobar u podržavanju i objašnjavanju svog stava, tada počinju intenzivnije razmišljati o tome što točno žele reći, kako će objasniti svoju ideju, koji primjeri služe toj svrsi i kada je argument dovoljno jak da će uvjerit i nas kao slušatelje.

3. Načini integriranja debatnih sposobnosti u engleski nastavi

Nakon upoznavanja učenika s osnovnim načelima debate i nakon prvog pokušaja konfrontacijske rasprave, debata kao metoda može se uključiti u redovnu nastavu. Sve tri faze - priprema, sučeljavanje i rasprava nakon debate - nude široko polje za razvoj različitih vještina, za stjecanje novih znanja i za učenje jezika. Ovisno o tome što želimo razviti u našim učenicima na određenoj lekciji, odlučujemo kada i na koji način pokrenuti debatu. Jedna je mogućnost započeti obrađivati određenu temu poučavanja engleskog na ovaj način, a debata služi kao test prethodnog znanja ili upoznavanja s potencijalnim stereotipima koji prevladavaju među učenicima u učionici. Ako zaključimo da je tema već vrlo poznata i učenici također imaju dovoljno jezičnih vještina za raspravu o ovoj temi, možemo im pružiti priliku da rade s rječnicima u fazi pripreme ili zamoliti nas, učitelja, za pomoć u odabiru rječnika. U suprotnom, ne trebaju temeljito istraživati temu, njihova će se mišljenja i argumenti temeljiti na postojećem znanju.

Evo nekoliko izjava o kojima studenti sigurno već imaju definitivno mišljenje:

1. Appearance matters. (Izgled je važan.)
2. Smartphones make our lives easier. (Sa pametnim telefonima život je lakši.)
3. The car is the curse of modern society. (Automobil je prokletstvo modernog društva.)
4. Lies are necessary. (Laži su potrebne.)
5. Everyone should learn at least one foreign language. (Svi bi trebali naučiti barem jedan strani jezik.)
6. Alcohol makes us sociable. (Alkohol nas čini društvenim.)
7. We support zoos. (Podržavamo zooološke vrtove.)
8. Team sports are better than individual sports. (Timski sportovi su bolji od pojedinačnih sportova.)
9. It is great to be an only child. (Divno je biti jedino dijete.)
10. Life in the country is better than life in the city. (Život na selu bolji je od gradskog života.)

Spomenuti naslovi debatih rasprava dovoljno su zanimljivi za mlade ljude da ih motiviraju da razgovaraju, ali istodobno dopuštaju različite stavove, zbog čega se mnogi počinju pitati što je stvarno istina ili tko, zašto i u kojim slučajevima može sasvim legitimno misliti suprotno poput mene. Kada suština našeg školskog sata nije prvenstveno stjecanje novih vokabulara, možemo posvetiti više vremena raspravi o tim pitanjima i naglašavanju različitosti i prava na neslaganje. Nema potrebe da jedna strana pobijedi drugu, još manje da svi misle isto na kraju rasprave, već da svi budemo svjesni kako (gotovo) svaka priča može imati dvije strane. U isto vrijeme, više puta ih privikavamo na temeljito promišljanje i jasnu argumentaciju, razvijajući tako dobru strukturu govora, bogat i smislen sadržaj i određeni stupanj uvjerenosti u govoru.

Druga je mogućnost uključiti debatu u lekciju kasnije, kada smo s učenicima već razgovarali o toj temi i oni su savladali određeni skup ciljnog vokabulara s kojim mogu razgovarati o odabranoj temi. Neke teme mogu biti prilično strane

tinejdžerima u dobi od 15 do 18 godina ili možda još nemaju pravi stav prema njima i zato ih ne privlače, smatraju ih preteškim, nedostaje im posebno znanje. U takvim slučajevima možemo im dati i dulje vrijeme za pripremu, što znači da ćemo izvijestiti o debatnoj izjavi nekoliko dana prije početka debate. Pružamo im mogućnost da pregledavaju web, pitaju roditelje ili poznanike što misle o problemu, savjetuju se s drugima itd. Možemo odabrati da ne kažemo učenicima koju će stranu predstavljati u sučeljavanju rasprava, što znači da svi moraju tražiti argumente za i protiv. Ako ih želimo unaprijed pripremiti za obranu ili protivljenje tvrdnji, također možemo odrediti tko će biti na čijoj strani. Ja sam mnogo sklonija prvoj opciji, jer smatram da je takav pristup cjelovitiji i dublji, a i studenti su bolje pripremljeni za suočavanje sa suprotstavljenim stavovima.

Evo još diskutabilnih izjava koje su izazovnije za raspravu:

1. Buying cheap clothes produced in inhumane conditions is unethical. (Kupnja odjeće koja se proizvodi u neljudskim okolnostima neetična je.)
2. Vegetarianism is not a fashion, it is a way of life. (Vegetarijanstvo nije samo moda, to je način života.)
3. Being different is being unpopular. (Biti drugačiji znači biti nepopularan.)
4. Protests and demonstrations are the best way to make changes in the society. (Protesti in demonstracije najbolji su način za postizanje promjena u društvu.)
5. Banning plastic bags is crucial to save the planet. (Zabrana plastičnih vrećica ključna je za spas planeta.)
6. Aesthetic surgery should be strictly limited. (Estetska kirurgija trebala bi biti strogo ograničena.)
7. We support the development of artificial intelligence. (Podržavamo razvoj umjetne inteligencije.)
8. We should ban all violent sports. (Svi nasilni sportovi trebaju biti zabranjeni.)
9. This generation's life is better than life of future generations. (Život ove generacije bolji je od života budućih generacija.)
10. Parents should monitor all the electronic devices of their kids. (Roditelji trebaju nadgledati sve elektroničke uređaje svoje djece.)

Neki od gore spomenutih rasprava su naslovi eseja koji su se pojavili na općoj maturi iz engleskog jezika. Iz potrebe da se studenti nauče pisati dobro uravnotežen esej koji će ponuditi bogat, iscrpan sadržaj, potkrijepljen jasnim i

razumljivim argumentima, pojavila se želja da se znanje razvijeno iz rasprave i debate redovito uključuje u učionicu.

4. Prijelaz na natjecateljski oblik debate

U razredu uvijek postoje učenici koji su vrlo vrlo oduševljeni debatom, tako da ima smisla s vremenom uvesti novi pristup, koji uključuje izmjeničnu prezentaciju argumenata od strane zagovornika i protivnika. Stoga im predstavljamo model kakav se pojavljuje na natjecanjima iz debate u srednjim školama, gdje se 3 predavača izmjenjuju. To znači da prvog govornika na strani obrane slijedi govornik koji se protivi tvrdnji. U ovom se trenutku znanje i vještine koje su studenti do sada stekli u argumentaciji mogu nadograditi vještinom osporavanja argumenata. To može biti prilično problem studentima, jer moraju dokazati da je argument druge strane pogrešan, da nema veliku težinu ili je čak i irelevantan, da generalizira previše, da ne rješava problem, već čak produbljuje, da su određeni podaci pogrešni itd. Kada u debatu dodamo i ovu komponentu, učenici moraju ne samo pažljivo pratiti što tvrdi i dokazuje protivnička skupina, već i brzo i na odgovarajući način reagirati na spomenute tvrdnje. Ova vještina zahtijeva malo više vremena i truda, neki učenici to doživljavaju kao posebno teško, drugi to vide kao dodatni izazov. Ako procijenimo da su naši studenti već dovoljno vješti, samouvjereni i spremni za takvo sučeljavanje, uvodimo format rasprave koji se provodi na natjecanjima.

Uvođenje i uporaba debate kao nastavne metode zahtijeva izučavanje učitelja i barem malo praktičnog iskustva s debatom. Mnogi priručnici pružaju veliku podršku učiteljima i mentorima u tim naporima, znanje o debati može se proširiti radionicama i treninzima, a učitelji sigurno mogu uspostaviti kontakt jedni s drugima i možda pohađati predavanja u nekoj od škola koje su se već uključile u debatu. U svom članku, stoga, ne prolazim dublje u samu strukturu debate, već pokušavam potaknuti nastavnike da isprobaju ovu nastavnu metodu u svojim lekcijama na prilično jednostavnim primjerima.

5. Zaključak - Učinkovitost debate za razvoj vještina i kompetencija

Jedna od najvažnijih misija obrazovanja jest ponuditi učenicima mogućnosti za razvoj njihovih područja mišljenja, kritičkog razmišljanja i sposobnost analize širokog spektra problema kroz praksu i praktično iskustvo. Debata može pomoći razviti ove vještine promišljenim odabirom teme i odgovarajućim vodstvom kroz raspravu, pružiti studentima strukturirano i sigurno okruženje u kojem mogu raspravljati i o vrlo hitnim ili kontroverznim temama, razvijajući njihovu sposobnost izražavanja konstruktivne kritike i na taj način pomažući riješiti probleme i donositi informirane odluke.

Debata promiče socijalne vještine, suradnju, timski duh, razvija sposobnost slušanja i razumijevanja, podržava kulturni dijalog i poštujući odnos prema neistomišljenicima. Istovremeno, ona također širi vidike i pomaže vidjeti i drugu stranu novčića.

Debatna sučeljavanja su učinkovit i atraktivan način na koji učenici mogu razviti vještinu javnog govora. Njihovi su govori sve dublji, dobivaju na jasnoći, strukturi i uvjerljivosti. U isto vrijeme razvija se i sama govorna vještina, posebno ako govorimo na stranom jeziku. Motivacija za poznavanje primjerenog, korisnog novog vokabulara na vrlo je visokoj razini u debati.

I posljednje, ali ne najmanje bitno, lekcija koja sadrži debatu može biti vrlo zabavna, napeta, donosi neobične i originalne načine rješavanja problema i snažno potiče komunikaciju između učenika i njihovu motivaciju za daljnju raspravu.

6. Literatura

- [1.] Chan, C., 2009. *Assessment: Debate, Assessment Resources@HKU*. URL: https://ar.cetl.hku.hk/am_debate.htm (20. 8. 2019)
- [2.] Devitt, R., 2019. *10 Benefits of Debating in Classrooms: Importance of debate in Education*. URL: <https://howdoihomeschool.com/2019/01/29/benefits-debating-education-importance/> (20. 8. 2019)
- [3.] Za in proti, zavod za kulturo dialoga. URL: http://www.zainproti.com/web/Prirocnik_slo.pdf (9. 9. 2019).

Stručni rad

ELEMENTI MONTESSORI PEDAGOGIJE U NASTAVI

Nataša Vesel Plos

Osnovna šola heroja Janeza Hribarja Stari trg pri Ložu, Slovenija

Sažetak

Maria Montessori bila je liječnica, učiteljica i filozofica, a najpoznatija je po svojoj Montessori metodi podučavanja djece od rođenja do adolescencije. Njena metoda se i danas primjenjuje u školama širom svijeta, a nastala je promatranjem djece tijekom igre.

Promatrala je spontanost u dječjim postupcima i otkrila potrebu djece za ponavljanjem, jer ponavljanje postupaka djeci pruža osjećaj sigurnosti.

Unosila je red i mir u učionicu jer je dijete moralo smjestiti stvari koje je koristilo na svoje mjesto. Radi u tišini, govori tiho ili šapatom. Osnova njezine metode i učenja su senzorna pomagala. Dijete treba steći sve sadržaje i iskustva svim osjetilima - dodirom, vidom, sluhom, mirisom i okusom. Djeca svoje znanje grade na greškama i eksperimentima. Materijal koji djeca koriste izrađen je na način da djetetu ne treba prisustvo ili intervencija učitelja radi kontrole.

Budući da mi je Marie Montessori pedagogija vrlo bliska, jednom tjedno, petkom, poučavala sam u 1. razredu po načelima Montessori pedagogije. S ciljem utvrđivanja i produbljivanja sadržaja stečenih prilikom usvajanja novog gradiva iz svih predmeta. Sadržaji su bili međusobno isprepleteni i povezani.

Ključne riječi: promatranje djece, ponavljanje, rad u tišini, osjetila, povezivanje sadržaja

1. Uvod

U prvi razred se upisuju učenici, koji su navršili 6 godina, a neki i sa nenavršenih 6. U tom je razdoblju djeci potrebna igra, a istodobno imaju potrebu po otkrivanju novih stvari.

Oni su znatiželjni i kreativni. Nastavno gradivo/sadržaj najlakše usvoje preko konkretnog ili slikovnog materijala ili još bolje-preko igre.

U prvom razredu poučavam zajedno sa kolegicom, odgojiteljicom, koja je u razredu prisutna dnevno dva školska sata. Sa djecom tog uzrasta zajedno radimo već nekoliko godina. Djeca su jako znatiželjna, ali ih sama školska rutina mnogo puta sputava jer odjedanput moraju sjediti na miru i raditi za stolom. Već od početka devetogodišnjeg obrazovanja pokušavamo olakšati prijelaz iz vrtića u školu.

Svaki nastavni dan započinjemo u krugu sa jutarnjim pozdravom, kojeg svaki dan odabere drugi učenik. Predstavimo im aktivnosti, koje će se odvijati tijekom nastavnog dana i potkrijepimo ih sa slikom, označimo dan u tjednu, mjesec i godišnje doba. Aktivnosti radimo povezano, međusobno se isprepliću.

2. U razredu

Svako dijete ima svoj osobni razvojni ritam. Neki sadržaji su za neke učenike jako prezahtjevni, za neke pak prelagani. Učenici dolaze sa različitim predznanjem. Neki već dobro čitaju, znaju brojeve do 100, dok drugi ne znaju niti brojiti do 5, potpisati se čak i ne prepoznaju sve boje. Upravo smo zbog različitog predznanja sa kolegicom razmišljale o individualizaciji i diferencijaciji nastave.

Sadržaje smo pokušavale približiti svakom djetetu. Da se oni malo bolji ne bi dosađivali i da im zadaci budu u izazov i oni malo slabiji uspiju i osvoje sve ciljeve prvog razreda.

Kao učitelj moraš jako dobro poznavati razvojnu psihologiju djece, kurikulum za prva tri razreda i više razrede. Imamo puno mogućnosti usavršavanja iz različitih područja. Osobno mi je jako blizu pedagogija Marie Montessori te sam nekoliko elemenata uključila u naš nastavni dan petkom.

Sa kolegicom smo se odlučile, da ćemo nastavu petkom izvoditi malo drukčije nego inače, učenici su imali mogućnost, da sami odabiru sadržaje koje će utvrđivati preko materijala, kojeg smo pripremile s kolegicom. Privikavale smo ih na formativni način vrednovanja i praćenja vlastitog rada, samovrednovanje na način, da su bilježili koje zadatke su uspješno ili neuspješno izvršili.

Za svaki petak smo sa kolegicom pripremile nabor zadataka, aktivnosti iz svakog područja - slovenskog jezika, matematike, prirode i društva, glazbenog i likovnog odgoja. Postavile smo ih na odvojene police i prije početka rada učenicima objasnile, kako će raditi. Izabereš si zadatak i pokušaš ga samostalno obaviti odnosno riješiti. Ako ti ne ide, potražiš pomoć tako, da pristupiš učiteljici i ne vičeš po učionici. Zadaci su oblikovani i sastavljeni na način, da nema potrebe po uputama i da ih učenici naprave bez pomoći. Nekim učenicima je bilo potrebno dodatno uputstvo ili prikaz. Za zadatke, gdje je bilo potrebno pojašnjenje i uputstvo, smo pripremile poseban prostor na tepihu, gdje smo u manjim grupama - do 4 učenika dodatno objasnile postupke rješavanja zadatka i usmjerile učenike u samostalno rješavanje zadataka. U slučaju, da je učenik presudio, da mu je zadatak pretežak, mogao ga je zamijeniti.

Pripremljene materijale i zadatke smo iz tjedna u tjedan dopunjavale i mijenjale. Zadatci koji zahtijevaju osnovna znanja, koja mora učenik na kraju prvog razreda savladati, da uspješno nastavi s učenjem u drugom razredu smo na policama pustile cijelu školsku godinu. Svaka aktivnost ili zadatak je bila povezana sa sadržajem i ciljem kurikuluma za prvi razred odnosno prva tri razreda devetogodišnjeg obrazovanja.

Prilikom dodavanja novih materijala i zadataka smo ih predstavile, izvele vježbe za poboljšanje rada mozga te motivirale učenike za samostalni rad. Uvijek smo prije početka odlučile koji zadaci su obavezni i potrebni da se ih riješi. Napravile smo listiće za formativno praćenje, na kojem su bili navedeni svi zadatci. Neki zadatci su bili točno određeni, kod nekih je »pisalo« samo područje sadržaja. Kad si zadatak obavio, ostale aktivnosti si izabrao dobrovoljno. Neke aktivnosti si morao napraviti samostalno, druge si mogao raditi u paru ili manjoj grupi (likovni odgoj). Jako praktično je bilo izvođenje likovnih aktivnosti kod kojih učenici trebaju

individualni nadzor i pomoć. Pripremile smo stol za četiri ili pet učenika, koji su radili likovne aktivnosti sa jednom od učiteljica. Druga je uvijek bila za pomoć i koordinaciju.

Svaku obavljenju aktivnost smo pregledale, neki zadaci su bili postavljeni tako, da su imali priloženo rješenje i učenici su zadatke pregledali sami.

Kod rješavanja zadataka na takav način, sva su djeca bila uspješna, svi su imali osjećaj, da znaju. Prije svega su bili ponosni na sebe, jer su sve odradili sami. Tempo rada su mogli prilagoditi sami sebi. Imali su mogućnost da rješavanje nekih zadataka riješe idući petak. Sa izabranim aktivnostima su mogli nastaviti sljedeći put, dok ih nisu napravili. Od učenika nije bio nitko ispostavljen u slučaju da nije znao ili mogao samostalno riješiti zadatke. Svaki je pojedinac pratio svoje individualne sposobnosti i mogućnosti. Zadaci su napravljeni tako, da učenicima predstavljaju izazov i potiču proces razmišljanja. Zadaci mogu imati više stupnjeva zahtjevnosti, npr. jedna sličica na kojoj je sa zadnje strane napisana riječ, koju učenik mora pročitati može koristiti na način da je ponudiš za usporedbu dviju ili više sličica, za čitanje sa razumijevanjem, za učenje riječi u engleskom jeziku.

Učenici su među aktivnostima slobodno odlazili na WC, natočili si vode ili se u kutku odmorili uz listanje knjiga i zanimljivih plakata sa poučnim sadržajem. Mogli su nekoliko minuta tiho razgovarati. U slučaju da smo primijetile da se učenici nisu snašli u rješavanju pripremljenih zadataka, priskočile smo im u pomoć i dodatno ih motivirale za rad. Mogli su si izabrati jednu od društvenih igra, koje su imale ciljeve (brojenje, prepoznavanje boja, brojčane predstave, prepoznavanje glasova-slova...). Određeni dio aktivnosti smo preselile na hodnik, tako, da je rad učenika tekao nesmetano, bez dodatnog uznemiravanja zbog manjka prostora.

Učiteljice smo imale puno posla sa naborom i izborom aktivnosti. Prilikom izvođenja takvog načina nastave smo bile samo koordinatorice. Puno vremena smo imale za opažanje djece, provjera nekih znanja je bila jednostavnija. Prema kraju školske godine, kad smo bili već naučeni na takav rad, smo na takav način izvele i ocjenjivanje znanja - čitanje, postavljanje riječi, računanje - mogle smo precizno opažati strategije rješavanja zadataka. Izvele smo i pismeno ocjenjivanje. Izabrale smo grupe po 4 učenika, koji su bili jednakopravni po stupnju znanja. Nekima sam uputstva čitala, drugi su zadatke rješavali samostalno. Takav način ocjenjivanja nije bio stresan za učenike, zadatke su rješavali bez pritiska. Uvijek smo pokušavale zadatke predstaviti sa našim lutkama Lili i Bine, koji nas prate u radnim bilježnicama od početka školske godine.

3. Zaključak

Takav način rada smo predstavile kolegama na pokaznim satovima i roditeljima, na danu otvorenih vratiju. Učenici su voljeli takav način rada. Veselili su se petku, kada bi sami mogli odabrati svoje zadatke.

Mi učitelji smo ti, koji možemo utjecati na motivaciju djeteta za školski rad. Često je način rada i učitelj taj, koji »odlučuje« kako će se učenik osjećati u školi i da li će rado dolaziti u školu. Zato je jako važno, da se potrudimo i dokažemo, da je profesija učitelja poziv.

4. Literatura

[1.]URL: https://sl.wikipedia.org/wiki/Maria_Montessori (5. 8. 2020)

[2.]Montessori, M. (2009). Skrivnost otroštva. Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo. Ljubljana.

Stručni rad

PROJEKT PASAVČEK

Petra Krmelj, profesorica razredne nastave

Osnovna šola Stična, Slovenija

Sažetak

Članak opisuje tijek projekta Pasavček koji u našoj školi traje već nekoliko godina. Glavna svrha projekta je naučiti djecu pravilnoj uporabi sigurnosnih pojaseva i dječjih autosjedalica. Skakavac maskota također upozorava djecu na sigurnost prometa, upotrebu žutog rupčića i pravilan prijelaz ceste. Opisane su razne aktivnosti i zanimljive aktivnosti koje su se odvijale u okviru projekta.

Ključne riječi: sigurnost u prometu, sigurnosni pojas, uporaba autosjedalice

1. UVOD

Projekt Pasavček u osnovnoj školi u Stični traje već duži niz godina. Već sudjeluju najstarije vrtičke skupine, a projekt nastavljamo u 1. razredu. Odlučili smo zajedno ažurirati svoje prometno znanje i nadograditi ga.

Stoga smo si postavili zadatak pokušati roditelje i djecu naviknuti na redovitu i ispravnu uporabu dječjih sigurnosnih sjedala i pričvršćivanje sigurnosnim pojasevima .

U 1. razredu u projektu je sudjelovalo 17 učenika, 12 dječaka i 5 djevojčica. Učenici su znatiželjni, razigrani, ugodni i gotovo svi su sudjelovali u projektu već u vrtiću. Kad su saznali da ćemo ove godine ponovno raditi zajedno, bili su oduševljeni jer su o tome već mnogo znali.

2. TIJEK I PROVEDBA PROJEKTOG RADA

2. 1 Ciljevi koje smo postavili:

- Pravilna uporaba dječjih sigurnosnih sjedala
- Pravilna uporaba sigurnosnih pojaseva tijekom vožnje
- Ponovite i slijedite pravila za pješake
- Dosljedna uporaba zaštitne kacige tijekom vožnje bicikla, rolera ili skutera
- Dosljedna uporaba vidljivih reflektirajućih tijela u prometu
- Educirajte dijete da preuzme odgovornost za vlastitu sigurnost u prometu

2. 2 Planirane aktivnosti:

- Upoznavanje roditelja s projektom na roditeljskom sastanku
- Posjet policajca, vatrogasaca i medicinske sestre
- Snimanje sigurnosnog pojasa na putu do i iz škole
- Iznajmljivanje demonstracijskih mjesta
- Proizvodnja vozila od otpadnih materijala
- Uključivanje projekta u lekcije - interdisciplinarna povezanost
-

Na sudjelovanje smo pozvali i policajca, vatrogasce i medicinsku sestru.

Veliku ulogu imali su i roditelji koji su djeci pročitali knjigu Lepo vedenje v prometu [1] koju su kući donijeli u ruksaku.

Roditelji su svojim primjerom, svjesnošću i dosljednom upotrebom sigurnosnih pojaseva i dječjih sjedala vrlo važna i nezamjenjiva komponenta obrazovnih napora.

Pasavček prati i potiče djecu i poručuje djeci i roditeljima jasno očekivanje: **Red je uvijek vezan pojas. (Red je vedno pas pripet).**

Projekt se odvijao tijekom školske godine 2019/2020.

Već prvog školskog dana učenike i roditelje pozdravio je i obratio im se policajac. Naglasio je najvažnije aspekte sigurnosti prometa na cestama. Govorio

je o važnosti nošenja žutih marama i dosljednog nošenja sigurnosnih pojaseva i korištenja dječjih autosjedalica tijekom vožnje, čak i na kratkim udaljenostima.

Mjesec dana kasnije ponovo je posjetio učenike i zajedno s njim obnovili smo svoje znanje o sigurnosti pješaka u prometu. Praktično nam je pokazao siguran prelazak ceste, a onda smo i mi pravilno prešli cestu.

Slike 1, 2 - Posjet policajcu i praktična provedba prelaska ceste

U listopadu, mjesecu zaštite od požara, s učenicima smo posjetili vatrogasnu postrojbu.. Pokazali su nam svoju prvu pomoć i spasilačka pomagala.

Vatrogasci su također istaknuli da sigurnosni pojas i kaciga na biciklisti ili motociklisti često spašavaju živote sudionika u nesreći.

Slike 3 : Posjet vatrogascima

Sjećali smo se Pasavčekove maskote sa studentima, razgovarali i ponavljali sve o njemu. Otpjevali smo pjesmu Pasavček je moj prijatelj.

Slika 4: Maskota skakavac

U **umjetnosti glazbe** testirali smo se u rapu i izmišljali glazbenu pratnju s instrumentima. Sastavili smo plesnu koreografiju i nekoliko puta u sportu plesali ples pasavček.

U **matematici** učenici su rješavali zanimljive probleme. Brojali su do 10 i slikali bojanku.

Slike 5, 6: Matematička bojanka s lozinkom, kakav je red

Studenti su zaista uživali u stvaranju umjetnosti. Prvo smo detaljno pogledali kako izgleda životinja pasavec. Ponovili smo odakle dolazi njegovo ime i zašto je poprimio takav oblik.

Učenici su imali prilično težak zadatak, jer su od gline stvorili skakavac. Neki su vrlo dobro, drugi su imali prilično problema i trebalo im je malo pomoći. Na kraju

Slike 7, 8: Umjetničko stvaranje od gline

U bilježnici su učenici crtali kako zamišljaju sigurnost u prometu.

Slike 9- 11: Ilustracije učenika u bilježnici

Tijekom lekcije o učenju o okolišu saznali smo o prometnim znakovima važnim za pješake.

Razgledali smo ih po školskem okruženju. Znakovi su također izrađeni od otpadnih drvenih dasaka. Osim toga imamo puno otpadnog materijala i odlučili smo napraviti vlastito vozilo od kutija za otpad.

Učenici su bili izuzetno oduševljeni zadatkom i marljivo su izrađivali svoja vozila, na koja su također pričvrstili sjedala i sigurnosne pojaseve.

Tesarskom trakom nacrtali smo prometni poligon na podu u učionici. Djeca su marljivo radili i pomagali ljepiti - sami su predložili parkirna mjesta za vozila, pješačke prijelaze, kao i zelene površine na raskrižju. Kad je sve bilo spremno, igra je mogla početi.

Cijeli su se tjedan igrali svojim vozilima i uključili se u promet. Bili su vrlo uzbuđeni i jedva su čekali glavnu pauzu.

Slike 12 -15: Priprema igrališta u učionici i igra

Dobili smo putujuća demo sjedala na korištenje u školi. Ponovno smo pozvali policajca u školu koji je objasnio i pokazao ispravnu upotrebu autosjedalice. Učenici prvih razreda i djeca iz vrtića slušali su ga s oduševljenjem.

Rad se odvijao u skupinama. Neki su gledali demonstracije, dok su drugi rješavali križaljke i zabavne zadatke.

Slike 16 -18: Rad u skupinama i demonstracija upotrebe autosjedalice

Treća je skupina, međutim, gledala poučne video zapise o

- korištenje telefona koji može biti opasan čak i u šetnji,
- pojasevi,
- usporedna ispitivanja u slučaju sudara s pričvršćenom i nevezanom lutkom u automobilu

Također smo napravili nekoliko eksperimenata sa učenicima u vezi sa sigurnošću u automobilu i važnosti nošenja kacige. Također smo provjerili kako reflektori djeluju na vrećama, maramicama i krijesnicama. Tako su učenici zaista savladali i internalizirali cilj koji smo si postavili.

Pratili smo vezanost svih putnika u automobilu. Roditelji su se potpisivali na karticu, a učenici su za nagradu dobili posebnu marku pasavčeka u školi. Na taj su način sami poticali sve putnike u automobilu da se uvijek zakopčaju.

Slika 19: Prikupljanje potpisa i pečata

Učenici su dokazali da se mogu vezati i za vrijeme vožnje autobusom.

U učionici je stvoren Pasavčekov kutak u kojem su bili izloženi aktualni proizvodi i pribor koji se odnose na sigurnost prometa.

Nakon svih raznolikih i zanimljivih aktivnosti, naši su ciljevi postignuti. Učenici su na karticama sakupili puno maraka. Voljeli su aktivno sudjelovati u aktivnostima i raznim aktivnostima, a raznim proizvodima i riješenim zadacima za učenje i zabavu dokazali su da zaista znaju koji je pravi poredak.

Posebno su bili oduševljeni poligonom u učionici. Djevojčice su u svoja vozila unijele svoje lutke, a dječaci su sastavili zaista zanimljiva, neobična vozila. Stvarno su uživali tijekom igre.

3. ZAKLJUČAK

Projekt su jako dobro prihvatili učenici i roditelji. Kroz projekt i u raznim aktivnostima koje su se isprepletale, studenti su učili o važnosti pravilnog ponašanja u prometu i postali svjesni posljedica neodgovornog ponašanja. Svoje znanje pozitivno su prenijeli roditeljima i opet su se pokazali kao dobar primjer.

Učitelji su također rado sudjelovali u projektu, jer smo vidjeli kako privlači naše učenike.

Uspješno smo završili projekt. Nadamo se da smo svim preventivnim aktivnostima utjecali na svijest djece o važnosti odgovornog ponašanja u prometu, tako da će i kao odrasli znati kako postupati i zaštititi ljudske živote.

4. LITERATURA

[1] Muha, V. (2015). Lepo vedenje v prometu. Založništvo in izdelava – Logatec.

[2] Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa. URL: <http://www.avp-rs.si> (15. 2. 2020)

[3] Projekt Pasavček. URL: <http://www.pasavcek.si> (7.10. 2019)

Izvori fotografija: osobni arhiv

Stručni rad

SMANJENJE MOTORIČKIH SPOSOBNOSTI UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE TIJEKOM EPIDEMIJE COVIDA 19 U 2020 GODINI

Džino Idžojtič, nastavnik tjelesne kulture

Osnovna šola Bojana Iliča Maribor

Sažetak

Prvi val epidemije u proljeće nas je neugodno iznenadio. Vremena za pripremu nastave na daljinu praktično nije bilo. Sve se moralo pripremiti vrlo brzo, preko vikenda. Tijekom epidemije su zatvorene škole, igrališta, sportska društva i klubovi, pa je sve to ostavilo brojne negativne posljedice.

Zapaženo je da su u to vrijeme obitelji češće odlazile u šetnju prirodom. Ova vrsta rekreacije prikladnija je i učinkovitija za starije osobe, a za djecu je to nedovoljno. Da bi se normalo razvijali, moraju trčati, skakati, penjati se. Moraju se naprezati do svojih krajnosti, koje se tijekom razvoja mijenjaju.

Svake godine sportski pedagozi u Sloveniji testiraju učenike za sportsko-edukativni karton. Analiza tih rezultata (travanj 2019. - lipanj 2020.) pokazuje da su se motoričke sposobnosti učenika osnovnih škola smanjile za trećinu. Najveći pad sposobnosti je uočljiv kod izdržljivosti i koordinacije.

Stručnjaci s područja sporta pozivaju službe Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta da se posvete sistematskom rješavanju problema kretanja djece i adolescenata kvalitetnijim programima, kao i kadrovskim pojačanjima.

Ključne riječi: mjerenja, sportsko-edukativna karton, motoričke sposobnosti

1. Uvod

Mjerenja za sportsko-edukativni karton u Sloveniji se provode u svim osnovnim i srednjim školama. Od 1981. godine se ta mjerenja sastoje od jedanaest mjernih zadataka. U tri mjerimo fizičke karakteristike, a u osam utvrđujemo motoričke sposobnosti. Utemeljitelj sportsko-edukativnog kartona je umirovljeni profesor sa Sveučilišta u Ljubljani, prof. dr. Janko Strel. Danas je sportsko-edukativni karton poznatiji pod nazivom SLOfit, i jedna je od najvećih baza podataka o tjelesnom i motoričkom razvoju djece na svijetu. Obuhvaća više od milijun stanovnika Slovenije i sadrži više od sedam milijuna mjerenja. Ta baza podataka pomaže razumijevanju trendova u posljednjih 40 godina. Ti su zabrinjavajući, jer je aerobna sposobnost pala za oko 10 posto, a mišićna za čak 50 posto.

2. Ljudsko je tijelo stvoreno za kretanje

Naše je tijelo stvoreno za kretanje. Tijekom stoljeća ljudski život se mijenjao. Nakon tehnološke revolucije se promjenio do te mjere, da ljudi više ne moraju naporno fizički raditi. Industrijalizirane zemlje sve više karakterizira sjedilački način života. Istraživanja pokazuju da čovjek danas u prosjeku provodi sjedeći oko 150 000 sati, što je 17 godina. Ljudi koji se bave sjedilačkim poslovima, sjede još i više. Stoga se suvremenog čovjeka s pravom naziva »sjededeći čovjek«.

Spoznaje antropologa pokazuju kako u vremenu velikih obaveza, utrke s vremenom i potraga za boljim standardom, često zaboravljamo jednu od osnovnih ljudskih biotičkih potreba - potrebu za kretanjem. Znakovi neaktivnosti lako se prepoznaju - stres, umor, prekomjerna težina, psihosomatski poremećaji i mnogi drugi. Zbog sjedilačkog načina života i hipokinezije (smanjene tjelesne aktivnosti), ne možemo potrošiti sve energetske tvari koje konzumiramo hranom.

Redovita tjelesna aktivnost tijekom cijele godine je investicija koja se isplati. Tjelesna aktivnost doprinosi boljem opće psihofizičkom stanju i sposobnosti tijela da se odupre razvoju raznih kroničkih bolesti.

2.1. Tjelesna učinkovitost slovenske djece

U nedavnom istraživanju Međunarodno udruženje za aktivnu i zdravu djecu AHKGA otkrilo je da su slovenska djeca po sportskim aktivnostima među vodećima u svijetu. Studija u kojoj je sudjelovalo 49 zemalja EU i zemalja u razvoju, ispitivala je globalne trendove u tjelesnoj aktivnosti djece. Čak 75 posto država dobilo je negativnu ocjenu.

Svjesni smo da smo Slovenci sportska nacija, jer se osim profesionalnih sportaša možemo pohvaliti i vrlo aktivnom djecom. Ta su među tjelesno najaktivnijom djecom, uz djecu iz Zimbabvea i Japana. Sve tri države imaju vrlo različite pristupe motiviranju djece na kretanje. U priopćenjima za javnost su istakli da biti aktivan nije samo izbor, već i način života.

Tijekom istraživanja su uspoređivali 10 najčešćih čimbenika povezanih s tjelesnom aktivnošću djece i adolescenata. Slovenija je najbolje ocjene dobila u kategorijama

opće tjelesne aktivnosti, obitelji i vršnjaka, te vlade. Sudjelovalo je 517 stručnjaka, koji su istakli važan utjecaj sporta na slovensku kulturu.

Zaključci AGKHA-e u ovom istraživanju pokazuju kako sve veća urbanizacija i pretjerano oslanjanje na moderne tehnologije stvaraju zdravstveni problem koji se treba prepoznati kao globalni prioritet.

Od 2010. do 2017. godine je Evropska unija financirala odlično pripremljen program Zdravi životni stil. Djeci je omogućeno dva do tri dodatna sata vježbanja tjedno. Nastavu je izvodio sportski pedagog, a sadržaji su nadograđivali redovnu nastavu, s nešto drugačijim oblicima rada.

Stručni tim SLOfit je uz stalno praćenje motoričkih sposobnosti otkrio da je Slovenija jedina država koja je u to vrijeme uspjela zaustaviti rastući trend pretilosti među mladima. Učenici su svakodnevno imali najmanje jedan sat sportskog treninga. Uvođenjem programa Zdravi životni stil se krivulja motoričkih sposobnosti posljednjih godina dignula, što znači da su djeca ove generacije sposobnija nego generacija prije 20 godina.

3. Sportsko-edukativni karton

Obavezno prikupljanje podataka i motoričkih sposobnosti školske populacije započelo je prije četrdeset godina. Počeci mjerenja sežu u školsku 1970/71. Današnji model sportsko-edukativnog kartona su škole postupno uvodile od školske godine 1986/87 (za prve i pete razrede osnovne škole i za prve razrede srednjih škola). Svake godine su se uključivali ostali razredi, pa je u školskoj godini 1989/1990 po prvi puta izvršeno mjerenje za cijelu školsku populaciju. Zbog promjena zakona od 1996. za mjerenja je potrebno dobiti suglasnost roditelja ili učenika. U mjerenjima sudjeluje oko 95% učenika osnovnih škola i 60-80% učenika srednjih škola. Od 1986. identificiramo, procjenjujemo i pratimo fizičke karakteristike i osam motoričkih sposobnosti:

Morfološke (fizičke) karakteristike	Motoričke sposobnosti
Tjelesna visina	Dodirivanje ploče rukom - brzina izmjeničnih pokreta
Tjelesna težina	Skok u dalj iz mjesta - eksplozivna snaga
Kožni nabor nadlaktice	Prevladavanje prepreka unatrag - koordiniranje kretanja cijelog tijela
	Podizanje tijela - mišićna izdržljivost tijela
	Pretklon naprijed - mobilnost
	Visenje u zglobovima - mišićna izdržljivost ramenog pojasa i ruku
	Trčanje 60 m - brzina sprinta
	Trčanje na 600 m - opća izdržljivost

Tablica 1: Zadaci mjerenja za bazu podataka sportsko-edukativnog kartona

3.1. Baza podataka sportsko-edukativnog kartona ima tri svrhe:

a) Analize mjerenja omogućavaju sportskom pedagogu pravilno planiranje sportsko-obrazovnog procesa. Na temelju usporedbi, sportski pedagog pruža roditeljima i učenicima / studentima informacije o postignućima na satovima TZK, savjetuje ih o primjerenim sportovima u slobodno vrijeme, daje savjete o odgovarajućem treningu, upozorava ako učenik ima bilo kakvih problema s tjelesnim ili motoričkim razvojem, ili savjetuje učenike nadarene za sport. Kod sportskog pedagoga učenici i njihovi roditelji mogu dobiti grafički prikaz tjelesnog i motoričkog razvoja učenika za cijelo razdoblje školovanja kao i stručno objašnjenje promjena. Savjetuje roditelje i učenike o tome koju sportsku opremu kupiti kako bi se dijete i adolescent mogli baviti sportom sigurno i opušteno.

b) Omogućuje sportskom pedagogu diferencijaciju i individualizaciju nastave, što je jedan od najvažnijih čimbenika kvalitetne nastave.

Na temelju analiza može pripremiti sadržaje proširenog programa: slobodne aktivnosti, škole u prirodi, programe u produženom boravku, dopunsku i dodatnu nastavu. Uči učenike da procjenjuju vlastita postignuća, motivira ih i usposobljava za samostalno praćenje tjelesnih performansi. S profesionalnog gledišta je bilo kakvo postavljanje zajedničkih normi potpuno je neprimjereno. Učenike treba upoznati s normama, a zatim im treba pomoći u formuliranju njihovih osobnih ciljeva.

c) Analiza mjerenja sportsko-edukativnog kartona, odnosno poznavanja trendova u promjenama tjelesnih karakteristika i motoričkih sposobnosti učenika na nacionalnom nivou, omogućuje odgovarajući odgovor struke. Te analize predstavljaju učinkovitu profesionalnu pomoć kod oblikovanja strategija za školsko i izvanškolsko tjelesno obrazovanje. Također pomažu liječnicima i proizvođačima dječje sportske odjeće i obuće, školskog namještaja.

3.2. Analiza podataka

Dobivenim podacima željeli bismo utjecati na zdrav način života i djece i omladine. Djeci i njihovim roditeljima važno je razumjeti zašto je vježbanje prijeko potrebno i kakvu ulogu igra tjelesna snaga. Imperativ je da se svatko uspoređuje samo sa sobom i vidi svoj vlastiti napredak.

- Iz podataka možemo analizirati rezultate *pojednog učenika*. Možemo točno vidjeti kakav je bio njegov tjelesni i motorički razvoj u određenoj dobi.
- *Analiza razreda* nam govori u kojoj mjeri učenici osnovnih i srednjih škola odstupaju od državnog prosjeka u pogledu tjelesnih karakteristika i motoričkih sposobnosti.
- Iz obrađenih podataka možemo izvršiti i analizu na razini *cijele škole*.
- U posljednje vrijeme svake se godine uspoređuju fizičke karakteristike i motoričke sposobnosti stanovništva po *statističkim regijama* Slovenije.

REPUBLIKA SLOVENIJA

Osební športnovzgojni karton

Datum rojstva		Ime in priimek	
Spol	moški ženski		
Ime in sedež šole			

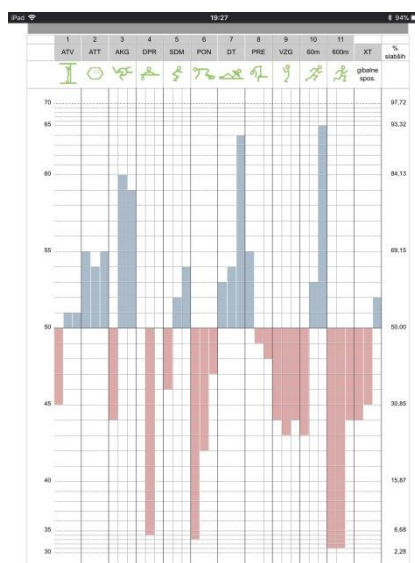

Zap. št.		Oznaka	Vrsta merjenja	Razred / oddelak				
1	ATV	Telenska višina						
2	ATT	Telenska teža						
3	AKG	Kožna guba nadlahti						
4	DPR	Dotikanje plošč z roko						
5	SDM	Skok v daljino z mesta						
6	PCN	Premagovanje ovir razza						
7	DT	Dvigalje trupca						
8	PRE	Prislon na klopici						
9	VZG	Vesa v zgolji						
10	60 m	Tek na 60 m						
11	600 m	Tek na 600 m						
Datum merjenja								
Učiteljica/učitelj športne vzgoje								

3401183-08 SLOfit, ZAČETNIŠKO IZVEDENJE - Obr. 1,31

Slika 1:

Osobni sportsko-edukativni karton

Slika 2:

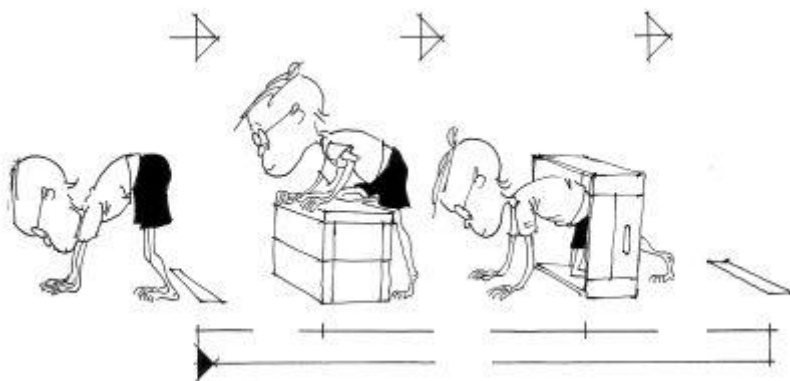
Obrađeni podaci u obliku grafa

3.3. Organizacija i izvođenje mjerenja

Svake godine učitelji sporta u osnovnim i srednjim školama obave testiranja za sportsko-edukativni karton. Mjerenja se vrše u drugom ili trećem tjednu travnja. Izvode se u dva dijela tijekom redovne nastave tjelesnog odgoja. Učitelj sporta priprema raspored za cijelu školu i obavještava sve učitelje i upravu škole. Osposobi se tim od 10 učenika-mjerača (kod nas su to učenici 8. razreda), koji pomažu učiteljima sporta kod testiranja u teretani. Za svaku zadaću su dva učenika - jedan mjeri, drugi unosi rezultate. Svaki dan prije početka mjerenja, mjerni tim postavlja i pregledava mjerne instrumente, priprema potrebne alate, pomagala i stolove. Učitelj sporta priprema tablete u koje se unose rezultati - program SLOfit. Kod ulaska u teretanu se učenicima predstavi svrha i tijek mjerenja, te ih se motivira da poboljšaju prošlogodišnje rezultate.

a) Mjerenja u dvorani

U teretani postavljamo pojedinačne stanice u obliku zaobilazne vježbe. Ispitanik prelazi s jedne stanice na drugu s osobnim sportsko-edukativnim kartonom. Na svakoj postaji čekaju ih odabrani učenici predmetne nastave koji provode testove uz pomoć učitelja sporta. Prije izvođenja ispitivanja učenici koji vrše mjerenja detaljno su upoznati s izvedbom testnog zadatka na pojedinoj stanici i upisom rezultata u osobni karton - SLOfit aplikaciju.

Slika 3: Prevladavanje prepreka unatrag

b) Mjerenje trčanja

Testiranje trčanja obično se provodi na atletskom stadionu. Neke škole u blizini gradskog parka trče po popločenim stazama po parku, pa se ih mjeri po malim grupama. Prije trčanja učenici se dobro zagriju kako bi izbjegli ozljede.

Kad se cijeli razred testirao, postignuća učenika se unose u aplikaciju SLOfit uz pomoć tablet računala. Svi rezultati trčanja i drugih mjerenja postupno se unose za sve testirane učenike.

3.4. Zaštita osobnih podataka

U skladu sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka (2007.), školskim pravilima i internim aktom baza podataka po pojedinim školama, škola mora štiti osobne podatke. Ravnatelj i učitelji sporta odgovorni su za zaštitu osobnih podataka. Škola je učenicima i njihovim roditeljima ili skrbnicima na njihov zahtjev dužna:

- pružiti uvid u njihove osobne podatke
- ponuditi ispis podataka
- brisanje podataka
- dopuniti i ispraviti podatke ako se ispostavi da su nepotpuni ili netočni.

Svaku godišnju obradu podataka vrši Fakultet za sport u Ljubljani.

Nakon završetka školovanja, škola izruči osobni sportsko-edukativni karton učenicima.

4. Zbog epidemije je ogroman pad motoričkih sposobnosti kod djece osnovnoškolskog uzrasta

Tijekom epidemije i zatvaranja škola smo bili prisiljeni organizirati učenje na daljinu. Učenici su provodili ogromnu količinu vremena ispred računala tijekom nastave, pa i kasnije, radeći domaće zadatke. Očekivao se pad motoričkih sposobnosti, ali ne tako značajan.

Između travnja 2019. i lipnja 2020. trećina učenika je nazadovala. Najveći pad uočava se u izdržljivosti i koordinaciji. Aerobna izdržljivost (izmjerena trčanjem na 600 metara) drastično se pogoršala dva mjeseca nakon zatvaranja škole. U prosjeku su učenici protrčali 20 sekundi sporije nego prethodne godine. Pad je bio sličan kod dječaka i djevojčica.

Druga najviše pogođena sposobnost je koordinacija koja je pala za 13,5 posto. I kod drugih motoričkih sposobnosti vidljiv je pad, što je znak opće krize dječjeg motoričkog razvoja.

Najveći pad motoričkih sposobnosti uočava se kod djece u dobi od 9 do 11 godina. Te dobne skupine su obično najaktivnije u kretanju, pohađaju brojne slobodne aktivnosti iz područja sporta, vježbaju u sportskim društvima, a mnogi od njih igraju i na sportskim terenima. Tijekom epidemije su sportska društva i klubovi bili dugo zatvoreni zbog mjera protiv korone.

Učenici psihološki ne mogu optimalno djelovati jer su u lošem fiziološkom stanju. Očekujemo da će se pojaviti ozbiljni problemi, poput poremećaja koncentracije i porasta mentalnih poremećaja. Tijekom epidemije obitelji su zajedno odlazile u šetnju prirodom. Međutim, takva aktivnost za djecu nije dovoljno intenzivna da bi napredovala u kondiciji i izdržljivosti. Potrebni su im jači impulsi - moraju trčati, penjati se, skakati da bi napredovali.

4.1. Predlagana rješenja za poboljšanje motoričkih sposobnosti učenika

U nastaloj situaciji bilo bi potrebno odmah povećati količinu gibanja kod djece.

Stručnjaci s Fakulteta za sport u Ljubljani predložili su nekoliko rješenja za rješavanje nastalih problema:

- Bilo bi dobro da učenici imaju svakodnevno 1 sat tjelesnog odgoja.
- Za prvu (1. do 3. razred) i drugu (4. do 6.razred) triadu osnovne godine trebalo bi uvesti zajedničko podučavanje tjelesnog odgoja učitelja sporta (mnogi nezaposleni) i učitelja razredne nastave.
- Učitelji ostalih predmeta trebaju se educirati za nastavu na otvorenom (u prirodi) i tjelesno aktivnu nastavu.
- Bivši projekt Zdravi životni stil bio je izvrsno osmišljen ali je završen. Prepoznavši nužnost gibanja za djecu, trenutno se uvodi novi koncept proširenog programa koji uključuje 147 osnovnih škola. Uz sportske

sadržaje, projekt uključuje i sadržaje zdravog načina života i zdrave prehrane.

Pored redovne nastave TZK-a, mnogi učenici pohađaju i:

- Fakultativni izborni sport, namijenjen učenicima od 4. do 6. razreda.
- Obavezni izborni predmet iz područja sporta, namijenjen učenicima od 7. do 9. razreda: Sport za opuštanje, Sport za zdravlje, Odabrani sportovi, Ples, Antički i društveni ples, Narodni ples.
- Slobodne aktivnosti na području sporta - namijenjene su učenicima od 1. do 9. razreda.

5. Zaključak

Mnoga djeca i adolescenti izgubili su zanimanje za vježbanje i sportske treninge tijekom razdoblja epidemije kada su bili primorani ostajati unutra. Promijenili su način života - nakon nastave ne izlaze više na sveži zrak, nego samo sjede iza ekrana. Djeci će trebati ograničiti pristup elektroničkim uređajima, jer oni provode previše vremena uz njih i pružiti im mogućnost druženja s prijateljima na sportskim terenima. Morati će ih izvući iz »zone udobnosti« u kojoj trenutno uživaju. Roditelji će se vjerojatno susresti s njihovom pobunom. Važno je da se u takvim trenucima ne predaju, neka ustraju jer će nakon određenog vremena uživati u djetetovim osmijesima i zadovoljstvu u igri i kretanju. Ne smijemo zaboraviti da je vježbanje jedna od najvažnijih aktivnosti za jačanje imunološkog sustava.

Odgovorni u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta morati će se posvetiti sustavnom rješavanju problema kretanja djece i adolescenata, ponajprije kvalitetnim programima, kao i kadrovskim pojačanjima.

6. Popis literature

- [1.] Jurak, G. (2020). Dejansko govorimo o koronageneraciji. Časopis Večer – v Soboto, 21. 11. 2020: str. 12-13
- [2.] Kovač, M., Jurak, G., Starc G., Leskošek, B., Strel, J. (2011). Športnovzgojni karton. Diagnostika in ovrednotenje telesnega in gibalnega razvoja otrok in mladine v Sloveniji. Dostupno 23. 11. 2020 na:
- [3.] <http://www.slofit.org/Portals/0/Vsebina/Knjiga-Sportnovzgojni-karton-2011.pdf>
- [4.] Onaplus. Slovenski otroci med telesno najbolj dejavnimi na svetu. Dostupno 20.11. 2020 na:
- [5.] <https://onaplus.delo.si/slovenski-otroci-med-najbolj-fizicno-dejavnimi-na-svetu>
- [6.] Starc, G. (2020). Otrokom smo vzeli gibanje. Časopis Večer, 3. 10. 2020: str. 6-7
- [7.] Zagorc, M., Zaletel P., Ižanc N. (1996). Aerobika. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport

Stručni rad

TJELESNE AKTIVNOSTI ZA RAZVOJ IZDRŽLJIVOSTI

Jasna Cvitanič, profesorica razredne nastave, Osnovna škola Markovci

Sažetak

Izdržljivost je vrlo važna vještina u današnjem svijetu. Bila to izdržljivost u odnosima, u izvršavanju zadataka, čitanju, igranju s prijateljima ili izdržljivost u smislu tjelesne spremnosti i tjelesne aktivnosti. Izdržljivost u našem životu utječe na kvalitetu našega života, jer je dobrom izdržljivošću lakše postići postavljene ciljeve i prevladati svakodnevne prepreke [7]. Uključivanje tjelesne aktivnosti učenika ostaje jedan od temeljnih aspekata moderne nastave. Iskustvo prethodnih godina pokazuje da posljednjih godina opća tjelesna izdržljivost i tjelesna spremnost učenika u slovenskim školama opada. Zato učitelji žele povećati svijest o važnosti sportskih aktivnosti za sve sfere učenikovog života. Izdržljivost je sposobnost organizma da dugo obavlja aktivnosti bez znakova umora. Naime, zdravlje djeteta ovisi o dobroj općoj izdržljivosti [4]. Da bismo razvili izdržljivost, možemo se koristiti razigranim oblicima treninga izdržljivosti kao što su štafetne igre, poligoni, igre hvatanja, trkačke igre, skakanje, preskoci ... U Osnovnoj školi Markovci na temelju analize sportsko-edukativne kartice utvrđuje se pad uspješnosti učenika u svim parametrima koji se provjeravaju. Kako je škola uključena u Prošireni program (RaP), područje vježbanja i zdravlja za mentalnu i tjelesnu dobrobit, postalo je važno iskoristiti ovo vrijeme za poboljšanje tjelesne izdržljivosti učenika. To se ostvaruje kroz razne tjelesne aktivnosti poput planinarenja, trčanja, plesnih aktivnosti itd.

Ključne riječi: izdržljivost, sport, tjelesna aktivnost, kretanje

1. Značaj gibanja

Gibanje je jedno od osnovnih oblika tjelesne aktivnosti. Gibanje dovodi do različitih pozitivnih rezultata, kao što su zdravlje, dobra cirkulacija krvi, razvoj tijela, a vrlo je važno i da doprinosi misaonim procesima i sposobnosti postizanja boljih rezultata u procesu učenja. Obično se motorički razvoj dijeli na dva aspekta [8]. Prvi aspekt uključuje razvoj sposobnosti kao što su snaga, pokretljivost, koordinacija, brzina, ravnoteža i preciznost. Drugi aspekt predstavljaju motoričke sposobnosti koje se svrstavaju u tri široke i isprepletene kategorije. To su sposobnosti stabilnosti, lokomotorne i manipulativne sposobnosti. Naravno, djeca različito reagiraju u različitim fazama motoričkog razvoja. Možemo imati osmogodišnjaka koji će biti na višoj razini u ravnotežnim sposobnostima, a na nižoj u manipulativnim i lokomotornim sposobnostima (bacanje, hvatanje). Takvo dijete moramo poticati u području gimnastike, a istovremeno osigurati da ono razvija vještine i u drugim područjima. Kroz gibanje, djeca istražuju, upoznaju i opažaju svijet oko sebe, razvijaju osjećaj za ritam i brzinu te opažaju prostor i vrijeme [8].

Fizičko vježbanje je neophodno za adolescenta. Tjelovježba jača mišiće, zglobove i kosti, regulira tjelesnu težinu i općenito poboljšava dobrobit. Uz navedeno, vježbanje jača imunološki sustav, poboljšava motoričke sposobnosti, samopouzdanje, samopoštovanje, a istovremeno poboljšava koncentraciju i pamćenje. Pokret pozitivno utječe na razvoj mozga i sposobnost učenja. Istraživanja pokazuju da se djeca koja su tjelesno aktivna ranije zapamte novo gradivo i lakše prate nastavu u školi, a vježbanje sprječava debljanje i pretilost. Prema preporukama Svjetske zdravstvene organizacije, mlada osoba u dobi od 5 do 17 godina trebala bi obavljati umjerenu do intenzivnu tjelesnu aktivnost svaki dan u tjednu najmanje 60 minuta. Trebao bi izvoditi intenzivne tjelesne aktivnosti barem tri puta tjedno. Vježbe za jačanje mišića i kostiju i aerobne vježbe trebaju činiti najveći dio tjelesne aktivnosti. Danas postoji puno aktivnosti u sportskoj ponudi za djecu. Djeca imaju priliku uključiti se u razne aktivnosti od vrtića nadalje. U školi se više sjedi, pa škola u nastavnom programu ima predmet sport za svakoga, čak i za one koji se ne potiču na bavljenjem sportom kod kuće. Suvremena škola također uključuje elemente vježbanja u učionici s različitim pristupima, poput minute za zdravlje, FIT odmora, FIT

šetnje. Dijete i adolescent koji će redovito i dovoljno vježbati također će vjerojatnije prenijeti ovaj aktivni način života u odraslu dob. Gibanje je važno jer s njim djeca razvijaju vještine potrebne u svakodnevnom životu. Gibanjem šaljem odgovarajuće impulse u mozak koji tvore vlastite živčane sinapse. Ovim impulsima povećava se razvoj djeteta. S godinama se čovjekovo kretanje mijenja. Počeci kretanja (beba) ograničeni su na samo nekoliko dijelova tijela (pokret, glava i ruke) i razvijaju se tijekom razdoblja od puzanja, nesigurnog hodanja do trčanja. Oblik kretanja i važnost kretanja mijenjaju se tijekom godina. Djeca nižih razreda trebaju kretanjem razviti različita osjetila i sposobnosti. Hodajući bos, razvijaju osjetila na donjim dijelovima stopala, prilikom igranja lopte prilagođavajući oči gledanju iz blizine i daleko. Igrom lakše razvijaju svoje tijelo. Kod starije djece važno je ojačati i prilagoditi osjetila koja su već stekli težim situacijama. To lakše čine hodanjem i aktivnostima.

U današnje vrijeme djeca ne znaju organizirati vlastito vrijeme pa im obično ponestane vremena koje je namijenjeno tjelesnim aktivnostima, posebno na svježem zraku. Puno je i prijevoza automobilom na kratke udaljenosti kojima bi dijete moglo proći biciklom ili pješice. Unatoč velikom izboru tjelesnih aktivnosti izvan nastave, malo ih djece bira. Djeca trebaju motivaciju za započinjanje tjelesne aktivnosti. Mnogo je puta dovoljno da djeca poznaju nekoga tko se bavi fizičkim aktivnostima da bi se lakše ostvarila i opustila. Mlađa djeca lakše kretanje upoznaju kroz igru, jer im je to zanimljivije i može potrajati duže, te ne gube volju. Fizičko vježbanje se može izvesti na način natjecanja, u kojem pojedinac mora dati sve od sebe u korist cijele skupine. Također može biti u dobnim razlikama. Djeca različite dobi obavljaju isti zadatak i tako svatko može pronaći svoj cilj, a njihov protivnik može biti svatko tko ih odabere i tako pronađe vlastitu motivaciju i poticaj za fizičko vježbanje. Zbog svega navedenog, mi smo u OŠ Markovci odlučili svakog ponedjeljka pripremiti poligon za učenike u sklopu nastave sporta za učenike razredne nastave uz pomoć učitelja sporta.

Slika 1: Poligon

Poligon je oblik vježbanja gdje ga postavljamo na rub gimnastičke dvorane u obliku kruga. Također možemo smjestiti dva poligona, pod uvjetom da na istom satu vježbanja imamo dvije skupine djece koja se razlikuju u znanju, sposobnostima ili dobi. Djeca zadatke izvode u koloni, gdje se stalno kreću prema unaprijed pripremljenim zadacima. Sadržaj poligona djeci bi trebao biti poznat i jednostavan. Vrlo je dobro što se poligon povremeno mijenja odnosno postavljamo verziju pojedinačnog zadatka koji je bio postavljen u osnovi. Do zastoja na poligonu može doći, pa je dobro rasporediti djecu da počnu vježbati na različitim mjestima. Za isti zadatak postavljamo nekoliko paralelnih mjesta za vježbanje u slučaju neželjenih zastoja. Zbog jednostavnog oblika rada, poligon je manje učinkovit i stoga ne može izraziti individualizaciju. Poligon smo koristili uglavnom za povećanje izdržljivosti sportski nadarenih učenika koji su tijekom sportskih sati pokazali potrebu za više vježbanja.

2. Izdržljivost kao ključ uspjeha

Izdržljivost se odnosi na sposobnost osobe da dulje vrijeme obavlja neku aktivnost, a da je ne mora prekidati zbog umora ili da ne mora značajno smanjiti njen intenzitet. Jednostavno rečeno - izdržljivost je otpornost na umor. To je jedna od motoričkih sposobnosti čovjeka koja je ponajviše povezana s njegovim zdravljem, tjelesnom vitalnošću i kvalitetom života [7]. Smatra se da izdržljivost nije važna samo u sportu, već je jedna od onih motoričkih sposobnosti osobe koja je u velikoj mjeri povezana s njezinim zdravljem, tjelesnom vitalnošću i kvalitetom života. Treningom izdržljivosti osoba također razvija ustrajnost, marljivost, nepopustljivost. Prema Škofu

[6], trening izdržljivosti igra vrlo važnu ulogu u tjelesnom odgoju u školi, ali i u drugim sportovima. Loša izdržljivost ima negativne učinke, ljudi se brže umaraju, treba im duža pauza, a dulji napor vjerojatnije će donijeti više pogrešaka, pa možemo zaključiti da je trening izdržljivosti važan čimbenik u našem životu. Razvoj živčanog sustava karakterizira činjenica da se djeca brzo umaraju nakon zahtjevnog posla, jer je sustav još uvijek manje razvijen nego kod odrasle osobe.

Slika 2: Izdržljivost

Sadržaj sportskog vježbanja u predškolskom razdoblju trebao bi se sastojati uglavnom od osnovnih pokreta različitih sportova: sportske igre s loptom, reketi, igre s elementima borilačkih vještina itd. Uz razvoj različitih motoričkih vještina, situacije fizičke aktivnosti omogućit će i potreban paralelni motorički razvoj. Pristup razvoju motoričkih vještina trebao bi se temeljiti prvenstveno na igri i zabavnim oblicima vježbanja za djecu. Kao stručni radnici, trebali bismo brinuti i o razvoju pozitivnog raspoloženja djece tijekom vježbanja [6]. Stoga treba naglasiti da bi tjelesna aktivnost za razvijanje izdržljivosti predškolske djece trebala biti organizirana u obliku igre. Sadržaj koji pripremamo trebao bi biti zanimljiv, atraktivan za djecu, trebao bi privući djetetovu pažnju i omogućiti pojedincu da se zaustavi kad mu zatreba. S druge strane, sadržaj bi trebao biti organiziran na takav način da uzima u obzir i one pojedince koji su u stanju kontinuirano prelaziti velike udaljenosti. Uz to, kada planiramo aktivnosti vježbanja izdržljivosti, također bismo naglasili da je prirodno okruženje najprikladnije za vježbanje izdržljivosti. U tim slučajevima vježbanje i sport mogu biti važno sredstvo kineziterapije i rehabilitacije [2]. Istraživanja pokazuju da izborni predmeti sa sportskim sadržajem imaju vodeću poziciju u broju učenika koji

odaberu predmet. Plavčak [3]u jednom od svojih članaka navodi da je više od 80% učenika osnovnih škola odabralo tu vrstu predmeta. Svakom od odabranih predmeta namijenjen je jedan sat tjedno, odnosno 35 sati godišnje. Nastava iz ovih predmeta može se odvijati i u različitom obliku, ali broj sati ostaje nepromijenjen unatoč različitoj organizaciji. Ovisno o broju učenika koji odaberu jedan od izbornih predmeta, škola formira vježbeničke grupe. Pritom se mora pridržavati propisanih standarda i normi.

3. Zaključak

U našoj smo školi napravili korak naprijed. Nakon što je država ukinula Zdrav način života, tražili smo barem približnu zamjenu za ovaj uspješni projekt. Djelomično zahvaljujući Rap-u (prošireni program), djelomično zahvaljujući dodatnim satima u vježbaonici, vjerujemo da smo učenicima omogućili više tjelesne aktivnosti. Sazrijevanje i iskustvo igraju važnu ulogu u razvoju (Čavničar, 2005.). Sazrijevanje je onaj aspekt razvoja kojim karakteriziramo kvalitativne promjene koje omogućuju pojedincu da napreduje na višu razinu funkcioniranja. Sazrijevanjem se pojavljuju određene aktivnosti čiji se redoslijed određuje, mijenja se samo brzina pojavljivanja pojedinih oblika. Na primjer, napredak i približna dob u kojoj dijete nauči sjediti, stajati i hodati u velikoj su korelaciji sa sazrijevanjem. Te se aktivnosti uvijek odvijaju spomenutim redoslijedom i u tom pogledu ne ovise o utjecajima okoline. Uz odgovarajuće utjecaje iz okoline, može se promijeniti samo stopa pojavljivanja pojedinih aktivnosti. Iskustvo se odnosi na čimbenike okoliša koji mogu promijeniti ili preoblikovati pojavu različitih razvojnih karakteristika kroz proces učenja. Iskustvo može utjecati na brzinu pojavljivanja obrasca ponašanja.

4. Literatura

- [1.] Čavničar, M. (2005). Vpliv povečanega števila ur športne vzgoje na razvoj gibalnih sposobnosti otrok.
- [2.] Kovač, M. (2001). Učni načrt: Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Šport: šport za zdravje, izbrani šport, šport za sprostitev. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- [3.] Plavčak, M. (2007). Športni pedagogi nasprotujemo zmanjševanju števila ur športne vzgoje. V *Šport*, 55 (1), 4-5. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.
- [4.] Rajtmajer, D. (1990). Metodika telesne vzgoje. Knjiga 1, Predšolska vzgoja. *Maribor: Pedagoška fakulteta*
- [5.] Škof, B. (2016). Šport po meri otrok in mladostnikov: pedagoško-psihološki in biološki vidiki športne vadbe mladih. *Ljubljana: Fakulteta za šport*
- [6.] Škof, B. (2007). Šport po meri otrok in mladostnikov: pedagoško-psihološki in biološki vidiki kondicijske vadbe mladih. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- [7.] Škof, B. (2010). Spravimo se v gibanje – za zdravje in srečo gre: kako do boljše telesne zmogljivosti slovenske mladine. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport
- [8.] Tancig, S. (1987). Izbrana poglavja iz psihologije telesne vzgoje. Ljubljana: Fakulteta za telesno kulturo.

Stručni rad

OBLIKOVANJE NA PLOHI - JEDRILICA

Jasna Cvitanič, profesorica razredne nastave, Osnovna škola Markovci

Sažetak

Likovna umjetnost predstavlja umjetnički razvoj, budi uspomene na umjetnička djela, a također je uobičajeni naziv za arhitekturu, slikarstvo, kiparstvo i još mnogo toga. U umjetničkom razvoju pojedinih kultura gotovo je uvijek moguće identificirati duže ili kraće razdoblje, koje se obično naziva klasičnim razdobljem. To je vrhunac, najčešće blistavi vrhunac savršenstva oblika i duhovnog postignuća. To znači unutarnju i skladnu harmoniju između stvorenih oblika i posebnih izražajnih vrijednosti koje postiže određena kultura. Likovna umjetnost krije u sebi nebrojene mogućnosti za provedbu ideja koje su nam se rodile. Naš je zadatak motivirati učenike za rad. Učenici se međusobno razlikuju u nekoliko čimbenika, poput predznanja, sposobnosti, stila učenja, strategija učenja, interesa, motivacije, emocionalnog stava prema učenju... Razlikuju se i u socijalno-okolišnim uvjetima - na njih utječe jezična, kulturna i socijalna pozadina. I tu dolazi učitelj, čiji je temeljni izazov uzeti u obzir sve individualne razlike. Svaki pojedinac sa sobom donosi različito predznanje i unutarnju motivaciju. Zadaća učitelja i njegov krajnji cilj mora biti obrazovanje pojedinca koji je sposoban samostalno upravljati svojim životom. Dosadašnja je praksa bila da učitelj planira proces učenja u skladu s ciljevima učenja utvrđenim u kurikulumima. Ti su ciljevi često napisani na stručnom jeziku koji učenici ne razumiju. Ako želimo da učenici razumiju ono što bi trebali naučiti, vrlo je važno da razumiju ciljeve učenja, što znači da ih učitelj mora prevesti na učenikov jezik. Takav se cilj naziva svrhom učenja. Ciljevi učenja moraju biti jasni, ostvarivi, napisani na vidljivom mjestu i povezani s dugoročnim ciljevima. To je posebno važno u likovnoj umjetnosti, jer su pojmovi vrlo stručni i specifični.

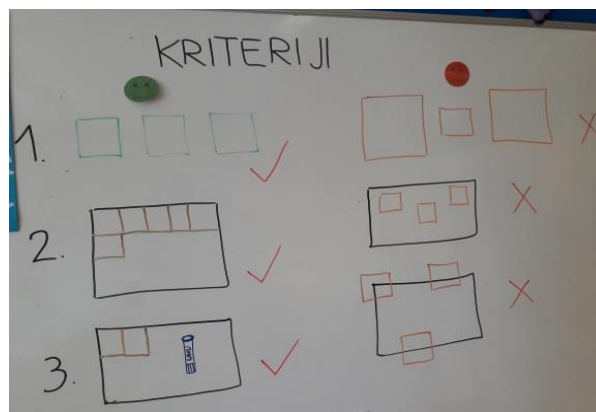
Ključne riječi: *likovna umjetnost, svrhe učenja, kultura, stil učenja*

1. Motiv i kompozicija

U prvom razredu na satu likovne umjetnosti s učenicima smo se posvetili slikanju, oblikovanju na površini. Za umjetničku tehniku odabrali smo kolaž. Kolaž je umjetnička tehnika u kojoj se umjesto uobičajenih slikarskih sredstava (boje i crteži) koristimo papirom u boji koji se lijepi na površinu slike. Motiv i kompoziciju oblikujemo izrezanim ili isječenim papirom. Kod skulpture, umjesto tradicionalnih kiparskih materijala, koristimo predmete ili dijelove predmeta i otpadni materijal. Od ovih materijala sastavljamo figuralne ili apstraktne motive. Tehnika kolaža zahtijeva stilizirane motive i figure, usmjeravajući tako tvorca u umjetničko razmišljanje. Potiče ga da se više posveti izgradnji kompozicije nego oponašanju prirode. Tehnika kolaža potiče maštu i kreativnost, jer kreator ne može reproducirati prirodu, već je prisiljen dizajnirati prirodne motive na nov i originalan način. Tehnika kolaža nudi različite mogućnosti i pristupe: papir za kolaž se može izrezati, što daje proizvodu tvrd i odlučan karakter; kolaž papir se može poderati, što daje proizvodu mekoću i poetičnost; umjesto kolaž papira možemo koristiti bilo koji papir (omot, ukrasni, novinski papir, tapete); možemo koristiti i druge materijale: tkanine, filc, žice, furnir ...; ako koristimo novinski papir, naslovi, riječi i slova također mogu tvoriti sadržaj; ako koristimo novinski papir, kao motiv možemo koristiti i fotografiju; kolaž se također može nadopuniti crtežom ili nečim za slikanje, ali ti elementi ne bi trebali prevladavati. Papir, karton, ljepenka, drvo mogu poslužiti kao nosač (podloga), ali mora odgovarati upotrijebljenom kolaž materijalu (što su elementi ljepljiviji, podloga mora biti jača). Odlučili smo da će naš likovni problem biti trganje - lijepljenje, a umjetnički motiv jedrilica. Zajedno s učenicima utvrdili smo i ciljeve učenja i kriterije uspješnosti. Kriteriji uspješnosti polazna su točka za razmišljanje učenika. Kad će znati dovoljno dobro? Kako će znati da je nešto naučio, postigao, učinio dobro? Što mu još treba za pomoć? Kako će nadgledati svoj napredak, procjenjivati napredak vršnjaka, planirati sljedeće korake? Učenik koji je dobro upoznat s kriterijima uspješnosti stječe kontrolu nad svojim učinkom učenja, što mu omogućava da svrhe učenja doživljava kao izazov, a ne kao izvor štetnog stresa.

Učenici će najbolje razumjeti kriterije izvedbe ako ih uključimo u njihovo zajedničko stvaranje. Neka ih sami zapišu, učitelj ih samo vodi. Tako su se pojavila dva kriterija uspješnosti. Jedan sa stajališta učenika:

- Bit ću uspješan kad upotrijebim komade papira iste veličine.
- Bit ću uspješan kad se komadići međusobno dodiruju.
- Bit ću uspješan kad pravilno upotrijebim ljepilo.
- Bit ću uspješan ako površinu održavam čistom.
- Bit ću uspješan kad budem znao kako pričati o svom umjetničkom proizvodu (upotrijebiti izraze).

Slika 1: Kriteriji sa stajališta učenika

Ostali kriteriji su kriteriji s gledišta učitelja:

- Prikladno rješenje umjetničkog problema.
- Prikladnost lijepljenja prema obliku i smjeru.
- Prikladnost kombinacije likovnih elemenata.
- Znanje i uporaba umjetničkih pojmova.
- Izbor i provedba umjetničkog motiva-primjerenost.
- Izvođenje umjetničke tehnike.

Tako će učenici bolje razumjeti što će naučiti, zašto će učiti i kako će znati da su uspješni. I sama zagovaram zapis u obliku - bit ću uspješan kad budem ... To omogućava učenicima da odgovore na pitanje kako znam da sam postigao svoje ciljeve učenja ili da sam uspješan. Kriteriji uspješnosti trebaju biti povezani sa svrhom učenja, realni, razumljivi. Važno je da su napisani u prvom licu jednine i da učenicima pokažu jasnu sliku kada će biti uspješni ili kako bi trebao izgledati izvrstan proizvod. Istraživanja [2] pokazuju da su učenici koji znaju svrhe učenja i kriterije uspješnosti bolji i dulje usredotočeni na posao, bolje motivirani i aktivni u učenju i, što je

najvažnije, učinkovitiji u preuzimanju odgovornosti za svoje učenje. Kada je učenicima postalo jasno kada će biti uspješni, proveli smo detaljno objašnjenje likovnog motiva. Na početku lekcije već sam rekla učenicima da ćemo se predati morskoj čaroliji. Učenicima prvog razreda potrebna je posebna motivacija prije započinjanja bilo kojeg likovnog djela. Često se služimo različitim motivacijskim sredstvima, poput objašnjenja i razgovora. Također se možemo služiti pričama, bajkama, zagonetkama, glazbom, fotografijama itd. Razgovarali smo o prijevoznim sredstvima na moru i shvatili da ćemo razgovarati o jedrilicama. Gledali smo i film o jedrilicama jer je bio povezan s motivom. Djeca iz filma dobivaju informacije o stvarima koje ne znaju iz svog okruženja. Ako gledamo film, neka bude kratak. Čini mi se važnim ne gledati crtiće, jer dolazi do imitacija i pojednostavljenja crteža. Dijete mora biti u stanju obaviti zadatak na svoj način i svojim putem. Učitelj mu pomaže ako ne dođe do odgovarajućeg rješenja [4]. Posjeta galerijama i izložbama također je mogućnost, jer omogućava djeci izravan kontakt s umjetničkim izvornicima. Svatko je rekao ono što je o jedrilicama već znao i što ga zanima. Tako smo došli do umjetničkog motiva jedrilica. Sad su učenici mogli početi s radom.

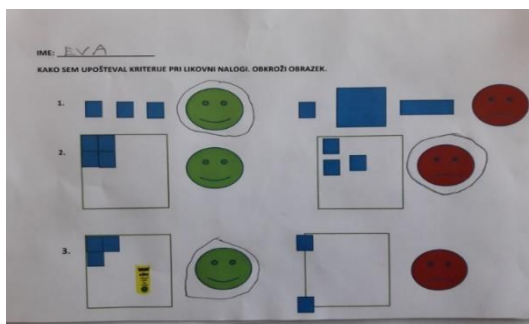
Slika 2: Nastajanje jedrilice

2. Kolaž

Kolaž se može napraviti na dva načina, naime može se trgati ili izrezati (trganje, rezanje). Kolaž omogućuje djeci da površinu tretiraju ravno i kontrastno tvrdo-meko

(rezanje - trganje). Djeca grade svoja likovna djela od većih komada ka manjim ili od osnovnih oblika prema detaljima. Pri kolažu s papirom u boji neprikladno je koristiti samoljepljive papire u boji i nazubljene škare. Djeca za podlogu koriste bijeli crtež ili papir u boji, režu oblike bez prethodnog crtanja i štede papir. Djeca mogu rezati papir tamo gdje dobiju tvrdu liniju; trganjem, međutim, dobivaju meku liniju. Važno je da su materijali zanimljive boje [5]

Tijekom rada obraćali smo pažnju na kriterije uspješnosti i već izvršili samoprocjenu. Samoprocjena je sposobnost realne procjene vlastitih postignuća kada učenici pregledaju dokaze o postizanju ciljeva učenja, analiziraju ih i uspoređuju s kriterijima uspješnosti. Moraju biti dovoljno zreli da odluče realno procijeniti u kojoj su mjeri postigli svoje ciljeve učenja i koji će biti njihovi budući koraci za postizanje cilja. U svakom slučaju, učenici će se tako usavršavati i poslije nekoliko puta to će im postati prirodno.

Slika 3: Samoprocjenjivanje

O vršnjačkom procjenjivanju govorimo kada analizu provode drugi učenici iz razreda i daju učeniku povratne informacije. Učenici mogu kvalitetno procijeniti svoja postignuća samo ako dobro razumiju ciljeve učenja i kriterije uspješnosti. Bitno je da znaju koje kriterije već ispunjavaju, a koje ne i što moraju učiniti da bi postigli postavljene ciljeve učenja. Posao učitelja je stvoriti atmosferu povjerenja u učionici tako da vršnjačko procjenjivanje bude učinkovito i da se uopće dogodi. Učenici će moći slobodno izraziti svoje mišljenje samo ako se osjećaju sigurno i prihvaćeno u nastavi. »Sve što kažem o tvom proizvodu ili izvedbi je zato što ti želim pomoći u postizanju ciljeva koje si postavio.« Najveće vještine koje učenici stječu u samoprocjeni i vršnjačkom procjenjivanju su sposobnost realne procjene svog

znanja, svjesnosti loših navika u učenju i usputnog njihovog uklanjanja. Učenik svoje proizvode uspoređuje sa svojim školskim kolegama, što mu je vrlo važno [3]

3. Zaključak

Učenici su zaista uživali u satovima likovne umjetnosti. Čini mi se važnim da u nastavu likovne umjetnosti unosim i elemente formativnog praćenja. Ali to je proces koji zahtijeva vrijeme. Proces koji se ne može osvojiti preko noći. Potrebno je stalno ponavljanje s učenicima, redoviti sastanci učitelja, razmjena mišljenja, praksi, učenje jednih od drugih i doživljavanje pogrešaka kao mogućnosti za učenje jednih od drugih. Uz to, škola mora težiti uvođenju formativnog praćenja sve dok u učionici zaista ne zaživi punim potencijalom [1]

4. Literatura

- [1.]Black, P. (2007). Formative assessment: Promises or problems? *The Journal of Drama in Education*, 1.23, št.2, str.37–42.
- [2.]Black, P. in Wiliam, D. (1998). *Assessment and Classroom Learning*. *Assessment in Education: Principles Policy and Practice*, 1.5, št.1, str. 7–73.
- [3.]Kerin, T. (2012). *Motivacija pri likovni vzgoji*. Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
- [4.]Obrez, K. (2010). *Vključevanje otrok s posebnimi potrebami v okvir likovnih dejavnosti v vrtcu*. Diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
- [5.]Vrlič, T. (2010). *Likovno – ustvarjalni razvoj otroka v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Debora

Stručni rad

GRAFIČKA TEHNIKA MONOTIPIJA

Jasna Cvitanič, profesorica razredne nastave, Osnovna škola Markovci

Sažetak

Monotipija je posebna tehnika kojom nije moguće dobiti više otisaka, već samo jedan, jer otisnemo ili naslikamo sliku s glatke površine ili crtamo na stražnjoj strani grafičkog lista, koji se postavlja na matricu s bojom. S učenicima smo zadali izazov kreirati leptire uz pomoć oblikovanja definiranih u namjerama učenja, što je podrazumijevalo nacrtati oblik leptira različitim linijama i točkama, stvoriti otisak s grafičkom tehnikom monotipije i naučiti nove koncepte povezane s grafikom. Od svih postavljenih ciljeva, jedan je bio posebno zanimljiv-izvesti nastavu na otvorenom. Nastava na otvorenom se kroz povijest jako promijenila, što dokazuju i promjene naziva za nju. Od iskustvene pedagogije, preko lekcija izvan učionice, lokacijske pedagogije i tako dalje. Postoje dva načina pristupa nastavi na otvorenom. Jedan je nastava na otvorenom kao samostalno učenje, gdje učitelj omogućuje učenicima da samostalno otkrivaju, iskuse i doživljavaju. Druga mogućnost je nastava na otvorenom kao vođeno učenje, gdje učitelj priprema određene vođene aktivnosti za učenike. U slučaju monotipije, odlučili smo se za drugu opciju. Nastava na otvorenom najvažnije je kognitivno područje, afektivno područje, socijalno područje i fizičko/bihevioralno područje. S učenicima smo odlučili napraviti monotipiju leptira. Prateći principe formativnog praćenja, odredili smo tijek svog rada i riješili izazov.

Ključne riječi: monotipija, nastava na otvorenom, formativno praćenje

1. Uvod

Monotipija je jedno od najpopularnijih područja likovne umjetnosti. Prema onima koji je prakticiraju, monotipija je punopravna umjetnička forma i također metoda psihoterapije. Svatko se može baviti ovom umjetnošću bez obzira na dob. Doista, jedna od glavnih ljudskih potreba je želja za samoizražavanjem kroz kreativnost. Autorica metode je Elizaveta Kruglikova, umjetnica koja je stvarala bakropise početkom 20. stoljeća. Kad je slučajno prolila tintu na ispisanu ploču i na nastalu mrlju pričvrstila list papira, iznenada je primijetila zanimljivu sliku koja se pojavila na njoj. Kao rezultat toga, umjetnica je nastale efekte počela koristiti u svojim djelima. Monotip je preveden na grčki kao tehnika pojedinačnog otiska. Da biste ga dobili, možete koristiti bilo koju boju i površinu, a nisu potrebne posebne vještine crtanja. Dijete uglavnom kopira ponašanje odraslih oko sebe, tako da bi roditelji mogli glumiti umjetnike i eksperimentirati s različitim načinima vizualne umjetnosti sa svojom djecom. U prvoj lekciji možete pokušati napraviti crtež na običnom papiru. Zatim, dok se boja ne osuši, trebate brzo prekriti sliku drugom pločom i nježno je s dlanom gladiti. Zatim uzmite gornji dio podloška i ovo će biti zabavna slika. Za djecu je ovaj proces vrlo zabavan i zanimljiv. Složenijom tehnologijom, međutim, provodi se monotipija. Da biste to učinili, morate pripremiti plastičnu ploču ili pleksiglas. Osim gvaša, možete koristiti i uljnu boju. Sve što želite se nacrtati na pripremljenoj ravnini četkom ili valjkom, a zatim se napravi konačni otisak papira. Zatim sliku možete nacrtati četkicom. Monotipija je u školi sve više uključena u obvezni program likovne umjetnosti. Ako se slike koriste u mlađim skupinama, potom je češća upotreba prstiju i dlanova, onda je u srednjim skupinama repertoar vizualnih pomagala raznolikiji. Kod djece starije od 5 godina predmetni monotip možete koristiti za pokazivanje simetrije. Za to odgovara debeli papir poput Whatman papira. Ploču treba preklopiti na pola i na dnu nacrtati, na primjer, leptira s jednim krilom. Zatim pritisnite gornju polovicu lista. Imat će simetrični otisak, dok će leptir imati drugo krilo. U istoj tehnici možete nacrtati odraz krajolika u vodi. Najjednostavnija verzija monotipije je karta boja koju djeca najviše vole. Ako želite sliku, gvaš s različitim bojama natipkamo žlicom i nalijemo na debeli papir. Nakon toga napravimo otisak kako je opisano. Potom sliku dovršimo da bude potpuna. Monotipija je jednostavna i atraktivna tehnika za razvoj

dječjih kreativnih sposobnosti. Omogućuje im da slobodno izražavaju svoje osjećaje i maštarije jer im nije potrebno puno učenja. Djeca uče slobodno birati boje i teme za crteže i oslobode se straha od samostalnog odabira.

2. Formativno praćenje na satovima likovne umjetnosti

Mnogo novina dolazi u slovenski školski prostor svake godine. Jedna od novina, iako je u svijetu poznata već neko vrijeme i teško je govoriti o čistoj novosti, jeste formativno praćenje. Najvažnije u formativnom praćenju je staviti učenika u prvi plan i rasteretiti rad učitelja, jer se dio organizacije predavanja prebacuje na učenika. Istraživanja i praksa pokazali su da je motivacija učenika za vlastito učenje puno veća ako je on planer procesa i sadržaja učenja. Moj motiv bio je uglavnom kako u podučavanje likovne umjetnosti uključiti što više elemenata formativnog praćenja. Uvođenje elemenata FP zahtijeva pažljivo planiranje od učitelja, jer postupak zahtijeva puno vremena za pripremu elemenata. Prilikom planiranja potrebno je uzeti u obzir činjenicu da je relativno malo sati likovne umjetnosti. U likovnoj umjetnosti je mali broj sati koji su prvenstveno namijenjeni stvaranju. U ovom ću članku pokušati predstaviti primjer dobre prakse uključivanja elemenata formativnog praćenja i primjer rada na monotipiji, motiv leptira. Filozofija nastave likovne umjetnosti uveliko se nadopunjuje filozofijom formativnog praćenja. Samoregulacija, suradničko učenje, kontinuirano vrednovanje, kriteriji uspješnosti i korisne povratne informacije dio su didaktike likovne umjetnosti kao dio formativnog praćenja. U osnovnoškolskom kurikulumu postoje barem dva cilja u likovnoj umjetnosti koji podržavaju formativno praćenje. Naime »oni razvijaju sposobnost formuliranja kriterija za ocjenjivanje vlastitih proizvoda i proizvoda svojih vršnjaka« [5] i »analiziraju vlastiti rad prema kriterijima koje pripremaju zajedno s učiteljem« [4]). Srž nastave likovne umjetnosti je umjetnički rad učenika. Nastava likovne umjetnosti u osnovnoj školi vrlo je specifična, jer potiče umjetnički i kreativni rad učenika. Pritom se razvija proces kreativnog razmišljanja, kritičkog mišljenja i vrednovanja vlastitog rada. Duh[2] postupak vrednovanja u likovnoj umjetnosti u osnovnoj školi vidi kao dva elementa, naime kao ocjenjivanje dijela integriranog procesa na svakom satu i kao vrednovanje u završnoj fazi kreativnog procesa.

3. Tijek rada u razredu

Na početku rada učenici su pogledali snimak o leptirima. Uslijedio je razgovor o viđenom. Kakva su krila imali leptiri, jesu li učenici primijetili linije, šare, ... U radnoj svesci su s različitim linijama nadopunili unaprijed nacrtanog leptira. Ovo smo iskoristili i kao interdisciplinarnu vezu sa slovenskim jezikom.

Slika 1: Crtanje linija

Uslijedio je razgovor o likovnim tehnikama koje smo već naučili (crtanje, slikanje ...). Učenicima sam rekla da ćemo upoznati novu likovnu tehniku grafike, naime monotipiju. Otiske smo pogledali uz pomoć gumenih pečata. Tako su upoznali novi koncept tiska i grafike. Slijedila je demonstracija likovne tehnike monotipije. Zajedno smo oblikovali ciljeve učenja i kriterije uspješnosti u skladu s elementima formativnog praćenja.

Svrhe učenja bile su kako nacrtati oblik leptira i ispuniti ga različitim linijama i točkama, te utisnuti grafičku tehniku monotipije, istovremeno učeći nove koncepte povezane s grafikom.

Kriteriji uspješnosti.

BIT ĆU USPJEŠAN:

- kad nacrtam oblik leptira i ispunim različitim linijama i točkama,
- kad koristim određene umjetničke materijale i alate,
- kad napravim otisak,
- kad koristim postupak umjetničke tehnike monotipije,
- kad opišem proizvod s umjetničkom pojmovima.

Učenici su prvo razvili kriterije uspješnosti u skupinama, a zatim frontalno. Uslijedila je najava umjetničkog stvaralaštva. Rekla sam im da će uz pomoć likovne tehnike monotipije kreirati leptire. Slijedilo je individualno umjetničko stvaralaštvo. Tijekom rada grupe su se međusobno ocjenjivale, davale povratne informacije o tome što drugi učenik još mora uzeti u obzir u umjetničkom radu, tako da njegov proizvod zadovolji kriterije uspješnosti.

Uslijedio je posljednji sat, gdje su učenici svoj proizvod dopunili zapisom i samoprocjenjivali se uz pomoć kriterija uspješnosti. Drugi put ću obratiti pažnju na, ...
Dobro sam se snašao u ....

Slika 2: Davanje povratnih informacija učenik učeniku

4. Zaključak

Primijetila sam da su učenici jako uživali u tim satovima. Zadatak struke mora biti pronaći načine da se formativno praćenje uključi u proces rada na polju umjetnosti. Za kvalitetan umjetničko-kreativni proces važan je odabir umjetničkih djela i poštivanje načela kvalitete, uzornosti, životne i psihološke bliskosti itd. [3].

Smatram važnim napomenuti da učitelj može koristiti formativne alate za praćenje kako bi učinkovitije aktivirao sve učenike u učionici. Naravno, ne smijemo zaboraviti na pažljivo vremensko uvođenje formativnih alata za praćenje u proces rada u likovnoj umjetnosti, jer je broj sati posvećenih ovom polju mali.

5. Literatura

- [1.]Kovač, M. (2001). Učni načrt: Izbirni predmet: program osnovnoškolskega izobraževanja. Šport: šport za zdravje, izbrani šport, šport za sprostitev. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost
- [2.]Duh, M. (2004). Vrednotenje kot didaktični problem pri likovni vzgoji. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
- [3.]Duh, M.,Vrlič, T. (2003). Vrednotenje kot didaktični problem pri likovni vzgoji. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
- [4.]Učni načrt Likovna vzgoja. Osnovna šola:https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_likovna_vzgoja.pdf
- [5.]Učni načrt likovna vzgoja. Gimnazija: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2010/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_likovna_umetnost_gimvnan.pdf

Stručni rad

BACANJE LOPTE U CILJ I NA DALJINU

Jasna Cvitanič, profesorica razredne nastave, Osnovna škola Markovci

Sažetak

U sklopu rada s atletskom abecedom usredotočili smo se na bacanje lopte u cilj i na daljinu. Ciljanje je važan aspekt sporta jer se koristi u mnogim disciplinama gdje je svrha igre pogoditi cilj. Razvijanje takvih vještina kod učenika dovodi do održivih performansi u svim sferama života. Prvo smo se posvetili aktiviranju predznanja s učenicima, a zatim smo proveli puno vremena formulirajući namjere učenja i kriterije uspjeha. Kriteriji izvedbe vrlo su važan dio nastave u skladu sa stavovima formativnog praćenja. Formativno praćenje shvaćamo kao promijenjeni oblik poučavanja i učenja. Načela formativnog praćenja ne razlikuju se od predmeta do predmeta, ali dokazano djeluju na svim područjima poučavanja i učenja. Elementi formativnog praćenja uključuju dokaze, povratne informacije, pitanja o podršci u učenju, samoevaluaciju, vršnjačku evaluaciju, ciljeve učenja i kriterije uspješnosti. Formativno praćenje pozitivno utječe na učenje kada učitelj učenicima daje kvalitetne povratne informacije i kada vrednuju njihov rad i rad drugih. Ključno je da učitelj nastavu neprestano prilagođava znanju stečenom u procesu učenja i obraća pažnju na potrebe svakog učenika [2]. Formativno praćenje, s ispravnom interpretacijom i provedbom u učionici, može imati velik utjecaj na poboljšanje postignuća u učenju svih učenika. Učenici i učitelj postaju ravnopravan partner u procesu učenja. U samoj obradi ciljeva postavili smo raznolik izbor kako postići pojedinačni cilj. Pomagali smo se s nizom alata koji su, kao što ćete vidjeti u samom članku, obogatili naše lekcije i pomogli da lekcije postanu vrlo zanimljive, te su ponudili učenicima brojne mogućnosti za različite putove do cilja.

Ključne riječi: kriteriji uspješnosti, bacanje lopte, cilj, sportski rekviziti

1. Uvod

Predškolsko je razdoblje temelj motoričkog razvoja. Dječje tijelo, posebno živčani sustav, tada je najviše izloženo utjecajima okoline. Odgovarajuće tjelesne aktivnosti presudne su za djetetov motorički i funkcionalni razvoj u predškolskom razdoblju [9] Dječje aktivnosti u prvim godinama života osnova su za kasnije sportske aktivnosti, zato djecu motiviramo za kretanje, jer je to jedina osnova za zdrav način života u budućnosti [10]. Kroz kretanje djeca percipiraju i otkrivaju svoje tijelo, testiraju što tijelo može učiniti, doživljavaju radost i ponos s razvijanjem sposobnosti i vještina te grade samopouzdanje. Istodobno, kretanje djetetu daje osjećaj ugone, sigurnosti, radosti. Kroz pokret istražuje, upoznaje i opaža svijet oko sebe [8]. U predškolskom razdoblju dijete bi trebalo steći što raznovrsniji i širi spektar iskustava kretanja, što je osnova za kasnije zahtjevnije obrasce kretanja. Taj bi temelj trebao biti izgrađen kvalitetno, jer ima značajan utjecaj na cjeloviti razvoj djece, kasnije integriranje u razne sportove i, ne manje važno, sport treba da postane jedna od važnih sastavnica kvalitete života u svim dobnim skupinama [8]

Igre s loptom su jednostavni, složeni i situacijski pokreti s loptom, koji su uključeni u razne vježbe, osnovne i male timske igre s loptom. Mogli bi reći da imamo abecedu igara s loptom. Ona čini temelj većine sportova s loptom. To je važno područje tjelesnog odgoja jer utječu na razvoj koordinacije, točnosti udaranja i dodavanja te ravnotežu. Situacijski pokreti s loptom dodatno utječu na razvoj pažnje, orijentaciju u prostoru, brzinu odgovora i situacijsko razmišljanje. Timske aktivnosti s loptom također razvijaju suradnju, sportski duh, samodisciplinu i toleranciju.

2. Formativno praćenje kao potpora nastavi

Formativno praćenje podrazumijeva se kao promijenjeni oblik poučavanja i učenja. Načela formativnog praćenja ne razlikuju se od predmeta do predmeta, ali dokazano djeluju u svim područjima poučavanja i učenja. Vjerujem da se formativno praćenje može uvesti u sva predmetna područja, počevši od vrtića. Komljanec [5], koji se više od deset godina bavi formativnim praćenjem u Sloveniji, definira ga kao pedagoški dijalog za jednoglasno zajedničko praćenje učitelja i učenika, kontrolu i usmjeravanje razvoja individualnog učenja u svrhu poboljšanja učinka učenja u procesu učenja, te da bi prosuđivanje vrijednosti naučenog na kraju učenja bilo što je moguće točnije.

Formativno praćenje fraza je koja u osnovi imenuje sve suvremene didaktičke pristupe i doprinosi uklanjanju uvriježenih, u moderno doba neučinkovitih praksi u području rada s mladima. Britanci Paul Black i Dylan William smatraju se pionirima formativnog praćenja. Usredotočeni su na aktivnu ulogu učenika, a učitelj je taj koji ga podržava stalnim praćenjem napretka učenika i prilagođavanjem tijeka lekcije povratnim informacijama koje dobiva od učenika [4]. U svom članku želim prikazati

neke komponente formativnog praćenja na satu prirodnih znanosti, posebno pri razmatranju ekoloških sadržaja. Podržani su primjerima iz vlastite prakse. Elementi formativnog praćenja uključuju dokaze, povratne informacije, pitanja o podršci učenju, samoprocjenu, vršnjačko procjenjivanje, ciljeve učenja i kriterije uspješnosti.

Formativno praćenje pozitivno utječe na učenje kada učitelj učenicima daje kvalitetne povratne informacije i kada vrednuju njihov rad i rad drugih. Ključno je da učitelj nastavu neprestano prilagođava znanju stečenom u procesu učenja i obraća pažnju na potrebe svakog učenika [2]. Formativno praćenje, s ispravnom interpretacijom i provedbom u učionici, može imati velik utjecaj na poboljšanje postignuća u učenju svih učenika. Učenici i učitelj postaju ravnopravan partner u procesu učenja. Učenici koji su aktivno uključeni u proces učenja i razvijaju nove koncepte učenja (ne samo pamćenje), razvijaju sposobnost samo-usmjeravanja učenja, što će moći uspješno prenijeti na djelovanje u široj zajednici. Učenici se međusobno razlikuju u nekoliko čimbenika, poput predznanja, sposobnosti, stila učenja, strategija učenja, interesa, motivacije, emocionalnog stava prema učenju ... Razlikuju se i u socijalno-okolišnim uvjetima - na njih utječe jezična, kulturna i socijalna pozadina. I tu dolazi učitelj, čiji je temeljni izazov uzeti u obzir sve individualne razlike. Svaki pojedinac sa sobom donosi različito predznanje i unutarnju motivaciju u školu. Zadaća učitelja i njegov krajnji cilj mora biti obrazovanje pojedinca koji je sposoban samostalno upravljati svojim životom [6].

3. Tijek sati vezanih za bacanje lopte u cilj

Predznanje smo aktivirali s učenicima kroz pripremne vježbe i vježbe zagrijavanja. Za zagrijavanje sam odabrao igru Stani i pogodi. Među učenica sam izabrala tzv. lovca, ostali su bili u ulozi životinja. Svi su se kretali označenim dijelom prostora. Na znak (znak STOP) svi su se učenici zaustavili. Lovac je pokušao pogoditi jednog od učenika iz razreda. Slijedila je sljedeća aktivnost. Držanjem s tri prsta bacili su papirnati zrakoplov, razmišljajući kako postaviti svoje tijelo tako da zrakoplov leti što dalje.

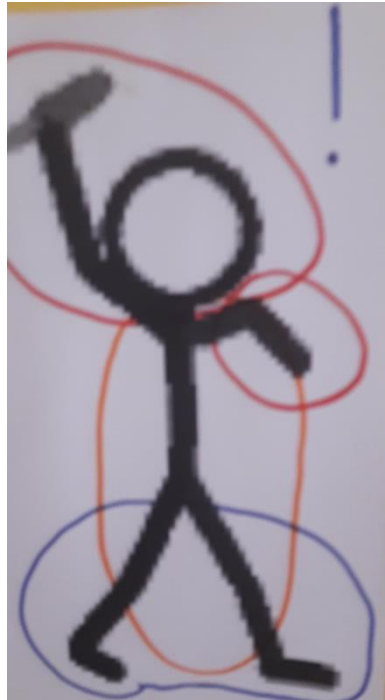

Slika 1: Bacanje zrakopolova

Nakon toga uslijedila je formulacija ciljeva učenja i kriterija uspješnosti. Dosadašnja je praksa bila da učitelj planira proces učenja u skladu s ciljevima učenja utvrđenim u kurikulumima. Ti su ciljevi često napisani na stručnom jeziku koji učenici ne razumije. Ako želimo da učenici razumiju ono što bi trebali naučiti, vrlo je važno da razumiju ciljeve učenja, što znači da ih učitelj mora prevesti na jezik učenika. Takav se cilj naziva svrhom učenja. Ciljevi učenja moraju biti jasni, ostvarivi, napisani na vidljivom mjestu i povezani s dugoročnim ciljevima.

Tijekom razgovora definirani su sljedeći kriteriji uspješnosti:

- Pravilno držim loptu
- Gledam naprijed u smjeru bacanja
- Dignem loptu iznad ramena, u visini glave
- Stojim u raskoraku
- Loptom pogađam cilj
- Pazim na sigurnost tijekom bacanja

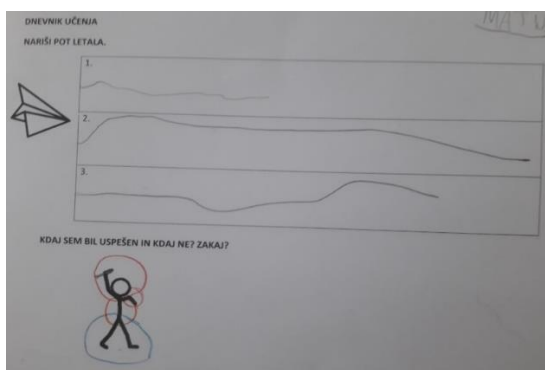
Slika 2: Kriteriji uspješnosti

Drugi sat započeo je aktivnošću igre Udari me, ako možeš. Odredili smo dva lovca, svaki sa svojom loptom, s kojima su pokušali pogoditi ostatak trkača, ali ne u glavu. Pogođeni učenik preuzima ulogu lovca. Zatim smo se podijelili u skupine i učenici su na različitim postajama bacali loptu u cilj. Povratne informacije su vrlo važne. Učenici su promatrali demonstraciju bacanja učenika iz razreda i dali mu povratne informacije.

Slika 3: Rad na postajama

Grant Wiggins [12] definira povratne informacije kao informacije o tome kako napredujemo u našim naporima za postizanje cilja. Važno je da povratne informacije budu pravovremene, primjereno česte, razumljive, jasne, povezane s ciljevima učenja i kriterijima izvedbe, konkretne i korisne. U konačnici, trebale bi sadržavati prijedlog o tome kako poboljšati postignuće ili proizvod [4]. Da bi povratne informacije bile djelotvornije i da bismo osigurali njihovo primanje i korištenje, moramo znati više o tome kako učenici postavljaju ciljeve savladavanja u školi i kako učitelji i učenici postavljaju ciljeve učenja, jer oni mogu poboljšati i povećati vrijednost povratnih informacija za napredovanje prema cilju. Pojam osobnih rekorda i izazova, predanosti, povratnih informacija o napretku i sposobnosti učenika za procjenu bitni su za učinke povratnih informacija. Jedan od najvažnijih rezultata lekcije trebao bi biti osiguravanje da učenici razviju osjećaj svijesti u vezi s povratnim informacijama. Učenici su se također samoprocjenjivali nakon svake postaje. Svaki je učenik dobio dnevnik učenja u kojem je naznačio koliko je uspješan u zadatku.

Slika 4: Dnevnik učenja

Samoprocjena je sposobnost realne procjene vlastitih postignuća kada učenici pregledaju dokaze o postizanju ciljeva učenja, analiziraju ih i uspoređuju s kriterijima uspješnosti. Moraju biti dovoljno zreli da odluče realno procijeniti u kojoj su mjeri postigli svoje ciljeve učenja i koji će biti njihovi budući koraci za postizanje cilja. O vršnjačkom procjenjivanju govorimo kada analizu izvode drugi učenici iz razreda i učeniku daju povratne informacije. Učenici mogu kvalitetno procijeniti svoja postignuća samo ako dobro razumiju ciljeve učenja i kriterije uspješnosti. Bitno je da znaju koje kriterije već ispunjavaju, koje ne i što moraju učiniti da bi postigli postavljene ciljeve učenja. Posao učitelja je stvoriti atmosferu povjerenja u učionici

tako da vršnjačko procjenjivanje bude učinkovito i da se uopće realizira. Učenici će moći slobodno izraziti svoje mišljenje samo ako se osjećaju sigurno i prihvaćeno u nastavi. »Sve što kažem o tvom proizvodu ili izvedbi je zato što ti želim pomoći u postizanju ciljeva koje si postavio.« Najveće vještine koje učenici stječu u samoprocjeni i vršnjačkom procjenjivanju su sposobnost realne procjene svog znanja, svjesnosti loših navika u učenju i usputnog njihovog uklanjanja. Kao sljedeću aktivnost učenici su izveli bacanje lopte u okvire. Ciljeve su korigirali na temelju kriterija uspješnosti, a pomogle su im i povratne informacije drugih učenika iz razreda. Uslijedila je završna aktivnost. Učenici su trčali određeno polje i vodenim balonima ciljali u noge.

4. Zaključak

U našem svakodnevnom radu u učionici razmišljamo da je svako društvo koje nije sposobno riješiti probleme osuđeno na stagnaciju, možda dugoročno i na neuspjeh. Zato je vrlo važno pripremiti učenike za potrebe života u 21. stoljeću. To mi se čini najveći izazov za učitelja. Svjesna sam da je ovo stvarno složen, zahtjevan i nadasve dugotrajan i postupan proces koji treba sustavno razvijati i ne može se provoditi od danas do sutra. To također može potrajati godinama. Svaki bi učitelj trebao ispitati svoj dosadašnji rad, svoj stav prema poučavanju i učenju. Moramo znati gdje smo i koji je naš krajnji cilj. Cilj je ono što nas treba zanimati. U osnovi formativno pratimo svoj napredak, samo reguliramo svoje podučavanje i donosimo zaključke. Elementi formativnog praćenja čine nastavu zanimljivijom, pristupačnijom učenicima i dodatno ih motiviraju na rad, dok učitelj pomno prati i zna napredak pojedinog učenika. To su ključne prednosti formativnog praćenja i bitni zaključci kroz praćenje nastave. Učenici točno znaju gdje su, što još trebaju učiniti i kada će biti uspješni. To je glavni motivirajući element suvremenih nastavnih pristupa. No, ipak je još uvijek učitelj taj koji će svojim pristupom i profesionalnošću motivirati učenike za rad i izvući iz njih nešto više.

5. Literatura

- [1.] Čavničar, M. (2005). Vpliv povečanega števila ur športne vzgoje na razvoj gibalnih sposobnosti otrok.
- [2.] Black, P.J., Harrison, C., Lee, C., Marshall, B. in William, D. (2002). Working inside the black box: Assessment for learning in the classroom. London:Kings College Press.
- [3.] Ada Holcar Brunauer, Cvetka Bizjak, Marjeta Borstner, Janja Cotič Pajntar, Vineta Eržen, Mihaela Kerin, Natalija Komljanc, Saša Kregar, Urška Margan, Leonida Novak, Zora Rutar Ilc, Sonja Zajc, Nives Zore, (2017). Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana, ZRSŠ.
- [4.] Holcar Brunauer A. idr. (2016). Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana, ZRSŠ.
- [5.] Komljanc, N. (2008). Formativno spremljanje učenja. V:M.T. Škraba (ur.), Didaktika ocenjevanja znanja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo
- [6.] Pečjak,S. (2012). Metakognitivne sposobnosti pri učenju: strukturain njihov razvoj. Vzgoja in izobraževanje, 43(6), 4–9.
- [7.] Komljanc, N. (2008). Formativno spremljanje učenja. V:M.T. Škraba (ur.), Didaktika ocenjevanja znanja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo
- [8.] Videmšek, M. in Visinski, M. (2001). Športne dejavnosti predšolskih otrok. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- [9.] Videmšek, M., Berdajs, P. in Karpljuk, D. (2003). Mali športnik. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport
- [10.] Videmšek, M., Tomazini, P. in Grojzdek, M. (2007). Gibalne igre z improviziranimi pripomočki. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- [11.] Videmšek, M. in Pišot, R. (2007). Šport za najmlajše. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- [12.] Wiggins, G. (2012). Seven Keys to EffectiveFeedback. Educational Leadership, l. 70, št. 1, str. 10–60.

Stručni rad

LJETOVANJE U PLANINSKOM SVIJETU: U KOLIBI ILI U ŠATORIMA

Bojana Pitamic Rojc, profesorica razrednoga pouka, OŠ Franceta
Bevka Tolmin, Dijaška ulica 12b, 5220 Tolmin

Sažetak

Članak obuhvaća specifičnu tematiku planinarenja, i to ljetovanje u planinskom svijetu, za djecu prve i druge trijade. Predstavlja ljetovanje u šatorima i u kolibama te istraživanje o tome koji način ljetovanja je bolji (s organizacijskog, sadržajnog i financijskog aspekta) za nas učitelje i nastavnike, planinske vodiče i mentore, kao i za djecu koja vole provoditi vikend u prirodi. Prvi dio članka govori o provedbi izletništva, planinarenja i pješaćenja u širem smislu, o značaju kretanja i boravka djece u prirodi te o načinima motiviranja djece za bavljenje izletništvom i odlazak na ljetovanje. Dok su u drugom dijelu predstavljena određena saznanja iz istraživanja na uzorku od 40 izvođača ljetovanja u planinskom svijetu. U okviru ovog istraživanja, pokušala sam istražiti kakve su razlike u organizaciji i provedbi. Pokušala sam utvrditi prednosti i slabosti jednog i drugog ljetovanja te utvrditi na kojem ima više sudionika. Rezultati su pokazali da su oba tipa ljetovanja zanimljiva, kako za djecu, tako i za izvođače, kao i da obadva kampa posjeduju prednosti, ali također i slabosti. A na nama je odluka o tome koji ćemo od njih izvesti.

Ključne riječi: planinski kamp, izletništvo, planinarstvo, pješaćenje, ciljevi, koliba, šator, osnovnoškolci

1. Uvod

Već više od 20 godina izvodim razne vrste ljetovanja i kampove u planinskim domovima, kao i u šatorima. Pri tome također istražujem koju vrstu ljetovanja je lakše izvesti, a prvenstveno to kada djeci nudimo više i kada su djeca u prisnijem kontaktu s prirodom.

Na početku sam 15 godina izvodila ljetovanja u planinskim domovima, a potom mi se ukazala prilika da nakon višegodišnje provedbe ljetovanja, izvedem i ljetovanje u šatorima i tako istražim prednosti i slabosti obje vrste ljetovanja. Prije više godina izvela sam istraživanje u kojem sam tražila prednosti i slabosti jednog i drugog ljetovanja, a posebnu pažnju namijenila sam samoj organizaciji i značaju davanja sadržaja sudionicima ljetovanja.

Zašto više izraza: ljetovanje, kamp, škola u prirodi? Zato što su sadržaji i populacija sudionika na svim ovim aktivnostima slične, različit je samo organizator.

2. Značaj kretanja i boravka djece u prirodi

2.1. Izletništvo, planinarenje, pješaćenje

U Rječniku slovenskog književnog jezika izletništvo se definira kao organiziranje i sudjelovanje na izletima, pri čemu je definicija vrlo slična definiciji pješaćenja. Izlet je određen kao kraće putovanje, obično za razbibrigu, zabavu.

Kod pješaćenja se najčešće radi o hodanju po označenim i opisanim stazama. Ovo hodanje može trajati dulje vremena, pa i više dana.

Planinarenje se od izletništva i pješaćenja razlikuje po tome što se provodi u planinama, u traganju za samotnijim predjelima i prvobitnom prirodom. Kod planinarenja je cilj vrh ili stijena (Kristan 1993). Planinarska aktivnost obično je rizičnija od pješaćke ili izletničke, zato zahtijeva posebno planinarsko znanje, kako bismo osigurali odgovarajuću zaštitu.

Slika1: planinarenje na ljetovanju

2.2. Djeca u planinama

Dijete kretanjem ispunjava svoje kinetičke sposobnosti, kretanje u prirodi doprinosi jačanju dječjeg zdravlja tako što učvršćuje kardiovaskularni sustav, što pozitivno utječe na dječje duševno zdravlje i dobrobit.

Boravkom u prirodi dijete razvija emocionalan odnos prema prirodi, a time i želju za očuvanjem čistog okoliša. Istodobno mu omogućuje da raznim aktivnostima prilagođenim prirodi obogaćuje slobodno vrijeme i jača zdravlje.

Na pješaćenjima djeca mogu upoznati puno konkretnih zanimljivih stvari; u školi se u većini slučajeva uče iz knjiga, a u prirodi imaju neposredan kontakt s biljkama i životinjama, gdje im je zanimljivije i privlačnije.

Jedan od najvećih uzgojnih učinaka izletništva, a istodobno i motivacija, sigurno je oblikovanje emocionalnog i kulturnog odnosa prema prirodi.

Djeci je velika motivacija i to što u prirodi imaju mogućnost za istraživanje i otkrivanje nepoznatog, a time i mogućnost stjecanja životnih iskustava. Dijete će tu izravno, preko svih osjetila, upoznati samo sebe i svoje sposobnosti (nekome će novo biti i to

što će se prvi put upoznati s paucima ili će pak prvi put pobijediti svoj strah od paukova).

2.3. Provedba ljetovanja u planinskom svijetu

Određivanje termina i mjesta ljetovanja

Spadaju u najvažnije odluke koje donosimo prilikom organizacije, budući da nam upravo ova dva čimbenika diktiraju sve daljnje odluke u vezi s ljetovanjem (sadržaj i aktivnosti koje ćemo provoditi). Ako ljetovanje izvodimo tijekom ljeta, odabiremo termin tako da odgovara većini sudionika – djeci i voditeljima ljetovanja. A ako odaberemo termin tijekom školske godine, u igri je naravno puno više čimbenika, prvenstveno usklađivanje školskih obaveza sa slobodnim kapacitetima i terminima u planinskim domovima. Ova dva čimbenika (mjesto i termin) su također međusobno povezani. Tako je provedba ljetovanja u hladnijim mjesecima ograničeno samo na planinske domove, a na određenim lokacijama je zbog snijega ograničen pristup ili provedba određenih pješčenja i aktivnosti i u proljetno vrijeme.

Već prilikom prvog obilaska prostora na kome želimo postaviti šatore, pokušavamo prikupiti informacije o vlasniku prostora za kamp, moguće snabdijevanje hranom, pitkom vodom i strujom, o dokumentaciji koja će nam biti potrebna za najam prostora, kao i o potrebnim dozvolama potrebnim za provedbu kampa. Ako želimo izvesti ljetovanje u planinskom domu, moramo pogledati cjelokupni dom (blagovaonicu, kuhinju, sanitarije, sobe odnosno zajedničke krevete, broj kreveta, eventualni prostor gdje bismo mogli izvoditi razne radionice i družiti se tijekom kišnih dana, ostavu gdje možemo pohraniti opremu koju ćemo donijeti sa sobom...). Preporučljivo je da obilazak obavimo što ranije, kako bismo mogli razmisliti, odnosno kako bi nam ostalo više vremena za kvalitetnu pripremu sadržaja kampa.

Slika2: djeca u kampu

Odabir vodstva

Voditelj ljetovanja mora vrlo skrbno izabrati cjelokupnu ekipu vodstva, budući da je važno da se sudionici međusobno poznaju i razumiju, da se osjećaju uigranim, da zajedno »dišu« i da svaki pojedinac pokriva određeno područje. Pri sastavljanju stručnog kadra moramo težiti tome da je dovoljan dio kadra stručno osposobljen za provedbu sadržaja. Usprkos tome da minimalne kriterije zadovoljava već pedagoški kadar, dobro je imati i kadar osposobljen za planinarenje.

Natječaj ljetovanja

Kod natječaja za ljetovanje u planinskom svijetu moramo obratiti pažnju na specifičnosti ovakve aktivnosti. Moramo obratiti pažnju na opremu koja je specifična, a posebno na opremu koja je neophodna. Ako je potrebno, možemo izvesti i prezentaciju za roditelje i na njoj, pored ostalih tema, predstaviti pravilnu opremu. Primjer je ruksak koji mora biti primjeren za višesatno hodanje. Školski ruksak nije primjeren.

2.4. Istraživanje

Rezultati su pokazali da su oba tipa ljetovanja zanimljiva, kako za djecu, tako i za provoditelje, ta da oba tipa imaju i prednosti i slabosti. U istraživanju je sudjelovalo 40 provoditelja. Ako sažmem rezultate, ljetovanja se po sadržaju suštinski ne razlikuju. Za organizaciju u šatorima potrebno je znatno više priprema nego za provedbu ljetovanja u planinskom domu. Broj sudionika je ograničen ako smo u planinskom domu, budući da smo ograničeni kapacitetom doma. Prilikom provedbe u šatorima obično smo udaljeni od okruženja i tako imamo više fleksibilnosti prilikom provedbe programa (igre, pjevanje...), budući da ne smetamo okruženju. Iz financijskog aspekta skuplja su ljetovanja organizirana u planinskom domu, budući da ne možemo utjecati na cijenu nastambe. S povećanjem broja sudionika, kod ljetovanja u šatorima se troškovi po sudioniku brzo snižavaju.

Slika3: djeca tijekom aktivnosti

3. Zaključak

Obe forme ljetovanja u planinskom svijetu su vrlo privlačna za djecu i odrasle. Iako moramo, prije nego što se upustimo u organizaciju jednog ili drugog ljetovanja u planinskom svijetu (u šatorima ili planinskom domu), dobro promisliti imamo li dovoljno stručnog kadra, dovoljno znanja, dovoljno opreme, dovoljno energije i, napokon, i dovoljno financija za provedbu. A uvijek moramo imati u mislima jedno: ljetovanje u planinskom svijetu na prvom mjestu mora biti sigurno. Provedbu aktivnosti prilagođavamo sposobnostima sudionika i vodstva, kao i situaciji u kojoj izvodimo ljetovanja.

4. Popis literature

- [1.]Kristan. S. (1993). V gore... izletništvo, pohodništvo, gornništvo. Radovljica: Didakta
- [2.]Ažman, M. in sod. (2001). Mentorji planinske skupine. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije
- [3.]Bezovšek. N. in sod. (2002). Planinski tabori. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije

Stručni rad

ODRŽIVA MOBILNOST

Sergeja Perkovič, profesorica razredne nastave

OŠ Cirkulane-Zavrč, Slovenija

Sažetak

Osnovna svrha projekta Održiva mobilnost je osvijestiti učenice i učenike osnovnih škola o značenju hodanja, biciklizma i korištenja javnog prijevoza u svakidašnjem životu. Projekt je povezan s kurikulumima za osnovnu školu.

Aktivnošću «Idemo pješke» potičemo korištenje sredstava održive mobilnosti u svakodnevnim putnim navikama učenika. Istovremeno ih odgajamo i obrazujemo u aktivne i odgovorne državljane koji će biti svjesni značenja i prednosti korištenja održivih putnih sredstava za potrebe očuvanja kvalitete okoliša te jačanja vlastitog zdravlja. Ovom aktivnošću ćemo potaknuti kretanje djece u okolini škola, smanjiti motoriziran promet i time osigurati sigurniji i čistiji prostor za naše najmlađe.

Ključne riječi: održiv promet, idemo pješke, jačanje zdravlja, svježi zrak, čuvanje okoline.

1.UVOD

Na početku našeg projekta učenicima 4. razreda predstavila sam projekt Održiva mobilnost u osnovnim školama koji je trajao u školskoj godini 2019/2020. Svrha ovog projekta je osvijestiti školarce i njihove roditelje o značenju hodanja, biciklizma i korištenja javnog prijevoza u svakidašnjem životu. Upoznala sam ih s činjenicom da ćemo naglasak dati na aktivnosti »Idemo pješke.«

S aktivnošću »Idemo pješke« poticati ćemo korištenje sredstava održive mobilnosti u svakidašnjim putnim navikama učenika. Odgajat ću ih i obrazovati u aktivne i odgovorne državljane koji će biti svjesni značenja i prednosti korištenja održivih putnih sredstava za potrebe očuvanja kvalitete okoliša te jačanja vlastitog zdravlja. Time ćemo potaknuti kretanje djece u okolici škola, smanjiti motoriziran promet i tako osigurati sigurniji te čistiji prostor za naše najmlađe.

Svrha aktivnosti Idemo pješke s kokoškom Rozi je potaknuti osnovnoškolce da dolaze u školu na održiv način (pješke, biciklom, romobilom, javnim prijevoznim sredstvima, ...) – od nabrojenog prije svega poticati pješačenje.

Svrha igara je potaknuti učenike da razmišljaju, obrazuju se, odn. da su aktivni u smjeru održive mobilnosti i nakon provedene jedno- ili dvotjedne aktivnosti.

Cilj aktivnosti je promjena putnih navika osnovnoškolaca u smjeru održive mobilnosti, smanjenje motoriziranog prometa u okolici škola, smanjenje okolišnih opterećenja, poticanje kretanja djece i jačanje zdravlja djece.

Cilj je povećanje dolaska djece u školu na održiv način za 7 % obzirom na polazišnu vrijednost.[3]

2. IZVOĐENJE PROJEKTA

2.1. MOTIVACIJA UČENIKA

Učenike sam motivirala predstavljanjem knjižice – dnevnika, *Idemo pješke s kokoškom Rozi.*[2] Pregledali smo dnevnik *Idemo pješke s kokoškom Rozi.* Kokoška Rozi se predstavila i pozvala nas da u ovom tjednu u školu što više puta dođemo pješke, bez automobila. U svoj su dnevnik svaki dan bilježili na koje načine dolaze u školu. Sama sam ih također pozvala da u školu što češće dolaze pješke. Podatke smo sakupljali u tjednu djeteta te ih zapisivali u tabelu i na razredni plakat, slika 1.

Slika 1: Razredni plakat

Učenici su imeli mogućnost u školu dolaziti pješke, na rolama, koturaljkama, skejtbordima, školskim autobusom i automobilom. Također je bilo moguće i biciklom ali smo se dogovorili da to prijevozno sredstvo ne dolazi u obzir jer još nisu položili vozački ispit za bicikl.

Utvrđili smo da su učenici ovaj tjedan u školu najčešće dolazili pješke.

2.2. ZADACI ODRŽIVE MOBILNOSTI

U tjednu djeteta smo održali pješaćenje koje se odvijalo iz škole do središta našeg mjesta pod imenom Goričak gdje stoji općinska zgrada općine Zavrč. Na putu smo pazili na opasne dijelove i na pomanjkanja u prometu. Opasne dijelove puta smo zapisali i prosljedili ih koordinatorici.

O zadacima projekta smo raspravljali na pojedinim nastavnim predmetima.

1. Na predmetu društvo smo raspravljali o mom putu u školu. Učenici su nacrtali skicu puta od kuće do škole. Na skici su crvenim trokutom označili dijelove puta koji su po njihovom mišljenju opasni. Skicu su opremili odgovarajućom legendom.[4]

U tabeli smo označili dijelove puta i uz njih obrazloženje zašto je taj dio opasan.

2. Na predmetu slovenski jezik pročitali smo malajsku narodnu priču Zašto kokoške žive na zemlji?[1]

To smo učinili početkom rujna 2019. godine prilikom upoznavanja dnevnika i kokoške Rozi.

U dnevniku su na 3. stranici predstavljena svojstva kokoši i njihove specifičnosti.

Ovu prezentaciju navezala sam na malajsku narodnu priču. Priču su također odglumili.

3. Na prirodoslovlju i tehničkom raspravljali smo o nastavnom sadržaju krećemo se po različitim površinama. Nastavno gradivo smo savladali u siječnju 2020. godine.[5]

4. Društvo, Kako putujemo? Moj put u školu – mi sudionici u prometu.

Nastavno gradivo smo savladali početkom lipnja 2020. godine.[5]

5. Likovna umjetnost: izrađivali smo kokošku Rozi, u rujnu 2019. godine

6. Prirodoslovlje i tehnički, izrađivali smo prometna sredstva, slika 2 i 3.

Slika 2: Izrada prometnih sredstava**Slika 3: Izložba radova**

Ponovili smo gradivo o različitim vrstama prometa i pravila ponašanja u prometu. I kao pješaci smo ponovili osnovna pravila ponašanja. Utvrdili smo da je pješačenje također kretanje koje je bitno za naše zdravlje. Izradili smo misleni uzorak, Što znaš o prometu?

Ispunjavali smo dnevnik, Idemo pješke s kokoškom Rozi, slika 4.

Slika 4: Kreativna mašta

3. ZAKLJUČAK

Jednotjedna aktivnost Idemo pješke s kokoškom Rozi mentorima kao i učenicima jako se svidjela. Učenike smo dodatno motivirali time što su za vrijeme tjedna djece učenici i učitelji čitave škole u školu dolazili pješke. Tom smo zajedničkom aktivnošću potaknuli kretanje djece, jačali njihovo zdravlje i pridonijeli boljoj osviještenosti o značenju održive mobilnosti. Povećali smo dolazak djece u školu na održiv način, poticali prometnu sigurnost svih sudionika u prometu i smanjili motoriziran promet u okolini škole.

Živimo u doba kada je čovjek konačno shvatio da prekomjerno opterećuje planet. Ako želimo kvalitetan život i primjerenu okolinu i za naše nasljednike moramo korjenito promijeniti naše postupanje na Zemlji. Hodanje kao i vožnja biciklom spadaju među načine održive mobilnosti. Na taj način postupamo društveno odgovorno. Djeci su prvi primjer roditelji, a svoju odgojnu funkciju može iskoristiti i škola koja potiče takav način dolaska u školu. Ne smijemo zaboraviti na to da promet prouzrokuje veliku zagađenost okoliša, a njegov se udio povećava.

4. LITERATURA

- [1] Berta Golob, dr. sc. Metka Kordigel, dr. sc. Igor Saksida (2002). Bako ti loviš. Čitanka za 4. razred
- [2] Ministarstvo infrastrukture (2019.). Moj dnevnik aktivnosti. Sveučilište u Ljubljani, Filozofski fakultet.
- [3] Ministarstvo infrastrukture. URL: <https://www.aktivnovsolo.si/trajnostna-mobilnost-prirocnik-za-ucitelje-v-osnovnih-solah/> (2019.)
- [4] Udžbenici i radne bilježnice, "Znatiželjnih pet", Rokus, 2019.
- [5] Kurikulum - Prirodoslovlje i tehnički, Družba

Stručni rad

STOP OGOVARANJU!

Vesna Penec, prof. slovenskoga jezika

Osnovna škola Gorica Velenje

Sažetak

Stop ogovaranju! bio je jedan od prioriternih projekata Osnovne škole Gorica u školskoj godini 2018./2019. Glavni cilj projekta jest poticanje tolerancije, poštovanja, surađivanja i prijateljstva između djece i mladih. Međunarodni dan tolerancije i prijateljstva, koji je proglasila Organizacija Ujedinjenih naroda, a obilježava se 16. studenog, obilježen je aktivnostima u projektne tjednu. One su se nastavile kroz cijelu školsku godinu i temeljile su se na međupredmetnom povezivanju s uključivanjem u proces učenja tematskih sadržaja o pravima čovjeka i temeljnih sloboda te organiziranjem i provedbom kulturnih dana.

Ključne riječi: prioritetni projekt, projektni tjedan Stop ogovaranju!, tolerancija, posljedice netolerancije, međupredmetno povezivanje

1. Uvod

Škola je odgojno-obrazovna ustanova koja učenicima omogućuje organizirano i sustavno stjecanje znanja i vještina (SSKJ, 2000.) te ih istovremeno priprema i odgaja u odgovorne pojedince s ciljem da, kada završe školovanje, budu opremljeni svim osnovnim znanjima, vještinama i vrednotama koje su potrebne za samostalan društven i profesionalan život. Zakon o osnovnoj školi u članku 2. (Ur. I. RS, br. 81/06) određuje ciljeve osnovnoškolskoga obrazovanja. Osim omogućavanja kvalitetne osnovne opće naobrazbe cjelokupnom stanovništvu, uključuje i ciljeve koji također bitno utječu na skladan tjelesni, spoznajni, osjećajni, moralni, duhovni i socijalni razvoj pojedinca, pri čemu se uvažavaju razvojne zakonitosti. Osnovnoškolsko obrazovanje zato važno oblikuje i utječe na osobni razvoj učenika u skladu s njegovim sposobnostima i zanimanjima, a propisanim nastavnim planovima te redovitim i proširenim programom važno pridonosi odgoju za poštovanje i sudjelovanje, prihvaćanje različitosti i međusobne tolerancije uz poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Iz nabrojenog proizlazi da je osnovni cilj osnovnoškolskog obrazovanja osposobiti učenike da postanu autonomni, samostalni i odgovorni pojedinci tako što im se omogućuje kvalitetan sustav odgoja i obrazovanja sa stručno obrazovanim i osposobljenim odgojiteljima u vrtićima i učiteljima u školama. I to je jedan od razloga zašto Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS posvećuje osobitu pozornost značenju i dužnostima stručnih pedagoških radnika, odnosno da predškolskoj djeci i učenicima savjesno prenesu vrijednosna načela, osobno ih suoblikuju, nude pomoć i pružaju potporu kada je to potrebno te ih odgajaju i obrazuju tako da će usvojiti nastavne i radne navike na putu prema njihovoj odraslosti.

Odgoj, znanja, vještine i vrednote u svakodnevnom životu djece u razdoblju odrastanja međusobno su neodvojivo povezani i prepleteni, zbog čega je suvremeni odgojno-obrazovni sustav otvoren i prilagodljiv sve bržim i češćim promjenama u društvu, koje se temelji na opće prihvaćenim civilizacijskim vrednotama i normama, kao što su ljudska prava i dužnosti, među koje spadaju i tolerancija, međusobno poštovanje, poticanje međusobne pomoći i solidarnosti, briga za okoliš, poštovanje

međugeneracijskih razlika i ostalo, također ostvarivanje ciljeva inkluzije i integracije kojima suvremeni odgojno-obrazovni sustav posvećuje osobitu pozornost. Potonji su odgovor na mnoge neželjene pojave koje utječu na mlade generacije i iz društva se prenose u vrtiće i škole te omogućuju ranjivim skupinama, kao što su djeca s posebnim potrebama, jednakovrijednu i ravnopravnu uključenost u odgojno-obrazovni sustav, a time društvo, bez obzira na njihovu etničku, socijalnu, ekonomsku, tjelesnu, duševnu ili drugu različitost, posebnost [2].

2. Netolerancija kao neželjena društvena pojava

Jedna od mnogih neželjenih i sve češće primijećenih društvenih pojava u školskome prostoru jest netolerancija. UNESCO-va Deklaracija o principima tolerancije definira je kao poštovanje, prihvaćanje i priznavanje različitosti naših svjetskih kultura, naših oblika izražavanja i načina biti čovjek. Potiče znanje, otvorenost, sporazumijevanje i slobodu misli, savjesti i uvjerenja. Iako važne međunarodne povelje određuju i štite ljudska prava i temeljne slobode, u svakodnevnome životu usprkos svemu primjećuje se sve više oblika prikrivene netolerancije kada pojedinci posredno odbacuju ili odbijaju druge, zastrašuju ih, podsmjehuju im se ili izražavaju o njima različite predrasude ili stereotipe, stoga je prepoznavanje i pravovremeno sprečavanje, a prije svega preventivno djelovanje i redovito osvješćivanje o uzrocima i posljedicama netolerancije, jedan od prioritarnih projekata suvremenoga školskog sustava i u Osnovnoj školi Gorica u Velenju.

Zato je učiteljsko vijeće u skladu s člankom 31. Zakona o osnovnoj školi (ZOsn, Ur. I. RS, br. 81/06), koji određuje godišnji radni plan škole kao temeljni dokument kojim škola određuje sadržaj, opseg i raspoređivanje odgojno-obrazovnog i ostalog rada u skladu s predmetima i nastavnim planom te opseg i raspoređivanje interesnih i drugih aktivnosti u pojedinačnoj školskoj godini, u školskoj godini 2018./2019. kao dio nastavno-odgojnog programa u njega uključilo projekt Stop ogovaranju! i odredilo glavne ciljeve i aktivnosti te zadaće osvješćivanja, prepoznavanja i rješavanja problematike netolerancije. Time je škola aktivno pristupila sustavnom ostvarivanju svojeg poslanstva, također s planskim prenošenjem takvog sustava vrednota mladima koji će biti trajno usmjeren i pridonijet će većoj toleranciji, poštovanju i prihvaćanju različitosti te prepoznavanju neprimjerenosti bilo kakvog oblika

netolerantnog ponašanja i odstranjivanju njegovih negativnih posljedica i u budućnosti.

Osnovni cilj projekta Stop ogovaranju! jest osvijestiti i upozoriti mlade na prisutnost i raširenost, a prije svega na neprihvatljivost te pojave u njihovoj užoj i široj socijalnoj okolini, školi i društvu te ih istovremeno potaknuti i pripremiti na posve samostalno traženje i izražavanje poželjnih oblika suživota među ljudima i na samokritično prepoznavanje i izbjegavanje neželjenog, s naglaskom na poticanje pozitivnih autentičnih međusobnih odnosa koji se temelje na vrednotama poštovanja, prihvaćanja različitosti, prijateljstvu i sudjelovanju. Uz potporu Ministarstva obrazovanja, znanosti i sporta, Ministarstva pravosuđa, počasne pokroviteljice projekta pučke pravobraniteljice Vlaste Nussdorfer i uz medijsko pokroviteljstvo časopisa Delo projekt se odvijao na dvije razine, izvođenjem projektnoga tjedna u razdoblju od 12. 11. do 16. 11. 2019. i redovitim uključivanjem pojedinačnih projektnih sadržaja u redovitu nastavu s međupredmetnim sudjelovanjem svih stručnih suradnika škole tijekom cijele školske godine.

Učenici kroz proces socijalizacije u školi u svojim matičnim razrednim odjeljenjima uče o životu u zajednici i navikavanju na njega. Vježbanjem umijeća komuniciranja, mijenjanjem, prepoznavanjem i prilagođavanjem uloga jačaju osjećaj empatije i zajedničke dinamike te osvješčuju važnost zadovoljavanja osnovnih potreba i prava čovjeka da bude drukčiji. [1]. U tu dinamiku neposredno ulaze zaposleni u odgojno-obrazovnim ustanovama, gdje stručni suradnici osim obrazovnih zadataka nastavnih planova u sekundarnoj socijalizaciji u vrijeme nastave preuzimaju i odgojnu ulogu roditelja, čime u razdoblju odrastanja važno utječu na oblikovanje pojedinčeve osobnosti i njegova ponašanja u društvu. Činjenica je da svaki učenik u osnovnoškolskom obrazovanju postupno oblikuje svoj identitet, na koji različitom intenzivnošću neposredno utječe više čimbenika iz uže i šire socijalne okoline, roditelji, treneri, suučenicima, prijatelji, susjedi /.../ također učitelji i odgojitelji, koji mogu i moraju preuzimati odgovorniju ulogu u procesu suoblikovanja mladog čovjeka ne samo aktivnostima koje su planirane u godišnjem planu i programu rada nego i vlastitim primjerom postupanja i ponašanja u razredu i izvan školskog prostora.

3. Izvedba projektnih aktivnosti

Nositeljice projekta bile su učiteljice slovenskoga jezika, njemačkoga jezika te domovinskog i državljanškog odgoja, koje su na početku školske godine u suradnji s obrazovnim centrom Eksena u sklopu planiranja godišnjih planova i programa rada pojedinačnih razrednih i stručnih aktiva pripremile temeljna ishodišta, smjernice i prijedloge za izvođenje međupredmetnog povezivanja i projektnog tjedna. Planirane aktivnosti odvijale su se zgusnuto u razdoblju od 12. 11. do 16. 11. 2019. u obliku organizacije i izvedbe kulturnih dana, koji su istovremeno bili predviđeni u individualnim godišnjim planovima i programima rada razrednika pojedinačnih razrednih odjeljenja. Druge aktivnosti odvijale su se organizirano tijekom cijele školske godine i značile su redovito neposredno i posredno uključivanje i obrađivanje tematskih sadržaja projekta u nastavi kod različitih predmeta i razrednih satova.

Obrazovni centar Eksena, kao jedna od uglednijih ustanova u regiji koja obrazuje i savjetuje na području ljudskih prava i temeljnih sloboda, odnosa, osobnog razvoja i tolerancije, mladima je na početku školske godine predstavio problematiku ogovaranja kao oblik govora mržnje koji izaziva širenje netolerancije i mržnje, koji se obično pokazuju u različitim oblicima netolerancije, agresije i socijalnog nasilja prema drugima. Učenici su radom u radionicama kroz glazbu, sliku i riječ te igru upoznavali različite oblike ogovaranja, kao što su širenje zlonamjernih poluistina, neistina, laži i izmišljotina kako bi se naštetilo osobnom dostojanstvu druge osobe, činove mržnje i raznolikost oblika nasilja nad pojedincem te širili poruku o značenju tolerancije. (Eksena, www.eksena.si)

Učenici 1. i 2. trijade na temu obrađenog tematskog sklopa u rujnu su svakodnevno slušali bajke iz serije bajki Lahkonočnice u interpretaciji dramskih glumaca u suradnji s A1 Slovenija i Prvim programom Radija Slovenija. Naime, bajke imaju simbolično značenje, s jedne strane pomoću njih najmlađi lakše i brže shvate kompleksnije teme, kao što su ljudska prava i temeljne slobode, jačaju osjećaj važnosti poštovanja i prihvaćanja drugih bez obzira na etničku pripadnost, nacionalno podrijetlo, spol, jezik, ekonomski položaj, a s druge strane djetetu lakše prenesemo željene etične i moralne norme ili vrednote jer se najmlađi prilično brzo mogu poistovjetiti s likovima iz bajki kojima se dogodi nepravda i da je u redu da na kraju pobijedi dobro. Nakon slušanja bajki pod mentorstvom razrednica izveli su kraće sadržajne diskusije, na kojima su učenici objasnili poruku bajke i prepoznali,

nabrojali i opisali primijećene primjere pojava (ne)tolerancije te izražavali osjećaje kada bi primijetili neprimjerena i neprihvatljiva ponašanja i postupanja. Dojmove uz bajke na kraju su i likovno izrazili, a djela su zatim izložili po školskim hodnicima kako bi izazvali pozornost na biti, postati i ostati tolerantan prema drugima i drukčijima i tijekom odmora.

Važniji dio osvješćivanja o svakodnevnoj prisutnosti pojava netolerancije u društvu predstavljao je kulturni odgoj. Upotrijebljena je metoda lutkarske predstave za učenike 1. trijade. Izveo ju je obrazovni centar Eksena, koji je odveo učenike u svijet bajki pomoću lutkarsko-glazbene predstave Dinosaur Tiko i veliki zub, kojom ih je podučio »da moramo voljeti sebe i druge, čak i ako nismo savršeni«.

U godišnjim planovima i programima rada učitelji su na temu tolerancije i u okviru prioritetnog projekta Stop ogovaranju! za učenike od 6. do 9. razreda planirali kulturne dane. Dan aktivnosti bio je osmišljen međupredmetno, i to tako da su učenici u različitim radionicama vođeno razmišljali ili stvarali na temu tolerancije. Kazališna radionica bila je namijenjena stjecanju i dopunjavanju specifičnih znanja i iskustava s područja kazališnih i filmskih elemenata. Učenici su napisali scenarij filmske priče i snimili kraći film na temu ogovaranja, koji je sadržavao i situaciju ogovaranja koja je predstavila doživljavanje emocionalne tjeskobe ogovarane osobe ili više osoba koje su ogovaranje izazvale. Film je u završnom dijelu predstavio i moralno te etično rješenje odigrane situacije s poukom.

Budući da je glazba univerzalni jezik ili onaj medij izražavanja kroz koji su pojedinci stoljećima izražavali svoje individualne poglede na svijet, osjećaje i želje, pa i neslaganje s društvenim prilikama, upozoravali na neželjene oblike ponašanja i sanjali o boljem životu, glazbena radionica među učenicima je više nego postigla svoj cilj. Učenici su iskoristili mogućnost individualnoga izražavanja stvarajući vlastite autorske pjesme i čitajući vlastite pjesme i pjesme drugih poznatih i posve nepoznatih autora. Poslušali su motivacijski usmjerene tekstove slovenskih i stranih glazbenika, koji se u svojim pjesmama dotiču upravo te problematike. Na završetku kulturnoga dana učenici su vlastitu autorsku pjesmu u obliku rapa otpjevali i na školskome hodniku.

Debatu možemo interpretirati kao poseban komunikacijski događaj o određenoj temi, u kojoj se kroz moralno-etičko sito suočavaju mišljenja, pogledi, stajališta, pa i

predrasude svih sugovornika. Razgovori su osmislili pojam ogovaranja, njegove uzroke i posljedice, individualna iskustva i moguća rješenja. Učenici su predstavljali svoje poglede na netoleranciju, proizlazeći iz vlastitih iskustava, tražili su rješenja o mogućim načinima sprečavanja nasilništva i pri zaključku se slagali da je biti drukčiji vrednota, dodana vrijednost društva i da je rješenje moguće samo zajedničkim trudom za širenjem kulturne tolerancije.

Na nastavi slovenskoga jezika i satovima razredne zajednice ishodište međupredmetnih projektnih aktivnosti predstavljali su roman za djecu i mlade Čudo, iz 2013. godine, autorice Raquel Jaramillo Palacio i u prijevodu Boštjana Gorenca – Pižame, te film koji je snimljen po istoimenoj knjizi s naslovom Wonder o dječaku Augustu Pullmanu čija je jedina želja bila da ga ostali učenici zbog njegova neobičnog lica nakon mnogih napornih operacija prihvate kao ravnopravnog. Odlična priča, s kojom su se učenici mogli poistovjetiti i gdje se mogao izraziti njihov osjećaj empatije, postala je ishodište za razmišljanja o vlastitim iskustvima iz gledišta osobe koja ogovara i osobe koju ogovaraju, koja su učenici nakon mjesec dana međusobnih diskusija zabilježili na plakat ili u obliku sastava, pjesme, pisma, bajke, basne, izvješća o stvarnom događaju ili u izvedbi intervjua. Djela su zatim bila objavljena na zidovima školskih hodnika, u školskom časopisu i na internetskim stranicama škole. Na satovima razredne zajednice osobna interakcija između učitelja i učenika ponešto je drukčija nego na satovima ostalih predmeta, što omogućuje socijalnoj zajednici koju predstavlja pojedinačno razredno odjeljenje priliku za ponešto lakšim, a prije svega bržim načinom suoblikovanja učenikovih trajnih navika, uzoraka ponašanja i postupanja te njegovih pozitivnih osobnih značajki. U tu svrhu na satovima razredne zajednice bile su organizirane posebne radionice, koje su se odvijale prema priručniku Čudo, koji su dobili svi razrednici u školi i koji su upotrebljavali pri svome radu. Kao što navodi njegova autorica, usmjeren je upravo u plansko razvijanje suosjećanja, empatije i sposobnosti prihvaćanja različitosti kod korisnika jer svakodnevni međuvršnjački odnosi utječu na djetetovo samopoštovanje, samopouzdanje, a time i samouvjerenost, utječu na poboljšanje međuljudskih odnosa pomoću redovitog izbjegavanja pojava netolerancije i međusobnih sporova.

Razmišljanje devetoškolke na satu razredne zajednice:

Cijeni ono što jesi.

Budi ponosan na ono što imaš.

*Nemoj se nikada sramiti svojih najbližih.
Poštuj svoj izgled, čak i ako si drukčiji, razlikuješ se u nečemu od ostalih.
Cijeni svoje prijatelje.
Bez obzira na to što si ti, nikada se ne predaj, uvijek ustraj, nikad ne znaš kako će
ti to dobro doći u životu.
Najvažnije je da voliš samog sebe.
Nikada se ne pretvaraj da si netko drugi samo zato da bi te drugi voljeli.
Budi ono što jesi i uživaj u životu, nemoj se nikada izrugivati drugima jer će ti se to
osvetiti.
Na kraju krajeva – svi smo mi ljudi.*

Projektne aktivnosti bile su uključene i u satove domovinske i državlanske kulture i etike. Radionice s naslovom Citat, u kojoj su sedmoškolci u prvome dijelu čitali i birali citate ili misli priznatih i posve nepoznatih autora u vezi tolerancije i prijateljstva, usredotočile su se na njihova zanimljiva tumačenja sadržaja citata, prenesenih na iskustva iz svakodnevnog života u školskoj i izvanškolskoj zajednici. U drugome dijelu učenici su samostalno i u više manjih skupina stvarali vlastite citate na temu tolerancije i prijateljstva, a zatim po cijeloj školi, na svakom hodniku pripremili izložbu izabranih citata kako bi ih svi učenici, pa i zaposlenici i drugi slučajni posjetitelji škole, mogli pogledati i saznati više o obrađenoj tematici.

Prioritetnog projekta također se doticala tema natjecanja za Cankarevo priznanje za 8. i 9. razrede, koje uvodi mlade u samostalni istraživački rad i upotrebu literature s područja slovenskoga jezika. Učenici su pročitali knjige *Kit na plaži* (Vinko Möderndorfer) i *Moj život* (Ivan Cankar). Oba teksta povezuje iskustvo različitosti, koje ne premašuje samo vremenske okvire nego i kroz različite književne žanrove omogućuje produbljeno razmišljanje o nedaćama odrastanja glavnih književnih likova i preslikavanje toga u današnje posve drukčije vrijeme i mjesto (Zajednička ishodišta i glavni naglasci pripreme na natjecanje u znanju slovenskoga jezika za Cankarevo priznanje 2018./2019., dr. Igor Saksida.).

4. Zaključak

Projektom Stop ogovaranju! učenici i učitelji Osnovne škole Gorica od 1. do 9. razreda planski su upoznavali i osvještivali toleranciju i prihvaćanje različitosti kao moralno-etičke norme suvremenoga društva. Kroz organizaciju i izvedbu mnogih tematskih radionica, izvedenih u projektnom tjednu i kod izabranih predmeta te na satovima razredne zajednice, učenici su upoznali problematiku svakodnevne raširenosti ogovaranja u školskom i izvanškolskom okolišu, njegove uzroke, rješenja i negativne posljedice, od stigmatizacije, netolerancije, diskriminacije do nasilja. Rezultati evaluacije projekta Stop ogovaranju! učiteljskog vijeća pokazali su da je projekt postigao svoj cilj. Stručni suradnici izvješćivali su da su učenici nakon izvedenih radionica, obavljenih projektnih aktivnosti primjetnije, odgovornije i s više poštovanja ulazili u međuvršnjačke i druge odnose, a istovremeno je u školskoj godini 2019./2020. bilo zabilježeno, odnosno izrečeno je manje odgojnih mjera s tog područja nego u pet godina zaredom prije toga. Radionice, koje su u pravilu završavale izložbama ilustracija, pjesama, stihova, citata, filmova i slično te različitim nastupima pred školskom publikom, ostavljale su vidljive nastavno-odgojne učinke ne samo na učenicima koji su u njima sudjelovali nego su i učenici i učitelji primijetili da su k prepoznavanju i rješavanju problematike ogovaranja aktivnije pristupali i roditelji, najvjerojatnije zato što su ih djeca kod kuće češće upoznavala s projektnim aktivnostima u školi i zbog slučajnih razgledavanja izloženih djela s radionica na temu ogovaranja. Istovremeno su stručni suradnici na informacijama i roditeljskim sastancima primijetili veće zanimanje roditelja za sadržajne razgovore s tom tematikom i izraženu pomoć za zajedničko traženje prije svega individualnih rješenja. Učiteljsko vijeće je nakon završetka projekta zauzelo stajalište da u interesu djece i škole, pa i lokalne zajednice u kojoj živimo, treba i vrijedi nastaviti određene projektne aktivnosti i ubuduće.

5. Literatura

- [1.] Bečaj, J. (2001). Razrednik in šolska kultura. *Sodobna pedagogika*, god. 52/118, br. 1.
- [2.] Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). Krek, J. i Metljak, M. (ur.) Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [3.] Rigler Šilc, Katarina., i dr. (2015). Čudo na razrednih urah. Ljubljana: Založba Ocean.
- [4.] Slovar slovenskega knjižnega. (2000). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- [5.] Zakon o osnovni šoli /ZOs/ (1996). Uradni list RS, br. 81/06. Preuzeto s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>.

Stručni rad

POZITIVNA KLIMA UZ POMOĆ LUTKE

Maja Obrenović

OŠ Frana Roša , Cesta na Dobrovo 114, Celje, Slovenija

Sažetak:

Kroz lutku dijete se može preseliti u drugi svijet, mjesto, vrijeme i može postati druga osoba. Lutkarskim aktivnostima dijete treba najveću količinu slobodnog razmišljanja da bi razvilo potencijale, a skupine u kojima djeca sudjeluju imaju dovoljno slobode za razvijanje ideja. Ne postoje norme za kreativnost. Svako dijete je individua za sebe, a učitelj / odgajatelj ga potiče da napravi lutku i stvori lik na svoj način. Djeci koja imaju problema s finom motorikom i samopoštovanjem, osjećaj da mogu napraviti lutku i igrati se s njom pomoći će u izgradnji samopouzdanja. Kako odrastate, složenost i dizajn lutaka i scena također se povećava. Korištenje lutke u odgojno-obrazovnom procesu može značajno doprinijeti humanijem i manje stresnom uključivanju djeteta u proces socijalizacije, u prijelazu iz razdoblja igre u učenje, u uključivanje u grupni rad tijekom škole. Jednostavan oblik lutkarstva je spontana igra s lutkom koja se odvija bez intervencije odrasle osobe. Ovo je svojevrsna simbolična igra, u kojoj dijete istovremeno razgovara slobodno i opušteno te se igra s jednom ili više lutki i tijekom igre mijenja uloge.

Ključne riječi: lutka, mašta, igra, motivacija za rad.

1. Uvod

Lutka ima čudesnu moć. Pomozite svom djetetu da komuniciraju sa svojim vršnjacima i odraslima. Dijete s lutkom razgovara dopušteno, provjerljivo i sasvim bezbrižno. U njegovim rukama ona postaje odraz njegovih emocija i želja, misli koje potječu iz stvarnog i imaginarnog svijeta. Svijet lutke je čaroban, to je svijet poezije, humora, on ne poznaje granice između ljudi, biljaka i životinja. To je izmišljeni svijet iz mašte.

2. Središnji dio

Dojmovi šestogodišnjaka:

- Kod kuće imam veliku lutku. Ponekad se sa mnom također igra i tata. Vrlo je "smiješno" kada tata „razgovara“ s lutkom.
- Volim kada se s lutkom mogu „glupirati- afnati“!
- Lutke volim gledati, igra mi se ne sviđa, jer ne znam što da kažem.

Tijekom svog rada, promatrala sam nekoliko generacija djece različitih dobnih skupina, uzimajući u obzir da su djeca osobe s različitim sklonostima, potrebama i interesima. Međutim, svi oni imaju nešto zajedničko- vole lutke. Iz tog razloga, važno je znati kako motivirati djecu da sama pronađu mogućnosti igara.

Svijet lutaka je svijet poezije, humora, a ne poznaje granice između ljudi, biljaka i životinja. To je izmišljeni svijet mašte. Lutka održava gotovo sve discipline relevantne za razvoj djeteta, kao što su percepcija, razumijevanje, izražavanje u interakciji s okolinom. Djetetova komunikacija s lutkom je njegov način izražavanja osobnog mišljenja o okolini koja ga okružuje. Lutka povećava dječju maštu i kreativnost, dva najvažnija elementa za daljnji razvoj.

Djeca doživljavaju stvarnost po svojoj volji. Većina njih ima poteškoću s prihvaćanjem onih segmenata u koje nisu izravno uključeni. Lutka služi kao pomoć kod prevladavanja raznih teškoća i problema. U jezičnom obrazovanju lutka ima važnu ulogu. Djeca s njom komuniciraju – „razgovaraju“ . Ona razvijaju svoju sposobnost slušanja i artikulaciju glasova. Koristeći lutke u odgojno-obrazovnom procesu, možemo značajno pridonijeti humanijem i manje stresnom uključivanju djece u proces socijalizacije, prijelaz iz razdoblja igre u proces učenja, da se lakše uključe u grupni rad tijekom školovanja.

Jednostavan oblik lutkarstva je spontana igra s lutkom, koja se javlja bez intervencije odrasle osobe. Postoji neka vrsta simboličke predstave u kojoj je dijete samo i slobodno te opušteno za razgovor i igru s jednom ili više lutaka, a u isto vrijeme je sposobno tijekom igre mijenjati uloge.

U podučavanju likovne umjetnosti, izrađujem s djecom različite lutke. Jednostavne i najlakše za izradu su lutke od naših prstiju ruku, na jagodice jednostavno nacrtamo lica i odjenemo ruku u odjeću od plastelina. Napravimo odjeću od rukavica, čarapa ili papira. Tako lutka dobiva svoj karakter i važne osobine.

Lutke od papira su važne za umjetničku osjetljivost i orijentaciju u prostoru. „Marionete“ su tipične lutke koje simboliziraju manipulaciju: nad njima je

uvijek netko tko provodi svoje pokrete. Jednostavne marionete djetetu izgrađuju pozitivnu sliku samopoštovanja. S djecom sam izradila jednostavne marionete iz plastičnih čašica od kiselog mlijeka ili jogurta. Za izradu smo trebali: vunu, kinder jaje, kolaž papir za izradu lice i dva kratka štapića za pokretanje marionete. Djeci sam prethodno probušila posude (dvije rupe za ruke i dvije rupe za noge) . Djeca su pomoću štapića za ražnjiće provukla vunu kroz rupice, te su na to objesila kinder jaje. Iz kolaž papira su izrezala oči, nos i usta. Od vune smo izradili kosu, te smo je pričvrstili na plastiku. Dva štapića smo povezali u X, uveli smo četiri duža komada vune: dva za ruke i dva za noge. I Marioneta je bila spremna za igru. Kako su djeca prihvatila nove lutke? U trenutku izrade su morali biti vrlo oprezni, uporni i snalažljivi. Svaki učenik je napravio svoju lutki i dao joj ime. U razredu smo izradili lutke iz otpadnog materijala koji su djeca donesla od kuće. Uglavnom, to su kutije, zatvarači, plastične čaše, plastične boce, vuna, štapići ...

Sa svojim se lutkama igraju, rastavljaju ih i uvijek su dostupne djeci. Ponekad znaju sami napraviti predstavu i na taj način privući drugu djecu. Tijekom predstave oni se dogovaraju o tome kako i tko će igrati. Oni također odlučuju hoće li igrati zamišljene ili poznate priče. Kad je sve spremno, pozovu me u gledalište. S veseljem ih poslušam, jer su njihovi dijalozi vrlo originalni, a djeca mogu biti ponosna da sam njihov slušatelj i gledatelj.

Lutku često koristim na početku sata kako bih motivirala pojedine aktivnosti, a može potaknuti pojedince da rade tijekom određenog zadatka. Koristeći lutke u odgojno-obrazovnom procesu, možemo značajno pridonijeti humanijem i manje stresnom uključivanju djece u proces socijalizacije, prijelaz iz razdoblja igre u proces učenja, da se lakše uključe u grupni rad u tijeku školovanja. Lutka će vam pomoći da zaokupite pažnju jer je još uvijek najčešći oblik školovanja, frontalna nastava. Moje mišljenje je, da lutaka nikada nije previše. Uz pomoć lutaka možemo pobijediti strah od govora pred mnogo ljudi. Djecu navodimo da upotrebljavaju različite glasnoće i na promjenu glasova. Djeca uživaju u igri s lutkom, a kroz igru i puno nauče.

3. Zaključak

Lutka je neophodan dio u djetinjstvu. Djetetu ona nije samo zabava. Uz nju razvija govor, motoričke sposobnosti, jača mašta i pobjeđuje strahove. Dijetu omogućuje da kroz nju kaže svoje misli, želje i težnje. Lutke će nam uljepšati mnoge dane, i olakšati mnoge trenutke tuge, očaja i napetosti u svakodnevnom životu te u školi. Ne zaboravite: Svijet lutaka nema granica!

4. Literatura

- [1.] Marjanovič Umek, Ljubica, Zupančič Maja (2006): Psihologija otroške igre. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- [2.] Ogulin, R. (2007). Lutka v šoli. Revija Vzgojiteljica, št.5. letnik IX.
- [3.] Varl, Breda (1995): Lutke na palici. Šentilj: Založba Aristelj, Ljubljana.
- [4.] Varl, Breda (1997): Ročne lutke. Šentilj: Založba Aristelj, Ljubljana
- [5.] Zorec, Darja (2010): Preproste lutke. Grosuplje: Knjigca, 2010.

Stručni rad

UČENJE POKRETOM RADI LAKŠEG PAMĆENJA

Maja Obrenović

OŠ Frana Roša, Cesta na Dobrovo 114, Celje, Slovenija

Sažetak

Kreativni pokret jedan je od pristupa učenju koji je tek nedavno dobio više pozornosti. Učenici osmišljavaju i implementiraju sadržaje učenja pokretom. Ovo je novi pristup učenju pomoću kojeg možemo nadograditi lekcije i ponuditi sadržaj učenja učenicima pokretom. To obogaćuje lekcije i čini sadržaj učenja još atraktivnijim. Na taj način pružamo studentima priliku da izraze svoju kreativnost. Lekcija u kojoj se gradivo prenosi pokretom mnogo je razumljivija i zanimljivija za učenike. Učenici postaju aktivni član učionice, jer kretanje potiče njegovu kreativnost, povećava motivaciju za rad i suradnju. Učenje pokretom omogućuje i potiče razvoj djece u svim područjima. Možemo razgovarati o holističkoj metodi učenja, gdje učenici razumiju ili prihvataju informacije i umom i tijelom. Integrirane metode učenja uključuju kreativno kretanje. Svaki učitelj ima svoj način poučavanja. Ipak, prilikom planiranja lekcije mora uzeti u obzir da učenici primaju poruke okoline kroz pet osjetila: vrstu, miris, vid, sluh ili okus. Naime, poznajemo učitelje koji kod učenika razvijaju uglavnom slušni (aditivni) način primanja informacija i vizualni (vizualni) način. Neki također pokušavaju prenijeti informacije učenicima pokretima i dodirrom (kinestetički način).

Ključne riječi: igra, kreativni pokret, studenti

1. Uvod

Kreativni pokret jedan je od malo modernijih pristupa učenju. Izraz kreativni pokret sastoji se od dvije riječi kreativan i pokret. Riječ kreativan može se povezati s riječju kreativnost, što je oduvijek bila ljudska potreba. U posljednje vrijeme posvećujemo joj više pažnje i u školi. Svako ljudsko biće ima potrebu za stvaranjem i igrom, kao i za pokretom. Djeca posebno, koja puno vremena provode u školi u zatvorenom, gdje moraju sjediti za stolom i odmarati se, imaju posebno izraženu potrebu za kretanjem i igrom koja im omogućuju opuštanje i razvijanje mašte i kreativnosti. "Kreativnost se definira kao aktivnost, svojstvo mišljenja, način razmišljanja, sposobnost, osobina ličnosti ili potez" [5].

2. Središnji dio

U današnje vrijeme školska praksa često nije u skladu sa znanjem o funkcioniranju dječjeg mozga, što učenicima čini lošiji uspjeh u nastavi. Autor predlaže promjenu nastavnih metoda. Daje primjer istraživanja u kojem su neuro znanstvenici istraživanjima potvrdili da pokret ima pozitivan učinak na rad mozga. Pokret priprema mozak za učenje i organiziranje. Naime, kad se krećemo, posljednji, donji dio mozga postaje vrlo aktivan i živci prenose informacije u više dijelove mozga koje koristimo za koncentraciju. Kretanjem možemo biti koncentriraniji i samo zadržati koncentraciju dulje. Djeca su koordinirana u kretanju, imaju više ravnoteže i mozak bolje radi. Koordinirano kretanje obje polovice tijela (lijeva strana mozga kontrolira desnu, a desna lijeva) dovodi do koordiniranog funkcioniranja obje polovice mozga i tako pozitivno utječe na dječje sposobnosti učenja. Djeca ne moraju nužno naučiti najviše ako sjede na mjestu. Kad sjedi, mozak je manje organiziran, manje aktivan, što utječe na koncentraciju i posljedično motivaciju učenika za nastavu [1]. Djeca se kreću spontano i prirodno. Kroz pokret upoznaju okolinu i reagiraju na nju. Nitko ih ne uči kako skakati od radosti, valjati se po travi ili se bijesno bacati na pod. Kada uđu u osnovnu školu, djeca su sposobna za neverbalnu komunikaciju. Ali učitelji često ne koriste dovoljno ovaj prirodni resurs ili ga čak guše [4].

U nastavku ću predstaviti najčešće oblike kreativnog poučavanja prema Krofliču [5], koji se mogu koristiti u učionici.

1. **Rajal igre** su aktivnosti u kojima sadržaj ilustriramo pokretima, plesom i pjevanjem. Oni su posebno povezani sa sportskim i glazbenim obrazovanjem, gdje su često uključeni u temu.

2. **Pantomima** je aktivnost u kojoj pojedine riječi, rečenice ilustriramo samo pokretima, bez upotrebe govora. Potiče izvođača da točno oponaša različite događaje i stoga zahtijeva pažljivo promatranje i empatiju za različite uloge.

3. **Spontane i usmjerene igre uloga, dramatizacija pokreta, plesa i govora (socio-dramske igre)** aktivnosti su u kojima djeca cjelovito realiziraju različite realne i maštovite sadržaje pokretom i riječju.

4. **Didaktičke igre** u pokretu odabiru se iz različitih obrazovnih područja, prilagođavaju i stvaraju nanovo zajedno s djecom. Riječ je o didaktičkim igrama u užem smislu kojima postizemo konkretne operativne ciljeve u različitim nastavnim i obrazovnim područjima.

5. **Ilustracija** pokreta nastavnim materijalom aktivnost je u kojoj se predmetni materijal za učenje definira uz pomoć pokreta. O odabranom nastavnim materijalu razgovara se, istražuje i kreira sa studentima kretanjem pojedinih dijelova tijela.

6. **Opuštanja** su aktivnosti kroz koje učenike opuštamo, smirujemo i pripremamo za daljnji rad. Opuštajuće aktivnosti potiču maštu i kreativnost učenika.

Kreativno kretanje može se dogoditi u frontalnom, individualnom ili grupnom obliku. Također se može koristiti kao metoda obrazovanja za mir i nenasilje (kooperativne igre), koja promiče rješavanje nekonfliktnih problema [5].

Metoda kreativnog kretanja može se uključiti u lekcije na različite načine: kao motivacija, predstavljanje novih pojmova, konsolidacija i ponavljanje ili završavanje lekcije. Kreativni pokret može se koristiti u matematici. Izvrsna je prilika za učitelje da učenicima pokažu još jednu stranu poučavanja, u kojoj su i učenici aktivno uključeni u aktivnosti kako pokretom, tako i svojim idejama. Kreativnim pokretom učenici uče i izražavaju matematički sadržaj kroz um i tijelo, razvijaju svoju kreativnost, jačaju društvene odnose u učionici, uče matematiku i u svemu tome se zabavljaju. Lijepo je ući u učionicu u kojoj učenici s osmijehom na licu rješavaju i uživaju u matematičkim problemima. Mislim da je želja svih učitelja da učenici uživaju u školi, vole se vraćati u nastavu, sudjelovati u nastavi. Kreativni pokret jedna je od mogućnosti koja, po

mom mišljenju, može pomoći u postizanju ovih ciljeva. Kreativnim pokretom dopunjujemo, nadograđujemo i poboljšavamo satove matematike. Kao i kod svake metode i pristupa učenju, i ovdje se mogu pojaviti problemi. Većina problema uglavnom je tehnička: premalo prostora, broj djece, odgovarajuća glazba. Tijek lekcije diktiran je nastavnim planom i programom, u koji je trenutno uključen kreativni pokret, tako da su učitelji i s ove strane malo ograničeni. Nastavnici se također mogu susresti s nesporazumom roditelja i drugih učitelja prema pristupu učenju koji očekuje i zahtijeva od učenika da se kreću, budu aktivni i ne smiruju sjediti. Unatoč svim poteškoćama, čini mi se da će prava volja i trud uroditi plodom i rezultati će se uskoro pokazati i u znanju i u ponašanju učenika.

3. Zaključak

Svjestan sam da kao nastavnik moram znati pokazati matematičke pojmove učenicima na razumljiv i ilustrativan način kako bi mogli nadograđivati svoje znanje iz razreda u razred. Otkrila sam da studentima mogu pružiti i sadržaj učenja kroz kretanje, nudeći im tako raznovrsnije i aktivnije lekcije. Studenti sudjeluju u tjelesnim aktivnostima, zabavljaju se, razvijaju svoju kreativnost, istovremeno učeći i nadograđujući svoje znanje. Kreativni pokret kao pristup učenju u matematici uglavnom se koristi u ponavljanju i učvršćivanju matematičkih pojmova. Kroz mnoge motoričke aktivnosti možemo konsolidirati i ponoviti matematičke pojmove. Studenti ih upoznaju na jasan, zanimljiv i razumljiv način. Znanje koje stječu iz udžbenika i radnih bilježnica učvršćuju pokretom. Na taj način matematički pojam uče na holistički način, kako umom, tako i tijelom. Učenici često imaju problema s prikazom matematičkih pojmova, kreativnim kretanjem možemo učenicima prikazati matematičke pojmove na drugi način koji im možda više odgovara. U svemu tome važna je uloga učitelja, koji predstavlja vođu i organizatora. O njemu ovisi hoće li se aktivnosti provoditi ili ne. Mora paziti na dosljednost i točnost davanja uputa i same provedbe. Nastava bi i dalje trebala uključivati pisanje, čitanje, računanje i rad u radnoj bilježnici, jer ne bi bili postignuti svi ciljevi da se umjesto svih metoda koristi samo kreativni pokret. Kreativnim pokretom poboljšavamo, dopunjavamo i nadograđujemo lekcije.

4. Literatura

-
- [1.] Burns, T. (2011). Moždani so mišica, ki jo je treba krepiti, članek: Iz Dnevnikovega Objektiva. Pridobljeno 18. 4. 2011, iz <http://www.dnevnik.si/objektiv/intervjuji/1042436769>
- [2.] Kroflič, B. (1992). Ustvarjanje skozi gib. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- [3.] Geršak, V. (2007). Pomen poučevanja in učenja s plesno-gibalnimi dejavnostmi v vrtcu in osnovni šoli. Sodobna pedagogika.
- [4.] Griss, S. (1998). Minds in motion: a kinesthetic approach to teaching elementary curriculum. Portsmouth: Heinemann.
- [5.] Kroflič, B. (1999). Ustvarjanje skozi gib. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- [6.] Kroflič, B., Gobec, D. (1995). Igra-gib-ustvarjanje-učenje. Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- [7.] Žagar, S., Geršak, V., Cotič, M. (2006). Ustvarjalni gib kot metoda poučevanja matematike. V: Zbornik izvlečkov in prispevkov / 4. mednarodni simpozij Otrok v gibanju, Portorož, Slovenija. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče.

Stručni rad

MOŽE LI UČENJE BITI IGRA?

Vandy Šinigoj Franko

OŠ Raka

Sažetak

Jedan od glavnih razloga neuspjeha, nezainteresiranosti i posljedičnog nezadovoljstva ocjenama učenika na nastavi je nedostatak motivacije za učenjem. Kako pobuditi zanimanje učenika za nastavu, kako ih privući nekom predmetu i olakšati im rad? To možemo djelomično učiniti pomoću igara. Didaktičke igre pobuđuju zanimanje za učenjem, jer pokazuju učenicima da određeni predmet nije toliko zahtjevan, dapače može biti i zabavan. Na taj način privlačimo učenike materijalu i posljedično im olakšavamo razumijevanje. Neki tvrde da su igre prikladne samo za djecu rane dobi, ali prave didaktičke igre pogodne su za motiviranje učenika različite dobi i (pred)znanja. Uvođenje didaktičkih igara u učionicu mijenja rad učitelja i učenika. Učenike čini znatiželjnima i više zainteresiranima. Međutim, na učitelju ostaje ta mogućnost da to iskoristi i preokrene u korist učenika.

Ključne riječi: poučavanje, motivacija, didaktičke igre, učenje

1. Uvod

Motivacija je nešto što nas pokreće i drži u pokretu, određuje smjer našeg djelovanja i pomaže nam da određenu stvar ostvarimo do kraja. [5] A kako motivirati učenike? Kako ih približiti razumijevanju gradiva? To su pitanja koja si postavlja svaki učitelj. Znamo da je osnovna aktivnost i istodobno potreba svakog djeteta igra. Igra utječe na djetetov tjelesni rast, razvoj njegove inteligencije, stjecanje iskustva i znanja, djetetov emocionalni život i njegov razvoj u društveno biće. Kada se dijete igra, vježba i jača mišiće i živce, ono stječe razne vještine i uči o svojim sposobnostima. U igri također uči o fizičkom okruženju i pravilima koja njime upravljaju. Na temelju stečenog iskustva stvara koncepte, uči razmišljati i pokušava riješiti probleme s kojima se susreće. Igra djetetu omogućuje upoznavanje vršnjaka, učenje odnosa s drugim ljudima, stjecanje tolerancije, prijateljstva i osjećaja suradnje. Tijekom igre dijete se susreće s raznim problemima i preprekama i, na svoj način, svladava ih tražeći nove putove. [1]

Stoga je igra vrlo složena aktivnost koja se može provesti na vrlo različite načine i daleko je od toga da je u potpunosti istražena. Povezana je s učenjem, jer poboljšava i jača sposobnosti i vještine. [2]

Pa kako uključiti igru u učenje?

2. Igra u nastavi

Činjenica da djeca ulaze u školu s pet ili šest godina govori u prilog korištenju igre u učionici. Poučavanje igrom također zahtijeva od učenika da ispunjava svoje dužnosti i slijedi školska pravila, ali takav je način rada zabavniji i blizak učenicima.

Poučavanje kroz igru najprikladnija je metoda za učenike u prvoj trijadi, jer su razigrani i živahni, pažnja im je još uvijek kratkotrajna, pa je motivacija za

pojedinačne aktivnosti vrlo važna. Ako je igra zanimljiva, pažnja je duže traje. Uvjet za uspjeh je radost rada. Igra povećava motivaciju, zanimanje, pažnju i čini učenje zanimljivijim. Učenicima su zadaće povezane s igrom drugačije, zato su tako dobiveni rezultati razumljiviji i trajniji.

Igra je pogodna za sve dijelove školskog sata. Može se koristiti u uvodnom dijelu kao uvodna motivacija za privlačenje pozornosti učenika i motiviranje za daljnji rad. Prikladna je i za bavljenje novim gradivom koje učenici nesvjesno uče kroz igru i tako ga jednostavnije i brže pamte. Na kraju lekcije igrom ponavljamo predmet i provjeravamo jesmo li postigli postavljene ciljeve.

Igre s didaktičkom vrijednošću najčešće se koriste u školi.

2.1. Didaktička igra

Didaktičke igre ne osmišljavaju učenici, već ih učitelj sastavlja prilagođavajući ih određenom cilju. Samo učitelj zna koje obrazovne ciljeve želi postići, dok učenici nisu svjesni da uče kroz igru. Ciljevi učenja tako se postižu na ugodan način, ali za to nam treba puno više vremena nego za pripremu frontalnog sata.

Ako želimo da didaktičke igre postignu svoju svrhu, moramo ih prilagoditi razvojnoj fazi učenika i njihovom interesu. Važno je da igre pobuđuju zanimanje i znatiželju. Za učenike različitih sposobnosti možemo pripremiti igre sa zadacima različite težine.

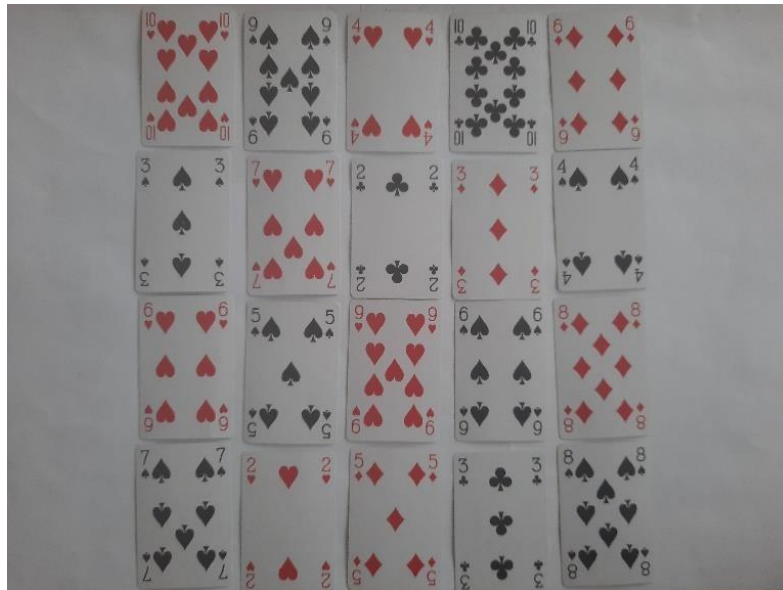
Mnogi učitelji kažu da nemaju pojma kako dizajnirati igre. U stvarnosti to nije tako komplicirano, jer kao osnovu možemo koristiti društvene igre koje učenici već poznaju i dodavati im nova pravila kojima postizemo željene ciljeve.

Najjednostavnije i ujedno najčešće korištene igre u nastavi su sljedeće:

o Igre s kartama za učenje brojeva, računskih operacija ...

Primjer kartaške igre: "Pronađi umnožak"

U ovoj igri uzimamo 20 karata s ispisanim brojevima. Stavite ih na stol tako da budu vidljivi brojevi. Jedan od učenika govori umnoške, a ostali se natječu tko će od njih prvi pronaći dvije kartice s odgovarajućim umnoškom.

Slika 1: Igra »Pronađi umnožak«

o **Igre s kockama** slične su igrama s kartama. Uz pomoć njih učenici mogu naučiti brojati, računati, određivati glasove u riječi ili pričati priče.

Primjer igre kockicama: "Kocke pričalice"

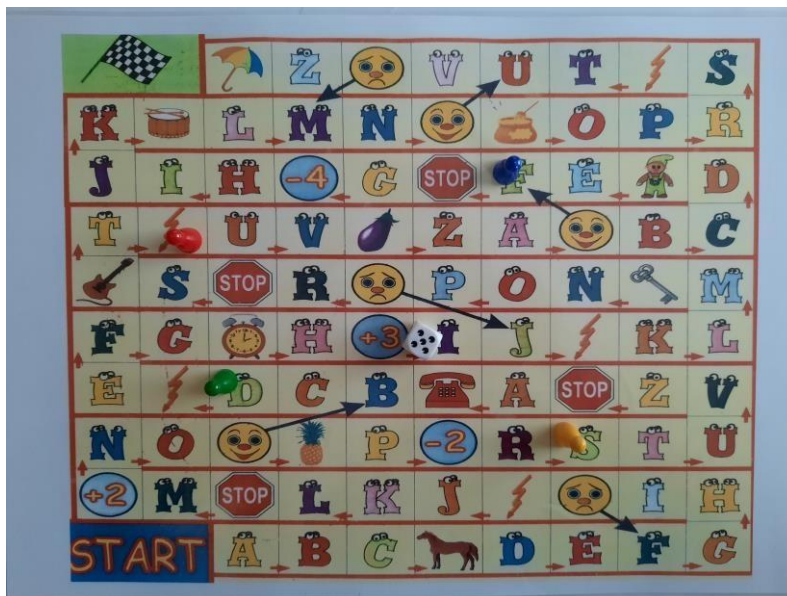
Učenik baca kockice i pokušava sastaviti priču koristeći što više riječi koje su predstavljene kockama. Pobjednik je onaj koji u priči upotrijebi više riječi.

Slika 2: Igra s kockama pričalicama

- **Igre "Ne ljuti se"** djeci su najpoznatije igre.

U ovoj igri bacamo kockice i, ovisno o tome koliko kocke pokazuju, pomičemo figuricu u određenom smjeru i redom. Pobjednička figura prva je koja je stigla do cilja. [4] U pojedinim poljima učenici moraju rješavati logičke, matematičke, motoričke i druge zadatke.

Slika 3: Igra »Abeceda«

- **Domino** se postavljaju u parove prema jednoj ili više karakteristika istovremeno (boja, slike ljudi i životinja, geometrijski oblici ...) ili prema nekoj općoj povezanosti (stablo jabuke - jabuka, škola - učenik). [4]
  - škola - učenik). [4]

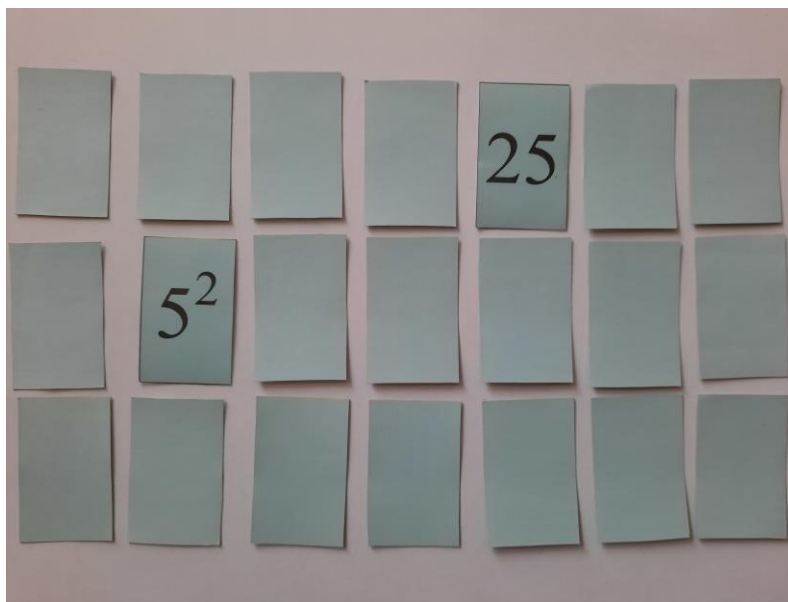
Slika 4: Igra z dominom

- **Slagalice, dopunjalke** igraju se prema pravilima presavijanja, sastavljanja i dopunjavanja slika odnosno trodimenzionalni objekti koji su izrezani ili podijeljeni na različite načine. [4]

Slika 5: Slagalice s računanjem

○ **Memori igre** prikladne su za treniranje vještine pamćenja. Učenici pokušavaju zapamtiti prisutnost, raspored, oblik i naziv predmeta, redosljeda izlaganja, riječi i brojeva. [4]

Slika 6: Igra »Matematički memori«

Navedene igre mogu se kupiti ili ih možemo sami izraditi uz malo dobre volje.

2.2. Funkcije didaktičkih igara

U didaktičkim igrama najviše se ističe socijalna funkcija, jer se učenici tijekom igre druže, uče o važnosti suigrača za provedbu određenih igara uzimajući u obzir ostale članove.

Didaktička igra utječe na veću produktivnost u školi. Učinak se povećava u opuštenim, optimističnim situacijama, dok je nizak u tjeskobnijim i stresnim situacijama. Unatoč nižoj produktivnosti učitelja, učenici puno uče jedni od drugih kroz didaktičku igru, prihvaćajući pritom razne izjave i objašnjenja o određenom predmetu.

Didaktičke igre također daju nastavniku povratne informacije o učeniku i tako mu pomažu u planiranju daljnjeg rada. Kroz igru učenik izražava osobne karakteristike kao što su sposobnost komunikacije, tolerancija, poštovanje vršnjaka, razumijevanje, prihvaćanje pravila i tolerancija. Prepoznajući ove osobine, učitelj se može usredotočiti na pomaganje i rješavanje problema učenika. [3]

3. Zaključak

Učenici ulaze u školu s pet ili šest godina kada se njihov svijet još uvijek vrti oko igara. Stoga je dobro nastaviti s igrama u školi, jer je učenje uspješnije u prijateljskoj i opuštenoj atmosferi. Mnogo je mogućnosti korištenja didaktičkih igara u nastavi. Mogu se koristiti u svim temama (i predmetima). Uključivanjem didaktičkih igara u lekcije činimo gradivo zanimljivijim i privlačnijim učenicima. Pogotovo u prvim razredima, učenje kroz didaktičke igre vrlo je poželjno, jer učenicima omogućuje lakši prijelaz između igre, zabave i rada koji učenje predstavlja. Didaktičke igre omogućuju razvoj osjetilnih, motoričkih i intelektualnih sposobnosti učenika. Pri odabiru moramo paziti na raznolikost igara kako učenicima ne bi bilo dosadno. Također je potrebno obratiti pažnju na učestalost korištenja didaktičkih igara, jer prezasićenost igrama dovodi do umora učenika, a time ne postizemo željeni cilj. Unatoč igri, u učionici mora postojati radna disciplina i suradnja između učenika.

4. Literatura

- [1.] Bognar, L. (1987). Igra pri pouku na začetku šolanja. Ljubljana: DZS.
- [2.] Horvat, L., Magajna, L. (1987). Razvojna psihologija. Ljubljana: DZS.
- [3.] Krapše, T. (1998). Didaktična igra pri pouku. Razredni pouk, 1/1, str. 14–15. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [4.] Marjanovič, L. s sodelavci. (1981). Igra in igrače. Ljubljana: ZPM Slovenije.
- [5.] Pintrich, P. R., Schunk, D. H. (1996). Motivation in education. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Upute za autore

1. PRIPREMA TEKSTA ČLANKA

Format: Microsoft Word.

Jezik: hrvatski

2. DOSTAVLJANJE RADA: rad se dostavlja u sljedećem obliku: format a4, veličina slova 12 pt, vrsta fonta Arial, jednostruki prored, isključivo elektroničkim putem na adresu **varazdinskiuciteljcasopis.info@gmail.com**. Na prvoj stranici rada, ispod naslova u sredini, treba navesti ime i prezime autora te ustanovu zaposlenja.

3. OPSEG RADA: uključujući sažetak i bibliografiju, rad može imati najmanje 3, a najviše 10 stranica.

4. SAŽETAK RADA: do 200 znakova, vrsta fonta Arial, veličina slova 12 pt, treba ukazati na svrhu rada, glavne orijentacije te zaključak. Sažetak je potrebno staviti na početak rada. Ispod sažetka, potrebno je navesti ključne riječi (do pet riječi koje nisu spomenute u naslovu rada). Sažetak rada, uz naslov i ključne riječi, dostavlja se na hrvatskom jeziku.

5. GRAFIČKI PRILOZI: slike i tablice moraju se nalaziti na odgovarajućem mjestu u tekstu. Svaki grafički prikaz ili tablica moraju imati naslov i numeraciju s kojom su u tekstu povezani. Naslov slike, tablice ili grafičkog prikaza nalazi se ispod.

6. REFERIRANJE I LITERATURA: časopis *Varaždinski učitelj* primjenjuje Vancouver sustav referiranja i navođenja bibliografskih jedinica. U popisu literature potrebno je uvrstiti samo one bibliografske jedinice temeljem kojih je rad napisan. Ako se u radu navode tuđe misli, rečenice ili sintagme, izvor je potrebno navesti u tekstu (npr. [1]...[2]...), a ne u bilješkama na dnu stranice ili na kraju rada. U popisu literature potrebno je navesti abecednim redom po prezimenima autora sve radove koji se referiraju ili navode u tekstu. Za internetske izvore potrebno je navesti datum preuzimanja izvora.

Kozina, A. Alajbeg, N.Maranguić-Primjena timske i projektne nastave u tehničkoj kulturi.....	[5]
A.Hasikić-Samoučinkovitost učitelja.....	[15]
R.Lovrić, N. Bjeliš-Stavovi učenika o nastavi na daljinu.....	[21]
Z.Hercigonja-Razvoj pedagoške misli kroz povijest.....	[31]
Z.Hercigonja-Suvremeni programi, pravci i zahtjevi pedagogije.....	[43]
N.Polončić-Poučavanje slovenskog kao drugog jezika.....	[58]
P.Avguštin-Matematika kod mlađih učenika.....	[72]
I.Kaplan-Projekt asistent-nova uloga.....	[77]
A.Perhavec Čok-Projektني tjedan-živimo zdravo jer se zdravo hranimo i krećemo.....	[84]
M.Škrbina Rozman-Petica na daljinu.....	[94]
M.Baškarad-Učenje učenja i formativno praćenje sudjelovanje u skupini za školski savjetodavni rad i formativno praćenje.....	[100]
N.Šraml-Uvođenje dramske skupine u srednjoj školi.....	[111]
D.Idžojtić-Veslanje u osnovnoj školi.....	[126]
B.Idžojtić-Pilates vježbe u osnovnoj školi.....	[132]
B.Idžojtić-Preventivno-korektivne aktivnosti u osnovnoj školi.....	[140]
N.Zadražnik-Pahuljica Potepinka-autorska priča.....	[148]
I.Vitrih-Suvremeni pristupi kod predavanja nastavnih sadržaja unutar područja likovne umjetnosti.....	[157]
V.Kovačec-Rad s nadarenim učenicima trebao bi svakom učitelju pružiti izazov i priliku za kreativni rad.....	[167]
V.Kovačec-Kako zaštititi okoliš od nepotrebnog onečišćenja.....	[175]
S.Golež-Važnost igre na djetetov razvoj.....	[182]
M.Novak-Važnost plesa u male djece u školi.....	[195]
D.Bastl-Tajna uspješnih učenika.....	[202]
D.Bastl-Prednosti i nedostaci učenja na daljinu.....	[208]
M.Novak-Razvijanje ručnih vještina kao priprema za opismenjavanje.....	[214]
J.Stanko-Radni dan u posebnom programu odgoja i obrazovanja.....	[219]
J.Stanko-Uporabni proizvod-projekt.....	[228]
M.Frangež-Učenje na daljinu u drugom razredu.....	[238]
J.Vogrinc-Individualizirano opismenjivanje u 1.razredu.....	[245]
L.Šraml-Formativna pratnja djece u početnoj pismenosti.....	[256]
B.Horvat-Nadareni učenici i didaktičke igre.....	[266]
B.Horvat-Učionica na otvorenom-eko vrt.....	[275]
A.Velički-Obrazovanje na daljinu na sveučilištu za treću životnu dob.....	[284]
R.Zelenjak-Debata:razvijanje kritičkog mišljenja i jezičnih vještina.....	[292]
N.Vesel Plos-Elementi Montessori pedagogije u nastavi.....	[305]
P.Krmelj-Projekt Pasavček.....	[312]
D.Idžojtić-Smanjenje motoričkih sposobnosti učenika osnovne škole tijekom epidemije COVID-a 19 u 2020. godini.....	[322]
J.Cvitanić-Tjelesne aktivnosti za razvoj izdržljivosti.....	[331]
J.Cvitanić-Oblikovanje na plohi-jedrilica.....	[339]
J.Cvitanić-Grafička tehnika monotipija.....	[346]
J.Cvitanić-Bacanje lopte u cilj i na daljinu.....	[353]
B.Pitamic Rojc-Ljetovanje u planinskom svijetu: u kolibi ili u šatorima.....	[362]
S.Perković-Održiva mobilnost.....	[370]
V.Penec-Stop ogovaranju!	[378]
M.Obrenović-Pozitivna klima uz pomoć lutke.....	[389]
M.Obrenović-Učenje pokretom radi lakšeg pamćenja.....	[394]
Vandy Šinigoj Franko-Može li učenje biti igra.....	[399]

